

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREȘTI ȘI ÎN REGNURILE NATURALE GA 136

Ciclu de zece conferințe ținut la Helsingfors (Helsinki)
în perioada 3-14 aprilie 1912
și o conferință publică ținută la Helsingfors la 12 aprilie 1912

Traducere din limba germană:
VICTOR OPRESCU
Revizia textului:
biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Titlul original : DIE GEISTIGEN WESENHEITEN IN DEN
HIMMELSKÖRPERN UND NATURREICHEN

TREPTLE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent și interactiv atât mistică înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât și gândirea riguros științifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaștere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia”.

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau științei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual și orice realitate spirituală din Univers primește la un moment dat expresie în lumea materială”. Întreaga evoluție, mai întâi biologică și apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoașterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca și cunoașterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufletești și spirituale, pentru a deveni apți și demni de dezvoltarea conștiință și responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoașterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoașterea de sine cât și înțelegerea coerentă a lumii interioare și a ambianței telurice și cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar și în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică și problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este știința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor și evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum și a înlănțuirii acestora în timp și spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase”, cum încearcă să denigreze unele scrieri mișcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale și de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârșit, în

antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaștere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele și a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoașterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii și urmașii săi au elaborat principiile și metodele terapeutice ale medicinei antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naștere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaștere obiectivă, o cale de autocunoaștere și o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mișcarea antroposofică, care s-a separat din mișcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, și numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente și organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni și colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creștină și cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea și dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza științei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise și publicate de Rudolf Steiner (1861-

1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900-1924, numeroase conferințe și cursuri, atât în fața unui public larg, cât și pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuși a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului”. După ce însă s-au finalizat și răspândit tot mai numeroase variante incomplete și eronate după stenogramele și notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Și a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografeze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor și revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuși textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greșeli”.

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, și cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner își exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viața mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce privește cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele științei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner - Gesamtausgabe, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

CUVÂNT INTRODUCATIV

RĂSPUNS LA URĂRILE DE BUN VENIT ADRESATE AUDITORIULUI

Helsingfors*, 3 aprilie 1912

Iubiții mei prieteni, atâtea cuvinte calde de bun venit mi-au fost adresate din partea dumneavoastră, încât, în primul rând, doresc să exprim o urare pornită din adâncul inimii, așa cum ne facem unii altora, pretutindeni în lume, cei ce mergem pe calea căutărilor spirituale. Venind aici, în mijlocul dumneavoastră, însoțit de câțiva prieteni germani foarte apropiați, în această minunată țară care ne evocă amintiri și ne vorbește de vechi legende, aș dori dintru început, încercând să leg ceea ce este universal de ceea ce este particular, să arăt că, într-o mare parte din acele ținuturi ale Europei Centrale unde a acționa pe tărâmul științei spiritului este sarcina și datoria mea, exista obiceiul ca, întâlnind un om cu totul străin, să-l întâmpinăm cu dragoste și cu urările atât de des folosite „*Grüss Gott*” sau „*Gott zum Gruss*”**. Este o formulă de salut pur germană, utilizată curent în unele ținuturi din Europa Centrală. La această urare mă gândesc acum, când mă refer la formula de salut cea mai scumpă mie, salut pe care doresc să vi-l adresez și pe care îl consider atât de potrivit deoarece noi toți, prin ținuta noastră morală, prin felul nostru de a gândi, prin stăruința noastră într-un anume mod de cunoaștere, răspândit în lume, ne considerăm căutători întru Domnul. Și, întrucât ne numim așa, tot ceea ce ne definește se află în salutul nostru, care merge de la suflet la suflet la acești căutători ai divinului, chiar prin denumirea pe care ne permitem să ne-o acordăm. Numindu-ne căutători întru Domnul, noi apelăm la ceea ce este mai profund, la tot ce este mai intim în fiecare om. Ne adresăm astfel părții celei mai intime, celei mai profunde a fiecărui om; în acelasi timp, dacă ne numim așa, o facem din forul nostru cel mai intim, cel mai profund. În felul acesta, ceea ce exprimăm, numindu-ne căutători întru Domnul, se leagă de partea dumnezească din noi. A face ca

oamenii să se adune, din ce în ce mai mult, în baza a ceea ce exprimă acest nume, este țelul nostru cel mai scump, dorința noastră cea mai puternică. Și dacă, poate din cauza limbii, ne înțelegem mai greu, ca unii ce suntem căutători întru Domnul - dacă ne străduim cu adevărat să fim așa, dacă lăsăm să vorbească în noi partea cea mai intimă a ființei noastre - vom ajunge să comunicăm cu oamenii din întreaga lume. De aceea, atunci când ne întâlnim noi, căutătorii întru Domnul, apare atât de utilă înprospătarea străvechilor amintiri sacre - comune tuturor oamenilor. Noi spunem că toți provenim dintr-o matcă originară, comună, de natură spiritual-divină și că de aceea este posibil să vibreze în sufletele noastre acele corzi care să nuanțeze diferit amintirile cele mai vechi și mai sacre ale omului, amintiri ce exprimă această natură spiritual-divină din care provenim cu toții. Și, astfel, noi apărem ca frați într-o familie atotcuprinzătoare a omenirii, frați care au pornit dintr-un cămin comun și au parcurs o întreagă evoluție, în diferite regiuni ale Pământului, fără să uite ceea ce le aminteste străvechea lor origine sacră. Ce reprezintă, deci, această căutare a divinului, acum, în prezent? Este o puternică dorință a noastră, a oamenilor, care înțelegem astăzi ce trebuie să ne unească, în viitor pe toți, din ce în ce mai mult, în așa fel încât să reînvie, în toate inimile, acea legătură care ne ține laolaltă dacă privim cât mai departe, înapoi, în trecut. De aceea, este de la sine înțeles că noi, căutătorii întru Domnul, ne reunim sub semnul acestui salut pe care ni-l adresăm când ne întâlnim.

* Helsingfors este vechea denumire suedeză a actualului Helsinki, capitala Finlandei. În 1912, Finlanda era sub ocupație rusească (n.t.).

** Echivalentul românesc cel mai apropiat ar fi „Doamne ajută!” și „Lăudat fie Domnul!” (n.t.).

Oamenii se întâlnesc, pretutindeni, pe tot Pământul. Unii se cunosc mai mult, alții mai puțin, sunt prietenoși sau se iubesc unii pe alții. Așa stau lucrurile în viața de toate zilele. Cei care au țeluri și interese comune se adună, mai ales în vremea noastră, călăuziți de aceste idealuri. Ne găsim astfel aici, împreună, pentru că, de fapt, fiecare îl cunoaște pe celălalt. Dar oare cum se cunosc oamenii

unii pe alții? Se cunosc prin aceea că fiecare știe ceva despre celălalt. Trecem prin lume indiferenți față de semenii de-ai noștri, despre care nu știm nimic, dar întindem bucuria mâna celui care ne este veche cunoștință, surâdem celui pe care nu l-am mai întâlnit de mult și care ne umple de bucurie lăuntrică prin simplul fapt că-l vedem, pe scurt, legătura dintre oameni se face prin aceea că unul știe ceva despre celălalt. Dacă ne reunim aici ca cercetători în domeniul spiritual, înseamnă că fiecare știe ceva despre ceilalți, și nimeni nu ne este străin. Știm despre ceilalți că fiecare, în forul lui cel mai intim, prin ceea ce este mai uman în el, trăiește același ideal spiritual și, astfel, ne apare, de la sine înțeles, ca o veche cunoștință. Pe lângă toate acestea, cunoașterea spirituală poate face ca oameni care nu s-au văzut niciodată în planul fizic, exterior, să se poată întâlni, pe tot întinsul Pământului și să știe unul despre celălalt tot ce este mai important, aceasta pur și simplu prin faptul că se regăsesc pe terenul comun al cunoașterii spirituale. Aceasta ne arată ce să facem și ce să vorbim, ne conferă acea cordialitate care nu trebuie să lipsească ori de câte ori ne întâlnim, amabilitate care s-a exprimat și aici și pentru care mulțumese din inimă.

Iubiții mei prieteni, dacă în conferințele pe care așteptați să le ascultați - în toate apare spiritualul în care ne va introduce chiar prima conferință - se va regăsi cordialitatea de care am vorbit, atunci mă veți înțelege în mod corect. Ca cercetători ai spiritualului și ca trudituri în cunoașterea spiritului, noi trebuie să străbatem, mai întâi, tărâmul spiritului, pentru ca, în cele din urmă, după ce am lăsat nemărginita diversitate a vieții sufletești să acționeze asupra noastră, în rezultatele acestei cunoașteri spirituale să ne regăsim din nou într-o cordială armonie. Și așa dori ca dumneavoastră, din acest punct de vedere, să mă înțelegeți. Dacă la început va fi vorba de lucruri pur spirituale pe care le vom aborda, conform temei ce mi-a fost dată de prietenii noștri, în următoarele zile nu se va spune nimic care să nu fie intim legat de scopul declarat acum.

După exprimarea acestor gânduri, permiteți-mi să trec la obiectul temei noastre.

CONFERINȚA a II-a

Helsingfors, 4 aprilie 1912

Aseară v-am descris drumul care conduce sufletul omenesc la observarea acelei lumi spirituale care stă ascunsă în spatele lumii fizice sensibile și am atras atenția asupra a două categorii de entități spirituale pe care privirea ocultă le descoperă atunci când înlătură vălul care acoperă lumea sensibilă în modul descris ieri. Astăzi vom vorbi despre alte două categorii de spirite ale naturii. O anumită categorie se arată privirii oculte exersate când se observă veștejirea și moartea treptată, să spunem, din lumea plantelor, vara târziu sau toamna, îndeosebi moartea treptată a entităților din natură. Când plantele încep să dezvolte fructe, această dezvoltare poate fi lăsată să acționeze asupra sufletului, așa cum am arătat în conferința de ieri. Și, tot așa cum am arătat ieri, primim, pentru imaginațiunile noastre, impresii de la entitățile spirituale care sunt implicate în fenomenele de veștejire sau de moarte treptată a entităților naturii. Dacă ieri am spus că plantele, primăvara, sunt parcă trase în sus, din pământ, de anumite entități a căror structură suferă o continuă metamorfoză, acum putem spune că după ce plantele au crescut, s-au dezvoltat, apare momentul când ele urmează, în mod necesar, să se veștejească și atunci intervin alte entități, despre care nici măcar nu putem spune că și-ar schimba neconținut forma, ci numai că nu au nici o formă. Ele ne apar strălucind ca niște fulgere, licărind ca niște mici meteoriti, pentru a dispărea imediat; așa ne apar ele, ca niște fulgere care dispar imediat, astfel că, propriu-zis, nu au nici un fel de formă; se abat asupra Pământului, sunt ca niște lumini meteoritice rătăcitoare, când strălucind, când stingându-se. Aceste entități sunt legate, în primul rând, de maturizarea, de creșterea a tot ce există în regnurile naturale. Pentru ca ființele să se poată dezvolta în regnurile naturii există aceste forțe sau entități. Pentru privirea ocultă, asemenea entități sunt perceptibile numai atunci când ea se concentrează

asupra aerului, și anume asupra unui aer cât se poate de curat. Ieri am descris cea de a doua categorie de entități din natură, arătând că ele pot fi descoperite când lăsăm să acționeze asupra noastră apa care se pulverizează sau care se aglomerează sub forma norilor, sau în alt mod. Dacă vrem, însă, să obținem imaginea acestor entități care se aprind ca niște meteori, pentru ca imediat să dispară fulgerător, trebuie să acționeze asupra sufletului nostru un aer cât mai lipsit de vapori de apă, străbătut de lumina și căldura Soarelui. Aceste entități trăiesc oarecum invizibile în aerul lipsit de vapori de apă, absorbind cu aviditate lumina de care este saturat și pe care îl fac să strălucească și să lumineze. Aceste entități se pleacă apoi, de exemplu, asupra lumii vegetale sau chiar asupra lumii animale și au în grijă procesele de maturizare.

Prin felul cum ajungem la aceste entități, vedem deja că, într-o anumită privință, ele țin de ceea ce în știința spiritului, încă din timpuri străvechi, se cheamă „elemente”. Ceea ce am prezentat ieri drept prima clasă a acestor entități, o întâlnim când coborâm în adâncul Pământului, când pătrundem în partea solidă a planetei noastre; acolo ies la iveală pentru imaginațiunea noastră entități care au o formă precisă, statornică și le putem numi spirite ale naturii solide sau spirite ale Pământului. A doua categorie pe care am descris-o ieri am întâlnit-o în apa care se aglomerează sau se pulverizează și de aceea putem lega aceste entități spirituale de ceea ce ocultismul din toate timpurile a numit elementul fluid sau elementul apă. În acest element, ele se metamorfozează, preluând totodată rolul de a trage din sol tot ceea ce crește, ceea ce lăstărește. De asemenea, cu elementul aer, cu aerul cel mai uscat posibil sunt legate acele entități spirituale despre care vom vorbi astăzi. Se poate vorbi, deci, despre Spirite ale pământului, ale apei și ale aerului.

Putem să luăm în discuție și o a patra categorie de astfel de entități spirituale. Privirea ocultă poate face cunoștință cu ele, dacă alege momentul când o floare ajunge să formeze fructele și germenul, și observă apoi

cum germeul crește treptat, devenind o nouă plantă. Numai într-o asemenea conjunctură poate - altfel este mai greu - să se observe a patra categorie de entități din natură; ele sunt păstrătorii tuturor germenilor și semințelor din natură. Ele se comportă ca paznicii semințelor care provin de la o generație de plante sau de la alte ființe din natură până la generația următoare. Aceste entități, păstrătoare ale semințelor sau germenilor, făcând posibil, prin aceasta, ca pe Pământ să apară mereu și mereu aceleași ființe, conviețuiesc cu căldura planetei noastre, cu ceea ce s-a numit dintotdeauna elementul foc sau elementul căldură. Din această cauză și forțele semințelor sunt legate de un anumit grad de căldură, de o anumită temperatură. Când privirea ocultă observă cu exactitate, ea constată că această modificare necesară a căldurii mediului este chiar elementul de care are nevoie sămânța sau germenele pentru a se coace, că această transformare de căldură nevie în căldură vie este realizată de astfel de entități. Din această cauză, ele pot fi numite și *Spirite ale căldurii* sau *Spirite ale focului*. Deocamdată am făcut cunoștință cu patru categorii de Spirite elementare ale naturii (mai multe vom afla în conferințele viitoare), care au o anumită relație cu ceea ce numim elementele pământ, apă, aer și foc, ca și cum aceste entități și-ar avea teritoriul lor în aceste elemente, așa cum omul însuși își are teritoriul său pe întreaga planetă. Așa cum omul este, aici pe Pământ, la el acasă, față de Univers, la fel se află ca acasă aceste entități în cele patru elemente menționate.

Ieri am atras atenția asupra faptului că aceste diverse entități au pentru întregul Pământ, pentru toate regnurile sale și pentru lumea terestră fizică aceeași importanță pe care o are corpul eteric sau vital pentru fiecare om în parte. Diferența este, după cum am spus ieri, că la om corpul eteric este o unitate, în timp ce corpul eteric al Pământului constă din multe, din foarte multe asemenea Spirite ale naturii, care, la rândul lor, se împart în patru categorii. În colaborarea vie a acestor ființe constă corpul eteric sau vital al Pământului. Acesta nu este,

deci, o unitate, ci o pluralitate, o diversitate. Dacă vrem să cunoaștem acest corp eteric al Pământului, cu ajutorul privirii oculte, este necesar, așa cum am arătat ieri, să facem ca lumea fizică să acționeze moral asupra noastră și prin aceasta să dispară vălul care o acoperă. Atunci devine vizibil ceea ce se ascunde în mod nemijlocit în spatele acestui văl, corpul eteric al Pământului.

Ce se întâmplă dacă se îndepărtează ce am prezentat ca fiind corpul eteric al Pământului? Se știe că al treilea membru component al entității umane, după corpul eteric, este corpul astral, corpul purtător al pasiunilor, al dorințelor, al suferințelor noastre. Când discutăm despre elementele superioare ale naturii umane, putem spune: La om, întâlnim mai întâi corpul fizic, apoi, în spatele acestuia, corpul eteric și, după corpul eteric, corpul astral. Lucrurile stau la fel și în natură. Dacă depășim fizicul, ajungem în mod treptat la o pluralitate care ni se prezintă ca fiind corpul eteric al întregului Pământ cu toate regnurile sale. Putem vorbi, atunci, și despre un fel de corp astral al Pământului, despre ceva care, raportându-se la întregul Pământ, la toate regnurile acestuia, ar corespunde corpului astral al omului? În orice caz, nu este atât de ușor să ne apropiem de acest corp astral al Pământului, cum ne-am apropiat de corpul său eteric. Am văzut că ne putem apropia relativ ușor de corpul eteric dacă nu lăsăm fenomenele naturii să acționeze asupra noastră doar ca impresii senzoriale, ci ca impulsuri morale. Dar dacă vrem să pătrundem mai departe, pentru om sunt necesare exerciții oculte mai profunde, așa cum le puteți găsi descrise, în parte, în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoștințele despre lumile superioare****, în măsura în care se pot comunica, într-o lucrare adresată publicului larg, asemenea lucruri. Într-un anumit punct al evoluției esoterice sau oculte, așa cum puteți citi în această carte, omul începe într-adevăr să devină conștient chiar și în perioada trecută de la adormire la trezire, timp în care el nu este de obicei conștient. Se știe, desigur, că starea inconștientă obișnuită, starea de somn a omului se bazează pe faptul că acesta, când doarme, deține numai corpul fizic și

corpul eteric; corpul astral și Eul se desprind și atunci el este, chiar pentru starea sa normală, lipsit de conștiință. Când se dedică din ce în ce mai mult exercițiilor spirituale, care constau din meditație, concentrare etc., când face ca forțele adormite și ascunse ale sufletului să fie tot mai puternice, atunci omul poate să realizeze o stare de somn conștientă, astfel că nu va mai fi lipsit de conștiință când corpul astral se desprinde de corpul fizic și de cel eteric, ci va avea de jur împrejurul lui, oricum, nu lumea fizică și nici lumea pe care am descris-o anterior, lumea Spiritelor naturii, ci o alta, o lume încă mai spiritualizată decât cea prezentată mai înainte. Când vine clipa în care se trezește conștiința, după ce s-a eliberat de corpul fizic și de cel eteric, atunci omul percepe o cu totul altă categorie de entități spirituale.

* Lucrare de bază; apărută în 1904/1905. A fost tradusă și în limba română, sub același titlu, la Editura Triade, Cluj (traducere din limba germană), precum și la Editura Princeps, Iași, sub titlul ***Treptele inițierii*** (traducere făcută după o versiune franceză) (n.t.).

Ceea ce se prezintă mai întâi privirii oculte, care a evoluat până aici, este o categorie nouă de ființe spirituale pe care le percepe și care sunt, oarecum, „șefi” peste Spiritele naturii. Să precizăm în ce măsură ei sunt comandanții. V-am spus că acele entități pe care le numim *Spirite ale apei* acționează în special în lumea plantelor care răsar și lăstăresc din sol. Spiritele naturii pe care le numim *Spirite ale aerului* au îndeosebi sarcina să acționeze vara, târziu, și toamna, când plantele se vestejesc și pier. Atunci aceste spirite se cufundă ca niște meteori în lumea plantelor, se simt satisfăcute, saturate parcă, pe seama acestei lumi vegetale, făcând ca plantele să se ofilească, să-și piardă formația din primăvară și din vară. Această ordine, în sensul că o dată Spiritele apei, iar altădată Spiritele aerului acționează asupra unei zone a Pământului, este determinată de regiunea în care se petrec; în emisfera nordică situația este bineînțeles cu totul alta decât în emisfera sudică. Această rânduială, care constă în a dirija spre momentul cel mai prielnic activitatea Spiritelor naturii corespunzătoare este dirijată de acele entități spirituale pe care reușim să le

recunoaștem abia când privirea ocultă a ajuns la un anumit grad de perfecțiune, suficient de departe, pentru ca omul, când s-a eliberat de corpul său eteric și de cel fizic, să mai poată avea percepții în mediul în care se află. Putem, de exemplu, să spunem: În legătură cu Pământul, cu planeta noastră, acționează entități spirituale care au rolul să coordoneze activitatea Spiritelor naturii în concordanță cu anotimpurile și care, în acest mod, provoacă schimbarea anotimpurilor în funcție de diversele zone ale Pământului. Aceste entități spirituale reprezintă ceea ce am putea numi corpul astral al Pământului. Ele sunt totodată și spiritele în care omul, seara, când se culcă, se cufundă cu propriul său corp astral. Acest corp astral este legat de Pământ și este alcătuit din înalte entități spirituale, și în regiunea unde aceste Spirite superioare planează în jurul planetei, impregnându-l ca o atmosferă spirituală, se cufundă corpul astral al omului în timpul somnului.

Observația ocultă face deosebire între categoriile de Spirite ale naturii descrise la începutul conferințelor noastre, Spirite ale pământului dens, Spirite ale apei ș.a.m.d., și aceste Spirite superioare care conduc și îndrumă Spiritele naturii. Spiritele naturii au în atribuțiunile lor să facă să rodească și să germineze ființele din natură, să le ajute să se usuce, să se veștejească, atunci când e vremea, deci să aducă viață pe întreaga noastră planetă. Cu totul alt rol au entitățile spirituale pe care le putem numi, în ansamblul lor, ca fiind corpul astral al Pământului. Când reușește să le cunoască cu privirea ocultă, omul le simte ca entități cu care propriul său suflet, propriul său corp astral are ceva în comun, ca entități care acționează de așa manieră asupra corpului astral al omului, și chiar asupra corpului astral al animalelor, încât se poate vorbi nu numai de o acțiune stimulatorie, ci și despre o acțiune așa cum este aceea de a-ți simți propriul suflet și de a gândi asupra lui. Spiritele naturale ale apei, ale aerului, pe care le observăm și despre care putem spune că sunt în jurul nostru se diferențiază de entitățile spirituale despre care tocmai vorbim acum prin aceea că despre ele nu putem

spune că ar fi în preajma noastră, ci că suntem uniți cu ele, cufundați în ele, atunci când ajungem să le percepem. Omul se contopește cu ele, iar ele vorbesc omului în spirit. Lucrurile se prezintă ca și cum omul ar percepe în preajma sa gânduri, sentimente, și chiar impulsuri de voință, de simpatie sau antipatie s-ar exprima în ceea ce aceste entități lasă să se reverse asupra noastră ca gânduri și simțăminte. Astfel, se poate spune că noi trebuie să vedem în această categorie de spirite finie asemănătoare sufletului uman.

Dacă ne întoarcem asupra a ceea ce am arătat puțin mai înainte, putem spune că tot felul de orânduiri temporale, de repartiții în timp și spațiu sunt legate de activitatea acestor entități. De aceea, în ocultism există un cuvânt vechi prin care se denumesc aceste entități, pe care - cum am spus - le recunoaștem în ansamblu ca fiind corpul astral al Pământului, și acest cuvânt, tradus în limba noastră, ar însemna Spirite ale perioadelor de revoluție*. Nu ne referim numai la acea curgere regulată a timpului care determină creșterea și apoi veștejirea plantelor, ci și la curgerea de timp care se exprimă, relativ la planeta noastră, prin zi și noapte. Această alternanță se datorează entităților considerate, repetăm, că alcătuiesc corpul astral al Pământului. Cu alte cuvinte, tot ceea ce este ritmicitate, alternanță periodică, tot ce este legat de schimbarea condițiilor și evenimentelor în timp, de repetarea lor, toate acestea sunt rânduite de entitățile spirituale care, toate, împreună, fac parte din corpul astral al Pământului și cărora li se dă numele de Spirite ale perioadelor de revoluție ale planetei noastre. Ceea ce un astronom descoperă prin calculele sale despre rotația Pământului în jurul axei sale, în privirea ocultă este perceptibil prin aceea că vede grupate în jurul întregului Pământ aceste Spirite ale perioadelor de revoluție și care sunt în mod real purtătoare ale forțelor care fac ca Pământul să se rotească în jurul axei sale. Este extrem de important ca în corpul astral al Pământului să vedem tot ceea ce este în legătură cu schimbările obișnuite, cum ar fi înflorirea și veștejirea plantelor, dar și tot ceea ce este legat de alternanța între

zi și noapte, de anotimpuri, de ceasurile zilei, dimineată, prânz, seară etc. Ceea ce se petrece în acest mod evocă observatorului care a ajuns cu pregătirea sa ocultă până acolo încât, ieșind cu corpul astral din corpul fizic și din cel eteric continuă totuși să rămână conștient, entități spirituale care aparțin chiar categoriei Spiritelor perioadelor de revoluție.

* În germană, *Geister der Umlaufszeiten* - care se poate traduce prin Spirite ale curgerii timpului, Spirite ale ritmicității, Spirite ale perioadelor de revoluție (n.t.).

Acestea fiind spuse, am îndepărtat oarecum al doilea vâl, vâlul țesut de Spiritele naturii. Se poate spune: Primul vâl este țesut de impresiile fizice pe care le avem și pe care, dacă le îndepărtăm, ajungem la corpul eteric al Pământului, la Spiritele naturii. Reușim apoi să îndepărtăm al doilea vâl și ajungem la Spiritele curgerii timpului care reglează tot ceea ce vine și se reîntoarce în mod periodic, tot ce este supus modificărilor în timp. Noi știm că în propriul nostru corp astral sălășluiește, ca să spunem așa, ceea ce socotim a fi mădularul cel mai subtil al naturii ființei umane, și pe care îl cuprindem rezumativ sub denumirea de Eu. Despre corpul nostru astral am spus că este cufundat în domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție, ca într-o mare vâlurită a acestora; pentru conștiența obișnuită Eul nostru doarme și mai profund. Faptul că Eul nostru doarme încă și mai profund este conștientizat de cel care parcurge o evoluție ocultă prin aceea că învață să pătrundă mai întâi în percepțiile corpului astral, în lumea spiritului în care se cufunda și care este alcătuită din Spiritele perioadelor de revoluție. Această percepție este, într-o anumită măsură, un obstacol periculos în calea evoluției esoterice, deoarece corpul astral al omului este ceva unitar, în timp ce tot ce ține de domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție este, de fapt, o pluralitate, ceva foarte diversificat. Și cum omul este, așa cum am arătat, cufundat în această diversitate, când Eul său mai doarme încă, dar este treaz cu corpul său astral, se simte ca și cum ar fi sfâșiat, rupt în bucăți înăuntrul lumii Spiritelor perioadelor de revoluție. Acest sentiment trebuie să fie

evitat în cursul unei evoluții esoterice corecte. De aceea, cei care pot da îndrumări pentru o astfel de evoluție corectă trebuie să ia măsuri serioase, în sensul ca discipolul, pe cât posibil, să nu-i aducă Eul în stare de adormire când corpul său astral este deja treaz. Dacă Eul ar rămâne adormit, în timp ce corpul astral este treaz, omul și-ar pierde coeziunea interioară și s-ar destrăma ca și Dionysos, împrăștiindu-se în întreaga lume astrală, lume formată, după cum știm, din spiritele perioadelor de revoluție. Printr-o educație esoterică bine condusă sunt luate, deci, măsuri pentru ca acest lucru să nu se întâmple. Măsurile constau în aceea că se urmărește cu mare grijă ca cel care, prin meditație, concentrare sau prin alte exercitii esoterice, este adus până la starea de clarvedere să nu piardă din vedere două lucruri. Este foarte important ca totul să fie astfel orânduit, încât să nu irosească două lucruri, pe care omul le are în viața sa obișnuită, dar pe care le poate pierde ușor în cursul evoluției esoterice, dacă nu este condus în mod corect. Dacă este corect dirijat, nu le va pierde. Principalul este ca omul să nu-și piardă amintirea tuturor experiențelor trăite în cursul actualei încarnări, așa cum le are în mod obișnuit în memoria sa. Coerența memoriei nu trebuie distrusă. În domeniul ocultismului coerența memoriei înseamnă mult mai mult decât în viața obișnuită. În mod curent, prin memorie se înțelege că poți privi retrospectiv și că nu ai pierdut din conștiință evenimente importante din viață. În ocultism, în schimb, prin memorie corectă se înțelege și faptul că omul, cu sensibilitatea și afectivitatea sa, există numai prin ceea ce el a realizat în trecut și nu consideră că ceva este valoros doar prin valoarea pe care i-o dau faptele din trecut.

Să înțelegem toate acestea în mod corect, iubii mei prieteni. Am exprimat, în cele spuse mai sus, ceva extraordinar de important. Dacă un om, prin educația sa ocultă, ar ajunge să spună: Eu sunt reîncarnarea cutărui sau cutărui spirit - fără să existe o justificare în acest sens prin tot ce a realizat până în momentul acela, în sens ocult, memoria i s-ar întrerupe. Un principiu

important în evoluția ocultă este acela de a nu acorda valoare decât realizărilor avute în lumea fizică, în încarnarea actuală. Acesta este un lucru deosebit de important. Orice altă valoare trebuie să apară neapărat în urma unei evoluții superioare, care poate avea loc numai când omul se bazează, în primul rând, pe realitatea curentă, când nu se ia în considerare nimic altceva decât ceea ce a realizat în actuala încarnare. Este ceva foarte natural, dacă privim lucrurile în mod obiectiv, căci ceea ce s-a realizat în încarnarea actuală este, totodată, și rezultatul încarnărilor anterioare, este ceea ce karma a făcut din noi până acum. Ce va face karma din noi în viitor trebuie să vină de la sine, nu ne este îngăduit să-i atribuim valoare. Pe scurt, dacă este nevoie să ne evaluăm noi înșine, o vom face numai la începutul pregătirii esoterice, în mod corect, atribuindu-ne o valoare numai pe baza a ceea ce este prezent în amintire ca aparținând trecutului nostru. Acesta este un element pe care trebuie să-l reținem, pentru ca Eul să nu adoarmă, în timp ce corpul astral se trezește.

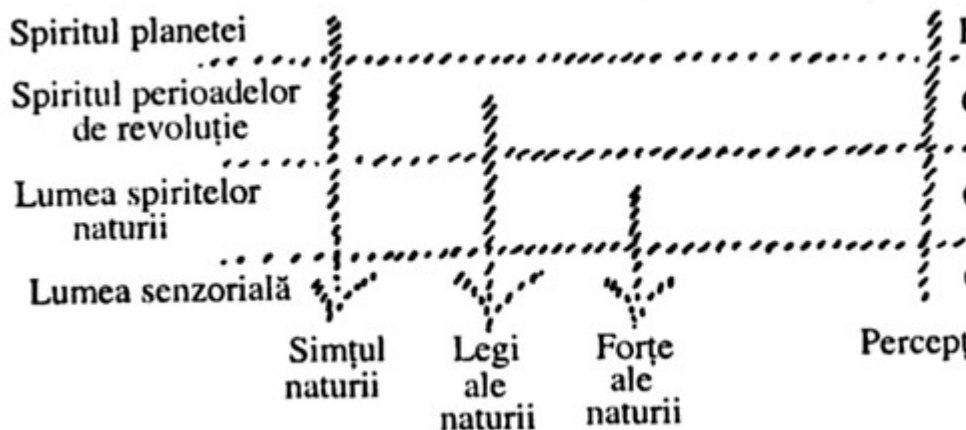
Al doilea aspect pe care, ca om al prezentului, nu trebuie să-l pierdem din vedere este gradul de conștiință pe care-l avem în lumea fizică exterioară. Este ceva de extremă importanță și care trebuie luat în seamă. Veți fi aflat uneori că cineva parcurge undeva o evoluție ocultă. Dacă această pregătire nu este condusă și urmată în mod corect, de cele mai multe ori experiența arată că omul tratează cu mai multă ușurință lucrurile legate de problemele de conștiință decât înainte de a începe pregătirea ocultă. Înainte, educația primită, relațiile sociale i-au arătat că-i este îngăduit sau nu să facă un lucru. După ce a început o pregătire ocultă, câte unul, care mai înainte nu mințea, de exemplu, începe acum să mintă, să ia lucrurile mai ușor în ce privește problemele de conștiință. Cel care urmează o pregătire ocultă nu trebuie să piardă nici o fărâmbă din conștiința dobândită. Așa cum, în ceea ce privește memoria, nu ne acordăm o valoare decât prin luarea în considerare a ceea ce am devenit și am realizat până în prezent și nu pe baza unei promisiuni a ceea ce vom face în viitor, la fel și în cazul

conștiinței, trebuie s-o păstrăm așa cum am dobândit-o în lumea fizică obișnuită. Dacă menținem în conștiința noastră aceste două elemente, o memorie sănătoasă, care să nu ne înșele, spunându-ne că am fi altcineva decât rezultă din propria noastră prestație, și o conștiință care să nu ne permită să luăm lucrurile mai ușor, din punct de vedere moral, decât o făceam înainte, atunci Eul nostru nu va fi niciodată adormit, când corpul astral se trezește. În felul acesta menținem coeziunea Eului în lumea în care se trezește corpul astral, când dormim veghind, când ne salvăm conștiința, trecând-o în starea în care ne-am eliberat corpul astral de corpul eteric și de cel fizic. Și apoi, când ne trezim cu Eul nostru, simțim nu numai corpul astral legat de toate entitățile spirituale, pe care vi le-am prezentat astăzi ca fiind Spirite ale perioadelor de revoluție ale planetei noastre, ci simțim, într-un mod cu totul aparte, că nu mai avem o legătură directă cu acel om individual, purtător al corpului fizic și al corpului eteric în care ne găsim de obicei. Simțim, dimpotrivă, că toate calitățile corpului nostru fizic și ale celui eteric ne sunt luate. Simțim cum ne este luat și ceea ce poate viețui numai în mod exterior, pe un anumit teritoriu al planetei, căci ceea ce trăiește numai pe un teritoriu al planetei depinde de Spiritele perioadelor de revoluție. Acum, însă, când Eul se trezește, ne simțim nu numai că suntem revărsați în întreaga lume a Spiritelor revenirilor ciclice, ci una cu *întregul Spirit unitar* al planetei; ne trezim în chiar Spiritul unitar al planetei. Este deosebit de important să simțim că aparținem întregii planete. Pentru a da un amănunt, această viață contopită cu aceea a planetei se exprimă pentru privirea ocultă suficient de evoluată prin aceea că pentru omul care a atins punctul în care Eul și corpul astral se trezesc concomitent, în timpul stării de veghe, când se află în lumea exterioară, și unnărește cum Soarele parcurge bolta cerească din zori până în amurg, pentru acest om Soarele nu dispăre nici când adoarme: Chiar și atunci Soarele rămâne legat de el. Soarele continuă să lumineze, numai că totul îmbracă un aspect spiritual. Omul urmărește Soarele și în timpul nopții, când doarme.

El ajunge acum într-un stadiu în care nu mai este legat de stările schimbătoare ale planetei decât atunci când trăiește în corpul său astral. Când devine conștient de Eul său, omul nu mai are nimic de-a face cu aceste stări schimbătoare ale planetei; el devine conștient de toate stările pe care le poate parcurge planeta. El, omul, se revarsă în întreaga substanță a Spiritului planetei. Spunând că omul a devenit una cu Spiritul planetei, că el trăiește în comuniune cu acesta nu înseamnă că v-am comunicat ceva extraordinar referitor la clarvedere. Acesta nu este, așa cum am înțeles-o aici, decât un început. Căci atunci când omul se trezește în felul descris el viețuiește propriu-zis Spiritul planetei în general, în timp ce acest spirit este alcătuit din multe, din foarte multe elemente, din minunate entități spirituale individualizate, după cum vom afla în conferințele următoare. Omul, însă, nu percepe încă toate aceste componente individualizate ale Spiritului planetei, multiplicitatea deosebită a acestui spirit. Ceea ce percepe el este faptul că deocamdată știe un lucru: Eu trăiesc în Spiritul planetar, cufundat ca într-o mare care scaldă spiritual întregul Pământ, și care este, prin urmare, însuși Spiritul Pământului. Omul poate să străbată multe și lungi perioade de evoluție ca să poată trăi această contopire, *să devină una* cu Spiritul planetei, dar începutul se face cum am spus mai înainte. După cum putem spune că în spatele corpului astral al omului se află Eul, la , fel putem vorbi și despre faptul că în spatele a tot ceea ce numim totalitatea Spiritelor perioadelor de revoluție se află ascuns însuși Spiritul planetei. În timp ce Spiritele perioadelor de revoluție conduc și îndrumază Spiritele elementare ale naturii, pentru ca pe planetă să se producă schimbări ritmice, repetări în timp, schimbări și alternanțe în spațiu, Spiritul Pământului are o altă misiune. El are sarcina de a aduce Pământul în interacțiune cu celelalte corpuri cerești din cadrul sistemului nostru solar, să-l dirijeze și să-l conducă în așa fel încât să ocupe în timp pozițiile corecte față de celelalte corpuri cerești. Spiritul Pământului este, oarecum, marele aparat senzorial al planetei datorită

căruia Pământul se plasează într-o relație corectă cu Universul. Pentru a rezuma succesiunea acelor entități spirituale cu care avem mai întâi de-a face aici, pe Pământ, și la care putem ajunge printr-o evoluție ocultă treptată, trebuie să adaug că cel mai exterior vâl care acoperă lumea senzorială în toată multitudinea ei, cu tot ceea ce vedem așternându-se în fața simțurilor noastre, și ceea ce putem înțelege cu rațiunea umană, ascunde în spatele său lumea Spiritelor elementare ale naturii. Apoi, dincolo de lumea Spiritelor naturii se află lumea Spiritelor perioadelor de revoluție și, dincolo de aceasta, Spiritul planetei.

Dacă doriți să faceți o comparație între ceea ce cunoaște conștiința normală despre alcătuirea Universului și alcătuirea acestui Univers, puteți obține o clarificare judecând astfel: vâlul cel mai exterior al lumii ar fi lumea senzorială, în spatele ei lumea Spiritelor naturii, lumea Spiritelor perioadelor de revoluție și, apoi, Spiritul planetei. Trebuie să spunem că Spiritul planetei se comprimă în acțiunea sa până la nivelul lumii senzoriale, astfel că noi putem percepe, într-un anumit fel, în lumea senzorială imaginea sa; la fel procedează Spiritele perioadelor de revoluție, la fel Spiritele naturii. Astfel, dacă observăm lumea senzorială cu conștiința normală, vom afla în această lume senzorială, ca într-o suprainpresiune, urma lumilor care se află dincolo de ea, ca și cum am avea în învelișul cel mai de sus, pe care l-am dat la o parte ca lume senzorială, chiar entitățile spirituale care acționează în spatele acestora în mod progresiv. Conștiința normală concepe lumea senzorială ca percepții ale acesteia; lumea Spiritelor naturii se imprimă în percepțiile noastre ca forțe ale naturii. În ceea ce spune știința despre forțele naturii nu este propriu-zis nimic adevărat. Pentru ocultiști așa-zisele forțe ale naturii nu reprezintă nimic real, ele sunt iluzii, maya, sunt pecetea Spiritelor naturii care acționează în spatele lumii senzoriale.

Amprenta Spiritelor perioadelor de revoluție este ceea ce numim în mod obișnuit, pentru conștiința normală, legile naturii. Toate legile naturii există, de fapt, prin aceea că Spiritele perioadelor de revoluție acționează și dirijează ca Puteri. Pentru ocultiști, legile naturii nu reprezintă nimic. Când un naturalist vorbește despre legile naturii și le consideră ca fiind de natură exterioară, ocultistul știe că aceste legi se dezvăluie în adevărata lor realitate când omul ascultă cu atenție, având corpul astral treaz, ceea ce spun Spiritele perioadelor de revoluție și cum ordonează și dirijează ele Spiritele naturii. Aceasta se exprimă ca Maya, în aparențe exterioare, în legile naturii. Conștiința normală nu merge, de obicei, mai departe. Ea nu ajunge la amprenta Spiritului planetei în lumea exterioară. Conștiința normală a omenirii contemporane vorbește despre lumea percepțiilor exterioare, despre faptele pe care le percepe, vorbește despre forțele naturii: lumină, căldură, magnetism, electricitate ș.a.m.d., despre forța de atracție, forța de respingere, despre gravitație etc. Toate acestea sunt de fapt percepții din lumea iluziei care, în realitate, au la bază lumea Spiritelor naturii, corpul eteric al Pământului. Știința exterioară mai vorbește apoi și despre legile naturii. Și aceasta este, în realitate, tot maya. La bază, se află ceea ce am expus astăzi ca fiind lumea Spiritelor perioadelor de revoluție. Abia când pătrunzi mai departe, ajungi și la exprimarea Spiritului planetei în lumea

exterioară a simțurilor. Știința nu face astăzi acest lucru, iar cei care o fac nu prea sunt crezuți. Poetii, artiștii o fac, ei mai caută un sens în spatele lucrurilor. De ce înfloresc lumea plantelor? De ce se nasc și apoi pier genurile și speciile animale? De ce trăiește omul pe Pământ? Când se pun astfel de întrebări despre sensul fenomenelor din natură și vrem să-i deslușim, să-i analizăm sensul, când vrem să-l combinăm din faptele exterioare, cum de multe ori mai încearcă s-o facă filosofia mai adâncă, atunci oamenii se apleacă de exteriorizarea însuși a Spiritului planetei în lumea fizică. Dar astăzi nu se mai crede cu adevărat în această căutare a sensului existenței. Sentimental se mai crede uneori, dar știința nu mai vrea să audă despre ce s-ar putea afla dincolo de legile naturii în mobilitatea fenomenelor. Dacă se mai caută un sens dincolo de legile naturii, în lucrurile existente în lume așa cum sunt ele percepute prin simțuri, atunci am putea să percepem acest sens ca fiind amprenta Spiritului planetei în lumea sensibilă. Aceasta ar fi Maya exterioară. Mai întâi, o Maya exterioară este lumea sensibilă însăși, căci o produce din sine corpul eteric al Pământului, substanța Spiritelor naturii. O a doua Maya este ceea ce apare oamenilor din Spiritele naturii în forțele naturii; o a treia Maya - ceea ce apare ca legi ale naturii din spiritele timpurilor ciclice, și o a patra Maya - ceva care, în ciuda naturii sale de Maya, vorbește sufletului uman, deoarece omul se simte, în percepția sensului naturii, cel puțin legat cu Spiritul întregii planete, care conduce planeta prin spațiul cosmic și chiar dă întregii planete un sens. În această ultimă Maya se află în mod nemijlocit amprenta Spiritului planetei.

Putem, deci, spune: Am ajuns astăzi până la Spiritul unitar al planetei. Și dacă mai dorim să facem, în ceea ce am spus aici referitor la planetă, o paralelă cu omul, putem spune: Lumea senzorială corespunde corpului fizic al omului, lumea Spiritelor naturii corpului eteric, lumea Spiritelor perioadelor de revoluție corpului astral, iar Spiritul planetei Eului uman. La fel cum Eul omului percepe ambianța fizică terestră, la fel percepe Spiritul

planetei tot ceea ce este în lumea înconjurătoare și în special în spațiul cosmic exterior planetei și dirijează faptele planetei și chiar simțirea planetei, despre care vom vorbi mâine, potrivit cu aceste percepții din spațiul cosmic. Căci ceea ce o planetă realizează în afară, în spațiu, parcurgând drumul său propriu prin depărtările cosmice, și ceea ce produce în propriul său corp, în elementele sale constitutive, toate sunt rezultatul percepției pe care Spiritul planetei îl are față de lumea exterioară. Așa cum fiecare suflet uman în parte trăiește pe Pământ alături de alți oameni, orientându-se după aceștia, tot astfel trăiește și Spiritul planetei în corpul său planetar, care este chiar solul pe care noi stăm; dar acest Spirit al planetei trăiește și în societatea altor Spirite planetare, a altor Spirite ale corpurilor cerești.

CONFERINȚA a III-a Helsingfors, 5 aprilie 1912

În cele două conferințe anterioare, am făcut cunoștință cu anumite entități spirituale pe care privirea ocultă le poate întâlni când se adâncește în viața spirituală a planetei noastre. Astăzi va fi necesar să continuăm pe un alt drum, pentru a ne înălța în lumea spirituală, deoarece doar printr-o abordare de pe o altă poziție vom fi în stare să ne formăm reprezentări corecte despre natura entităților spirituale, de care am vorbit, până la nivelul așa-numitului Spirit planetar. Va fi extrem de greu să caracterizăm, în cuvinte ale oricărei limbi vorbite, acele entități spirituale pe care ni le mijlocește percepția ocultă, căci limbile vorbite de oameni, cel puțin cele existente în prezent, sunt structurate numai pentru a descrie fenomenele și faptele din planul fizic. Din această cauză, putem spera ca numai printr-o descriere făcută din diverse perspective să ne putem apropia de sensul celor spuse când se vorbește de entități spirituale. Pentru caracterizarea ce o vom face astăzi va fi nevoie să pornim de la natura umană însăși, să ne lămurim mai întâi asupra unor proprietăți precise ale naturii umane, pentru ca să putem descrie și caracteriza entități superioare, pe care le întâlnim în lumi spirituale superioare. Să

evidențiem astăzi o calitate a naturii umane cu totul deosebită. Este acea calitate care poate fi caracterizată astfel: Omul este înzestrat cu posibilitatea de a trăi o viață interioară independentă de tot ceea ce este exterior. Această posibilitate o constatăm în orice clipă din viața noastră trează cotidiană. Știm că în legătură cu ceea ce vedem cu ochii sau auzim cu urechile avem ceva în comun cu toate celelalte ființe care se pot folosi de simțurile lor. O viață interioară opusă lumii exterioare o avem în comun cu ceilalți oameni și, poate, și cu alte entități. Fiecare, și aceasta o știm prea bine, își are propriile suferințe și bucurii, își are grijile și supărările sale, își are speranțele și idealurile sale și, într-un anumit fel, aceste griji și suferințe, aceste supărări, aceste speranțe și idealuri alcătuiesc un domeniu special, pe care, cu privirea fizică, nu-l putem percepe direct și imediat la un alt om, domeniu pe care omul îl poartă cu sine prin lume ca fiind viața sa intimă, independentă. Când ne aflăm în același spațiu cu un alt om, știm ce pot percepe ochii și urechile sale, dar ce se petrece în sufletul său, ce simte el în interioritatea lui, despre aceasta nu putem avea decât, poate, unele bănuieli din ceea ce vrea el să exteriorizeze prin expresia feței, prin gesturi sau prin vorbele sale. Dacă vrea să-și păstreze viața interioară ca pe o lume a sa, atunci nu putem pătrunde în lumea lui intimă.

Dacă, însă, contemplăm cu privirea ocultă lucrurile care pentru început sunt ascunse pentru percepția fizică exterioară, atunci descoperim entități care sunt în totalitate diferit constituite, din punct de vedere al proprietăților pe care tocmai le-am descris. Întâlnim entități care nu pot duce o viață interioară independentă, așa cum o are omul. Categoria următoare de astfel de entități spirituale este cea care, atunci când au o viață interioară, trec într-o altă stare de conștiință decât cea din viața pe care o duc în lumea exterioară și cu lumea exterioară. Să încercăm să ne lămurim. Să presupunem că un om ar vrea să trăiască în interiorul său și nu ar dori să-și îndrepte privirea asupra lumii exterioare care îl înconjoară, nu ar dori să trăiască cu această lume

exterioară; atunci, prin această voință, ar trebui să treacă într-o altă stare de conștiință. Noi știm că omul trece, fără voința sa, într-o altă stare de conștiință, în viața normală, când se găsește în stare de somn. Dar totodată mai știm că somnul este provocat de faptul că atât corpul astral cât și Eul se desprind de corpul eteric și de corpul fizic. Mai știm, de asemenea, că se întâmplă ceva cu omul când trebuie să treacă într-o altă stare de conștiință.

Prin simplul fapt că spune, de exemplu: Am în fața mea o pajiște acoperită cu multe flori; privindu-le, ele îmi produc o bucurie - prin aceasta omul nu trece încă într-o altă stare de conștiință; el își trăiește, ca să spunem așa, pentru sine însuși bucuria față de priveliștea pe care i-o oferă o pajiște cu flori în comuniune cu lumea exterioară. Ei bine, acele entități pe care, cu ajutorul privirii oculte, le întâlnim într-o lume superioară ca făcând parte din prima categorie își modifică de fiecare dată starea de conștiință când își îndreaptă percepția și activitatea de la lumea lor exterioară asupra lor însele, devenind o trăire interioară. La aceste entități nu este nevoie, așadar, să se producă o separare între diverse mădulare constitutive ale ființei proprii, ci ele determină în sine, prin propria lor voință, apariția unei alte stări de conștiință.

Dar percepțiile acestor entități despre care spunem că sunt cele mai apropiate de om nu sunt asemănătoare percepțiilor pe care le are omul. Acesta percepe datorită faptului că pentru simțurile sale apare o lume exterioară. El se dăruiește acestei lumi exterioare, ca să spunem așa. Entitățile despre care vorbim aici nu percep o asemenea lume exterioară așa cum o percepe omul cu simțurile sale, ci ele percep precum omul - aceasta este doar o comparație - când, spre exemplu, vorbește singur sau face o mișcare cu mâna și își percepe propria mișcare sau când cu o mimică oarecare își exteriorizează ceea ce are în suflet, pe scurt, când își exprimă propria sa natură. Deci, orice percepție a acestor entități care aparțin unei lumi superioare și despre care discutăm acum reprezintă o revelare a propriei lor ființe. Vă rog, iubiții mei prieteni, să aveți în vedere faptul că, urcând către

categoria superioară de entități, care nu mai sunt perceptibile exterior pentru om, avem de-a face cu entități care prin simplul act de percepție se revelează și exprimă ceea ce sunt ele însele. Aceste entități își percep propria lor ființă atâta timp cât vor să se reveleze, atâta timp cât se exprimă, într-un mod oarecare, către exterior. Ele sunt treze, am putea spune, numai în timpul în care se revelează. Când nu se revelează, când prin propria lor voință nu sunt în legătură cu lumea lor exterioară, cu lumea înconjurătoare, atunci apare pentru ele o altă stare de conștiință, într-un anumit sens, ele dorm. Numai că somnul lor nu este un somn lipsit de conștiință, cum se întâmplă la om, ci reprezintă un fel de diminuare, un fel de pierdere a sentimentului de sine. Aceste entități au acest sentiment de sine cât timp se revelează în afară și îl pierd când nu se mai revelează. Ele nu dorm ca oamenii, ci în propria lor ființă intervine ceva asemănător cu revelarea unor lumi spirituale care se află la un nivel mai înalt decât lumea lor proprie. Ele sunt pline atunci în interioritatea lor de lumi spirituale superioare.

Vă rog să rețineți, când omul își îndreaptă privirea spre în afară și percepe, el trăiește împreună cu lumea exterioară și se pierde în această lume, se pierde pe această planetă, de exemplu, în diversele regnuri ale naturii. Când își abate privirea de la lumea exterioară și pătrunde în interioritatea sa, trăind o viață interioară independentă, atunci el se eliberează de lumea exterioară. Când acele entități despre care spunem că sunt cele mai apropiate de om acționează în afară, ele se revelează sieși și trăiesc în această revelație sentimentul de sine; dacă se retrag în interioritatea lor, ele nu ajung, ca omul, la o viață interioară independentă, ci trăiesc cu alte lumi. Așa cum omul, ieșind din lumea sa interioară, percepe o altă lume, lumea exterioară, aceste entități percep lumi spirituale care se află deasupra lor când privesc în interiorul lor; atunci, ele ajung la o altă stare de conștiință, se simt pline de alte entități, care se află pe o treaptă superioară lor. Dacă ne referim la om, putem spune: Omul se percepe pe sine când se retrage din lumea exterioară; atunci duce o viață interioară

independentă. Entitățile din categoria cea mai apropiată - le numim în general entități din Ierarhia a treia - în loc de percepție au revelație și se trăiesc pe sine, în revelație au sentimentul de sine. În locul unei vieți interioare, ele au trăirea unor lumi spirituale superioare lor, cu alte cuvinte, în loc de viață interioară ele au ceea ce putem numi o umplere cu spirit. Aceasta este deosebirea esențială între om și entitățile care aparțin categoriei superioare celei mai apropiate de el.

Ierarhia a treia - revelație, umplere cu spirit

Omul - percepții, viață interioară independentă

Diferența între om și entitățile din categoria cea mai apropiată (sau Ierarhia a treia) o putem exemplifica printr-un caz evident de viață. Omul ajunge să aibă trăiri interioare care să nu coincidă cu ceea ce el percepe în lumea exterioară și când trăirea interioară nu este în concordanță cu percepția lumii exterioare, atunci avem cel mai evident caz de minciună. Pentru o mai bună înțelegere a acestei particularități a omului putem adăuga: Omul este capabil să perceapă ceva, să trezească în interioritatea sa alte reprezentări și chiar să exprime altceva decât ceea ce corespunde percepțiilor. Prin această calitate omul poate contrazice prin minciună lumea exterioară. Aceasta este o facultate care, așa cum vom vedea în conferințele care urmează, a trebuit să-i fie dată omului tocmai pentru ca prin propria sa voință liberă să poată ajunge la adevăr. Luând în considerare omul așa cum este el, trebuie să privim această calitate în sensul că omul își formează, în viața sa interioară, reprezentări pe care le poate exprima, dar care nu corespund cu percepțiile, cu faptele. Această posibilitate nu se regăsește la entitățile din categoriile superioare omului și despre care am vorbit până acum, atâta timp cât își mențin natura proprie. Posibilitatea de a minți este inexistentă la entitățile din Ierarhia a treia, dacă își mențin natura proprie. Ce s-ar întâmpla dacă o entitate din Ierarhia a treia ar vrea să mintă? Ar trebui ca în interioritatea sa să existe ceva pe care l-ar transmite în

lumea exterioară altfel decât îl trăiește. Atunci, însă, această entitate nu ar mai putea să perceapă acest lucru, căci tot ceea ce trăiesc aceste entități în interiorul lor devine revelație și trece imediat în lumea exterioară. Ele trebuie să viețuiască într-un domeniu al adevărului absolut, dacă vor să se trăiască pe ele însele. Să presupunem că ar minți, adică ar avea în interiorul lor ceva pe care l-ar modifica în așa fel încât nu ar mai fi în concordanță cu revelațiile lor; atunci nu ar mai putea să-l perceapă, căci ele nu pot percepe decât propria lor natură interioară. Sub impresia unei minciuni ar deveni buimace, ar trece imediat într-o altă stare de conștientă și aceasta ar însemna o atenuare a conștienței lor obișnuite, care poate exista numai în revelația interiorității lor. Există, deci, deasupra noastră o clasă de entități care prin natura lor specifică, proprie, trebuie să trăiască într-un climat de adevăr absolut, de totală sinceritate, dacă nu vor să-și nege propria natură. Orice abatere de la adevăr și sinceritate ar buimăci, putem spune, aceste entități, le-ar atenua conștiența. Dacă aceste entități trebuie să fie observate cu ajutorul privirii oculte, este necesar ca ocultistul să afle mai întâi căile corecte pe care trebuie să le folosească pentru a le întâlni. Voi încerca să arăt cum poate să le găsească ocultistul.

Prima condiție pe care trebuie să o îndeplinească cel care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult este ca el să se străduiască, într-un anumit mod, să-și depășească viața interioară a conștienței normale. Ne referim anume la ceea ce trăim în interioritatea proprie ca reprezentând trăirea noastră egoistă, la ceea ce vrem să avem din lume numai pentru noi. Cu cât omul care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult reușește să se îndepărteze de ce ar putea fi o înclinație egoistă, de ce îl interesează numai pe el, cu atât se apropie mai mult de poarta prin care se pătrunde în lumile superioare. Să luăm un caz care ne este mai la îndemână. Știm cu toții că anumite adevăruri, anumite lucruri, pur și simplu, ne plac sau nu ne plac, că un lucru sau altul ne este simpatic sau antipatic. Asemenea sentimente, pe care le întreținem

din propriul nostru îndemn, cel care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult trebuie să și le scoată din inimă. Într-un anumit fel, el trebuie să se elibereze de tot ceea ce i-ar folosi numai lui. Acesta este un adevăr care este adeseori subliniat, dar care, de fapt, este mai greu de urmat decât se crede de obicei, căci în conștiința normală omul are foarte puține puncte de sprijin pentru a reuși să se elibereze singur, să depășească ceea ce are valoare numai pentru el. Să ne gândim o clipă ce trebuie să însemne această eliberare de sine. Eliberarea de ceea ce în mod obișnuit numim impulsuri egoiste nu este, poate, atât de grea. Dar trebuie să ținem seama de faptul că omul s-a născut într-o anumită epocă, într-un anumit loc și că dacă își aruncă privirea asupra a ceea ce îl înconjoară vede cu totul alte lucruri decât un alt om care trăiește într-un alt colț al Pământului. Pe acela probabil îl interesează cu totul alte lucruri din preajma sa. Ca ființe umane fizic încarnate, noi suntem născuți într-un anumit timp și loc, suntem înconjurați de lucruri care ne trezesc interesul și atenția, care ne privesc personal și care pentru un alt om sunt complet indiferente. Prin faptul că ne diferem ca oameni care trăim pe această planetă, suntem într-un anumit fel supuși necesității ca fiecare să aibă propriile sale interese, propria sa patrie. Din această cauză, prin ceea ce învățăm de la mediul nostru nemijlocit nu putem trăi niciodată în sensul cel mai înalt, pentru a ne elibera de interesele noastre umane, de ceea ce ne atrage atenția ca oameni. Așadar, pentru că suntem oameni, cu corp fizic, și în măsura în care suntem așa, prin percepțiile noastre în lumea exterioară nu putem reuși să atingem poarta care să ne introducă într-o lume superioară. Trebuie să facem abstracție de tot ce simțurile pot vedea în exterior, de combinațiile pe care rațiunea le realizează cu lucrurile din lumea exterioară; ele țin de interesele noastre speciale. Însă dacă privim la ceea ce avem în mod obișnuit în interioritatea noastră, durerile și bucuriile, grijile și mâhnirile, speranțele și năzuințele, atunci vom deveni foarte repede conștienți de felul cum această lume interioară este dependentă de ceea ce trăim în exterior, cum totul se colorează în

funcție de ce trăim în afară. Există totuși o anumită diferență.

Va trebui să admitem că fiecare din noi deținem în interior propria noastră lume. Faptul că unul s-a născut într-un anumit timp și loc de pe Pământ, iar altul într-un alt loc și în alt timp colorează într-un mod aparte lumea noastră interioară. Dar noi mai aflăm și altceva despre această lume interioară. Ea este, desigur, lumea noastră specifică și diferențiată, într-un anume fel; poartă o anumită culoare, dar mai are și altă caracteristică. Când plecăm dintr-un loc în care suntem obișnuiți cu anumite percepții senzoriale într-un alt loc, foarte îndepărtat, și întâlnim acolo un om care a trecut prin experiențe și a avut percepții exterioare cu totul diferite de ale noastre constatăm totuși că ne putem înțelege cu el și îl înțelegem tocmai pentru că și el a trecut prin anumite suferințe, pe care și noi le-am trăit în mod asemănător, sau pentru că el se poate bucura de anumite lucruri ca și noi. Cine nu a trăit sentimentul că se înțelege greu cu un om pe care îl întâlnește într-un ținut îndepărtat cu privire la lumea exterioară pe care o percep la fel, dar se poate înțelege ușor în legătură cu ceea ce inima simte și dorește? Prin lumea interioară, noi oamenii suntem deja mult mai apropiați unii de alții, decât prin lumea exterioară; într-adevăr, ar fi mică speranța să răspândim ideile științei spiritului în întreaga omenire, dacă nu am putea fi conștienți că în interiorul fiecărui om, oriunde s-ar afla pe Pământ, există ceva care-l face să se înțeleagă cu semenii săi. Pentru ca omul să fie complet eliberat de interiorul său specific, egoist, el trebuie să lepede și acea coloratură a trăirii sale lăuntrice încă influențată de lumea exterioară. Aceasta nu se poate realiza decât dacă există posibilitatea ca omul să trăiască în lumea sa interioară ceva ce nu mai primește de la lumea exterioară, ci care corespunde cu ceea ce putem numi inspirații, ceva ce se naște și se dezvoltă doar în suflet. Din viața interioară omul se poate înălța până acolo încât să simtă că în interioritatea sa se revelează ceva ce este independent de existența sa egoistă. Oamenii simt aceasta cu adevărat când pun în evidență faptul că pe

întregul glob pământesc poate exista înțelegere pentru anumite idealuri morale, pentru anumite idealuri logice, de care nimeni nu se poate îndoii, care sunt clare fiecărui om pentru că ele nu îi sunt comunicate omului de lumea exterioară, ci de lumea interioară.

Un domeniu - arid și lucid, bineînțeles - stă, fără îndoială, la îndemâna tuturor oamenilor privind asemenea revelații interioare. Este acel domeniu care se referă la cifre și la raportul dintre ele, pe scurt, domeniul matematicii, al numărătorii și al calculelor. Faptul că trei ori trei fac nouă nu îl putem afla niciodată de la lumea exterioară, trebuie să ne fie revelat de lumea noastră interioară. Din această cauză, nu există nici o posibilitate să ne certăm pe acest subiect nicăieri pe Pământ. Dacă ceva este frumos sau urât, putem polemiza oriunde pe Pământ; că trei ori trei fac nouă, că un întreg este egal cu suma părților sale, sau că suma unghiurilor unui triunghi este de 180° omul știe cu exactitate pentru că nu lumea exterioară i-a dezvăluit aceasta, ci interioritatea sa. Cu matematica, aridă și lucidă, începe deja ceea ce putem numi inspirație. Numai că oamenii nu remarcă faptul că inspirația începe cu matematica fiindcă cei mai mulți consideră acest domeniu îngrozitor de plicticos și nu acceptă cu plăcere să li se reveleze ceva prin intermediul matematicii. În ce privește revelația interioară, lucrurile stau la fel și în cazul adevărilor morale. Când omul recunoaște că ceva este drept, el spune: Aceasta este just, contrariul nu este just și nici o putere exterioară din lume din planul fizic nu poate aduce argumente și dovezi că ceea ce mi se revelează mie ca fiind just ar fi injust în interiorul meu - adevărilor morale se revelează și ele prin ceea ce e lăuntric. Dacă cineva își îndreaptă privirea spirituală, sub influența sentimentelor și a senzațiilor sale, asupra acestei posibilități a revelației lăuntrice, atunci prin aceasta el se poate educa. Este foarte utilă chiar o educație prin matematică. Omul trebuie să repete cu convingere următoarele gânduri: Dacă o mâncare sau alta este bună, despre aceasta eu pot avea o părere a mea, proprie, iar un altul poate să fie de altă părere. Depinde de bunul plac al fiecăruia. Matematica însă, sau

obligățiile morale nu depind de bunul plac și eu știu, în acest caz, că ele îmi spun ceva, îmi revelează ceva față de care, dacă nu vreau să recunosc că este adevărat, mă descopăr ca nedemn față de umanitate. Această recunoaștere a unei revelații a interiorului meu, înțeleasă ca sentiment, ca impuls lăuntric, este o puternică forță pedagogică în viața lăuntrică a omului, dacă acesta i se dedică prin meditație. Dacă el spune: În lumea senzorială există multe lucruri asupra cărora decide numai bunul meu plac, dar din interiorul spiritului mi se revelează lucruri asupra cărora bunul meu plac nu are nici o putere și care totuși mă privesc pe mine, despre care eu, ca om, trebuie să mă lămuresc, dacă lasă acest gând să devină din ce în ce mai puternic, încât el să poată fi constrâns prin propria sa interioritate, atunci omul își depășește simplul egoism și dobândește, cum am mai spus, o sine superioară care este una cu Spiritul lumii, superioară sinelui obișnuit arbitrar. O astfel de dispoziție trebuie să dezvoltăm în noi dacă dorim să ajungem la poarta care ne conduce spre lumea spirituală. Dacă ne dăruim unor asemenea dispoziții sufletești cu regularitate, așa cum am spus, ele se dovedesc fertile. Ele se dovedesc fertile mai ales când le transformăm în gânduri concrete, pe cât posibil, și anume când concentrăm în noi multe asemenea gânduri care ne apar adevărate și care, totuși, contrazic lumea senzorială exterioară. La început, asemenea gânduri pot fi doar imagini, dar aceste imagini sunt deosebit de necesare pentru evoluția ocultă a omului. Vreau să vă prezint o asemenea imagine, prin care vedem cum poate omul să-și împingă sufletul spre depășire. Luați două pahare, unul cu apă, celălalt gol. Paharul cu apă trebuie să fie plin numai pe jumătate. Să presupunem că vedeți aceste două pahare în lumea exterioară. Dacă din paharul cu apă treceți o cantitate oarecare în paharul gol, atunci paharul care era gol conține această cantitate de apă, iar celălalt pahar, după această operație, va avea mai puțină apă. Dacă luați din nou apă din paharul care fusese inițial plin pe jumătate și o puneți în paharul care la început fusese gol, primul pahar va avea, evident, și mai puțină apă, iar dacă vom continua operațiunea în el

va fi tot mai puțină apă. Aceasta este în lumea exterioară, fizico-sensibilă, o reprezentare exactă.

Să ne imaginăm acum o situație complet diferită.

Reprezentați-vă că turnați apă din paharul plin pe jumătate în paharul gol și că prin această operațiune nu numai că nu a scăzut cantitatea de apă din paharul plin, ci a crescut, și dacă vom repeta operațiunea cantitatea de apă în loc să scadă va crește; în pahar va fi tot mai multă apă. Gândiți-vă bine la această situație. Este de la sine înțeles că orice om care se consideră rațional va spune: Această idee este o adevărată sminteală. Trebuie să-ți reprezinti că dintr-un pahar torni apă și cantitatea de lichid în loc să scadă, crește. Fără îndoială că așa este, dacă această reprezentare o raportăm la lumea fizică; în acest caz este într-adevăr o sminteală, dar lucrurile stau exact cum ne-am reprezentat când ne raportăm la lumea spirituală. Să presupunem că un om are o inimă plină de iubire și că el cedează o parte din această iubire unui alt om care are nevoie de ea; este o faptă plină de dragoste, și prin aceasta el nu-și golește inima; acordând cuiva multă iubire, el primește, în schimb, mai mult, este mai plin, și dacă săvârșeste o altă faptă de iubire va fi și mai plin, va avea și mai mult. Omul nu devine mai sărac, nu se golește, savârșind o faptă plină de dragoste, ci devine mai bogat, mai plin. Dacă omul revarsă într-un altul ceva din iubirea sa, el însuși se umple și mai mult.

Dacă pentru lumea fizică această reprezentare este imposibilă, lipsită de sens, pentru lumea spirituală ea este reală și o putem înțelege ca pe un simbol pentru faptele spirituale. Iubirea este un sentiment atât de complex, încât nici un om nu ar trebui să aibă orgoliul de a crede că ar putea defini sau, și mai mult, înțelege iubirea în esența ei. Iubirea este complicată. O percepem, dar nici o definiție nu o poate exprima. Dar un simbol, simplul simbol al unui pahar cu apă care, revărsându-se, rămâne totuși plin, ne redă unul din atributele iubirii creatoare. De fapt, dacă ne reprezentăm complexitatea faptelor de iubire, nu facem altceva decât ceea ce face un matematician cu știința sa aridă. Niciodată nu există un cerc real, un triumfi adevărat;

trebuie să ni le imaginăm. Când desenăm un cerc pe tablă și îl privim cu o lupă nu vedem decât urme de cretă și niște puncte; un astfel de cerc nu va avea niciodată regularitatea unui cerc real. Trebuie să ne adresăm imaginației noastre, vieții noastre lăuntrice, dacă vrem să ne reprezentăm un cerc, un triunghi sau orice altceva. Pentru a ne reprezenta o faptă din lumea spirituală - iubirea, de exemplu - ne vom folosi de o imagine și vom rămâne la o singură proprietate.

Asemenea reprezentări sunt utile pentru dezvoltarea ocultă. Trebuie să remarcăm că ele depășesc reprezentările comune și dacă vrem, cu adevărat, să urcăm spre spiritualitate trebuie să ne formăm reprezentări contrare celor utilizate în lumea senzorială. Alcătuirea unor asemenea reprezentări simbolice este un mijloc important pentru a urca în lumea spirituală. Găsiți acest lucru expus în lucrarea mea ***Cum se dobundesc cunoștințele despre lumile spirituale***. Cu ajutorul lor, omul ajunge la ceva ce el nu poate percepe în lumea exterioară, dar care pătrunde în el. Dacă se dăruiește tot mai mult acestei lumi de reprezentări simbolice, el ajunge să admită că prin fiecare om trăiește ceva de natura unei ființe spirituale și care este superioară omului, acestui om din actuala încarnare, cu egoismul său.

Când recunoaștem că deasupra noastră exista o ființă care ne conduce pe noi, oamenii obișnuiți, ajungem la prima formă din șirul entităților care aparțin Ierarhiei a treia, la acele entități pe care, în mod obișnuit, le numim Îngeri sau (cu termenul grecesc) Angheloi. Omul trăiește mai întâi, cum am arătat, acțiunea intimă a unei ființe angelice în propria sa ființă. Dacă ne imaginăm această ființă care ne inspiră ca fiind independentă, astfel încât are facultățile și aptitudinile care au fost descrise mai înainte ca revelații și ca umplere cu spirit, se ajunge la conceptul unei ființe care se află imediat și nemijlocit deasupra omului și care face parte din a treia Ierarhie. Astfel, ne putem referi la primele entități care se află deasupra omului ca fiind cele care conduc, îndrumă și dirijează pe fiecare om în parte.

În acest mod, v-am descris drumul pe care se poate apropia omul de primele ființe care se află situate deasupra lui, astfel încât el să-și formeze o reprezentare a lor. Cum fiecare om are un conducător al său, privirea ocultă, când ne depășim pe noi înșine, când ne depășim interesele egoiste, ne atrage atenția: Tu ai un conducător al tău. Există și posibilitatea ca privirea ocultă să se îndrepte spre grupuri de oameni, spre seminții, spre popoare ș.a.m.d. Asemenea colectivități umane au, de asemenea, un conducător, așa cum fiecare om în parte îl are, după cum am arătat. Numai că aceste ființe care conduc popoare și seminții întregi sunt mai puternice decât conducătorii oamenilor individuali. În ocultismul occidental asemenea conducători de popoare sau seminții, care trăiesc în lumea spirituală și au în loc de percepții revelații, în loc de viață interioară trăire spirituală, iar faptele lor se exprimă în ceea ce realizează un popor sau o seminție întreagă, se numesc Arhangheli sau Archangeloi. Dacă omul progresează și mai mult în dezvoltarea sa ocultă, poate ajunge să i se dezvăluie nu numai ceea ce îl conduce pe el, ci și ceea ce conduce comunitatea de oameni căreia îi aparține.

Dacă evoluția noastră ocultă continuă, vom întâlni entități, conducători de oameni care nu se mai ocupă de o singură seminție, sau de un singur popor, ci sunt conducători ai mai multor epoci de cultură succesive.

Dacă un cercetător cu pregătire ocultă adecvată urmărește, de exemplu, perioada în care au trăit vechii egipteni sau vechii caldeeni, constată că ceea ce constituie caracteristica aceluși timp se datorează unei anumite conduceri. Conducerea se schimbă în timp. Dacă privirea ocultă privește spre ceea ce a urmat epocii vechi egiptene sau epocii vechi caldeene, spre o altă epocă, aceea în care grecii și romanii dădeau tonul în viața spirituală a Occidentului, se adevărește că, mai presus de conducerea fiecărui popor în parte, mai puternice decât Arhanghelii conducători de popoare, domnesc spirite care conduc simultan întregi grupuri de popoare și care, după un anumit timp, sunt înlocuite de alte spirite conducătoare de epocă. Așa cum în spațiu, pe Pământ,

găsim repartizate diferitele domenii ale Arhanghelilor, care conduc simultan grupuri de oameni, respectiv de popoare, dar pe fiecare în parte, tot astfel aflăm, dacă lăsăm privirea ocultă să se îndrepte asupra timpului care se scurge, că toate popoarele dintr-o epocă sunt conduse de spiritele proprii ale timpului, care sunt mai puternice decât Arhanghelii, sub conducerea lor aflându-se concomitent cele mai diferite popoare. Această a treia categorie din Ierarhia a treia o putem numi Spirite ale timpului sau Archai, așa cum se cunosc în terminologia esoterismului occidental.

Toate entitățile care aparțin Ierarhiei a treia au caracteristicile pe care le-am expus astăzi și pe care le-am numit revelații și umplere cu spirit. Dacă privirea ocultă este pregătită pentru a ajunge la nivelul unor asemenea entități, percepe aceste caractere. Se poate deci spune: Dacă ceea ce în lumea spirituală înconjoară pe om și este conducătorul său individual, dacă ceea ce trăiește acolo în mod spiritual domnește nevăzut și ne incită la acțiuni impersonale și la gânduri și simțiri impersonale, avem de-a face cu entități ale Ierarhiei a treia. Privirea ocultă percepe aceste entități, pentru că ele sunt realități. Dar chiar și conștiința normală trăiește sub puterea lor, chiar dacă prin această conștiință nu percepe Îngerul, dar stă sub îndrumarea acestuia chiar inconștient. La fel stau sub conducerea Arhanghelului popoarele sau comunitățile umane, sub conducerea Spiritului timpului epocile și civilizațiile umane.

Entitățile din Ierarhia a treia le găsim, așa cum am spus, în ambianța spirituală cea mai apropiată. Dacă ne-am întoarce, în evoluția planetei noastre, până la un anumit moment, pe care îl vom afla în conferințele ce vor urma, am constata că aceste entități care trăiesc și activează numai în procesul cultural al omului produc neîncetat, din ele însele, alte entități. Așa cum planta produce din propria sa entitate un germen, tot așa produc și entitățile Ierarhiei a treia, pe care v-am descris-o, alte entități. Există, bineînțeles, o anumită deosebire între ceea ce produce planta sub formă de germen, dacă recurgem la această comparație, și între entitățile ce se

desprind din entitățile Ierarhiei a treia. Când planta produce un germen, acesta este, într-o oarecare măsură, echivalentul întregii plante, căci din el va apărea o plantă din aceeași specie. Și entitățile produc alte entități, care se separă de ele, ca și germeii plantelor. Și ele capătă descendenți, dar aceștia sunt inferiori. Ele sunt în mod necesar inferioare, deoarece primesc alte sarcini și atribuții, pe care nu le-ar putea îndeplini dacă nu ar avea acest statut de inferioritate. În ambianța noastră de natură spirituală există, după cum am arătat, Îngeri, Arhangheli, Spirite ale timpului sau Archai; acestea creează și eliberează alte entități, care coboară din ambianța omului în regnurile naturii, și privirea ocultă ne arată că entitățile pe care, în conferința de ieri și în cea de alaltăieri, le-am prezentat ca Spirite ale naturii sunt chiar acele entități care s-au desprins din entitățile Ierarhiei a treia, după cum am văzut în conferința de astăzi. Ele sunt descendenți și nu sunt în slujba omului, ci au alte sarcini, și anume sunt în slujba naturii. De exemplu, anumiți descendenți ai Archailor sunt entitățile pe care le-am cunoscut ca spirite ale pământului. Cele care s-au desprins din Arhangheli și au fost trimise jos, în natură, sunt Spirite ale apei, iar acelea care s-au desprins din Îngeri le-am prezentat ca Spirite ale aerului. Spiritele focului sau ale căldurii le vom cunoaște ulterior. Vedem astfel că într-o anumită măsură, printr-un fel de sciziune a entităților din Ierarhia a treia, care reprezintă legătura noastră cu cea mai apropiată lume spirituală, s-au format alte entități, care au fost coborâte în domeniul elementar, al celor patru elemente, în aer, în apă și pământ, în tot ceea ce se formează ca vapori, în tot ce este fluid, în tot ce este dur, pentru ca acolo, jos, să presteze anumite sarcini, pentru ca în sânul elementelor să-și aibă domeniul de activitate și să lucreze ca descendenți inferiori ai entităților din Ierarhia a treia. Putem, deci, vorbi despre o rudenie între Spiritele naturii și entitățile din Ierarhia a treia.

CONFERINȚA a IV-a

Helsingfors, 6 aprilie 1912

Dacă vrem să cunoaștem esența forțelor și a puterilor spirituale care sunt active în diversele regnuri ale naturii și în corpurile cerești, este necesar mai întâi să cunoaștem însăși aceste entități spirituale, ceea ce am și încercat să facem la începutul celor trei conferințe ținute până acum. Am caracterizat așa-numitele Spirite ale naturii, după care ne-am ridicat până la entitățile care se află, în mod nemijlocit, deasupra omului, în cea mai apropiată lume de a noastră. Vom continua astăzi aceste considerații și va trebui să ne referim la ceea ce s-a dovedit a fi pentru noi calea pe care putem ajunge la entitățile care aparțin Ierarhiei a treia. În conferința anterioară am arătat că omul este apt să se depășească, să învingă tot ce este interes egoist propriu, și prin aceasta să se înalțe într-o sferă unde își va întâlni propriul îndrumător, care îi poate da o idee, o reprezentare despre acele entități pe care le numim, în sensul esoterismului occidental, Îngeri, Angheli. Am arătat apoi că, făcând un pas mai departe pe acest drum, ajungem la cunoașterea Spiritelor popoarelor sau a semințiilor, la care ne-am referit numindu-le Arhangheli (Archangeli), și că mai există și alte entități active în desfășurarea procesului culturii, așa-numitele Spirite ale timpului sau Archai. Dacă omul pășește pe calea pe care am schițat-o ieri, el va obține o reprezentare despre ce se înțelege prin entitățile Ierarhiei a treia. Mult timp încă, chiar dacă se parcurge o evoluție ocultă, omul va avea doar un sentiment. Abia după ce trece, cu răbdare și perseverență, un timp îndelungat prin toate simțămintele și senzațiile pe care le-am prezentat ieri se va putea trece la ceea ce se poate numi o vedere clarvăzătoare a acestor entități.

Dacă merge pe acest drum, omul va descoperi că el însuși se educă pentru o altă stare de conștiință, a evoluat suficient, și atunci poate începe contemplarea clarvăzătoare a entităților din Ierarhia a treia. Această nouă și superioară stare de conștiință se aseamănă cu somnul, prin aceea că omul se simte eliberat, cu Eul și cu

corpul său astral, de corpul fizic și de cel eteric. Acest sentiment de eliberare trebuie să-l ai ca o senzație. Omul, angajat pe acest drum, trebuie să învețe în mod treptat ce înseamnă să vezi nu cu ochii, să auzi nu cu urechile și să gândești nu cu rațiunea legată de creier. Trebuie să mai diferențiem prin ceva această nouă stare de conștiință de somnul obișnuit, și anume prin aceea că în această stare nu suntem lipsiți de conștiință, ci avem percepții ale existenței entităților spirituale în preajma noastră; mai întâi avem un sentiment obscur că aceste entități sunt lângă noi, apoi, așa cum am spus, apare o iluminare a conștiinței clarvăzătoare și o contemplare vie a entităților din Ierarhia a treia, precum și a descendenților lor, a Spiritelor elementare ale naturii. Dacă vrem să caracterizăm și mai exact această stare, vom arăta că acela care se ridică în dezvoltarea sa ocultă până la această stare simte, în mod real, o separație între conștiința sa obișnuită și această nouă stare de conștiință. Ca o despărțire între starea de veghe și somn, așa apare, inițial, pentru acela care a trecut printr-o evoluție ocultă, separația dintre conștiința stării de veghe, când omul vede cu ochii săi, aude cu urechile sale, gândește cu rațiunea sa, și acea stare nouă de clarvedere în care pentru el nu mai există nimic din ceea ce se află în jurul său, nimic din ceea ce percepe în starea normală, obișnuită de conștiință, ci o altă lume înconjurătoare, lumea celei de a treia Ierarhii și a descendenților acesteia. Rezultatul este că omul reușește să-și amintească, în starea obișnuită de conștiință, ce a trăit în cealaltă stare de conștiință.

Se poate, deci, stabili cu exactitate o treaptă de evoluție ocultă a omului, în care el poate trăi alternativ, atât în starea de conștiință obișnuită, când vede, aude și gândește ca toți ceilalți oameni cu o conștiință normală, cât și într-o altă stare de conștiință, pe care, într-un anumit fel, o poate provoca după bunul său plac, în care el percepe ceea ce există în lumea spirituală a Ierarhiei a treia, în jurul său. Omul poate atunci să-și amintească ce a trăit în starea de conștiință a clarvederii, așa cum în starea obișnuită de conștiință își poate aminti un vis;

dar, mai mult decât atât, el poate nu numai să-și amintească trăirile din starea de clarvedere, ci le poate transpune în concepte și idei obișnuite. Dacă un asemenea clarvăzător, fiind în starea de conștiență normală, vrea să știe ceva despre lumea spirituală sau vrea să povestească despre această lume, el trebuie să-și amintească trăirile pe care le-a avut în starea de conștiență clarvăzătoare. Un clarvăzător care se află pe această treaptă de dezvoltare nu are cunoștință decât despre entitățile pe care le-am descris ca aparținând Ierarhiei a treia și descendentele acestora. El nu știe nimic despre flințe care sunt de un rang superior celor din Ierarhia a treia. Dacă vrea să știe mai mult, să știe ceva despre lumile care sunt mai sus, el trebuie să atingă o treaptă de dezvoltare și mai înaltă.

Această treaptă superioară se dobândește continuând exercițiile pe care le-am descris în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoștințele despre lumile superioare*** și îndeosebi acele exerciții care se referă la observarea plantelor, a animalelor ș.a.m.d. Dacă omul urmează aceste exerciții, el va atinge o treaptă superioară de clarvedere. Ea constă în aceea că omul va avea nu numai două stări alternative, o stare normală, obișnuită de conștiență și o stare de clarvedere, fapt pentru care își poate aminti trăirile din starea de clarvedere în starea obișnuită de conștiență, ci el va putea, dacă a ajuns la această treaptă superioară de clarvedere, să perceapă direct, fiind în starea obișnuită de conștiență, chiar lumile spirituale și entitățile spirituale, așa cum privește cu ochii fizici lucrurile din lumea exterioară. El poate atunci, ca să spunem așa, să-și introducă clarvederea în starea sa normală de conștiență și poate vedea, dincolo de ființele care îl înconjoară în lumea exterioară, forțele și entitățile spirituale ascunse mai adânc, ca în spatele unui văl.

Se poate pune întrebarea: Ce fenomene au loc când un clarvăzător a ajuns în situația nu numai de a-și aminti trăirile unei alte stări de conștiență, ci de a putea face experiența clarvederii direct în starea sa obișnuită de conștiență? Când un om se ridică până la prima treaptă

de clarvedere, el nu-și poate utiliza în acest scop decât corpul astral, pentru a pătrunde cu privirea în lumea spirituală. Cu alte cuvinte, pentru a pătrunde cu privirea în prima treaptă de clarvedere se folosește corpul astral; pentru treapta a doua de clarvedere, pe care abia acum o vom descrie, omul poate învăța să se folosească de corpul eteric. Cu ajutorul corpului eteric omul poate, fiind în starea de conștiință obișnuită, să pătrundă într-o lume spirituală. Dacă reușește să se folosească de corpul eteric ca de un instrument pentru obținerea clarvederii, el va reuși treptat să recunoască în lumea spirituală tot ce este legat de entitățile din Ierarhia a doua.

Dar omul nu trebuie să se oprească aici, să rămână doar la perceperea propriului corp eteric, ci, când ajunge la această a doua treaptă de clarvedere, el face o experiență foarte exactă. Prin această experiență el se va simți ca și cum ar ieși din propria ființă, ca și cum nu s-ar mai simți închis în propria sa piele. Dacă, de exemplu, stă în fața unei plante sau a unui animal sau chiar a unui alt om, el se va simți ca și cum o parte din el însuși s-ar afla în cealaltă ființă; se va simți cufundat în cealaltă ființă. În starea de conștiință normală și când ne aflăm pe prima treaptă de clarvedere încă mai putem spune: Eu sunt aici, ființa pe care o văd este acolo. Pe a doua treaptă de clarvedere nu ne mai putem exprima așa, ci vom spune: Acolo unde este ființa pe care o percep, acolo sunt și eu însumi. Noi, oamenii, suntem astfel organizați, încât corpul nostru eteric se întinde în toate direcțiile, ca niște tentacule, și ne absoarbe în entitățile în care propria noastră ființă se cufundă chiar prin actul percepției. Există în starea de conștiință normală, obișnuită, un sentiment care ne poate da o idee despre viețuirea pe care un clarvăzător o are pe aceasta a doua treaptă de clarvedere, numai că ceea ce trăiește clarvăzătorul este infinit mai intens și nu e doar un sentiment, ci el se ridică până la o percepție directă, la înțelegere și chiar la cufundare. Sentimentul pe care îl are conștiința normală și care se aseamănă cu trăirea clarvăzătorilor pe treapta a doua de clarvedere este compasiunea, iubirea. Dar ce înseamnă când, în viața obișnuită, simțim compasiune și

iubire? Dacă gândim mai mult asupra esenței milei și iubirii - despre aceasta am vorbit ieri -, aflăm că aceste sentimente ne conduc până la eliberarea de noi înșine și până la starea de a ne transpune într-o altă ființă. Este un minunat mister al vieții umane faptul de a fi capabili să simțim compasiune, iubire. Și putem afirma că nici una din manifestările obișnuite ale conștiinței normale, ale conștiinței din starea de veghe nu poate să convingă mai mult pe om de divinitatea existenței, decât faptul că el poate dezvolta în sine iubire și milă. Ca ființă umană, ne trăim de obicei propria existență închisi în noi înșine sau trăim lumea percepând-o cu ajutorul simțurilor sau înțelegând-o cu ajutorul rațiunii. Nici o rațiune, nici un ochi nu poate privi în inima unui om, nu poate privi într-un suflet uman, căci, închis în cele mai intime camere, celălalt suflet își păstrează tot ce are în el însuși ca suferință sau bucurie. Minunat, chiar misterios ar trebui să-i apară fiecărui om că se poate cufunda în ființa celuilalt suflet, în viața acestuia, cu bucuriile și suferințele lui. Și așa cum noi putem să pătrundem în starea de conștiință normală, prin compasiune și iubire, în suferințele și bucuriile celorlate ființe conștiente, clarvăzătorul ajuns la a doua treaptă de clarvedere se deprinde să pătrundă nu numai în tot ce are conștiință și poate simți suferință sau bucurii în mod omenesc sau asemănător omului, ci în tot ce este viu. Vă rog să rețineți ce am spus: în tot ce este viu. Căci pe această a doua treaptă de clarvedere omul învață să se cufunde numai în ce este viu și nu este încă apt să pătrundă și în ce nu este viu, care pare mort și ne înconjoară ca mineral. De această cufundare în ceea ce este viu se leagă și vederea a ceea ce se întâmplă în interiorul ființei în cauză. Dacă am ajuns la această a doua treaptă de clarvedere, ne simțim ca fiind noi înșine în interiorul ființelor vii, învățăm să trăim cu plantele, cu animalele, să trăim în ceilalți oameni. Dar nu numai atât. Învățăm și să cunoaștem dincolo de ce este viu, lumea spirituală superioară, lumea care este chiar a entităților din Ierarhia a doua. Este necesar să clarificăm aceste noțiuni, căci ele pot apărea ca o teorie seacă, dacă ne

mărginim doar la o enumerare a entităților care aparțin Ierarhiilor spirituale. Omul își poate face o reprezentare exactă asupra a ceea ce se întâmplă și acționează în spatele lumii sensibile numai când cunoaște calea care conduce spre o conștiință clarvăzătoare.

Doresc acum să trec la caracterizarea entităților din Ierarhia a doua, la fel cum am procedat și ieri, când am descris entitățile din Ierarhia a treia, pornind tot de la om. Spuneam ieri că entitățile din Ierarhia a treia se caracterizează prin aceea că, spre deosebire de om, care are percepția lumii înconjurătoare, ele au revelația propriei lor ființe și, în locul vieții interioare pe care o are omul, au ceea ce numim umplere cu spirit. Când ne cufundăm în ființa lor, constatăm nu numai că percepția entităților din Ierarhia a doua este revelația propriei ființe, dar că această revelație este însăși propria lor ființă, ceva independent, separându-se de propria lor entitate. Ne putem reprezenta aceasta făcând o comparație cu un melc care își secretă propria sa cochilie, pe care și-o construiește singur. Cochilia este alcătuită dintr-o substanță care inițial face parte din corpul melcului; melcul își secretă cochilia. El prezintă acum, în afara propriei sale ființe, pe care o percepem cu privirea, și ceva pe care îl elimină din sinea sa, care apoi există în mod obiectiv și care rămâne. La fel stau lucrurile cu ființa proprie, cu natura proprie a entităților din Ierarhia a doua. Aceste entități nu-și revelează numai sinea lor, cum e cazul entităților din Ierarhia a treia, ci ele separă această ființă din sinea lor, astfel încât ea rămâne ca o entitate independentă.

Lucrurile devin mai clare dacă ne reprezentăm, pe de o parte, o ființă din Ierarhia a treia, iar pe de altă parte o ființă din Ierarhia a doua. Mai întâi ne îndreptăm privirea ocultă spre ființa din Ierarhia a treia. Recunoaștem această ființă prin aceea că sinele său, interioritatea sa se revelează spre exterior, iar revelația sa este totodată și reprezentarea sa; când reprezentarea interioară, trăirea sa interioară se modifică, apare o altă revelație. Așa cum această ființă își modifiică în interior stările și trăirile, tot astfel se modifică în continuu revelația

exterioară. Dacă însă observăm o ființă din Ierarhia a doua cu privirea ocultă, lucrurile stau cu totul altfel. Și în cazul lor, putem spune, de asemenea, că au percepție, trăire interioară, dar ceea ce aceste entități trăiesc în interioritatea lor se desprinde ca un fel de coajă, ca un fel de piele și devine o entitate independentă. Iar când entitatea trece la o altă stare interioară, când are o altă reprezentare și, deci, se revelează într-un alt mod, vechea revelație continuă să existe, persistă, și nu dispare, așa cum se întâmplă cu revelațiile entităților din Ierarhia a treia. Astfel, ceea ce apare în loc de revelație, la entitățile Ierarhiei a doua, este un fel de autocreație, un fel de coajă sau piele. O creație a amprentei propriului sine, un fel de obiectivizare a propriului chip, aceasta este ceea ce se remarcă la entitățile din Ierarhia a doua. Ne putem pune apoi întrebarea: Ce apare, la entitățile din a doua Ierarhie, în locul a ceea ce la entitățile din Ierarhia a treia am numit umplere cu spirit? Pentru privirea ocultă apare clar că de fiecare dată când se separă acea imagine obiectivizată a propriului sine, ca un fel de coajă a sa și care poartă pecetea propriei identități, în interioritatea entității se produce, pur și simplu, viață. Intotdeauna apariția vieții este urmarea unei astfel de creații-de-sine-însuși.

Astfel, la entitățile din Ierarhia a treia trebuie să deosebim exterioritatea în revelația lor, și interioritatea în umplerea cu spirit; la entitățile din Ierarhia a doua trebuie să deosebim partea lor exterioară ca „o creație de sine, obiectivată în imagini”, și interioritatea lor ca generatoare de viață, ca și cum un fluid ar curge în mod continuu din sinea sa, separându-se spre exterior. În felul acesta se prezintă pentru privirea ocultă ceea ce entitățile din a doua Ierarhie săvârșesc atât în interiorul lor, cât și în exterior. În timp ce umplerea cu spirit a entităților din Ierarhia a treia îi apare privirii oculte, în imagine, în imaginațiune, ca un fel de lumină spirituală, acea curgere a vieții, acea stimulare a vieții a entităților din Ierarhia a doua, strâns legată de acea separare spre exterior, apare astfel încât percepția ocultă produce impresia unor sunete spirituale, ca o muzică a sferelor.

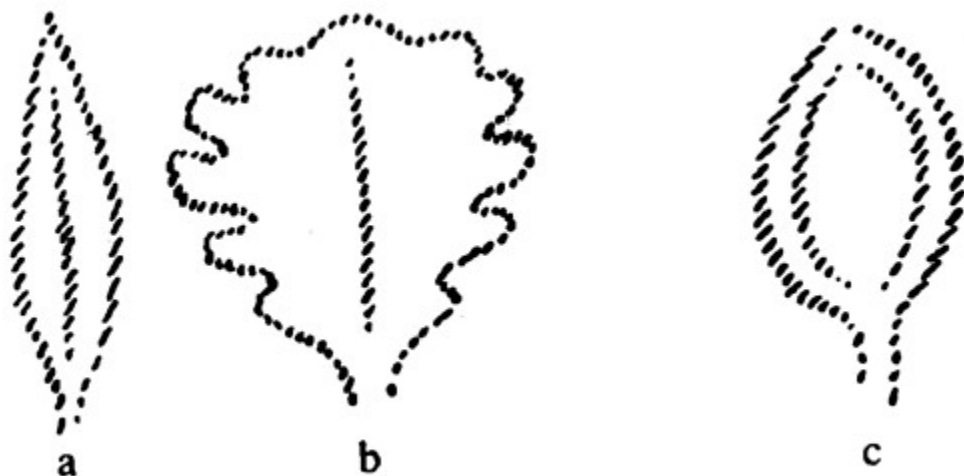
Sunt ca niște sonorități spirituale, spre deosebire de luminile spirituale care apar în cazul entităților din Ierarhia a treia.

Putem deosebi și în cadrul entităților Ierarhiei a doua mai multe categorii, așa cum am făcut și în cazul entităților aparținând Ierarhiei a treia. Diferențierea acestor categorii se face mai greu, deoarece cu cât urcăm spre ierarhiile aflate pe trepte din ce în ce mai înalte identificarea acestor entități devine mai dificilă. Pe măsură ce urcăm, trebuie să ne formăm o reprezentare despre tot ce se află la baza lumii înconjurătoare, în măsura în care aceasta are forme. Așa cum am mai spus, pentru această a doua treaptă de clarvedere contează numai ce este viu, nu și ceea ce ne apare la prima vedere lipsit de viață. Ceea ce se are în vedere este viul, iar ceea ce este viu este mai întâi fasonat, format. Forme au plantele, forme au animalele, formă are omul. Când privirea clarvăzătoare, cu toate atributele sale, pe care le-am arătat, se îndreaptă spre tot ce are, în jurul nostru, în natură, o formă și când, făcând abstracție de tot ce este legat de ființă, vede numai forma și ia în considerare multitudinea de forme existente la plante, la animale și la oameni, atunci privirea clarvăzătoare percepe din totalitatea entităților aparținând Ierarhiei a doua pe acelea pe care le numim Spirite ale formei sau Exusiai. Dar, la entitățile din natura înconjurătoare, putem să avem în vedere și altceva decât forma lor. Noi știm că tot ce este viu își schimbă, într-un anumit mod, forma în timp ce crește. De cele mai multe ori, această schimbare a formei, această metamorfoză ne izbește, mai ales în lumea vegetală. Îndreptându-ne privirea clarvăzătoare, aflată pe treapta a doua de dezvoltare, asupra lumii vegetale în creștere, vedem cum planta își alcătuiește încetul cu încetul forma, cum trece de la forma rădăcinii la forma frunzei, la forma florii, la forma fructului. Ne uităm la animalul care crește, la omul care crește, pe scurt, avem în vedere nu numai o formă, așa cum ne apare la un moment dat, ci urmărim devenirea ființei vii. Dacă ne lăsăm stimulați de această perspectivă pe care ne-o dă devenirea unei ființe vii, cu alte cuvinte, de felul

în care se modifică formele, cum sunt ele într-o continuă metamorfoză vie, atunci în fața privirii oculte aflate pe treapta a doua de dezvoltare apare ceea ce numim categoria Spiritelor mișcării sau Dynamis.

Un grad și mai mare de dificultate îl are contemplarea celei de a treia categorii de entități din Ierarhia a doua. În acest sens, nu mai este suficientă doar observarea formelor și modificarea lor, ci trebuie să se observe ceea ce se exprimă în formă. Există posibilitatea să arătăm cum se poate pregăti omul pentru o asemenea observație. Desigur, nu este suficientă o perfecționare a conștiinței normale, așa cum am arătat, ci sunt necesare și celelalte exerciții care îl ajută pe om să-și formeze o privire ocultă și să ajungă la această observație. El va trebui, deci, nu numai să se educe cu ajutorul conștiinței obișnuite pentru a ajunge la privirea ocultă, ci va fi necesar să practice exerciții care să-l educe chiar cu ajutorul privirii oculte. Conștiința clarvăzătoare trebuie să se educe mai întâi în a recunoaște cum își exprimă omul în forma sa exterioară interioritatea sa. Așa cum am mai spus, conștiința normală poate face acest lucru, dar aceasta nu ar fi nimic altceva decât o presupunere, o bănuială a ceea ce se află dincolo de expresia figurii, a gestului, a fizionomiei omului. Când însă privirea unui clarvăzător care a evoluat până la treapta a doua de clarvedere lasă să acționeze asupra sa gesturile unui om, expresia mimică, fizionomia cuiva trezește în sine impulsuri prin care se poate educa în mod treptat pentru a observa entitățile categoriei a treia din Ierarhia a doua. Dar acest lucru nu se poate întâmpla - și vă rog să dați toată atenția celor spuse acum -, dacă ne mărginim să luăm în considerare numai gesturile, expresiile de mimică sau fizionomia omului. La acest nivel nu se câștigă, propriu-zis, decât puțin. Regulile pregătirii oculte în acest domeniu cer, și aceasta este foarte rațional, să se treacă la regnul vegetal. Animalele pot fi oarecum neglijate, nu este deosebit de important ce aflăm de la ele, în sensul pregătirii noastre. Este însă important ca, după ce ne-am educat, în sensul de a prelua ca trăire interioară ceea ce obținem prin

clarvedere din mimică, din fizionomia sau din gesturile unui om, să ne îndreptăm atenția spre lumea plantelor, să ne desăvârșim pregătirea pe seama lumii vegetale. În acest domeniu, omul bine pregătit în sensul clarvederii va putea avea experiențe remarcabile, el va putea resimți în mod profund deosebirea dintre o frunză care, să zicem, are o formă alungită (a) și o frunză care are altă formă (b), sau între o floare care crește în sus (c) și o floare care se deschide în afară (d). O lume întreagă de diferențe apare în trăirile noastre, dacă ne îndreptăm privirea ocultă situată pe treapta a doua de dezvoltare spre o floare de crin sau spre o lalea, sau lăsăm să acționeze asupra noastră inflorescența ovăzului, sau urmărim tulpina orzului sau a grâului.

Toate acestea devin la fel de vii și de grăitoare ca și fizionomia unui om. Și dacă ceea ce vedem la aceste plante devine pentru noi la fel de grăitor ca și fizionomia sau gesturile unui om, dacă simțim că o floare care se deschide în afară este ca o mână a cărei palmă cu fața interioară se îndreaptă în jos iar cu fața exterioară în sus, dacă apoi vedem o floare care își strânge petalele spre vârf, ca o mișcare asemănătoare cu cea a mâinilor care se strâng - dacă, deci, resimțim gestul, fizionomia lumii vegetale, la care se adaugă și culoarea, ca pe o fizionomie, atunci se trezește privirea ocultă interioară,

percepția ocultă și înțelegerea ocultă și se ajunge astfel la cunoașterea celei de a treia categorii a entităților din Ierarhia a doua, pe care o numim Spirite ale înțelepciunii sau Kyriotetes. Această denumire este aleasă prin comparație, pe baza faptului că atunci când privim un om cu mimica sa, cu fizionomia și gesturile sale vedem tâșnind, trăind în afară spiritul său, înțelepciunea sa. La fel simțim cum entități spirituale ale Ierarhiei a doua impregnează întreaga natură și se exprimă în fizionomia generală, în gestul general și mimica generală ale naturii. Este o înțelepciune care curge plină de viață prin toate ființele și prin toate regnurile naturii, și nu este numai o înțelepciune generală, ci ea se diferențiază continuu și se obiectivizează într-o mulțime de alte entități spirituale, într-o mulțime de Spirite ale înțelepciunii. Când conștiința ocultă se ridică până la aceste entități, s-a atins treapta cea mai înaltă de entități spirituale la care se poate ajunge în acest mod.

Așa cum am spus că entitățile din Ierarhia a treia, Îngeri, Arhangheli și Spirite ale timpului (Archai), au descendenți, entități separate, desprinse din acestea, la fel găsim și descendenții ai entităților din Ierarhia a doua. În decursul timpului, descendenții s-au desprins și separat, în mod asemănător cu descendenții Ierarhiei a treia, și din entitățile Ierarhiei a doua s-au desprins alte entități, care reprezintă apoi o categorie inferioară; și sunt trimise jos, în regnurile naturii ca și Spiritele naturii descendente din entitățile Ierarhiei a treia. Acești descendenți sunt un fel de maiștri și contramaiștri în mic, în regnurile naturii, și reprezintă aici ceea ce în ocultism numim suflete-grup ale plantelor, ale animalelor, suflete-grup în entitățile individuale. Astfel, privirea ocultă ajunsă pe treapta a doua de dezvoltare află în ființele care aparțin de regnurile vegetal și animal aceste entități spirituale care nu sunt, ca în cazul omului, spirite individuale în diferitele personalități umane, ci găsim grupe de animale și de plante care au forme asemănătoare și sunt animate de o entitate spirituală comună. Cu alte cuvinte, găsim forma leilor, forma tigrilor, alte forme însuflețite animate de o entitate

comună. Aceste esențe sufletești comune le numim suflete-grup și sunt descendenți desprinși din entitățile Ierarhiei a doua, după cum Spiritele elementare ale naturii sunt descendenți ai entităților din Ierarhia a treia. Pătrundem în felul acesta, de jos în sus, în lumile superioare și, când cuprindem cu privirea elementele care sunt importante pentru toate entitățile din regnurile vegetal, animal și uman, găsim că în aceste elemente, în solide, în lichide, în formațiunile gazoase domnesc Spiritele naturii, care sunt descendenți ai entităților din Ierarhia a treia. Dacă de la elementele pământ, apă, aer ne ridicăm la ceea ce cu ajutorul acestor elemente trăiește în regnurile naturii, găsim entități spirituale care pătrund și însuflețesc ființele din regnurile naturale și formează sufletele-grup, care, așa cum am văzut, sunt entități spirituale desprinse din entitățile care aparțin Ierarhiei a doua.

Puteți vedea din toate acestea că numai pentru privirea ocultă evoluată până la treapta a doua sunt perceptibile aceste entități pe care le denumim suflete-grup. Numai acel om dezvoltat în plan ocult care-și poate prelungi ființa propriului său corp eteric ca niște tentacule poate să cunoască entitățile din Ierarhia a doua și descendenții acestora, sufletele-grup care animă diferitele regnuri ale naturii. Este încă și mai greu să urcăm la entitățile primei Ierarhii, și până la entitățile care, ca descendenți ale acestora, acționează de asemenea în regnurile naturii. Dar despre acestea vom vorbi în conferința de mâine.

CONFERINȚA a V-a

Helsingfors, 7 aprilie 1912

Am înaintat în expunerile noastre până la ceea ce numim Ierarhia a doua de entități spirituale și în conferința de ieri am făcut o prezentare a felului în care sufletul unui om trebuie să se comporte dacă vrea să pătrundă în esența Ierarhiei a doua. Un drum încă și mai greu duce spre un domeniu mult mai înalt de entități spirituale, spre acele entități care aparțin primei Ierarhii, cea mai înaltă, care ne este accesibilă - mai sus, omul nu are acces. S-a scos în evidență faptul că printr-o intensificare a acelor trăiri pe care le avem în viața obișnuită, cum ar

fi mila și iubirea, prin faptul că aceste trăiri sufletești sunt amplificate până la nivelul dezvoltării oculte, ființa noastră proprie se revarsă, oarecum din sine, se răspândește în afară și se cufundă în entitățile pe care vrea să le contemple. Vă rog să înțelegeți că ceea ce caracterizează această cufundare constă în aceea că însăși ființa noastră se extinde ca niște tentacule și se răspândește în alte entități. Dar noi rămânem în acest timp lângă acele entități străine cu propria noastră conștiință, continuăm să existăm cu viața noastră lăuntrică, nu ne pierdem. Aceasta este caracteristica treptei a doua de clarvedere, despre care am vorbit. Știm că pe această a doua treaptă de clarvedere, în fiecare clipă în care ne simțim uniți cu celelalte entități, noi încă avem propria identitate, existând oarecum alături de celelalte ființe. Numai că și cea mai mică urmă de trăire egoistă trebuie să dispară, dacă dorim să ajungem la nivelul treptei a treia de clarvedere.

La acest nivel, este necesar să pierdem cu totul sentimentul că. am exista într-un punct oarecare din Univers ca ființă aparte. Trebuie nu numai să ne revărsăm în entități străine și să stăm alături de acestea cu propria noastră trăire, ci să simțim că entitățile străine sunt însăși sinea noastră; trebuie să pierdem sentimentul și senzația că am sta lângă entități străine. Dacă ne cufundăm, în felul acesta, în alte entități, vom reuși să ne contemplăm pe noi înșine, așa cum eram mai înainte, în viața obișnuită, dar ca o entitate străină. Cu alte cuvinte, ajunși la treapta a treia de clarvedere, ne cufundăm, de exemplu, într-o ființă oarecare din regnurile naturii și atunci nu vom privi din noi spre acea ființă, nu ne cufundăm în ea, așa cum se întâmplă pe treapta a doua de clarvedere, ci ne considerăm una cu acea ființă și privim dinspre ea spre noi înșine. Așa cum altă dată priveam o ființă străină din afara noastră acum, pe a treia treaptă de clarvedere, privim din această ființă străină spre noi înșine ca spre o ființă străină. Aceasta este diferența între treapta a treia și treapta a doua de clarvedere. Abia când atingem acest nivel reușim să percepem, în afara entităților deja prezentate din

Ierarhiile a doua și a treia, și alte entități în ambianța noastră spirituală.

Entitățile spirituale pe care le percepem acum sunt de asemenea împărțite în trei categorii. Prima categorie o percepem de preferință când, așa cum am arătat, ne cufundăm în ființa altor oameni sau în ființa unor animale superioare și ne educăm prin aceasta. Nu ceea ce percepem în alți oameni sau în animalele superioare este esențial, ci faptul că prin aceasta ne formăm, și percepem dincolo de ele spirite care aparțin unei categorii din prima Ierarhie: Spiritele voinței sau cum se spune în esoterismul occidental Tronurile. Percepem acum entități pe care nu le putem caracteriza altfel decât spunând că ele nu sunt făcute din carne și sânge, nici din lumină sau din aer, ci sunt formate din ceea ce nu putem percepe decât în noi înșine, când devenim conștienți că avem o voință. În ceea ce privește substanța lor cea mai de jos, ele sunt alcătuite numai din voință.

Când evoluăm, așa cum am arătat, cufundându-ne cu privirea ocultă și în animale inferioare și în viața lor sau când ne cufundăm chiar și în viața plantelor, dar nu ca să le caracterizăm, așa cum am făcut ieri, prin gesturi, prin mimică, ci când devenim una cu plantele și din ele ne privim pe noi înșine, ei bine, da, atunci am ajuns la o experiență, la o trăire care nu se poate compara cu nimic cunoscut în lumea pe care o vedem în mod obișnuit în jurul nostru. Putem cel mult să realizăm o comparație cu proprietățile acestor entități care aparțin categoriei a doua din prima Ierarhie, o posibilitate de a le descrie, dacă lăsăm să acționeze asupra sentimentelor noastre, asupra sufletului nostru acel ceva la care ajung unii oameni serioși și demni, care au străbătut un drum lung în viața lor pentru a acumula înțelepciune, care după mulți ani de trăire intensă au acumulat atâta înțelepciune, încât putem spune: Când asemenea oameni rostesc o judecată, nu ne vorbește o voință personală, ci ne vorbește însăși viața care s-a acumulat, prin ani, prin decenii, în acești oameni, fapt datorită căruia ei au devenit într-un anumit mod impersonali. Oameni care fac asupra noastră impresia că înțelepciunea lor acționează

în mod impersonal, că înțelepciunea lor apare ca floarea și fructul unei vieți mature evocă în noi un sentiment asemănător cu ceea ce acționează asupra noastră din ambianța noastră spirituală, când ne-am ridicat la acea treaptă de clarvedere despre care va fi vorba în continuare. Această categorie de entități se numește, în termenii esoterismului occidental, Heruvimi. Este extraordinar de greu să caracterizăm entitățile din aceste categorii superioare, căci cu cât urcăm mai sus cu atât devine mai imposibil să găsim în viața obișnuită calități care să se compare cu măreția și sublimul entităților acestor Ierarhii. Spiritele voinței, care sunt categoria cea mai de jos a primei Ierarhii, le putem caracteriza prin aceea că ne putem face o idee clară despre ce este voința, voința fiind substanța cea mai de jos din care sunt alcătuite aceste entități. Dar dacă ne-am referi numai la voința așa cum apare ea la oameni sau la animale în viața normală, dacă am avea în vedere doar sentimentele și gândurile obișnuite ale oamenilor, ar fi imposibil să caracterizăm entitățile din a doua categorie a primei Ierarhii prin ceea ce reprezintă la om gândirea, simțirea și voința. În acest domeniu trebuie să ne referim numai la acei oameni cu totul deosebiți care au adunat în ei, în cursul vieții, în sufletul lor, în felul în care am arătat deja, extraordinara putere a înțelepciunii. Dacă reușim să simțim această înțelepciune, atunci percepem și ceva asemănător cu ceea ce simte un ocultist când se află în fața acelor entități pe care le numim Heruvimi. Este vorba de o înțelepciune care nu s-a adunat în cursul unor decenii, ca înțelepciunea care se manifestă la acei oameni deosebiți, ci în mii și milioane de ani din evoluția lumii și care se revarsă către noi cu o forță extraordinară din entitățile pe care le numim Heruvimi.

Și mai greu de caracterizat sunt entitățile din prima categorie, cea mai înaltă, a primei Ierarhii și pe care le numim Serafimi. Ar fi posibil să ne facem o oarecare idee despre impresia pe care Serafimii o fac asupra privirii oculte numai dacă vom lua din viața următoarea comparație. Luăm cazul unui om care timp de decenii a acumulat trăiri sufletești care l-au condus la o

înțelepciune copleșitoare și ne închipuim că un asemenea înțelept vorbește în baza propriei sale înțelepciuni impersonale. Ființa sa este străbătută de un foc interior atât de mare încât el nu trebuie să ne spună nimic, ci este suficient doar să se așeze în fața noastră ca să vedem că înțelepciunea vieții pe care i-a dat-o deceniile s-a așternut în privirea sa, astfel încât această privire poate povesti despre suferințele și experiențele de decenii, iar noi avem impresia că această privire este tot atât de grăitoare ca însăși lumea în care trăim. Dacă ne reprezentăm o asemenea privire sau că un astfel de înțelept a reușit să ajungă până acolo, încât nu ne spune doar cuvinte, ci prin sunetul și prin coloratura specifică a vorbelor sale dă expresie unor bogate experiențe de viață, iar noi auzim ceva ca un subton în ceea ce el exprimă, deoarece o spune cu un anumit Cum, iar din acest Cum noi surprindem o lume de experiențe de viață, obținem un sentiment ca cel pe care îl are un ocultist când urcă până la Serafimi. Obținem o reprezentare despre impresia pe care o are ocultistul experimentat atunci când se ridică spre entitățile pe care le numim Serafimi, caracterizând-o prin comparație ca acestea: ca o privire maturizată prin viață și prin decenii de experiență sau ca o frază formulată astfel încât nu auzim numai gânduri, ci în timp ce este rostită se exprimă un lucru cucerit prin suferință și experiențe de viață, care a trecut prin bătălii și încercări, pătrunzând în inimă; dacă auzim toate acestea printr-un subton, atunci am obținut reprezentarea amintită.

Recapitulând, am putea caracteriza entitățile din Ierarhia a treia, astfel: Ceea ce la om este reprezentare, la aceste entități este revelația sinelui propriu; ceea ce la om este viață lăuntrică și conștientă în stare de veghe, la aceste entități este umplere cu spirit. Entitățile din Ierarhia a doua le putem caracteriza astfel: Ceea ce la entitățile Ierarhiei a treia este revelația sinelui, la Ierarhia a doua este realizare a sinelui, creație a propriei ființe, pecete a propriei ființe, iar ceea ce la entitățile Ierarhiei a treia este împlinire spirituală, la entitățile Ierarhiei a doua este declanșarea vieții, care duce la o desprindere, la o

autoobiectivizare. În sfârșit, ceea ce la entitățile Ierarhiei a doua este autocreatie se prezintă la fel și la entitățile primei Ierarhii, când le contemplăm cu privirea ocultă, dar este o diferență care constă mai ales în aceea că ceea ce entitățile Ierarhiei a doua obiectivizează, ceea ce creează din propria lor substanță există atâta timp cât aceste entități rămân legate de creația lor. Deci trebuie să reținem că entitățile din Ierarhia a doua pot avea un fel de copie a lor, o reproducere care rămâne însă legată de ele, nu se poate desprinde, nu există în mod independent. Această copie rămâne legată de entitatea care a produs-o. În cazul entităților din Ierarhia întâi, însă, situația este diferită, ele se obiectivizează, reproduc propria lor ființă, care se desprinde, ca o coajă, care este însă o copie fidelă a ființei proprii. Ea se desprinde de entitatea-mamă și rămâne de sine stătătoare în lume, chiar după ce s-a desprins. Entitățile din prima Ierarhie nu-și poartă creația legată de ele, iar aceasta continuă să existe chiar după ce s-a desprins. Acesta este un grad superior de obiectivizare, mai perfect decât cel existent la entitățile din Ierarhia a doua. Când o ființă din Ierarhia a doua creează, ea trebuie să rămână legată de ființa creată, pentru ca aceasta să nu se distrugă. Ființa creată ar muri, s-ar descompune, dacă entitățile-mamă nu ar rămâne legate de creația lor. Ființa creată are o identitate obiectivă, independentă, dar numai atâta timp cât rămâne legată de creatorul său. În cazul entităților din prima Ierarhie, entitatea care se separă de entitatea-mamă rămâne în continuare ceva independent și obiectiv, chiar și după ce s-a desprins de entitatea care a creat-o. Așadar, recapitulăm, la Ierarhia a treia găsim revelație și umplere cu spirit, la Ierarhia a doua creație de sine și efervescenta de viață. La prima Ierarhie, compusă din Tronuri, Heruvimi și Serafimi, făptura creată se separă, există separat, și avem, deci, în loc de creație de sine, o creație cosmică. Ceea ce se desprinde din entitățile primei Ierarhii devine o lume distinctă. Este o lume atât de independentă, încât prezintă fenomene și fapte chiar după ce entitățile creatoare, entitățile-mamă, nu mai sunt prezente.

Acum ne putem pune următoarea întrebare: Care este viața proprie a entităților primei Ierarhii? Această viață se percepe pe sine însăși în timp ce lasă să apară din substanța proprie ființe obiective, independente, separându-se totodată de entitatea creatoare. Actul de creație a unor entități independente reprezintă pentru entitățile din prima Ierarhie starea lor normală de conștiință interioară, trăirea lor interioară. Putem spune că ele privesc la ceea ce creează și devine lume; nu este o contemplare în sine, ci o contemplare creatoare de lumi și aceasta este însăși natura esenței lor. Viața lor interioară, intimă este o creere de alte ființe. A crea alte ființe, a trăi în alte ființe, aceasta este trăirea interioară a entităților din prima Ierarhie. Crearea lumii este viața lor exterioară, crearea de ființe - viața lor interioară. Am atras atenția, în decursul conferințelor ținute zilele acestea, asupra faptului că entitățile fiecărei Ierarhii au descendenți, entități care se desprind și coboară în regnurile naturii și am arătat, în acest sens, că descendenții Ierarhiei a treia sunt spiritele elementare ale naturii iar descendenții Ierarhiei a doua sunt suflete-grup ale plantelor și ale animalelor. Și entitățile primei Ierarhii au descendenți care se desprind, și v-am descris deja, dintr-o altă perspectivă, aceste entități care descind din prima Ierarhie. V-am vorbit chiar în primele expuneri despre aceste entități, când am urcat până la așa-numitele Spirite ale perioadelor de revoluție, spirite care ordonează și dirijează tot ce se petrece în mod ritmic și se repetă în regnurile naturii. Entitățile primei Ierarhii creează și desprind din propria lor ființă aceste entități care ordonează, de exemplu, alternanța iarnă-vară, pentru ca, în felul acesta, plantele să încolțească, să crească și apoi să se veștejească; ordonează apoi curgerea ritmică prin care animalele dintr-o anumită specie să aibă un mod de viață bine determinat, în care să se dezvolte de la naștere până la moarte. Și în general, tot ce în regnurile naturii are un caracter de ritmicitate și de repetare, cum ar fi ziua și noaptea, sau schimbarea timpului, în cele patru anotimpuri, tot ce este ritmicitate, tot ce se bazează pe întâmplări care se repetă, totul este

reglat, la Spiritele perioadelor de revoluție, de descendenții entităților din prima Ierarhie. Am putea caracteriza aceste spirite din perspectiva în care ne-am plasat acum câteva zile, iar acum le putem caracteriza în funcție de propria lor origine, de descendența lor, așa cum am făcut astăzi. Să rezumăm esența celor trei Ierarhii, după cum urmează:

PRIMA IERARHIE

Creație cosmică	Creație de ființe	Spirite ale perioadelor de revoluție
	IERARHIA A DOUA	
Creație de sine	Experiență de viață	Suflete-grup
	IERARHIA A TREIA	
Revelație proprie	Umplere cu spirit	Spirite elementare ale naturii

Dacă vrem să pășim mai departe în abordarea temei ce ni s-a propus, va trebui să ne familiarizăm cu reprezentări la care privirea unui ocultist ajunge treptat, familiarizare care pentru început este ceva mai greu de atins. Astăzi vom aduce totuși în fața sufletelor dumneavoastră aceste reprezentări și prin aceasta avem posibilitatea ca în următoarele conferințe, când va trebui să ne treacă prin fața privirii în întregime viața și entitatea regnurilor naturii și ale corpurilor cerești, să ne obișnuim din ce în ce mai mult cu modul în care entitățile prezentate sunt legate de regnurile naturii și de corpurile cerești. În felul acesta vom putea obține reprezentări din ce în ce mai precise.

Când vorbim despre om, o facem în așa fel încât acesta să fie caracterizat după felul în care se prezintă pentru privirea ocultă. Se poate urmări aceasta în scrieri teosofice cum ar fi, de exemplu, lucrările mele Theosophie și Geheimwissenschaft*. Când contemplăm omul cu privirea ocultă, spunem: Ceea ce este perceptibil

în primul rând la om, când îl privim cu ochii și simțurile fizice, este corpul fizic. Vom considera corpul fizic ca fiind primul element constitutiv al omului. Al doilea element este ceva de natură suprasensibilă, ce nu este vizibil pentru conștiința normală: corpul eteric. Al treilea element pe care-l luăm în considerare este corpul astral. Dacă avem aceste trei mădulare deținem aproximativ imaginea învelișurilor omului. Trecem apoi la mădularele superioare. Ele sunt de natură sufletească; sunt percepute în viața obișnuită ca viață sufletească, interioară. Așa cum vorbim despre un înveliș exterior triplu, putem vorbi și despre un suflet triplu, sufletul senzației, sufletul rațiunii sau al simțirii și sufletul conștiinței. Toate aceste mădulare care compun natura umană, de la corpul fizic până sus la sufletul conștiinței, există în prezent la fiecare om. Pătrundem apoi spre următorul mădular, pe care îl numim sinea spirituală sau, așa cum mulți dintre auditori sunt obișnuiți, Manas. Următorul mădular se va forma la om abia în viitor; îl numim spiritul vieții sau Budhi. Mai este apoi un ultim mădular, denumit Omul-Spirit sau Atma, care este natura cea mai intimă a omului și care, în prezent, pentru conștiința noastră actuală, este încă în stare latentă și abia în evoluția viitoare a Pământului se va arăta că este de fapt punctul central al conștiinței. Aceste mădulare ale naturii umane au toate un caracter unitar, putem spune că reprezintă unități. Într-un anumit fel, corpul fizic reprezintă o unitate, corpul eteric, de asemenea, este o unitate și la fel și celelalte mădulare ale naturii umane. Omul în întregul lui este o unitate care constă în reunirea tuturor mădularelor și în influența pe care o exercită unele asupra celorlalte.

* Ambele lucrări sunt traduse în limba română: prima sub titlul ***Teosofia - Introducere în cunoașterea suprasensibilă despre lume și menirea omului***, a doua sub titlul ***Știința spirituală***.

Ca să mergem mai departe cu expunerea noastră, trebuie să vă imaginați că există entități situate deasupra omului, la un nivel atât de înalt față de natura acestuia, încât nu sunt alcătuite din mădulare pe care le-am numit corp fizic, corp eteric ș.a.m.d., iar mădularele lor constitutive

sunt la rândul lor tot entități. Dacă nu putem considera fiecare mădular al omului ca o entitate distinctă, ci numai ca un mădular constitutiv unitar, urcând spre acele entități care nu au un corp fizic ca parte constitutivă a lor, vom constata că ceea ce la om este corp fizic la aceste înalte entități am numit în expunerile noastre Spirite ale formei. Când spunem: Există o entitate de o categorie superioară care nu are, ca omul, un corp fizic ca parte a sa, ci are ca mădular constitutiv chiar o entitate, un spirit al formei, avem în fața noastră reprezentarea unei entități pe care nu am ajuns încă să o caracterizăm, dar despre care vom vorbi acum. Dacă vrem să o descriem, să o caracterizăm, va trebui să ne folosim tot de reprezentări, așa cum am făcut și până acum.

Spuneam că este greu să ajungem la aceste reprezentări, dar vom putea, printr-o analogie, să ne ridicăm la asemenea reprezentări de care avem nevoie acum. Priviți cu atenție un stup sau un mușuroi de furnici și observați fiecare vietate în parte, fiecare albină din stup și remarcați că stupul are un spirit comunitar, formează o reală entitate colectivă și că fiecare albină este o parte constitutivă a acestui spirit comunitar, așa cum și dumneavoastră aveți o parte din dumneavoastră în fiecare din mădulele proprii ființe. Aveți aici o analogie semnificativă pentru acele entități și mai înalte decât entitățile despre care am vorbit până acum, entități care au ca mădular constitutiv nu ceva ce am numit corp fizic la om, ci ceva ce trebuie să definim ca fiind el însuși o entitate, ca fiind spirite ale formei. Așa cum omul trăiește în corpul său fizic, la fel trăiește acele entități care sunt de o asemenea măreție, încât au ca cel mai inferior mădular al lor Spirite ale formei, sau, dacă doriți, un Spirit al formei. Apoi, oamenii au corpul eteric, iar aceste entități au ca al doilea mădular Spirite ale mișcării; în locul corpului astral al omului, au Spirite ale înțelepciunii în locul a ceea ce noi oamenii avem ca suflet al senzației, aceste entități au ca al patrulea mădular Tronurile sau Spiritele voinței, ca al cincilea element au Heruvimii, iar ca al șaselea element, așa cum noi avem

sufletul conștiinței, Serafimii. Și așa cum noi năzuim și privim în sus spre ceea ce abia într-un viitor îndepărtat ni se va dărui în mod treptat, la fel privesc aceste entități spre ceva ce depășește ființa Ierarhiilor. Așa cum noi vorbim despre Manas, Budhi, Atma sau despre Sinea spirituală, Spiritul vieții, Omul-Spirit, la fel privește această *entitate*, din elementul său de natură serafimică, așa cum noi o facem din sufletul conștiinței, spre o *spiritualitate primordială*. Abia astfel au aceste entități ceva asemănător cu ceea ce considerăm a fi viața noastră lăuntrică, spirituală. Este neînchipuit de greu să ne putem face o reprezentare despre ceea ce există acolo sus, deasupra Ierarhiilor ca entitate spirituală a celor mai sublime spirite. Din această cauză, în decursul evoluției umane, diversele religii și concepții despre lume s-au abținut, chiar cu o mare precauțiune plină de venerație, să prezinte în mod decisiv lumii senzoriale reprezentări care să evoce ceea ce există, deasupra Ierarhiilor. Dacă pentru a caracteriza o imagine, o reprezentare așa cum apare în sufletul unui ocultist, când acesta privește spre Serafimi, ar trebui să recurgem la unele metode pe care numai prin analogie le găsim la oameni care au o bogată experiență de viață, nu va mai fi suficient tot ce apare la acești oameni ca expresie pură a vieții lor pentru a caracteriza *Sfânta Treime* care stă deasupra Serafimilor ca Ființă supremă, ca Manas, Budhi și Atma.

În decursul evoluției umane s-a vorbit, vai!, prea mult despre presimțirile prudente cu care spiritul uman a vorbit despre ce este acolo, sus, în regiunile spirituale. Pentru că pentru spiritul uman ar fi mult mai potrivit să nu vrea să caracterizeze prin reprezentări luate din viața obișnuită sau prin tot felul de analogii și comparații esențialități cu o poziție atât de înaltă, ar fi mult mai constructiv pentru om să dorească să învețe din ce în ce mai mult, într-o stare de profundă venerație, pentru a obține reprezentări care să se apropie de ce există acolo sus. Reprezentări aproximative asupra a ceea ce este acolo sus încearcă să dea religiile și concepțiile despre lume, recurgând la concepte pline de înțeleșuri și foarte grăitoare, concepte care dobândesc, într-o oarecare

măsură, un caracter excepțional, prin faptul că depășesc viața individuală chiar și în viața exterioară a simțurilor. Desigur, cu asemenea concepte nu se poate caracteriza nici măcar aproximativ Ființa superioară despre care este vorba acum, dar se poate evoca, într-o anumită măsură, o anumită reprezentare despre ceea ce nu se poate exprima și care trebuie să fie învăluit într-o sfântă taină, într-un mister sacru. Căci nu ar trebui să ne apropiem fără nici o reținere, cu concepte raționale umane, formate în contact cu lumea noastră exterioară, de aceste lucruri. De aceea, în religie și în concepțiile despre lume, care s-au succedat unele după altele, s-a încercat caracterizarea acestor lucruri cu presimțire și cu frică, când a trebuit să se descrie sau, mai exact, să se dea nume la ceea ce depășește natura umană și rămâne o taină chiar și în natură.

Vechii egipteni au folosit conceptele de Copil sau Fiu, de Mamă și de Tată pentru ceea ce depășește omul individual. Creștinismul a încercat să găsească în succesiunea Sfântul Duh, Fiul și Tatăl un nume pentru această Trinitate. De fapt, se poate spune că ar trebui să situăm Sfântul Duh pe locul al șaptelea, Fiul pe locul al optulea și Tatăl pe locul al nouălea. Când este vorba de o ființă spre care ridicăm privirea și al cărui conținut superior dispare pentru noi ca într-un mister spiritual și ne referim la această ființă în mod aluziv, numind-o Spirit, Fiu și Tată, când contemplăm o asemenea ființă cu privirea ocultă, atunci trebuie să spunem: Așa cum constatăm la om, privindu-l din punct de vedere exterior, că are un corp fizic și acesta este elementul său constitutiv cel mai de jos, tot astfel, când contemplăm o asemenea ființă prin analogie cu omul, avem în fața noastră Spiritul formei, adică un spirit care își dă o formă, un spirit conturat. Ar trebui să putem privi la ceea ce este analog, asemănător, din aceste entități corpului fizic uman, la ceea ce este structură.

Așa cum în corpul fizic al omului avem, ca elementul său cel mai de jos, ceva structurat și format și cum în această structură, care așa cum ne apare este fără îndoială Maya, trăiește ceea ce numim Spiritul formei, tot astfel ne

apare, când ne îndreptăm privirea în spațiul cosmic și observăm o planetă - Mercur, Venus, Marte, Jupiter - forma exterioară a Spiritului formeii; ei bine, planeta aparține Spiritului formeii la fel cum corpul fizic aparține omului. Când un om stă în fața noastră, această „formă” exprimă ce este viu în acel om, adică elementele suprasensibile, corpul eteric, corpul astral, sufletul senzației ș.a.m.d.; la fel, când vedem o planetă, forma sa exprimă însăși „forma”, Spiritului formeii. Și așa cum în spatele formeii umane, în spatele corpului fizic se află corpul eteric, corpul astral, sufletul senzației ș.a.m.d., în spatele planetei se află și îi aparțin entitățile pe care le numim Spirite ale mișcării, Spirite ale înțelepciunii, Tronuri, Heruvimi și Serafimi. Dacă privim o planetă din punctul de vedere al științei spiritului, și vrem să avem în fața noastră ființa integrală a acestei planete, va trebui să spunem: Planeta ne apare în spațiul cosmic pentru a o percepe, înfățișându-ne făptura sa fizică, pe care i-a dat-o Spiritul formeii, dar totodată ascunde, așa cum omul ascunde de privirea fizică elementele sale subtile superioare, prezența acelor entități ale Ierarhiilor superioare care acționează ca forțe în planetă și în ambianța ei. Ne reprezentăm, așadar, corect o planetă, cum ar fi Marte sau Mercur, dacă ne-o imaginăm mai întâi după forma sa fizică, apoi înconjurată și străbătută de o atmosferă spirituală care tinde spre nesfârșit și care își are forma fizică în chiar forma fizică a planetei, care este o creație a Spiritelor formeii și care are în ambianța sa spirituală entitățile celorlalte Ierarhii. Numai considerând-o în felul acesta avem imaginea completă a planetei: în mijloc este elementul fizic, ca un sâmbure, iar în jurul său învelișuri spirituale alcătuite din entitățile Ierarhiilor. Acest aspect îl vom relua în conferințele noastre următoare, în mod mai aprofundat. Pentru a sugera încă de astăzi direcția în care vom aborda această problemă, să mai spunem cum o redă cercetarea ocultă. Am dat deja o indicație: forma fizică a planetei este creația Spiritului formeii. Chiar și forma Pământului este creația Spiritului formeii. Despre Pământ știm că în sine nu se află într-o stare de liniște, că este supus unei

permanente transformări interne și unei mobilități neîntrerupte. Vă aduceți cu toții aminte că în descrierile din Cronica Akasha înfățișarea exterioară de astăzi a Pământului ne apare cu totul altfel decât, de exemplu, era în timpul perioadei de evoluție terestră pe care o numim perioada atlanteană. În acea străveche perioadă, suprafața globului terestru care în prezent este acoperită de Oceanul Atlantic era reprezentată de un mare continent, în timp ce în locul unde se află astăzi Europa, Asia, Africa abia se formau continente. În felul acesta, masa, substanța Pământului s-a modificat datorită mobilității sale interne. Planeta se află într-o frământare internă continuă. Gândiți-vă, de exemplu, că ceea ce astăzi este insula Helgoland constituie doar o mică parte din ceea ce se ridica deasupra mării în secolele al IX-lea și al X-lea. Chiar dacă perioadele în care au loc regrupări și transformări interne ale aspectului planetei sunt relativ mari, fără a insista prea mult asupra acestor lucruri, fiecare își poate da seama că planeta noastră este într-o continuă mobilitate internă. Și dacă se ia în considerare nu numai partea solidă a planetei, ci și apele și atmosfera, atunci însăși viața de toate zilele ne arată că planeta se află într-o continuă mobilitate internă. În forma norilor, în ploaia care se formează, în toate fenomenele atmosferice, în fluxul și refluxul mărilor și oceanelor, în toate acestea planeta își revelează mobilitatea internă. Aceasta este viața planetei. În cadrul acestei vieți acționează, precum corpul eteric al omului individual, ceea ce am numit Spiritele mișcării. Deci, se poate spune: Structura exterioară a planetei este creația Spiritelor forme; mobilitatea internă este reglată de entități pe care le numim Spiritele mișcării. Planeta este, din punctul de vedere al științei spiritului, o adevărată ființă, o entitate în care tot ceea ce se petrece este condus de gândire. Nu numai că într-o planetă există o vitalitate internă, așa cum spuneam, dar aceasta are și o conștiință ca planetă în întregul ei, căci este o entitate. Această conștiință, care corespunde cu conștiința umană, în măsura în care forma inferioară a conștiinței, subconștientul, este în corpul astral, în cazul planetei

este guvernată de Spiritele înțelepciunii. Se poate spune: Conștiința cea mai de jos a unei planete este condusă de Spiritele înțelepciunii. Dacă definim planeta numai în felul acesta, rămânem încă în cadrul planetei. Dar să privim planeta și altfel. Ea are o formă precisă și aceasta corespunde Spiritelor formeii; are mobilitate internă, aceasta corespunde Spiritelor mișcării; totul este străbătut de conștiință, care corespunde Spiritelor înțelepciunii. Să mergem însă mai departe. Planeta se mișcă prin spațiu, ea are un impuls interior care o împinge prin spațiu, corespunzător impulsului interior de voință al omului, care îl face să miște picioarele, să pășească, să meargă prin spațiu. Ceea ce conduce planeta prin spațiu, ceea ce îi veghează mișcarea în spațiu, ceea ce face ca, de exemplu, să se miște în jurul unei stele fixe, aceasta se datorează acțiunii Spiritelor voinței. Acestea dau planetei impulsul de a zbura prin spațiu. Așadar, mișcarea planetei în spațiu corespunde impulsului dat de Spiritele voinței sau Tronuri. Dar dacă planeta ar urma numai impulsul dat de Spiritele voinței, fiecare planetă ar parcurge în Cosmos propriul său drum, necorelat cu al celorlalte planete, ceea ce nu este cazul, căci fiecare planetă se conduce după întregul sistem. Mișcarea planetei nu este reglată doar ca planeta să se miște, ci să constituie o ordine în întregul sistem planetar. Așa cum într-un grup de oameni care merg unii într-o parte, alții în alta începe să se manifeste un scop comun, la fel sunt ordonate mișcările planetelor până se armonizează. Această coordonare și armonizare a mișcării unei planete cu mișcările altor planete este opera Heruvimilor. Reglarea mișcării comune a sistemului ține de activitatea Heruvimilor. Fiecare sistem planetar, împreună cu steaua sa fixă, care este un fel de comandant suprem și se află sub conducerea Heruvimilor, are la rândul lui legături cu alte sisteme planetare, care aparțin de alte stele fixe și trebuie să convină asupra locului pe care fiecare îl ocupă în spațiu, așa cum oamenii se înțeleg unii cu alții și convin asupra faptelor lor comune și întemeiază un sistem social prin reciprocitatea faptelor. La fel, există o înțelegere

reciprocă între sistemele planetare. Există o înțelegere reciprocă între o stea fixă și altă stea fixă. În felul acesta se constituie Cosmosul. Faptul că sistemele planetare vorbesc, ca să spunem așa, unele cu altele și se coordonează pentru a alcătui un cosmos închegat se datorează acțiunii acelor entități spirituale pe care le numim Serafimi.

În felul acesta am exprimat tot ceea ce, la nivelul uman, merge până în sufletul conștiinței. Apoi, așa cum în cazul omului ne ridicăm spre o viață spirituală mai elevată, depășind sufletul conștiinței, în cazul sistemelor planetare, în care acțiunea Serafimilor corespunde nivelului sufletului conștiinței la om, dacă ne ridicăm mai sus, dincolo de Serafimi, ajungem la ceea ce am încercat astăzi, doar tangențial, să caracterizăm ca Trinitate, o entitate cosmică supremă. Ajungem la ceea ce în Univers domnește ca viață trinitar-divină, atotcuprinzătoare, dumnezească și care creează un acoperământ în fiecare sistem planetar. Așa cum ceea ce trăiește în om ca sine spirituală, ca Spirit al vieții, ca Om-Spirit - Manas, Budhi, Atma - creează un acoperământ pentru sufletul conștiinței, sufletul rațiunii și sufletul senzației, corpul astral, corpul eteric și corpul fizic, la fel există un acoperământ pentru stelele fixe ale sistemelor planetare, care se deplasează în spațiu și care sunt corpuri ale entităților divine. Și contemplând viața cerului înstelat, contemplăm, de fapt, corpurile zeilor și, în cele din urmă, Divinitatea.

CONFERINȚA a VI-a

Helsingfors, 8 aprilie 1912

Ieri v-am vorbit despre ce reprezintă un sistem planetar și felul în care el este dependent de diversele entități spirituale ale Ierarhiilor care ne apar ca fiind suprapuse, pe care am căutat să le caracterizez în cursul conferințelor anterioare: Am obținut o reprezentare despre tot ce participă la existența unei planete și am văzut cum aceasta își primește forma, respectiv configurația sau structura sa armonios închegată prin faptul că în ea acționează Spiritele formei. Am văzut, de asemenea, că planeta are o viață interioară, o mobilitate

interioară care este rezultatul acțiunii Spiritelor mișcării. Ceea ce putem numi conștiința inferioară a planetei, pe care o putem compara cu conștiința existentă în corpul astral al omului, am atribuit-o Spiritelor înțelepciunii. Impulsurile datorită cărora planeta nu stă nemișcată în spațiu, ci își schimbă poziția, se mișcă în spațiu, le-am atribuit Spiritelor voinței sau Tronurilor. Forța care integrează planeta într-un sistem și o face să nu meargă, ca să spunem așa, pe un drum propriu, ci se deplasează în așa fel, încât impulsurile sale de mișcare sunt în concordanță cu impulsurile de mișcare din întregul sistem planetar de care aparține, forța, deci, care reglează mișcarea singulară a unei planete în corelație cu întregul sistem planetar se datorează acțiunii Heruvimilor sau Spiritele armoniei. În sfârșit, ceea ce am putea numi viața internă, sufletească a planetei, prin care aceasta intră în legătură cu alte corpuri cerești, așa cum omul intră, prin limbaj, în legătură cu alți oameni, o atribuim Serafimilor. Astfel, când este vorba de o planetă trebuie luat în considerare un context, o țesătură în cadrul căreia ceea ce provine de la Spiritele forme este numai un nucleu în spatele căruia există o atmosferă spirituală, am putea spune un fel de aură, în care acționează spirite ale celorlalte entități din ierarhiile superioare, care sunt deasupra Spiritelor forme. Acum însă este necesar, dacă dorim să înțelegem corect tot ce am expus în ultima conferință și am încercat acum să recapitulez în câteva cuvinte, să facem cunoștință și cu alte reprezentări, reprezentări pe care le obținem cel mai ușor dacă pornim de la entitățile Ierarhiei a treia, care se învecinează, ca să spunem așa, dinspre lumea spirituală, cu omul. Am spus că aceste entități se caracterizează prin faptul că ceea ce la om este percepție la ele este revelație, iar ceea ce la om este viață lăuntrică la ele este umplere cu spirit. Deja la entitățile care se află pe o treaptă imediat superioară omului, mă refer la Ingeri sau Angheli, întâlnim particularitatea că ceea ce ele percep este doar revelația sinei proprii și că în interioritatea lor nu există ceva atât de independent, ceva încheiat cum are omul, ci ele simt că aici se aprind

și lăstăresc forțele și entitățile ierarhiilor superioare, pe scurt, se simt inspirate și pătrunse de spiritul acestor ierarhii. Fapt este că ceea ce numim la om viață interioară independentă la aceste entități propriu-zis nu există. Dacă doresc să-și dezvolte ființa proprie, dacă vor să gândească, să simtă și să vrea ca omul, totul se revelează în afară; nu ca omul, care își poate închide în sinea lui gândurile și sentimentele și poate lăsa ca un impuls de voință să nu se materializeze. Ceea ce trăiește în aceste ființe, în măsura în care ele produc singure aceste gânduri, constituie totodată și revelația lor în exterior. Dacă nu vor să se reveleze, ele nu pot face altceva decât să-și simtă această interioritate umplută de lumea aflată deasupra lor. Astfel, în interioritatea lor trăiește lumea ce se află mai presus de ele sau, dacă vor să aibă o viață proprie, ele se revelează obiectiv în afară. Aceste entități care se află imediat deasupra omului nu pot să ascundă nimic din ceea ce ar fi un produs al propriei gândiri sau simțiri, căci tot ce ar prelucra în interioritatea lor s-ar arăta în afară. Cu alte cuvinte, așa cum am mai amintit într-una din conferințele anterioare, aceste entități - Ingeri sau Angheli - nu pot minți, astfel încât ceea ce ele își reprezintă sau simt nu poate fi în dezacord cu lumea exterioară. Nu pot avea în sinea lor nici un fel de reprezentare care să nu fie în deplină concordanță cu lumea exterioară, căci reprezentările pe care le au în interioritatea lor o percep chiar în revelația lor. Să presupunem însă că aceste entități ar avea dorința să-și renege propria lor natură. Ce s-ar întâmpla atunci? Ei bine, la aceste entități, pe care le-am numit Ingeri, Arhangheli și Archai sau Spirite ale timpului, constatăm că ceea ce li se revelează, ceea ce pot percepe este propria lor ființă. Dacă ar vrea să mintă, ar trebui să dezvolte în interioritatea lor ceva ce nu ar corespunde propriei ființe. Fiecare minciună ar fi o renegare a naturii lor, nu ar fi nimic altceva decât o anihilare, o nimicire a propriei ființe. Să presupunem, totuși, că aceste entități ar dori să simtă în interioritatea lor ceva ce nu s-ar revela direct în afară - în acest caz ar trebui să dobândească o nouă natură.

Ceea ce v-am descris acum, renegarea propriei naturi la entitățile Ierarhiei a treia și implicit dobândirea unei alte naturi, s-a întâmplat efectiv, la un moment dat, în cursul evoluției. Vom vedea pe parcursul conferințelor următoare de ce a trebuit să se întâmple aceasta, dar deocamdată vreau să atrag atenția încă o dată că așa ceva s-a întâmplat, că s-au găsit, cu adevărat, printre entitățile din Ierarhia a treia unele care au avut dorința să aibă în interiorul lor trăiri pe care să nu trebuiască să le reveleze în afară, cu alte cuvinte, au simțit nevoia să-și renege propria natură. Ce s-a întâmplat cu aceste entități în această situație? S-a petrecut ceva ce nu se întâmplă cu celelalte entități, care își păstrează natura proprie în cadrul Ierarhiei a treia: nu pot avea independența interioară, așa cum o are omul. Dacă vor să aibă o trăire interioară, sunt nevoite să se umple în egală măsură cu conținutul lumii spirituale care se află deasupra lor. Dorința unui anumit număr de entități din Ierarhia a treia a fost să dezvolte în interioritatea lor ceva care să nu le întâmpine imediat în lumea exterioară ca percepție, respectiv ca revelație a propriei lor ființe. Prin aceasta a apărut necesitatea ca ele să-și renege propria natură și să preia o altă natură. Pentru a se putea dezvolta o viață interioară proprie, independentă, a fost necesar ca un anumit număr de entități din Ierarhia a treia să renunțe la propria lor natură, să o renege. A fost nevoie ca aceste entități să acționeze asupra lor într-un anumit mod, pentru ca anumite trăiri interioare să nu se mai reveleze în afară. Să ne punem acum întrebarea: Care au fost motivele care au putut împinge aceste entități să dezvolte în sinea lor o asemenea dorință? Dacă privim natura proprie a entităților din Ierarhia a treia, cu revelația și cu umplerea cu spirit, remarcăm că acestea sunt cu totul în slujba entităților din Ierarhiile superioare lor, că ele nu au propriu-zis o viață proprie. Îngerii nu au o viață proprie, viața lor constă în revelație, există pentru lumea întreagă, și îndată ce nu se mai revelează, interioritatea lor este luminată de viața Ierarhiilor superioare. Ceea ce a îndemnat un anumit număr din aceste entități să-și renege natura a fost sentimentul de forță, de

independență, sentimentul de libertate. Într-o anumită perioadă din evoluție, unui anumit număr de entități din Ierarhia a treia i s-a trezit instinctul, năzuința nu numai de a se desprinde de sub dependența entităților superioare lor, ci și de a-și dezvolta o viață a lor, proprie. Aceasta a fost de o importanță excepțională pentru întreaga evoluție a sistemului nostru planetar. Entitățile rebele ale Ierarhiei a treia au pregătit independența proprie a omului, posibilitatea ca el să desfășoare o viață interioară independentă, al cărei conținut nu se revelează nemijlocit în afară, ci poate rămâne o trăire interioară independentă de revelația exterioară.

Trebuie să vă spun că folosesc în mod intenționat atât de multe cuvinte pentru a descrie toate aceste lucruri. Fac aceasta din cauza importanței deosebite pe care o are conturarea cât mai precisă a ceea ce expun aici. Fapt este că, la un anumit număr de entități, din Ierarhia a treia a luat naștere o dorință vie de a dezvolta în ele o trăire interioară independentă. Ce a urmat după aceea este consecința directă a acestei dorințe. Dar care a fost urmarea, consecința? A fost cu adevărat ceva înspăimântător: renegarea propriei ființe, neadevărul, minciuna. Vedeți, prin urmare, de ce este foarte important ca dumneavoastră să înțelegeți că spirite din Ierarhia a treia care căpătaseră acest impuls nu au făcut-o din dorința de a minți, ci pentru a-și dezvolta o viață proprie, dar prin aceasta au trebuit să sufere consecințele, și anume să devină spirite ale neadevărului, spirite ale renegării propriei lor entități, spirite ale minciunii, cu alte cuvinte. Exact așa cum cineva, să spunem, are de făcut un drum pe jos, într-o zi ploioasă și trebuie neapărat să țină seama că va trebui să suporte ploaia și să fie udat, deși nu a avut deloc această intenție, tot astfel, spiritele de care este vorba aici nu au săvârșit această faptă pentru a se cufunda în neadevăr. Fapta lor își are originea în intenția de a dezvolta o viață interioară independentă, o mobilitate interioară, numai că urmarea, consecința, a fost că au devenit concomitent spirite ale neadevărului.

Toate entitățile spirituale care, în felul acesta, au constituit o a doua categorie, în cadrul entităților aparținând Ierarhiei a treia, prin negarea propriei lor naturi, le numim, în ocultism, Spirite luciferice. Conceptul de Spirit luciferic constă în primul rând în faptul că aceste spirite vor să dezvolte o viață interioară independentă. Se pune întrebarea ce a fost necesar să facă aceste spirite spre a-și atinge scopul. Consecințele le-am văzut deja, dar ce a trebuit să întreprindă pentru a ajunge să dezvolte o viață interioară independentă vom afla daea vom privi lucrurile dintr-o altă perspectivă. Ce au vrut să depășească aceste spirite? Au vrut să supună, să înfrângă umplerea cu spirit, cu substanța Ierarhiilor superioare lor. Ele nu au mai vrut să se umple doar cu aceste entități ale Ierarhiilor superioare, ci să-și umple viața lor interioară cu propria ființă. Dar aceasta nu au putut-o realiza altfel decât renunțând la umplerea cu spiritul entităților superioare lor, astfel încât, în loc de a-și păstra deschisă perspectiva liberă spre Ierarhiile superioare, ele s-au separat, despărțindu-se de aceste entități mai înalte, și în acest mod au putut să-și procure o substanță proprie din substanța Ierarhiilor superioare. Despre ce este vorba în realitate, ne putem face o reprezentare exactă dacă vom urmări cele ce urmează. Să ne imaginăm entitățile Ierarhiei a treia reprezentate grafic, în mod simbolic (vezi desenul) în așa fel încât este clar că ele își revelează ființa proprie în afară, ca un fel de piele, și că dezvoltă gândire sau simțire interioară, are loc o revelație, ca o aprindere a ființei lor. Când nu se revelează pe sine, atunci preiau ceea ce se infiltrează în ele ca lumină a Ierarhiilor superioare; ele se umplu cu spiritul Ierarhiilor superioare și își deschid, parcă, întreaga lor ființă spre aceste Ierarhii. Entitățile spirituale ale Ierarhiei a treia, despre care am vorbit, nu vor să se umple cu spiritul Ierarhiilor superioare, nu vor să fie dependente de substanța spirituală a acestora. Ele vor o viață spirituală independentă; se desprind, se separă și acum ființa Ierarhiilor superioare nu mai este în ele, ci deasupra lor. Se anulează legătura cu aceste entități superioare și ele se desprind acum ca entități

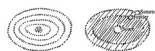
independente și au, prin aceasta, păstrată în interioritatea lor propria lumină, ca și cum ar fura ceea ce trebuia doar să le umple și să le înalțe spre entitățile superioare. Cu acest furt își umplu propria interioritate și prin aceasta își dezvoltă o latură independentă. Aceasta este o reprezentare care ne poate oferi o clarificare a acestor evenimente petrecute în Cosmos, fără de care nu am fi în situația de a putea înțelege, cu cunoașterea și conștiința noastră fizică de oameni, un sistem solar în aspectul său de durabilitate și permanență a stelelor. Fără această reprezentare, nu se înțelege viața stelelor, viața corpurilor cerești.

După cum vedeți, am încercat să vă sugerez cum anumite entități din Ierarhia a treia devin entități cu o altă natură, devin Spirite luciferice. În orice caz, ceea ce s-a întâmplat cu o parte din entitățile Ierarhiei a treia nu se poate întâmpla, în același mod, cu entități din celelalte Ierarhii, dar ceva asemănător poate avea loc. Dacă ne vom referi la ceea ce se întâmplă cu entități ale celorlalte Ierarhii, mai ales dacă vom aplica-o la Spiritele formei, ne putem forma o idee în legătură cu modul în care se formează un sistem planetar.

La încheierea conferinței de ieri am văzut că ceea ce percepe privirea noastră, în primul rând, la o planetă provine de la Spiritele formei. Dar prezentând lucrurile astfel nu le exprimăm destul de exact. Când priviți o planetă, să zicem, Marte, Saturn sau Jupiter, care se află în Univers, și o percepeți așa cum o vedeți, cu ochii fizici sau chiar cu o lunetă, în ceea ce vă arată o astfel de formă nu sunt neapărat Spiritele formei. Să ne referim la cea mai îndepărtată planetă, Saturn, așa cum a fost considerată multă vreme. Mai târziu au apărut alte două planete, Uranus și Neptun, despre care vom mai vorbi, dar deocamdată să considerăm pe Saturn ca fiind cea mai îndepărtată. Dacă privim pe Saturn cu ochii proprii, în spațiul cosmic ne apare - făcând abstracție de inel - un fel de sferă luminoasă. Pentru ocultist, pentru cel care

urmărește realitatea spirituală din Cosmos, această sferă pe care noi o numim Saturn nu este Saturn; pentru el se numește Saturn, luați notă!, întregul spațiu mărginit de traseul eliptic aparent al planetei, adică de orbita lui Saturn. Astronomia descrie o traiectorie a lui Saturn pe care o prezintă ca fiind drumul planetei în jurul Soarelui. Despre cum stau lucrurile în realitate nu vreau să ne ocupăm acum, dar dacă luați ca argument această reprezentare obișnuită, atunci în mijloc vă imaginați că este Soarele, iar cercul exterior orbita lui Saturn, așa cum admite astronomia. Atunci, ce se află în interiorul orbitei lui Saturn, în interiorul elipsei lui Saturn este, pentru ocultist, Saturn. Aceasta înseamnă că Saturn nu este numai ceea ce vede ochiul ca materie fizică cea mai exterioară a planetei, numai ce strălucește pe cer, ci el știe, iar privirea ocultă ne confirmă aceasta, că există un fel de aglomerare de substanță care se întinde de la Soare până la orbita lui Saturn, astfel încât atunci când cuprindem toate acestea cu privirea ocultă avem de-a face cu un fel de substanță eterică în întregul spațiu (vezi figura hașurată). Ceea ce se află în interiorul acestei orbite trebuie să vă reprezentați că este plin de substanță eterică, în orice caz nu într-o formă sferică, ci mai curând avem de-a face cu un fel de sferă foarte aplatizată, ca o lentilă. Dacă am privi această sferă dintr-o parte, ar trebui să o desenăm în așa fel încât Soarele să fie la mijloc, iar planeta Saturn, văzută cu ochiul ocult, ar trebui prezentată ca o sferă puternic aplatizată, iar pe orbita însăși aflându-se planeta fizică Saturn.

Vom înțelege și mai bine aceste lucruri, dacă vom adăuga imediat o reprezentare, pe care o putem avea în mod asemănător din știința ocultă, despre Jupiter. Astronomia exterioară, fizică, numește Jupiter acel corp strălucitor pe care îl plasează ca orbită în jurul Soarelui pe locul al doilea (cercul interior din desen). Pentru ocultist, nu acesta este Jupiter, ci tot ce se află în cuprinsul orbitei sale (hașurare mai densă). Privit lateral, vedem pe Jupiter desenat pe cercul al doilea, și dacă pe Saturn l-am

reprezentat cu hașuri mai largi pe Jupiter îl vom schița cu hașuri mai dense. Ceea ce descrie astronomia este doar un corp care este plasat la limita exterioară a adevăratului Jupiter ocult. Ceea ce vă spun acum nu sunt simple noțiuni abstracte, teoretice sau fantezii, dimpotrivă, lucrurile stau exact așa, adică nu materia fizică grosolană, ci substanța fizică, eterică din spațiul cuprins în interiorul orbitei este adevăratul Saturn, care umple structura sferică aplatizată ca o lentilă, așa cum am desenat-o aici. Și la fel de real este că acest al doilea spațiu mai mic al lui Jupiter este plin de alte substanțe eterice, care se întrepătrund cu primele; substanța eterică simplă se află numai în spațiul dintre cele două orbite, în zona comună, substanțele se întrepătrund. Se poate pune întrebarea: Ce rol joacă în toată această orânduire Spiritele formei? Ei bine, Spiritul formei care stă la baza lui Saturn limitează, dă formă substanței eterice pe care, în sens ocult, o numim Saturn. Această lentilă, cea mai exterioară, a fost modelată în forma ei prin Spiritul lui Saturn, care este un Spirit al formei. La fel este structurată și lentila lui Jupiter de Spiritul formei care aparține de Jupiter, și tot așa, lentila lui Marte este structurată de spiritul lui Marte, care este un Spirit al formei.

Să ne punem o altă întrebare: Unde se află, de fapt, Spiritul formei care corespunde lui Saturn, sau lui Jupiter, sau lui Marte? Dacă ne referim la un loc în care s-ar afla aceste spirite, unde se află acel loc? În sensul obișnuit al cuvântului, nu se poate vorbi de așa ceva, ci se poate doar spune: Aceste entități spirituale pe care le numim Spirite ale formei și care acționează ca forțe în substanța eterică despre care am vorbit au toate un punct central comun, și acesta nu este altul decât Soarele. Dacă, deci, vorbim de locul de unde pornesc Spiritele formei, respectiv Spiritul lui Saturn, cel al lui Jupiter sau al lui Marte ș.a.m.d., chiar și Spiritul formei corespunzător Pământului, de unde începe acțiunea acestor spirite, vom găsi Soarele. Cu alte cuvinte, Spiritele formei, corespunzătoare planetelor, formează, ca să spunem așa, un fel de colegiu, un fel de comitet de

spirite, care își au sediul în Soare și tot de pe Soare emană anumite substanțe eterice, mase eterice care sub acțiunea Spiritelor formeii sunt delimitate în așa fel, încât ia naștere ceea ce am numit Saturn ocult, Jupiter ocult ș.a.m.d. Și acum să ne punem întrebarea: Care ar fi situația dacă în acest proces ar acționa doar Spiritele formeii?

Răspunsul este că întregul sens al considerațiilor pe care le-am expus arată că planetele fizice nu ar exista dacă Spiritele formeii ar acționa singure. Comunitatea sau colegiul pe care l-au constituit și-ar fi avut sediul tot în Soare, iar de jur împrejur am avea sferele planetelor, până la sfera lui Saturn, căci ar exista sfere concentrice, globuri aplatizate, ca planete oculte: globul cel mai exterior ar fi format din substanța eterică cea mai rarefiată, următorul, spre interior, dintr-o substanță eterică mai densă, iar cel mai apropiat de Soare din cea mai densă substanță eterică. Dacă Spiritele formeii ar acționa singure, nu ar exista planetele fizice, ci doar aglomerări de mase eterice în formă de globuri, care ar fi delimitate de ceea ce astronomia fizică numește astăzi orbitele planetelor. În realitate însă, în Cosmos, și Spiritelor formeii le corespund entități care se prezintă ca un fel de rebeli împotriva propriei lor clase. Așa cum la entitățile Ierarhiei a treia întâlnim Spiritele luciferice, care pentru a obține o viață interioară independentă s-au desprins de substanța spirituală a Ierarhiilor superioare lor, tot astfel în sânul categoriei Spiritelor formeii există anumite entități care se separă și nu mai participă la evoluția ulterioară normală a acestor spirite, ci străbat o evoluție proprie. Aceste spirite rebele se opun Spiritelor formeii normale, li se împotrivesc. Rezultatul acestei răzvrățiri îl vom vedea în cele ce urmează.

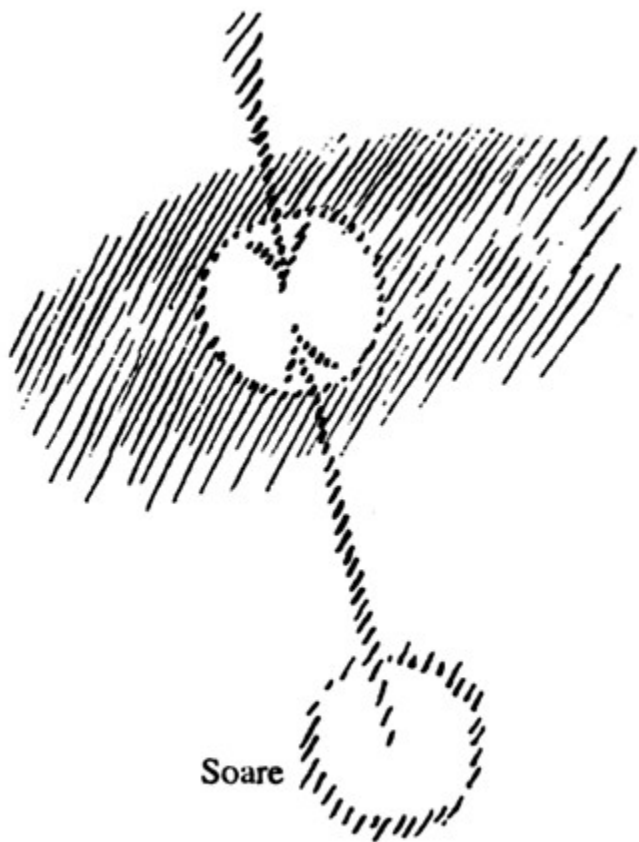
Să facem o schiță (vezi desenul) și să presupunem că în punctul său central (Soarele) se află colegiul spiritual al Spiritelor formeii; Spiritul formeii care acționează spre Saturn dă naștere, prin acțiunea sa, acestui glob eteric aplatizat. Într-un punct exterior extrem al acestui glob

eteric acționează acum, împotriva Spiritului formei, care este în Soare, entitatea rebelă, acel Spirit al formei răzvrătit și care este, într-un fel, un Spirit luciferic al Spiritelor formei. Acesta se opune acțiunii declanșate de spiritul normal din Soare și acțiunea sa are loc din afară spre înăuntru. Cu alte cuvinte, Spiritul formei normal din Soare este activ spre exterior, centrifugal, ca să spunem așa, și produce ceea ce numim Saturnul ocult, ca o imensă sferă eterică cu punct central în Soare. De la periferie acționează din spațiul cosmic spre interior un Spirit al formei anormal, care s-a desprins de ființa Spiritelor formei normale și prin interacțiunea a ceea ce lucrează din exterior, din spațiul cosmic spre interior, cu ceea ce lucrează din Soare spre exterior, ia naștere aici, în acest punct, o aglomerare care în final se desprinde de sfera eterică și devine planeta Saturn vizibilă pentru ochii noștri, planeta fizică. Astfel, trebuie să ne reprezentăm că acolo unde ochiul vede planeta fizică Saturn acționează concomitent două forțe: una, forța normală a Spiritului formei, care acționează din Soare spre exterior, alta care i se opune într-un anumit punct, Spiritul formei rebel, care s-a separat. Prin aceasta ia naștere, în acel punct, o invaginare, substanța eterică se invaginează și această invaginare ochiul fizic o percepe ca fiind Saturnul fizic. La fel se întâmplă și în cazul celorlalte planete, Jupiter fizic, Marte fizic s.a.m.d. Prin acest exemplu puteți vedea cum, pentru fiecare caz în parte, ia naștere ceea ce noi numim Maya, marea iluzie. În realitate, în locul unde astronomia fizică plasează o planetă se manifestă interacțiunea dintre două forțe, și numai datorită faptului că aici există în realitate un mare și puternic corp ceresc eteric, căruia o forță contrarie îi produce o spărtură astfel încât are loc în primul o invaginare laterală, apare aspectul de planetă fizică. Într-adevăr, în acest proces avem de-a face cu o invaginare, și lucrurile ar trebui prezentate astfel: Spiritele formei au răspândit substanța eterică din Soare până la o anumită limită, unde intervine acțiunea contrară a Spiritelor formei anormale și invaginează materia, astfel încât, de fapt; ia naștere o spărtură în

substanța eterică. Cât privește substanța eterică primară a planetei, ea nu mai există acolo unde ochiul fizic crede că vede planeta, căci adevărata planetă este acolo unde ochiul fizic nu vede nimic. Acest fapt este particularitatea specifică pentru Maya: în locul unde se vede planeta fizică este o cavitate. Veți spune, poate, că aceasta este o reprezentare curioasă, și vă veți referi la planeta noastră, la Terra. În sensul celor spuse, ar trebui ca Pământul să fie în realitate un fel de glob aplatizat, cu punct central în Soare, iar la marginea lui să existe acea spărtură, acea invaginare. Puteți spune: Frumose lucruri auzim, dar noi știm cu exactitate că ne mișcăm, de colo până colo, pe Pământul solid, masiv! La fel putem admite că acolo unde se află Saturn, Jupiter, Marte există îngrămădiri masive de materie și nu cavități. Și totuși chiar și aici, pe Pământul pe care pășiți și unde din cauza percepției iluzorii, a percepției de tip Maya, credeți că mergeți pe un teren ferm, care de fapt este un gol: Și Pământul nostru, în măsura în care este o aglomerare de masă fizică în spațiul cosmic, el este în realitate o cavitate, o scobitură în Cosmos. Întreaga materie fizică se formează prin întâlnirea unor forțe care își au originea în Spiritele formei, o întâlnire, mai exact o înfruntare, de forțe care țin de Spiritele formei cu evoluție normală cu forțe care țin de Spiritele formei anormale, potrivnice, rebele. Ele se înfruntă unele cu altele și din această înfruntare rezultă o invaginare și totodată are loc și o spargere a formei, dar numai a formei. Forma se sparge și apare o perforare. Forma spartă, sfărâmată este în realitate materia fizică. Materia în sens fizic există numai acolo unde formele (eterice) sunt sfărâmate ([Nota 1](#)). Astfel, și planetele fizice sunt forme sfărâmate.

În sistemul nostru planetar, Spiritele formei au, așa cum rezultă din expunerile făcute până acum, ajutoare. Ele stabilesc granițele, așa cum am arătat deja. Dar deasupra Spiritelor formei stau Spiritele mișcării, deasupra acestora Spiritele înțelepciunii. Și mai sus găsim Spiritele voinței sau Tronurile, apoi Heruvimii și deasupra acestora Serafimii. Pe lângă toate aceste entități spirituale există și altele, pe care le putem compara cu

ceea ce am descris mai înainte ca fiind Spirite luciferice. Astfel încât, oriunde la marginea extremă, acolo unde se formează o planetă, la punctul exterior al sferei, nu avem de-a face numai cu colaborarea dintre Spiritele formei, ci aici se desfășoară întotdeauna ceva, astfel încât de la Soare pornește acțiunea Ierarhiilor normale, iar din exterior spre interior intervine acțiunea Ierarhiilor rebele.

Serafimii și Heruvimii fac, de asemenea, parte din întregul joc al forțelor, ca și Spiritele formei. Aceste entități au misiunea să poarte din punctul central al sistemului planetar, adică din centrul Soarelui, spre exterior forța luminii. În timp ce devin purtătoare de lumină, aceste entități ale primei Ierarhii,

Serafimii și Heruvimii, au aceeași relație cu lumina ca și Spiritele formei cu substanța eterică. Și așa cum forțele Spiritelor formei normale acționează spre exterior și li se opun Spiritele formei anormale, rebele, formându-se prin aceasta un gol în masa eterică, la fel acționează și forțele purtătoare de lumină, care umplu întregul spațiu eteric, dar și lor li se opun spirite rebele, rezultatul fiind că

planeta reține lumina și o face vizibilă lumii fizice. Așa cum planeta reține forțele Spiritelor forme, ea reține și lumina, o reflectă înapoi, și în felul acesta planeta apare ca un reflector al luminii pe care spiritele pe care le numim Serafimi și Heruvimi o poartă din Soare spre planetă. Acesta este motivul pentru care o planetă nu are lumină proprie, deoarece monopolizează pentru sine forța luminii care i s-ar cuveni ca entitate, dacă s-ar deschide spre Serafimi și Heruvimi, și prin aceasta se izolează și se desprinde de întreg. Fiecare planetă are și o astfel de lumină, obținută prin strangulare, prin izolare. Nu este adevărat că planetele au doar o lumină împrumutată de la Soare. Fiecare planetă are lumina sa proprie, numai că o ține ascunsă în sine și o dezvoltă doar în folos propriu, pentru viața sa luminoasă interioară, independentă. Vom vedea că o împărtășesc numai propriilor entități ale regnului naturii care sunt pe planeta respectivă. Dar se închid față de acea lumină pentru care trebuie să se deschidă și pe care trebuie să o preia din afară, care le este adusă prin Heruvimi și Serafimi, o resping și o aruncă înapoi. Din cauza aceasta planetele apar în spațiul cosmic ca stele lipsite de lumină proprie. Deci, în lumina care curge dinspre Soare, se produce o invaginare, iar planeta se opune acestei lumini care vine de la Soare, o oprește și o aruncă înapoi. Ceea ce poate fi observat în lumea stelelor se prezintă cu totul altfel privirii oculte decât astronomiei fizice. Ceea ce există pentru astronomie nu este nimic altceva decât o descriere a iluziei; adevărul există în spatele acestei Maya, deoarece adevărul din spatele lumii materiale este lumea spirituală. Lumea materială nu există în realitate. Ceea ce numim lume materială este interacțiunea forțelor lumii spirituale.

Am încercat, astăzi, să realizăm o descriere a modului în care se formează în realitate un sistem plenar. În legătură cu acest subiect se cunoaște prea puțin în mod corect în lumea științelor fizice. Și știința consideră că un sistem planetar ia naștere tot dintr-un fel de aglomerare de substanță eterică, numai că se ocolește în mod curios cel dintâi principiu care ar trebui să fie valabil pentru

toate științele naturale. Cât de des li se povestește copiilor la școală - nu știu dacă și aici se întâmplă, dar în Europa Centrală li se spune că, în sensul sistemului cosmogonic Kant-Laplace ([Nota 2](#)), astăzi aceste idei sunt oarecum schimbate, dar în ce privește principiul în sine nu s-a modificat nimic - că o masă de materie primordială ar fi intrat într-o mișcare de rotație și prin aceasta s-ar fi desprins diferitele globuri planetare. Și pentru ca această expunere să fie cât mai concretă, cât mai inteligibilă, li se arată copiilor, printr-o mică experiență, cât de ușor poate lua naștere un sistem planetar. Se toarnă o picătură mai mare dintr-o substanță uleioasă într-un vas cu apă (picătura de ulei va pluti pe apă) și apoi se face un cerc dintr-un carton în zona ecuatorială. Se înfige un ac de la un pol la altul, apoi începe să se rotească și se vede cum, în mod artificial, ia naștere din acea picătură de ulei un mic și simplu sistem planetar. În perfectă concordanță cu teoria cosmogonică a lui Kant-Laplace, se separă mici picături de ulei care încep să se rotească, în mijloc rămânând picătura cea mare, inițială, adică Soarele. Ce poate fi mai natural decât să se ofere tineretului, ca dovadă palpabilă, ideea că lucrurile s-au petrecut la fel și în Cosmos. Dar aici se face o mare și gravă eroare, care nu ar trebui să se petreacă niciodată în cadrul științelor naturale. În orice experiment pe care îl realizăm nu trebuie să uităm anumite condiții. Cel care uită aceste condiții, fără de care nu se poate efectua nici un fel de experiment, acela nu descrie lucrurile în mod științific. Dacă se omite o anumită condiție esențială, nu se poate face o expunere științifică corectă. Or, condiția esențială în experimentul prezentat elevilor este ca profesorul să demonstreze că teoria Kant-Laplace nu ar fi posibilă dacă în Univers nu ar exista cineva care să învârtă întreaga masă eterică. Micile erori de logică nu sunt întotdeauna observate de oameni. Nici chiar erori capitale, erori de logică ale căror consecințe se extind la întreaga gândire a oamenilor adeseori nu sunt remarcate. Nu există nici un mare domn profesor care să pună în mișcare din afară axul lumii în Cosmos, dar există diferitele entități spirituale ale Ierarhiilor care prin conlucrarea forțelor lor

provoacă repartiția și coordonarea mișcărilor fiecărui corp ceresc. Aceasta este replica ce se poate da celor care cred că teoria comună materialistă, așa cum se expune în ipoteza Kant-Laplace sau în ipotezele ulterioare, ar fi suficientă pentru a explica sistemul cosmic și nu ar mai fi nevoie să se reflecteze și la altceva, așa cum fac ocultiștii. Celor care din punctul de vedere materialist obiectează împotriva acestei vii colaborări a Ierarhiilor ar trebui să li se răspundă: Cu această mare eroare de logică făcută în toate ipotezele materialiste asupra Cosmosului nu se va reuși o demonstrație, căci nu este nici o posibilitate de a explica un sistem planetar fără a apela la ajutorul celor care pot percepe lucrurile cu privirea ocultă. Firește, privirii oculte i se dezvăluie în mod permanent că ceea ce descrierea făcută pe baza simțurilor fizice consideră veridic este în realitate cu totul altceva. Ce vede ochiul fizic nu este nimic altceva decât lumina respinsă, aruncată înapoi, și aceasta este urmarea faptului, pe care l-am expus deja, că Serafimii și Heruvimii poartă lumina din Soare, răspândind-o în Cosmos, și lor li se opun entitățile pe care le putem considera rebele, Serafimi și Heruvimi de natură luciferică. Acestea se opun și împing, în substanța luminoasă solară, întunericul spre exterior, deoarece închid lumina în interior și monopolizează pentru planetă o lumină proprie.

Aceste idei, pe care le-am expus în baza unor observații și cercetări de natură spirituală, au fost prezentate pentru prima dată într-o manieră deosebită în perioada postatlanteană de către marele Zarathustra ([Nota 3](#)) discipolilor săi. Tot ce strălucește dinspre Soare, în afară, în Cosmos, așa cum am arătat astăzi, vorbind despre entitățile ce aparțin înaltelor Ierarhii centrate în Soare, toate acestea Zarathustra le-a atribuit acelui înalt spirit pe care el l-a numit Ahura Mazdao sau Ormuzd. Fiecărui spirit care, din punctul central, din Soare își trimite în spațiu forțele proprii entități i se împotrivesc spiritele rebele provenind din diferite Ierarhii, și care în ansamblu formează împărăția lui Ahriman. Vom vedea că trebuie să mai facem o delimitare între această împărăție a lui

Ahriman și cea a lui Lucifer - despre care vom vorbi ceva mai precis - și cu privire la sistemul planetar. În încheierea acestor considerații, trebuie să atragem atenția că Zarathustra a vorbit discipolilor săi, referindu-se în mod simbolic la legătura dintre lumina radiind din Soare a lui Ahura Mazda sau Ormuzd, în care s-a cuibărit influența lui Ahriman. Zarathustra spunea: Să ne închipuim doar simbolic că ceea ce pornește din Soare este ceea ce răspândesc Heruvimii și Serafimii prin lumină; ceea ce se contrapune din partea spiritelor anormale ale înaltelor Ierarhii, ceea ce acestea invaginează, trebuie să ne reprezintă ca fiind înghițit de întuneric, adică de lumina proprie ținută prizonieră în interior și care se revelează înspre exterior ca întuneric. Zarathustra prezenta aceasta ca fiind imperiul lui Angramainyu sau Ahriman. Vedem cum o asemenea doctrină care provine din zona sud-vestică a Asiei ne apare și astăzi sub forma în care se întâlnește pentru prima oară în epoca lui Zarathustra. Faptul că noi ajungem astăzi la unele concluzii pe care, dacă nu le-am găsit în *Cronica Akasha*, ne-au fost furnizate de cercetarea ocultă modernă și pe care apoi le-am redescoperi la marii învățați din trecut ne conferă un sentiment de mulțumire. Aceasta întărește cunoașterea noastră despre marii învățați din trecut. Și dacă ne pătrundem de adevărul pe care în prezent îl aflăm prin cercetarea spirituală și dacă, apoi, același adevăr ne luminează venind de la vechii îndrumători și conducători ai omenirii, atunci descoperim o legătură reală cu aceștia. Abia atunci devin ei ceva viu, abia atunci îi înțelegem în modul cel mai corect. Însăși evoluția omenirii devine o importantă discuție între spirite, nu purtată de la unul la altul în spațiu, ci, în perioade succesive de timp, clarificându-se și completându-se între ele și conducând mai departe curentul culturii.

CONFERINȚA a VII-a

Helsingfors, 10 aprilie 1912

Din expunerile făcute în conferințele anterioare ați reținut desigur că, dacă privim sistemul planetar și în general cerul înstelat, avem în fața ochilor de fapt o mare

iluzie, o Maya, și că ajungem la adevăr, la realitate, numai dacă obținem treptat o cunoștință despre entitățile spirituale care acționează în corpurile cerești. Până acum, în cadrul expunerilor, a fost necesar să cunoaștem diferitele entități spirituale care acționează în spațiul cosmic, în sistemele stelare și care aparțin celor trei Ierarhii de deasupra omului. Ați remarcat, iubiți prieteni, că ne-am apropiat, până acum de entitățile celor trei Ierarhii, prezentând de fiecare dată căile prin care conștiința ocultă ajunge la un fel de percepție și de înțelegere a acestor entități, aflate nemijlocit sau chiar și mijlocit deasupra omului. Am încercat să mergem pe un drum interior, un drum oarecum mistic-esoteric, pentru a dobândi un fel de reprezentare spiritual-sufletească despre caracterul propriu acestor entități din Ierarhiile superioare. Abia în ultimul moment am încercat să trecem de la ce este interior la ce este exterior și să arătăm cum, prin acțiunea comună a unei dualități în cadrul Ierarhiilor, dualitate alcătuită din entitățile normale și din entitățile luciferice, ia naștere forma stelelor, vizibile pentru simțurile exterioare. În conferința de astăzi aș dori ca, înainte de a trece mai departe, la aspectele esoteric-oculte, să vorbesc despre o altă cale, aceea care îi este dată conștiinței normale pentru a căuta drumul care în final se întâlnește din nou cu căile pe care le-am străbătut în conferințele anterioare. Va fi nevoie să ne referim la unele lucruri discutate mai înainte, când pășim pe acest drum mai mult exterior, care pleacă de la faptele existente pentru conștiința obișnuită.

Când conștiința normală privește în spațiul cosmic ea descoperă corpuri cerești de diferite feluri. Ele au fost descrise și diferențiate și de astronomia fizică. Astăzi, am dori să luăm în considerare ceea ce este perceptibil într-un sistem planetar și pentru conștiința obișnuită, pentru astronomia materialistă. Avem aici planetele, apoi, opusă planetei, ca un fel de formațiune dominantă, steaua fixă, respectiv Soarele, iar în jurul planetelor sateliții acestora - dacă ne referim la Pământ, Luna -, iar în interiorul sistemului planetar sunt acele stele uimitoare, care se

lasă atât de greu integrate în imaginea globală a sistemului planetar pentru conștiința exterioară, corpurile meteoritilor și ale cometelor. Să facem abstracție de alte aspecte ale sistemului planetar și să luăm în considerare numai pe cele patru amintite: planetele, steaua fixă, satelitul și cometa. Trebuie să ne fie clar faptul că pentru conștiința normală exterioară este posibilă numai observarea unei singure planete, aceea pe care se află conștiința normală capabilă să perceapă lumea, deci, pentru locuitorii Pământului, Pământul ca planetă. Toate acestea sunt observabile la început pentru conștiința exterioară normală numai în partea lor cea mai exterioară. Vrem, cu ajutorul premiselor pe care ni le oferă calea esoteric-ocultă, să examinăm această clasificare pe care o dă conștiința normală.

În cadrul entităților pe care le luăm în considerare am deosebit până acum omul ca aflându-se pe treapta cea mai de jos a scării Ierarhiilor și am urcat treptat, prin cele trei categorii ale Ierarhiei a treia, făcând o caracterizare a entităților respective, pe care, în acord cu esoterismul occidental, le-am numit Angheloi sau Ingeri, Archangeloi sau Arhangheli și Archai. Imediat pe o treaptă superioară se află entitățile Ierarhiei a doua, pe care le-am numit Spirite ale formei, Spirite ale mișcării și Spirite ale înțelepciunii; deasupra acestora se situează apoi entitățile din Ierarhia întâia, Spiritele voinței sau Tronuri, Heruvimi și Serafimi. Când îmbrățișăm cu privirea întreaga scară a treptelor de rang ale diferitelor entități aparținând celor trei Ierarhii, conștiința esoterică are în fața ochilor relații terestre. Avem de-a face cu toate aceste entități, așa cum deja am văzut, când dorim să cunoaștem omul și tot ce-i aparține pe planeta sa în mod complet. Am văzut, în ultimele conferințe, că toate fenomenele care privesc omul și planeta pe care locuiește nu pot fi înțelese în mod spiritual dacă nu avem în vedere aceste entități. Entitățile Ierarhiei a treia, până la Archai, joacă un rol în procesul cultural-istoric, astfel încât aceste entități ale Ierarhiei a treia fac ca omul să progreseze pas cu pas în cursul evoluției, dirijează

mersul evolutiv al culturii. Am văzut, în continuare, că în timp ce entitățile Ierarhiei a treia rămân la un nivel superior în procesele de cultură, anumiți descendenți ai lor, pe care i-am numit Spirite ale naturii, coboară în lume, în existența naturală și acționează aici. Am văzut, apoi, că, dacă ne referim la planeta însăși, tot ce se referă la aceasta nu poate fi înțeles, dacă nu ne reprezentăm forma sa ca fiind opera Spiritelor formeii, mobilitatea și frământarea sa interioară ca datorându-se Spiritelor mișcării, iar conștiința planetei Spiritelor înțelepciunii. Cu aceste minime noțiuni am rămas în ceea ce privește planeta și, respectiv, în ceea ce privește Pământul și omul. Am văzut totodată că, dacă ar fi active, numai entitățile superioare, până la Spiritele înțelepciunii, planeta ar rămâne imobilă. Ce se mișcă, spre exterior, în sensul că are un impuls de mișcare, trebuie să atribuim Spiritelor voinței sau Tronurilor, iar faptul că mișcarea este reglată în planul întregului sistem planetar a trebuit s-o atribuim Heruvimilor. Prin aceasta, sistemul planetar este închegat, căci mișcarea și reglarea planetelor sunt în așa fel orânduite, încât ele formează împreună un sistem, întregul fiind dirijat de steaua fixă. Prin Serafimi comunică sistemul planetar cu spațiul cosmic și cu sistemele planetare învecinate. Se poate face o comparație cu faptul că oamenii în relațiile lor sociale nu acționează fiecare numai pentru sine - ceea ce s-ar asemana cu activitatea Spiritelor voinței -, ci ei se înțeleg unii cu alții prin limbaj. La fel se face comunicarea de la un sistem planetar la altul, prin Serafimi. Ei sunt pentru sistemul planetar ceea ce este limbajul pentru oameni, îi leagă pe unii de alții, îi ajută să se înțeleagă. Serafimii poartă mesaje de la un sistem planetar la altul, dau de știre despre ceea ce se întâmplă într-un sistem unui alt sistem. Astfel se închide lumea sistemelor planetare și se formează întregul.

A fost necesar să facem această expunere despre succesiunea ierarhică a entităților spirituale aparținând

Ierarhiilor deoarece tot ce emană ca forțe și ca moduri de acțiune de la aceste entități este perceptibil în procesul apariției omului pe planeta sa. Așa cum privirea ocultă ne învață că acest întreg sistem de entități este legat, într-un fel sau altul, de Pământ, tot așa, un sistem asemănător are de-a face cu alte planete. Dacă omul vrea să-și îndrepte, prin mijloacele pe care le are la îndemână, privirea ocultă spre celelalte planete ale sistemului planetar, el constată că aceleași experiențe și exerciții pe care trebuie să le facă atunci când vrea să se apropie de entitățile primei Ierarhii, Serafimi, Heruvimi și Tronuri, le face și în cazul planetelor. Cu alte cuvinte, tot ce v-am descris ca fiind necesar pentru a ne ridica la nivelul unei entități de rang serafimic sau heruvimic sau la rangul Tronurilor, tot ce omul trebuie să facă pentru a se ridica până la asemenea spirite, în măsura în care acestea coacționează în evenimentele care au loc pe planeta noastră, este necesar să se întâmple și atunci când el își îndreaptă privirea ocultă pentru a observa, să zicem, o planetă ca Saturn sau o altă planetă din sistemul planetar. Și tot astfel trebuie să se procedeze și în jos, până la Spiritele mișcării. Rezultatele pe care privirea ocultă le obține în legătură cu Serafimii, Heruvimii, Tronurile, Spiritele înțelepciunii sunt absolut aceleași când e vorba de fiecare din planetele sistemului nostru solar, fie că vă angajați în observarea lui Marte, Jupiter, Mercur sau Venus. Pretutindeni aflați aceleași rezultate ca în cazul în care vreți să observați Serafimii, Heruvimii, Tronurile sau Spiritele înțelepciunii. În schimb, nu mai aveți aceleași rezultate dacă pentru planetele sistemului nostru luați în considerare modul de acțiune al Spiritelor mișcării sau al Spiritelor formei. Cu alte cuvinte, dacă încercăm să ne îndreptăm privirea ocultă asupra unei planete, să zicem asupra lui Marte, și ne întrebăm cum acționează Serafimii, Heruvimii, Tronurile și Spiritele înțelepciunii asupra sa, vom primi următorul răspuns: Aceste spirite acționează asupra lui Marte exact ca și asupra Pământului. Dar dacă aceeași întrebare o punem referindu-ne la Spiritele mișcării sau la Spiritele formei, atunci răspunsul nu va mai fi același, activitatea acestor

două categorii din Ierarhia a doua diferind de la o planetă la alta. Vom face, aşadar, o deosebire între Spiritele formei şi Spiritele mişcării fiecărei planete în parte. Acţiunea entităţilor de rangul Serafimilor, până la Spiritele înţelepciunii, este identică pentru toate planetele sistemului, în timp ce acţiunea Spiritelor mişcării şi a Spiritelor formei este specifică pentru fiecare planetă a sistemului nostru planetar în parte. Putem să ne îndreptăm acum privirea ocultă antrenată asupra Soarelui, steaua fixă a sistemului. Dacă vrem să cunoaştem steaua fixă în ceea ce are ea esenţial, trebuie să fim atenţi la faptul că în observarea acesteia nu trebuie să se ia în seamă ceea ce nu are importanţă pentru ea, ci pentru planetele din jurul său. Să ne înţelegem. Am expus alaltăieri felul cum toate aceste entităţi din Ierarhiile superioare, de la Serafimi în jos, până la Spiritele formei, acţionează ca un fel de colegiu-Cosmos care îşi are sediul în Soare, unde este şi punctul de pornire al acţiunii acestora. Dacă astăzi am spus, de exemplu, că Marte îşi are propriile sale Spirite ale formei, la fel Jupiter, la fel Pământul etc., atunci trebuie, plastic vorbind - tot ce este referitor la aceste legături importante are mai mult sau mai puţin un caracter plastic, imaginativ -, să ne reprezentăm că şi reşedinţa lor, punctul de pornire al acţiunii Spiritelor formei specifice pentru planeta Marte, sau pentru Jupiter ş.a.m.d. se află tot în steaua fixă a sistemului, în Soare, de acolo acţionează, din Soare se raportează fiecăruia unde să se manifeste, pe Marte, pe Pământ, pe Jupiter, ca Spirite ale formei. Dar ceea ce fac ele este în beneficiul întregului sistem. Acum nu ne mai punem întrebarea ce se întâmplă în Soare, în steaua fixă, şi care are legătură cu planetele, ci ne punem problema ce se întâmplă în cadrul stelei fixe şi are importanţă pentru propriile ei fiinţe, pentru evoluţia entităţilor care se află aici. Trebuie să înţelegem că lucrurile sunt asemănătoare cu ce face un om pentru altul. În primul rând, noi am putea să nu înţelegem că acţiunea pe care un om o întreprinde pentru altul poate să însemne neapărat ceva pentru propria sa evoluţie. Ea este în beneficiul altora. Aşa este şi

activitatea Spiritelor mișcării și a Spiritelor formei, la care ne referim aici, în folosul sistemului solar. Acum însă ne întrebăm: Cum se desfășoară evoluția pe steaua fixă, considerată în sine ca ființă izolată, făcând abstracție de faptul că este înconjurată de planete? Cine și ce participă pe steaua fixă la evoluția entităților care se află acolo? Și aici întâlnim aceeași limită. Când îndreptăm privirea ocultă spre steaua fixă, în sistemul nostru planetar spre Soare, vom constata că doar acele entități ale Ierarhiilor superioare care merg de la Serafimi în jos, până la Spiritele înțelepciunii, au o anumită putere asupra ființelor din Soare. Acestea sunt active în evoluția stelei fixe și a entităților sale, în timp ce Spiritele mișcării și Spiritele formei nu pot face nimic pentru evoluția ființelor de pe Soare, deoarece lor le este repartizat ceea ce înconjoară steaua fixă, în sistemul planetar.

Când, deci, cercetăm cu privirea ocultă steaua fixă, vom spune: Viața pe steaua fixă este atât de grandioasă, atât de sublimă, atât de puternică, încât entitățile care își urmează evoluția acolo nu pot avea legătură decât cu entități de un nivel înalt, cum sunt Serafimii, Heruvimii, Tronurile și Spiritele înțelepciunii; în același timp, ființele care-și parcurg propria evoluție pe steaua fixă, Spiritele mișcării și Spiritele formei, nu pot să facă nimic pentru evoluția acesteia, ele nu au un rang suficient de înalt.

Deși de o importanță imensă pentru omenirea care populează planeta, ele nu influențează entitățile care sălășluiesc pe Soare, sunt neputincioase să intervină în evoluția stelei fixe. Dacă, deci, luăm în considerare ființa planetei și facem abstracție de omul care locuiește pe Pământ, putem spune: Pentru planetă, în măsura în care aceasta are o poziție în sistemul solar, sunt influente în mersul evoluției entitățile care coboară până la rangul Spiritelor formei, astfel încât trebuie să considerăm sfera de influență a stelei fixe până la Spiritele înțelepciunii; de la Spiritele formei în jos este sfera de influență a planetelor.

Mai avem de discutat, în continuare, despre alte două feluri de corpuri cosmice, sateliții planetelor (lunile) și

cometele. Întrebarea este cum se prezintă privirii oculte aceste două categorii. Când privirea ocultă se fixează pe Lună, care se rotește în jurul Pământului, ce fel de acțiuni descoperă ea acolo?

Nimic asemănător cu ceea ce evoluează ca viață umană pe Pământ nu se găsește pe Lună. O evoluție asemănătoare celei umane nu se întâlnește pe Lună. De asemenea, nimic ce ar aminti de existența regnului animal, cum este pe Pământ. Pe Lună, privirea ocultă nu poate găsi nimic ce ține de aceste două realități. Nu vreau în nici un caz să spun, ceea ce ar fi un lucru cu totul superficial, că pe Lună nu se plimbă de colo până colo oameni încarnați sau animale ca cele de pe Pământ. Când face o astfel de afirmație ocultistul înțelege însă cu totul altceva. Ar putea să existe ceva, cum ar fi mădularele superioare umane, Eu, corp astral, pe oricare alt corp cosmic, parcurgând acolo o evoluție, fără însă să fie încarnate într-un corp fizic uman sau într-un corp eteric uman. Am putea gândi, și asemenea situații există în mod precis, că o evoluție în sens spiritual poate avea loc, de exemplu, pe Lună, iară ca aspectul corporal exterior, expresia exterioară a acestor entități să fie asemănătoare cu cea a omului. Dar în ce privește Luna, nu este cazul. Ceva asemănător cu istoria umană, cu o evoluție de entități care ar fi sufletește asemănătoare omului sau animalelor nu are loc pe Lună. Ceva mai mult, chiar dacă ne-am ridica de la om la acele ființe pe care le-am apreciat ca fiind cei mai apropiați îndrumători spirituali ai omului, și pe care le-am găsit în rândul entităților din Ierarhiile superioare ca Îngeri, nici atunci nu întâlnim pe Lună evoluția lor, nu a Îngerilor. Nu găsim nici moduri de acțiune, nici forțe asemănătoare celor care provin din intervenția Îngerilor pe Pământ. Am făcut o caracterizare cât se poate de exactă a ceea ce au de făcut aceste entități pentru om, pe Pământ. O asemenea implicare nu există pe Lună. Nu găsim nicăieri, ca să spunem așa, urma unor activități umane sau animale asemănătoare cu acelea pe care le cunoaștem ca provenind de la Îngeri.

Dacă luăm însă în considerare forțele cu ajutorul cărora Arhanghelii fac ca evoluția omului să progreseze și dacă ne îndreptăm privirea ocultă spre Lună, constatăm în mod uimitor că aceste forțe sunt prezente: privirea ocultă găsește pe Lună ca fiind foarte active aceleași forțe care, în cadrul dezvoltării terestre, acționează în evoluția unui popor prin spiritul poporului, prin spiritul Arhanghelului său. Arhanghelul care conduce în mod spiritual viața unui popor, aici, pe Pământ, se află, prin particularitățile sale specifice, ca forțe pe Lună și el ne vorbește când ne îndreptăm privirea ocultă spre aceasta.

Dacă, în continuare, ne vom referi la acele ființe spirituale pe care le numim Archai sau Spirite ale timpului și care preiau evoluția terestră de la o epocă la alta, de exemplu de la cultura egipteană la cea greacă sau de la cea greacă la epoca noastră, când avem o concepție ocultă despre forțele prin care Spiritele timpului conduc evoluția umanității, atunci găsim același tip de forțe și când privim la ce ne răspunde de pe Lună. Așa cum am putut să desemnăm ca sferă a planetei entitățile, până la Spiritele formei, putem stabili o limită și pentru Lună: sfera Lunii se extinde în jos până la nivelul Arhanghelilor.

Înainte de a continua să urmărim în același mod rezultatele investigațiilor oculte, va fi necesar să facem o comparație între Lună, planetă și stea fixă din punctul de vedere al științei spiritului. Este util, când începem un astfel de studiu, să ne însușim mai întâi unele reprezentări clare despre corpul fizic al omului, care nu este luat în considerare de anatomia și fiziologia materialistă în știința actuală. Ce face anatomistul obișnuit când cercetează corpul fizic? El studiază un fragment, să zicem, ficatul sau o porțiune de nerv sau din masa creierului exact ca pe niște substanțe care se află unele lângă altele. El le cercetează așa cum ar face cu două obiecte alăturate și le compară din punct de vedere pur exterior. Fiziologul sau anatomistul materialist nu iau în considerare faptul că dacă avem în fața noastră o cantitate de substanță cerebrală sau o porțiune de ficat acestea sunt lucruri radical diferite. Este vorba, de fapt,

de o porțiune din corpul omenesc la care corpurile superioare, mădulele suprasensibile lucrează într-un mod cu totul diferit decât într-un alt organ. Așa, de exemplu, dacă ne referim la o porțiune din creier, întregul organ, întreaga structură și formă nu s-ar fi putut naște dacă această substanță n-ar fi fost elaborată nu numai de corpul eteric, ci și de corpul astral. Corpul astral străbate și elaborează substanța creierului și nu există nimic în cadrul substanței creierului, nimic în substanța unui nerv, nici o părticică în care să nu conlucreze corpul astral alături de corpul eteric.

Dimpotrivă, un fragment din ficat îl putem studia numai dacă știm că rolul principal revine corpului eteric și forțelor sale, iar corpul astral străbate ficatul ca apa un burete, dar nu participă la organizarea sa internă. O porțiune din masa creierului nu ne-o putem închipui altfel decât ca fiind, în cea mai mare parte, rezultatul acțiunii corpului astral și numai în mică măsură a corpului eteric. Iar dacă este vorba de întreaga structură a sistemului sangvin, despre alcătuirea inimii, vom constata că aici Eul are o contribuție esențială, în timp ce la organizarea materiei nervoase nu are nici un fel de contribuție, și cu atât mai puțin în alte organe.

Dacă examinăm corpul fizic al omului în sensul adevăratei științe a spiritului și nu în sensul unei simple scheme oculte, în diversele sale organe corporale descoperim lucruri, entități de valențe diferite, de o natură extrem de variată. Se poate spune că ficatul sau splina depind de mădulele superioare care acționează în acestea; ele sunt două organe foarte diferite. În funcționarea splinei, corpul astral are o contribuție deosebit de mare, în timp ce în funcționarea ficatului nu are aproape nici o participare. Toate aceste aspecte și realități vor trebui să fie studiate de fiziologi și anumiști, și aceasta nu într-un viitor prea îndepărtat, deoarece aceste lucruri vor ieși încetul cu încetul la iveală, în descrierea materialistă a organelor umane, animale și vegetale. Dacă vor fi așezate unul lângă altul două organe ca două obiecte, ca mazărea și fasolea, așa cum face în prezent anatomia și fiziologia, această

analiză nu are nici un sens. Felul în care un lucru se leagă de spirit, în lume și în om, ne spune cum este el de fapt, în ce constă entitatea sa. Lucrurile sunt la fel atât la om, cât și în sistemul ceresc. Un satelit - Luna - este cu totul altceva decât o planetă sau o stea fixă. Am văzut că relațiile entităților din Ierarhiile superioare cu steaua fixă sunt diferite de cele cu planeta și altele decât cu Luna. În continuare trebuie să vedem în ce constau diferențele care există între o lună, o planetă și o stea fixă. Să extragem dintr-un sistem planetar tot ce reprezintă luni ale planetelor, adică să facem abstracție pentru moment de steaua fixă și de planete, sistemul să rămână numai cu lunile. Dacă privirea ocultă este astfel dirijată încât să observe numai lunile, adică tot ce reprezintă lunile dintr-un sistem planetar, și unde forțele, până jos, la nivelul Arhanghelilor, care sunt aceleași ca pe Pământ și sunt implicate în evoluția epocilor de cultură succesive, atunci vom avea o imagine foarte exactă a acestora și vom face o experiență ocultă foarte precisă. Această experiență ocultă o putem face și a doua oară.

Fără îndoială că cel care se apropie de lucruri cu o privire ocultă practică poate, dacă are suficientă forță de voință, să elimine cu gândul steaua fixă și planetele din sistemul planetar: îi rămân numai lunile, cu alte cuvinte el își adaptează privirea la toate lucrurile pentru care s-a pregătit. Acum mai trebuie căutat și altceva, care ne oferă aceeași impresie pe care ne-o dau toate lunile sistemului împreună. Aceeași impresie pe care ne-o conferă totalitatea lunilor dintr-un sistem planetar o avem și în fața unui cadavru, a unui corp fizic al cărui purtător tocmai a trecut prin poarta morții. Oricât ar părea de diferite în mod exterior aceste lucruri, diferența pe care o dau științele naturii este iluzie, Maya. Impresia obținută de privirea ocultă, poziția noastră ca oameni, pe de o parte, față de suma lunilor unui sistem planetar și impresia dată, pe de altă parte, de un corp fizic părăsit de corpul său eteric, de cel astral etc., este aceeași. Rezultă de aici că în mod ocult trebuie să înțelegem că sistemul planetar își creează încetul cu încetul, prin existența lunilor care se formează permanent, propriul

său cadavru. Toate lunile unui sistem planetar sunt ceea ce se integrează neîncetat ca un cadavru al sistemului. Deosebirea față de om constă în aceea că acesta, din clipa când a trecut cu entitatea sa în starea în care este sistemul planetar când se formează o lună, se desparte de cadavru, în timp ce sistemul planetar reține cadavrul - luna - în cadrul sistemului, ceea ce moare în luni se reunește, se leagă împreună. Este ca și cum, atunci când ar trece prin poarta morții, omul nu și-ar lăsa aici corpul fizic și, prin nu știu ce forțe, pe care le-ar avea în sine, l-ar înghesui în niște organe oarecare și l-ar purta ca pe o remorcă, mai departe. Prin lunile sale, sistemul planetar își remorchează de fapt propriul cadavru, care se modifică în mod permanent în sine, un cadavru care are o evoluție a sa proprie.

Să mergem mai departe și să încercăm să descriem impresia pe care o are privirea ocultă când elimină din gândire nu numai steaua fixă, eventualele comete, dar și lunile, și când ia în considerare doar ansamblul planetelor și apoi, în timp ce se concentrează, lasă să acționeze asupra sa numai acest sistem de planete. Dacă face acest lucru, și impresia devine clară și i se întipărește în memorie pentru a o putea descrie, atunci mai târziu va trebui să compare această impresie cu ceva ce este diferit de impresia pe care o poate avea doar de la o singură planetă. Când omul caută ceva care îi oferă o impresie ca aceea a totalității planetelor dintr-un sistem, el va ajunge, în ambianța terestră cea mai apropiată, la acea impresie pe care o are când lasă să acționeze asupra sa diferitele forme de animale. Este o impresie care integral se dobândește deosebit de greu, dar se poate obține parțial prin aceea că lasă să acționeze asupra sa diverse forme de animale. Nu este posibil ca un om să aibă în același timp o impresie ocultă despre toate animalele de pe Pământ (ar fi ceva foarte complicat) dar se poate ajunge la un compromis dacă se ține seama de ceea ce acționează ca forțe oculte în formele animalelor. Din impresia formelor animalelor se poate obține cu privirea ocultă ceva comparabil cu impresia pe care o face totalitatea planetelor dintr-un sistem. Deoarece

regnul animal - și în măsura în care omul are în corpul său viu un extract de corp animal putem face și o comparație cu corpul uman în viață - deci deoarece regnul animal trăiește pe Pământ și o impresie despre toate forțele care acționează în el este asemănătoare cu cea a forțelor care emană din planetele izolate, putem spune: Corpul viu, corpul cu care este înzestrată o ființă conștientă vie, așa cum este cazul la omul primitiv sau la animal, corespunde planetelor unui sistem planetar, astfel încât avem în fața noastră, în ceea ce putem numi masa totală a planetelor unui sistem planetar, corpul viu, adică, corpul pătruns de principiul vieții și al conștienței. Totalitatea planetelor dintr-un sistem formează, așadar, corpul viu al sistemului planetar. Dacă apreciem că toate entitățile spirituale despre care am spus că sunt prezente în sistemul planetar reprezintă spiritul și sufletul sistemului planetar, atunci vom considera drept corp viu al sistemului totalitatea planetelor, iar drept cadavru, purtat după sine de planete, totalitatea lunilor.

Să ne îndreptăm acum privirea ocultă spre steaua fixă a sistemului, în cazul nostru, spre Soare. Încercăm, în același mod în care am făcut-o pentru totalitatea lunilor și a planetelor, să ne facem o impresie asupra stelei fixe. Dacă observăm cu atenție impresia pe care o obținem prin forțele active în steaua fixă, putem găsi din nou ceva ce poate da naștere unei impresii identice în cadrul relațiilor terestre. Dar este ceva foarte greu de obținut, căci de data aceasta avem de-a face cu regnul vegetai și, bineînțeles, nu putem antrena totalitatea regnului vegetal de pe Pământ. Dar totodată este suficient, asemănător cu situația precedentă, dacă luăm în considerare în mod comparativ numai câteva forme vegetale pentru a ne forma o impresie despre ceea ce acționează și viețuiește în general în plante. Dacă lăsăm să acționeze această impresie asupra privirii noastre oculte, aceasta ne amintește impresia pe care o avem despre evoluția interioară a stelei fixe.

În orice caz, diferența devine din ce în ce mai mare. Relativ la impresia ocultă, asemănarea dintre un cadavru uman și totalitatea lunilor este încă izbitoare. Această

asemănare este prezentă și în cazul impresiilor pe care le face asupra omului lumea vegetală și steaua fixă. Este o asemănare clară, dar ea nu mai este la fel de mare ca cea între un corp fizic părăsit de ființa umană și totalitatea lunilor. Asemănarea devine însă și mai mare dacă pretindem privirii oculte ceva special, anume, după ce am receptat impresia unui anumit număr de forme vegetale, facem abstracție chiar de aceste plante pe care le-am observat cu privirea ocultă, facem abstracție de corpurile lor fizice și utilizăm acele mijloace pe care le folosește un ocultist experimentat când privește corpurile eterice ale plantelor. Facem deci o observație colateralelă. Am reținut impresia pe care ne-a făcut-o steaua fixă și ne dorim apoi impresia asemănătoare, dar nesatisfăcătoare pentru noi, pe care am primit-o de la un număr de plante. Mergem mai departe, făcând abstracție de forma exterioară a plantei, lăsând doar corpul eteric al acestora să acționeze asupra noastră. Abia atunci apare acea asemănare și devine tot atât de mare ca și asemănarea între cadavrul fizic al omului și totalitatea lunilor. Rezultă de aici, pentru cunoașterea ocultă, că, observând steaua fixă, observând ceea ce am înțeles că acționează în steaua fixă, adică ceea ce este corpul eteric al sistemului planetar, obținem de fapt impresia unui corp eteric. Înțelegem impresia pe care o primim de la steaua fixă dacă observăm contemplând corpul eteric al plantelor, aici unde corpul eteric nu este amestecat, nu acționează încă împreună cu un corp astral, ci singur, în calitate sa de corp eteric, împreună cu corpul fizic. Rezultă din aceasta că radiind din steaua fixă avem, în fapt, corpul eteric al sistemului planetar.

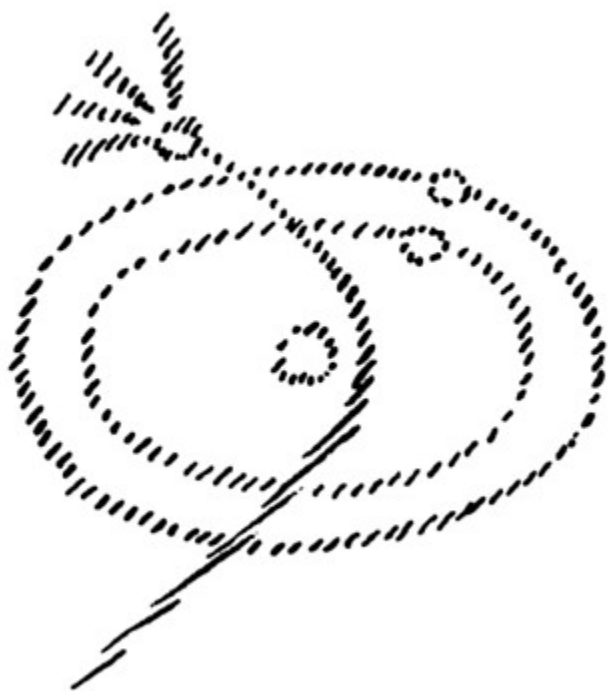
Acum să recapitulăm: în Lună avem cadavrul sistemului planetar, în totalitatea planetelor avem corpul fizic, iar în steaua fixă corpul eteric al sistemului planetar. Pentru vederea ocultă, acea mortăciune, acea cunoaștere artificială pe care o găsim în orice astronomie fizică nu poate persista mult timp, căci privirea ocultă observă cum întregul sistem planetar este străbătut de viață, este un organism viu. Un curent continuu de viață eterică se scurge de la steaua fixă până la marginea sistemului

planetar și apoi se reîntoarce. Este un flux neîncetat de forțe vitale, ca și în corpul viu al animalelor și al plantelor, forțe care sunt centrate în steaua fixă, la fel cum este centrată viața animalului în inimă sau cum este centrată viața plantelor în diferitele organe care reglează mișcarea sevei în sus și în jos. Pe scurt, avem de-a face cu un centru al sistemului planetar pe care trebuie să-l căutăm în steaua fixă.

În continuare ne vom îndrepta privirea ocultă și asupra cometelor, asupra vieții cometelor. Ei bine, nu am nici o îndoială asupra faptului că dacă undeva, oriunde în științele naturale pozitive, exterioare, aceste lucruri pe care vi le-am expus ar fi auzite totul ar fi considerat ca ceva absolut nechibzuit; dar aceasta nu are nici o importanță. Dacă ne referim la viața cometelor, lucrurile devin deosebit de dificile, deoarece ocazia de a studia viața unei comete este foarte rară, încât este necesară o anumită obiectivitate pentru a observa viața specifică a cometelor în sistemul planetar.

Iubiți prieteni, nu trebuie să vă îndoiiți nici o clipă că în sistemul nostru planetar nu există numai cadavrul, corpul fizic și corpul eteric, așa cum am arătat până acum, ci el este străbătut pretutindeni de entitățile diferitelor Ierarhii, că se găsesc, bineînțeles, pretutindeni forțe spiritual-sufletești. Trebuie să aveți în vedere faptul că este de la sine înțeles că în sistemul planetar sunt prezente Spiritele timpului (Archai), Arhanghelii și entitățile luciferice, care aparțin și ele sistemului. Am descoperit până acum în sistemul planetar: cadavrul, corpul fizic și corpul eteric. Putem însă spune că, din tot ce am discutat până acum, pretutindeni în sistem există și substanță astrală, căci în entitățile Ierarhiilor superioare există această substanță. Când vorbim despre om, așa cum se comportă ca un microcosmos, spunem: Omul se compune din corp fizic, corp eteric, corp astral ș.a.m.d. Când descriem un sistem planetar, este o mică deosebire privind elementele inferioare și vom spune: Sistemul planetar se compune din lunile sale, care reprezintă cadavrul, din planetele sale, care sunt corpul său fizic, și ca dirijor al acestora se manifestă steaua fixă,

care este corpul eteric al sistemului. Astralitatea o găsim deja de la sine inclusă prin aceea că stim că în interiorul sistemului locuiesc entități. Asa cum omul trăiește în învelișurile sale, la fel și entitățile Ierarhiilor superioare locuiesc în învelișul de cadavru, în învelișul fizic și în învelișul eteric ale sistemului planetar. În ce privește corpul astral, aș putea spune că deocamdată nu trebuie să ne îngrijim de acesta, îl găsim deja prin privirea esoteric-ocultă îndreptată spre interior. Dar dacă observați viața umană pe Pământ veți fi de acord - aceasta o știți din știința elementară a spiritului - că iau naștere entități și forțe astrale, forme astrale care sunt dăunătoare, inhibitoare pentru viață. Chiar din om pornesc în mod continuu curente de gânduri eronate, urâte, rele și care sunt realități; ele merg în lumea astrală, trăind acolo în continuare. Astfel, sfera astrală a unei planete este îmbibată nu numai cu ceea ce este substanța normală a entității sale sufletești, ci și cu această astralitate radiată de om. Și dacă luăm în considerare și forțele negative, dăunătoare pe care le aduc diversele Spirite luciferice, atunci vom găsi o infinitate de substanțe astrale dăunătoare în cadrul unui sistem planetar. Privirea spirituală, care are prilejul să observe viața unei comete, va constata că tot ce este legat de comete în special și de toate manifestările meteorologice din cadrul sistemului nostru planetar se străduiește să colecteze toate produsele astrale dăunătoare din sistemul planetar și să îndepărteze toate aceste produse nefaste din sistemul planetar. Vom vedea, în cursul acestor conferințe, cum se comportă produsele astrale, în special cele dăunătoare emise de om; vom vedea că elementele dăunătoare mai puternice produse de elementele luciferice sunt eliminate prin comete din sistemul planetar. Despre felul cum are loc această eliminare vreau să vă ofer acum, la încheierea acestei conferințe, o reprezentare.

Dacă în
schița
alăturată
reprezintă un
sistem
planetar și
însemn aici
Soarele,
putem indica
o cometă
oarecare
care
traversează
sistemul ca
și cum ar
intersecta
sistemul
planetar.
Astronomia
fizică spune:
Cometa vine
de foarte

departe. Dacă nu se poate preciza începutul unui lucru, atunci se spune, pur și simplu, că acesta vine de foarte departe. La fel spune și astronomia fizică: Vine de foarte departe și se duce foarte departe. Deoarece anumite comete revin periodic, astronomia fizică nu poate gândi altfel decât că ele vin de foarte departe, străbat sistemul nostru solar, pentru a dispărea din nou, că au o traiectorie foarte largă în spațiul cosmic și apoi se reîntorc. Astronomia materialistă nu-și poate reprezenta altfel lucrurile. Privirea spirituală relevă însă că acolo unde cometa dispare pentru ochii noștri fizici ea se dizolvă, iar traiectoria ei se înscrie într-o lume care nu mai face parte din spațiul obișnuit tridimensional, nu mai există în lumea obișnuită. Ea dispare într-adevăr într-o parte și reapare în cealaltă parte; între timp nu mai există. De fapt, dispare într-o parte și se formează într-o altă parte a sistemului. Este, fără îndoială, o imagine pe care astronomia materialistă nu o poate înțelege,

deoarece nu poate gândi așa ceva, nu poate concepe că o cometă care reapare nu a mai existat înainte.

Antroposoful ar trebui să știe ce să facă cu aceste lucruri, căci el cunoaște, de exemplu, că succesiunea corpurilor fizice ale unui om formează, în cursul reîncarnărilor, privit sub aspectul forței, un întreg, deși fizic ele nu au nici au o legătură unele cu altele. Pe scurt, cu excepția câtorva comete, care cu adevărat au traiectorii eliptice foarte largi, cea mai mare parte a lor sunt astfel constituite, încât vin și apoi pur și simplu dispar, iar dacă revin înseamnă că, de fapt, s-au format din nou. De ce? Fiindcă, atunci când o cometă se apropie, ea exercită o forță de atracție, este inițial un fel de centru de forță spirituală, ea se formează numai datorită faptului că acest centru spiritual de forță atrage tot ce este curent astral dăunător și îl dezvoltă în jurul său. Vom vedea în continuare de ce cometa prezintă o coadă și un nucleu, tocmai sub influența acestei atracții de astralități dăunătoare. Pe măsură ce străbate sistemul planetar, cometa atrage la sine tot mai multă astralitate, pe care o poartă cu sine, iar când ajunge în cealaltă parte o poartă cu sine până când iese din sistemul planetar, apoi o leapădă în spațiul cosmic. Apoi ciclul se reia, se formează din nou centrul de forță, fără a avea nevoie de un spațiu tridimensional și, intrând apoi, din nou, în spațiul sistemului planetar, culege noi substanțe astrale nocive și le aruncă în spațiul cosmic, în cealaltă parte. Astfel, viața unei comete trebuie să o vedem ca pe ceva care acționează în mod permanent, ca furtunile care curăță sistemul planetar de substanțele astrale dăunătoare. În timp ce cometa străbate sistemul planetar, elementele nocive din sânul acestuia, generate de radiațiile astrale dăunătoare ale ființelor, sunt îndepărtate din sistemul planetar. În viața cometei nu avem deocamdată ceva care să ne poată oferi o analogie cu ființa umană, așa cum am găsit o comparație între corpul fizic al omului și corpul fizic al sistemului planetar, format din totalitatea planetelor din sistem, sau corpul eteric care a fost comparat cu radiația stelei fixe, care străbate întregul sistem ca un curent și formează corpul eteric al acestuia.

Dar nici la omul fizic, în continuă deplasare, lucrurile nu sunt statice, așa că acesta târăște cu sine cadavrul său. Sistemul planetar își poartă cadavrul cu sine. În plus, sistemul planetar dispune și de un dispozitiv care îi îngăduie să se curețe de astralitatea nocivă cu ajutorul cometelor.

Dacă am studia cometele numai sub aspectul lor exterior - Maya -, care este activ, prin forțe, în interiorul lor, ne-am descurca extraordinar de greu cu ceea ce am aflat în cursul acestei conferințe. Am arătat cum putem urca până la Tronuri, că avem la dispoziție, ca mijloc de rezolvare, numai studiul voinței umane. Dacă acest studiu se întreprinde cu mijloacele oculte, se poate urca până la Tronuri. În comete nu găsim nimic din Tronuri, nimic din Spiritele înțelepciunii. Dacă privim cometa nu găsim nimic din ceea ce ar fi accesibil numai utilizând formele pe care le-am prezentat în ultimile zile ca metode oculte, așadar, metode care pleacă de la faptul că omul nu este doar o ființă care gândește, simte și are voință, ci care poate să facă o anumită impresie. Am arătat că această impresie o dobândim când lăsăm ca un om, care are în urma sa o experiență bogată de viață, de zeci de ani, să acționeze nemijlocit asupra noastră cu înțelepciunea sa, care a devenit un fel de extract al experienței sale de viață, încât această înțelepciune produce mai mult decât s-ar putea obține printr-o înțelegere a motivelor explicate pe baze logice. Ceea ce este convingător într-o înțelepciune provenită dintr-o experiență umană vorbește când este conștientizat prin privirea spirituală, astfel încât spiritualul poate fi sesizat cu adevărat; abia aceasta dă privirii spirituale o reprezentare a Heruvimilor. Iar dacă perfecționăm privirea ocultă cu ajutorul direct a ceea ce este convingător, deținut de înțelepciunea însăși, soarta neexprimată a unui asemenea om care transpune până în privire ceea ce a dobândit ca experiență de viață, putem obține înțelegere pentru impresia pe care trebuie să o avem în sfera Serafimilor. Totuși, impresia pe care o putem dobândi în felul acesta nu ne conduce încă la contemplarea spiritualului care se află dincolo de

comete. Toate acestea nu sunt suficiente pentru a studia în mod ocult o cometă. Numai acele două mijloace [amintite] care ne conduc [spre reprezentarea ființei] Heruvimilor și a Serafimilor ne pot da înțelegerea necesară și explicația cometelor. Sfera cometelor ajunge până la sfera Heruvimilor [și a Serafimilor]; trebuie, așadar, să știm mai întâi în ce constă esența Serafimilor și a Heruvimilor pentru a înțelege sensul pe care îl au substanța și mișcarea cometelor.

Evoluția cometelor este, așadar, dependentă de entitățile din Ierarhiile superioare, coborând până la Heruvimi; evoluția unei stele fixe este condusă de entitățile Ierarhiilor superioare, coborând până la Spiritele înțelepciunii, evoluția planetei însăși, făcând abstracție de oamenii care o locuiesc, este dependentă de forțele care provin de la entitățile și Spiritele formei. Forțele care acționează pe Lună aparțin entităților Ierarhiilor superioare, coborând până la Arhangheli. Am descris astfel, din diverse perspective, viața unui sistem planetar și putem, pe această bază, să mergem mai departe în zilele următoare. În orice caz, trebuie să ținem seama că tocmai într-o problemă ca aceasta nu putem rezolva nimic numai cu ajutorul unor definiții șablon. Cât de des se spune că microcosmosul corespunde macrocosmosului! Putem spune despre om că este un microcosmos, un sistem solar în miniatură. Dar dacă dorim să vorbim despre faptul că aici este vorba de o corespondență, nu trebuie să ne oprim la astfel de declarații abstracte, ci este nevoie să ajungem la relații concrete, încât să știm că pretutindeni în lume descrierile șablon au doar o valoare relativă. Și dacă începem să descriem omul microcosmic de jos în sus, de la corpul fizic, ca ființă ce stă nemijlocit în fața noastră, atunci și în cazul sistemului planetar trebuie să începem cu descrierea cadavrului și să găsim apoi în sistemul fizic substanța din care este compus corpul cometei, care este expresia exterioară a acelei furtuni astrale purificatoare din sistemul planetar.

CONFERINȚA a VIII-a Helsingfors, 11 aprilie 1912

Cred că este bine să vorbesc, chiar la începutul conferinței de astăzi, despre importanța pe care o are, mai ales pentru concepția umană, pentru percepția și cunoașterea umană, cosmosul fizic, sistemul cosmic fizic, pe care l-am cercetat ieri, în legătură cu părțile sale componente - cel puțin în legătură cu unele din ele. Am vorbit ieri despre viața cometelor, despre viața stelei fixe, viața solară, despre viața planetară și cea a lunilor. Când se vorbește despre aceste corpuri cerești din punctul de vedere al conștiinței obișnuite, atunci se au în vedere, desigur, numai corpurile cerești pe care le percepem cu ochiul fizic. Dar în cursul conferințelor noastre s-ar putea spune că am înlocuit acest sistem de corpuri cerești cu altceva. L-am înlocuit cu contemplarea unor entități spirituale corespunzătoare și pe care le-am identificat ca aparținând diverselor Ierarhii cerești. Ceea ce am relatat în acest sens ar putea să devină și mai clar dacă vom spune că deasupra omului se află în mod nemijlocit categoria entităților pe care le numim Îngeri (Angeloi), sau entități angelice. Am mai arătat că omul, când vrea să ajungă la o concepție asupra lumii spirituale, a lumii suprasensibile, trebuie să se perfecționeze, orientându-se în sus, în direcția entităților cele mai apropiate de el, după cum trebuie să învețe să privească lumea cu modul de percepție al Îngerilor. Putem să punem și întrebarea: Când o astfel de ființă din categoria imediat superioară omului dobândește prin percepția sa, pe care o numim revelație, o conștiință despre Cosmos, cum arată pentru această ființă Cosmosul? Răspunsul la această întrebare va face să ne devină mai clar ceea ce urmează. O asemenea ființă angelică nu ar vedea, afară, în Cosmos, nimic din tot ce vedem noi și despre care știm că este o Maya, o iluzie pe care o producem numai prin privirea omenească. Aceasta trebuie să ne fie foarte clar. În schimb, o ființă angelică ar vedea și ar percepe în felul său, așa cum am arătat deja, diferitele acțiuni comune ale entităților Ierarhiilor. O asemenea ființă, în loc să spună că acolo sus se află planeta Marte, ea spune mai

curând: Acolo sus acționează împreună, în modul pe care l-am descris, una sau alta dintre entitățile care fac parte din Ierarhiile superioare. Cu alte cuvinte, pentru aceste entități, pentru Îngeri (Angelei) întregul sistem cosmic ar apărea în mod nemijlocit ca un ansamblu de activități spirituale. Cum ar apărea unei asemenea ființe planetele sau alte corpuri cerești vizibile pentru ochii noștri?

Avem un motiv întemeiat să discutăm aceste lucruri, deoarece nu vom putea vorbi despre întregul Univers suprasensibil, care stă de fapt la baza sistemului nostru planetar, ceresc, sau al Cosmosului în general, dacă nu ne-am putea transpune, printr-o pregătire ocultă, în modul de percepție al unei astfel de ființe. A fi clarvăzător nu înseamnă nimic altceva decât a crea posibilitatea de a vedea lumea la fel cum o vede o astfel de ființă. Așadar, și pentru conștiința clarvăzătoare dispar, de fapt, formele, acele forme luminoase ale corpurilor cerești vizibile în mod obișnuit cu ochiul fizic. Aceste forme nu mai există, dispar. În schimb, conștiința clarvăzătoare, ca și, așa cum am spus, conștiința unei ființe angelice, primește totuși impresii de la ceea ce corespunde corpurilor cerești fizice. O conștiință clarvăzătoare nu poate percepe Luna sau o planetă, de exemplu Marte, ca un om obișnuit, deoarece ar fi vorba de ar fi o percepție fizică, totuși conștiința clarvăzătoare poate avea cunoștință despre ce există aici. Aș dori acum să vă ajut să vă faceți o imagine despre ce știe conștiința clarvăzătoare despre un asemenea corp ceresc.

Dumneavoastră puteți, la început doar teoretic, căci partea practică se obține doar printr-o pregătire ocultă, să vă faceți o reprezentare despre aceasta, atunci când în suflet vă apare o amintire, o imagine reprezentativă despre ceea ce ați trăit ieri sau alaltăieri. Fără îndoială, această imagine reprezentativă pe care o evocați în sufletul dumneavoastră este diferită de imaginea unui obiect care este prezent în fața ochilor. Pe acesta îl priviți cu toată intensitatea necesară. Când, a doua zi, vă amintiți de acel obiect, să zicem un trandafir, aveți o imagine-amintire a lui. Trebuie să vă fie foarte clară diferența care se face în sufletul dumneavoastră între

imaginea-amintire și obiectul care a dat naștere, prin impresie directă, acestei imagini-amintiri; în felul acesta aveți posibilitatea să înțelegeți cum percepe conștiința clarvăzătoare corpurile cerești. Așadar, capacitatea de clarvedere se transpune în lume și dacă, de exemplu, se transpune pe Marte sau pe Lună, nu știe în mod nemijlocit ce ar apărea în fața ochilor dacă aceste corpuri le-ar contempla fizic, dar prin această transpunere conștiința clarvăzătoare primește ceva ce poate fi numit imagine-amintire, imagine a memoriei. La fel stau lucrurile cu tot ce apare ~ conștiinței normale, obișnuite, drept corpuri cerești fizice. Pentru conștiința clarvăzătoare toate acestea se prezintă în așa fel încât știm nemijlocit că tot ce ne apare sunt lucruri trecute, ceva care a avut o viață deplină în trecut, iar așa cum este în prezent nu se află în forma inițială, vie, ci ca o cochilie din care melcul a ieșit. Întregul sistem fizic de corpuri cerești este de fapt martor al unor lucruri trecute, al unor evenimente trecute. În timp ce noi aici, pe Pământ, existăm concomitent cu lucrurile care ne apar în fața ochilor, ceea ce vedem pe cerul înstelat nu reprezintă o stare care să corespundă prezentului viu, ci este Maya, o iluzie, și reprezintă, de fapt, ceva ce a avut importanță în trecut și a rămas acolo. Lumea fizică a corpurilor cerești reprezintă resturile unor fapte din trecut ale entităților corespunzătoare din Ierarhii, care ajung până în prezent ca o postacțiune a lor.

Să precizăm și mai mult lucrurile, bazându-ne pe un exemplu concret. Când privim Luna, conștiința clarvăzătoare, care face în acest timp abstracție de orice altceva și se concentrează numai asupra Lunii, primește în acest caz o impresie specifică, în sensul că Luna fizică, exterioară, dispare și în locul ei conștiinței clarvăzătoare îi apare ceva ce produce o impresie asemănătoare celei pe care o avem în fața unei reprezentări-amintire. Este o impresie potrivit căreia ceea ce apare de obicei în locul acela pentru ochiul fizic - dar tot ce este fizic este, bineînțeles, doar o iluzie - vorbește despre trecut, la fel cum se întâmplă și în cazul reprezentării din amintire. Dacă lăsăm tot ce ne vorbește despre trecut să acționeze

asupra noastră, atunci impresia pe care o avem ne spune: Dacă ceea ce apare propriu-zis acolo, în fața ochiului nostru ocult, ar acționa și nu ar fi paralizat datorită altor lucruri, atunci ar fi posibil ca, prin apropierea a ceea ce percepem pe Lună, Pământul nostru să nici nu existe în forma sa actuală. Luna dezvăluie conștiinței oculte ceva ce nu ar trebui să se întâmple, pentru ca viața noastră pe Pământ să fie posibilă. Dacă ceea ce ni se prezintă nu ar fi împiedicat, paralizat, de alte lucruri, atunci omul, de exemplu, nu ar putea exista, cu modul său actual de viață, prin ceea ce planeta însăși ne dezvăluie referitor la Lună. Dimpotrivă, viața animală actuală de pe Pământ, ca și viața vegetală, precum și activitățile din cadrul lumii minerale nu ar fi prea mult deranjate. Anumite entități ale regnului animal și ale celui vegetal ar fi trebuit să aibă alte forme (aceasta o recunoaștem nemijlocit prin forțele care acționează asupra noastră din Lună), dar în esență viața animală, vegetală și minerală ar fi posibile pe Pământ, dar nu și viața umană. Luna ne vorbește, deci, despre o situație care, dacă ar fi activă, ar exclude viața omului pe Pământ.

Observați, iubiți prieteni, că încerc să descriu aceste lucruri cât mai concret posibil, așa cum sunt văzute cu ajutorul privirii oculte. Nu doresc să vorbesc în scheme abstracte; în felul acesta s-ar putea spune tot felul de lucruri. Eu vreau să prezint aceste lucruri așa cum apar ele pentru privirea ocultă. Dacă unui om care, să spunem, are 30 de ani, i-ar apărea deodată toate reprezentările pe care le-a avut la vârsta de 15 ani, dispărând în schimb toate celelalte reprezentări pe care le-a prelucrat în sufletul său de la 15 până la 30 de ani, el ar avea atunci în mod obiectiv, față de conștiința sa, întreaga sa interioritate sufletească de la vârsta de 15 ani. Dar el ar trebui să-si spună: Dacă în mine ar exista acum numai ceea ce constituia odinioară conținutul vieții mele sufletești, nu aș putea să gândesc tot ce gândesc acum nu ar fi posibil să fiu în starea sufletească pe care o am în prezent. Omul s-ar simți cum era la 15 ani și și-ar da seama că tot ce trăiește drept conținut al vieții sale sufletești de la această vârstă nu ar mai putea determina

omul care este acum, că are totuși de-a face cu ceea ce el a devenit. Vedeți dar că într-un fel putem descrie impresia pe care o primim de la Lună. Putem spune că avem în mod nemijlocit următoarea impresie: Tu ai înaintea ta ceva ce nu îți revelează în nici un caz prezentul, ci îți vorbește numai despre trecut și tot așa cum, dacă la vârsta de 30 de ani ai percepe doar conținutul vieții sufletești pe care l-ai avut la 15 ani și ar trebui să faci abstracție de ceea ce ai devenit în ultimii 15 ani, la fel ar trebui să faci abstracție că acum există Pământul. Căci Pământul, așa cum este în prezent, având toate condițiile pentru ca omul să poată trăi pe el, nu ar exista dacă s-ar realiza ceea ce ne prezintă Luna. Impresia pe care o primește privirea clarvăzătoare este posibilă numai dacă aceasta are o astfel de pregătire încât să-și poată forma un concept, o reprezentare asupra a ceea ce era Pământul înainte. Căci ce se vede acolo a fost posibil înaintea Pământului, iar ceea ce mai târziu a condus la apariția propriu-zisă a Pământului a devenit posibil doar după ce starea pe care privirea clarvăzătoare o contemplă acum a dispărut.

V-am descris ce trebuie să facă un clarvăzător pentru ca, așa cum se spune, să se întoarcă prin *Cronica Akasha* spre o stare anterioară a sistemului nostru planetar, căci prin faptul de a-și fi fixat privirea clarvăzătoare asupra Lunii el a surprins o stare anterioară a sistemului planetar. Dacă încercăm să descriem acest fapt acum, se poate vedea cum s-a comportat sistemul nostru planetar înainte să apară Pământul actual. Și pentru că procedăm în așa fel încât învățăm să cunoaștem stadiul anterior nașterii Pământului nostru actual, prin aceea că focalizăm ce a rămas în Lună ca memorie a sa, din această cauză ne-am obișnuit să numim stadiul anterior al Pământului stadiul lunar. În orice caz, o lămurire deplină a întregii situații o putem avea abia atunci când din starea de clarvedere pe care am dezvoltat-o pentru a ajunge la o imagine-amintire a sistemului planetar trecem din nou la starea de conștiință obișnuită și încercăm să ne clarificăm în ce constă deosebirea. Diferența constă în aceea că trebuie să încercăm să

aducem ambele impresii într-un fel de consonanță, dar această acțiune este posibilă numai dacă facem abstracție de Lună. Căci privirea obișnuită exterioară a conștiinței normale nu ne spune prea mult despre Lună. Dumneavoastră știți desigur că astronomia oficială încearcă prin mai multe mijloace să obțină informații despre Lună, dar, în general, observația exterioară nu spune prea mult. Mai degrabă trebuie să comparăm o anumită observație clarvăzătoare a Pământului, așa cum este el în prezent, ca un corp ceresc, cu rezultatul observațiilor exterioare. Când excludem tot ce este fizic în ceea ce apare în fața ochilor noștri fizici, în diferitele regnuri ale naturii și contemplăm apoi Pământul prin clarvedere, ni se dezvăluie că acesta, care ca planetă fizică se află nemijlocit sub noi și în jurul nostru, se prezintă ca o stare evoluată a ceea ce fusese mai înainte Luna. Dacă vom compara cele două impresii vom fi în situația să punem următoarea întrebare: Cum a rezultat o stare din cealaltă? Atunci obținem, ca de la sine, prin privirea clarvăzătoare lucrarea care s-a efectuat pentru ca o stare veche a Pământului, pe care tocmai am desemnat-o ca fiind starea sau stadiul lunar, să treacă la stadiul actual al Pământului. Și avem impresia că această trecere de la un stadiu la altul s-a realizat de către acele entități spirituale pe care le-am numit, în ordinea Ierarhiilor, Spiritele formei. Așa obținem posibilitatea de a pătrunde în devenirea planetei, în stadiile ei timpurii. Acum se pune problema: Putem pătrunde cu privirea și mai departe în urmă? Această posibilitate trebuie să o luăm în considerare chiar și numai pentru motivul că în felul acesta vom înțelege în adevăratul lor sens entitățile spirituale care participă la formarea acestor corpuri cerești.

Ca o a doua încercare de observație ocultă, să facem încă o dată abstracție de Pământul nostru și de Luna noastră și mai ales de tot ce are caracter de lună în sistemul nostru planetar, și, atât cât putem să o facem, să ne transpunem în starea unei alte planete sau chiar a unui număr mai mare de planete și să comparăm aceste stări între ele. Vă rog să remarcați că eu vă prezint acum fapte

adevărate, care pot apărea în conștiința clarvăzătoare. Este posibil ca privirea clarvăzătoare, chiar dacă nu concomitent - de multe ori chiar situația dată nu permite acest lucru -, să fie îndreptată spre unele planete din sistemul nostru solar și să cunoască ce impresii se primesc de la alte planete tot din sistemul planetar. Dacă se cercetează astfel o planetă sau mai multe nu se obține prea mult, nu se primește nici o reprezentare clară. Dar se obține imediat o reprezentare clară dacă se procedează într-un anumit mod cu impresiile sale clarvăzătoare. Vreau din nou să prezint o comparație, pentru a fi și mai clar ceea ce vreau să spun. Să presupunem că v-ați aminti ceva ce ați trăit când aveți vârsta de 18 ani și ați spune: Când eram la 18 ani am avut față de această trăire un punct de vedere pentru care eram atunci pregătit. Dar lucrurile vor fi mai clare poate dacă mă voi referi și îmi voi aminti și o altă experiență trăită. Despre aceleași lucruri, de care mi-am amintit, am mai avut o impresie și când aveam 25 de ani. Vreau să compar acum ambele impresii. Încercați să vă clarificați ce câștigați în viață dacă comparați aceleași lucruri, separate în timp. Veți obține o impresie globală în care o impresie o luminează pe cealaltă. Printr-un asemenea exercițiu de comparare veți realiza un fel de metodă aritmetică și veți produce, de fapt, ceva cu totul nou în reprezentările rezultate din colaborarea ambelor impresii pe care le aveți din amintire. Așa trebuie să procedeze clarvăzătorul când experiența i-a reușit, să lase ca privirea clarvăzătoare să-i fie impresionată, să zicem, de Marte, de Mercur, de Venus, de Jupiter etc. Acum el nu mai trebuie să privească fiecare din aceste impresii separat, ci trebuie să le compare, să le lase să interacționeze, să creeze relații între ele. Dacă se consacră acestei activități, va căpăta o nouă impresie. Cu ceea ce a dobândit prin compararea acestor impresii a obținut o reprezentare-amintire a sistemului planetar. Din nou, nu este un stadiu care să fie posibil în prezent, ci o stare care a fost posibilă în trecut, căci exprimă ceva care, la fel cum am descris mai înainte pentru stadiul

lunar, reprezintă cauza a ceea ce există în prezent în sistemul planetar.

O impresie pe care o primim în felul acesta are particularități cu adevărat atotcuprinzătoare. Ceea ce trebuie prezentat cu reprezentări aparent aride, ține, de fapt, de impresiile cele mai deosebite pe care le poate avea un om. Iar dacă am dori să explicăm în ce constă caracteristica acestei impresii, va trebui să alegem tot o comparație. Mărturisesc că nu aș putea să vă ofer ceva mai bun decât ceea ce vă spun acum pentru a descrie impresia pe care o primește omul în felul acesta.

Nu știu dacă dumneavoastră ați avut vreodată, în viața fizică, următoarea impresie. Fără îndoială că ați plâns cândva, aceasta în mod sigur, că tristețea v-a umplut ochii de lacrimi și ați avut compasiune pentru ființele care au fost în jurul dumneavoastră. Dar mai poți avea și o altă impresie. Există cu siguranță mulți printre dumneavoastră care cunosc impresia care ne este produsă de o descriere captivantă și emoționantă dintr-o operă de artă, dintr-un roman, de exemplu; citim o scenă despre care știm sigur că nu este reală, dar care ne impresionează până la lacrimi. Nu ne gândim dacă ceea ce citim este o realitate sau nu, ci luăm lucrurile povestite, care de fapt există numai în imaginație și în sentimente, în așa fel încât acționează ca o realitate și ne storc suvoaie de lacrimi. Cine a avut vreodată această impresie, acela are o reprezentare despre ce înseamnă ca, prin ceva spiritual, despre care nu-ți dai osteneala să te întrebi dacă are la bază o realitate sensibilă, să ajungi la o astfel de impresie care nu te lasă să te gândești la nimic altceva, decât la ceea ce cuprinde și împinge pe cineva să se apropie de el însuși, ceva ce-ți umple sufletul printr-un act normal de percepție al conștiinței obișnuite.

Despre o asemenea impresie trebuie să vorbim, dacă vrem să descriem starea de care este cuprins cineva când compară impresiile pe care le primește conștiința clarvăzătoare de la fiecare planetă în parte. Este vorba de o trăire care acționează numai prin interioritatea noastră, ca o impresie sufletească. Apoi se obține un

concept real despre ce este propriu-zis o inspirație, când omul știe lucruri pentru care există numai un impuls de cunoaștere venit din interior. Nimeni nu înțelege, de exemplu, conținutul Evangheliilor în mod real, dacă nu le poate compara în ce privește impresia lor cu o impresie ca cea care a fost descrisă chiar acum. Căci Evangheliile sunt scrise din inspirație; trebuie doar să mergem la textul lor original. Dar mult mai puternică este impresia pe care o primim, în modul arătat, prin comparația impresiilor obținute de la fiecarei planetă în parte. Acesta este unul din aspectele pe care aș dori să-l amintesc despre această impresie. Al doilea este că această impresie nu o poate primi fără piedici cel care nu este apt cel puțin pentru o clipă - în epoca noastră abia am putea găsi persoane apte pentru perioade mai lungi decât clipe - să simtă, fără odihnă compasiune și iubire, să înlăture complet egoismul din sufletul său, căci cea mai mică nuanță de egoism cu care s-ar uni această impresie acționează imediat în mod negativ și cel în cauză ar avea, în loc de ceea ce am arătat, o stare ca o încețoșare și o deprimare a conștiinței. Conștiința se întunecă, în acest caz, imediat. Din această cauză, a avea o asemenea impresie este una din trăirile de mare beatitudine.

Dacă avem norocul să primim o asemenea impresie, atunci apare ceva cu totul deosebit. Atunci, orice ai face, Soarele nu mai poate fi Soare pentru conștiință. Așa cum îl aflăm pentru alte stări de conștiință, Soarele nu mai poate fi perceput. El încetează de a mai fi ceva izolat. Abia când vom reuși să ne orientăm în această direcție vom avea următoarea impresie: În fața mea se află ceva, o anumită stare, și un Soare izolat nu mai are nici un sens. Căci întregul, care apare în fața privirii oculte, îl putem avea numai dacă facem abstracție de tot sistemul nostru planetar și ne oprim doar asupra Soarelui actual, înlăturând impresia fizică asupra sa. Aceasta se poate realiza cel mai bine dacă încercăm să obținem impresia ocultă despre Soare nu în timpul zilei, ci noaptea. Desigur, pentru impresia ocultă, faptul că noaptea Pământul fizic se află în fața Soarelui nu este un motiv

pentru a nu primi impresii de la Soare, căci pământul fizic este de nepătruns pentru privirea fizică, nu și pentru ochiul ocult. În schimb, dacă încercăm să îndreptăm privirea ocultă asupra Soarelui la lumina strălucitoare a zilei atunci apar turburări atât de mari, încât nu se poate obține o impresie ocultă despre Soare fără daune fizice. De aceea, în vechile Misterii, discipolii nu erau lăsați să realizeze în timpul zilei o impresie ocultă despre Soare, ci erau îndrumați să învețe să cunoască în mod ocult Soarele, în caracteristicile sale specifice, în timpul când pentru ochiul fizic era invizibil, și momentul cel mai potrivit era miezul nopții. Ei erau îndrumați să-și îndrepte privirea ocultă asupra Soarelui la miezul nopții. De aceea, veți găsi în unele descrieri ale vechilor Misterii, printre diferite lucruri care astăzi, cel mai adesea, nu sunt înțelese, de exemplu în Misteriile egiptene, această frază: Discipolul trebuie să vadă Soarele la miezul nopții ([Nota 4](#)).

Diletantii au născocit felurite explicații pentru a interpreta această vedere a Soarelui la miezul nopții, prin diferite simboluri care mai de care mai năstrușnice. De obicei, se ignoră total faptul că pentru a înțelege în modul cel mai corect lucrurile comunicate prin scrierile oculte trebuie să le interpretăm cât mai puțin în mod simbolic, ci să luăm pe cât posibil lucrurile *ad litteram*. Pentru interpretări simbolice se simte îndreptățit mai ales omul modern, deoarece conștiința actuală nu mai este predispusă să înțeleagă aceste fapte venite din vechime. Pentru cei care au o gândire mai corectă, ar trebui să fie clar că în scrierile antice era un obicei de a se spune lucrurilor pe nume, de a vorbi foarte exact. Aș dori aici, ca o paranteză, să atrag atenția asupra a ceva ce ar fi putut fi inclus în conferința publică ținută acum două zile ([Nota 5](#)), în legătură cu Kriemhilde. Se povestește că, după ce Siegfried a murit, ea a reținut pentru sine comoara Nibelungilor, făcând prin aceasta o faptă bună, dar Hagen i-a luat-o și a asvârlit-o în Rin, iar când mai târziu Kriemhilde i-a cerut-o, la regele Atila, Hagen nu i-a dezvăluit locul unde se află. Ei bine, vedeți dumneavoastră, acest pasaj este relatat amănunțit în

Cântecul Nibelungilor pentru a arunca lumină asupra unor lucruri. Eu am găsit la comentatorii de simboluri din povestea Nibelungilor explicații cu adevărat pline de spirit, de foarte mult spirit. Mărturisesc că ce se spune în aceste explicații pare de multe ori impresionant de spiritual. De cele mai multe ori, comoara Nibelungilor este prezentată ca simbol pentru un aspect spiritual anume. În primul rând, ar fi foarte greu să vindecăm o boală doar cu simple simboluri, după cum simbolul nu poate fi ascuns cuiva, deci nici Kriemhildei, prin aruncarea lui în Rin. Eu, cel puțin, nu-mi pot imagina că un simbol de felul celui pe care îl prezintă unii comentatori este aruncat în Rin. Mai ales, greu îmi pot închipui că s-ar putea lua cuiva ceva ce nu poate fi explicat decât ca simbol. Cine cunoaște aceste lucruri știe, firește, că este vorba de ceva cu totul deosebit, de ceva ce am putea numi talisman, un talisman de natură fizică, făcut însă astfel încât întreaga sa substanță să fie alcătuită din aur. Dar acest aur era extras din pământuri aluvionare, din ceea ce apa cară în nisipul de râu, și toată forța pe care o are acest aur aluvionar este antrenată - acum intervine simbolul - sub forma talismanului și acțiunea lui asupra Kriemhildei provoacă în ea forțe prin care poate vindeca bolile. Acest talisman l-a ascuns Hagen de Kriemhilda, iar mai târziu i-a tăinuit locul. Avem aici de-a face cu ceva de natură fizică, cu un obiect absolut real, întrucât numai prin modul special în care a fost confecționat el dispunea de forțele oculte ce-i erau proprii.

Am citat acest pasaj doar ca exemplu, pentru a vă arăta cum trebuie înțelese aceste lucruri din vechile scrieri. Iată de ce trebuie luată în sens propriu expresia: Să vezi Soarele la miezul nopții. Atunci se primește cel mai bine de la Soare impresia ocultă despre acesta, când nu ești stânjenit de impresia fizică, când nu vezi nimic din lumina Soarelui, când îl contempli noaptea. Atunci primești impresia despre Soarele prezent și ea este asemănătoare cu ceea ce se obține prin impresia descrisă mai înainte. Se produce în felul acesta impresia unei stări încă și mai timpurii a întregului sistem planetar, sistem

căruia îi aparține și Pământul nostru, impresia unui stadiu când Soarele nu exista ca ceva separat, ci întregul sistem planetar era, într-un anumit fel, Soare, cuprinzând inclusiv și substanța Pământului nostru. Acest stadiu îndepărtat care era totodată și stadiul Pământului este numit stadiul solar. Putem deci spune: Pământul nostru, înainte de a deveni ceea ce este astăzi, s-a aflat într-un stadiu lunar, iar mai înainte de acesta, într-un stadiu solar.

O impresie corespunzătoare pentru o stare încă și mai veche a planetei noastre se poate căpăta, dacă se încearcă obținerea unei impresii oculte despre acea categorie de corpuri cerești despre care am vorbit către sfârșitul conferinței de ieri, și anume despre comete. A vorbi despre aceasta în amănunt ar însemna să monopolizăm tot timpul pe care îl avem la dispoziție; din punct de vedere al metodei lucrurile se prezintă însă asemănător cu ce am prezentat deja. Dacă facem din nou o comparație între ceea ce se obține prin percepția ocultă a vieții cometelor și o reprezentare - acum este vorba să ne facem o anumită reprezentare, căci reprezentarea din amintire nu se poate compara cu ceva actual -, atunci se obține în mod nemijlocit impresia, mai departe nu se poate merge, că s-a primit o impresie a unei stări care se situează înainte de stadiul solar, stare pe care din motive întemeiate o numim stadiul saturnian. Vedeți dar cum trăirile noastre interioare, pe care le putem avea în legătură cu sistemul planetar, sunt pentru ocultiști decisive pentru reprezentarea pe care ei și-o fac despre acest sistem planetar.

Să părăsim acum, pentru puțin timp, sistemul planetar. Tot ce am expus până aici am făcut-o cu scopul de a finaliza într-o descriere de ansamblu modul în care acționează entitățile spirituale în corpurile cerești. Va trebui însă, întrucât corpurile cerești sunt alcătuite din regnurile naturale, să încercăm să ne formăm, tot din punctul de vedere al unui ocultist, o reprezentare asupra următoarei situații care apare în fața privirii spirituale, când lăsăm să acționeze asupra noastră fiecare regn natural, izolat.

Să pornim în cercetarea și observarea regnurilor de la om. Când se ia în considerare ființa umană, se arată că aceasta se compune din corp fizic, corp eteric, corp astral și din ceea ce numim entitatea Eului, Eul însuși; toate aceste lucruri le cunoașteți. Entitatea umană alcătuită din aceste patru mădule unde se găsește pentru observația spiritual-științifică? Ființa cvadruplă a omului o găsim în lumea fizică, căci tot ceea ce am spus că se află în componența sa acționează asupra noastră în lumea fizică. Să trecem apoi la lumea animalelor. Când observăm un animal constatăm că și la acesta găsim un corp fizic în sânul lumii fizice, în lumea sensibilă obișnuită, așa cum se întâmplă și în cazul omului. În această privință nu există nici o îndoială. Mai trebuie să admitem că și animalul are un corp eteric și un corp astral, așa cum admitem că omul are un corp eteric, deoarece corpul fizic singur, în mijlocul lumii fizice, este un lucru imposibil. Aceasta se constată îndată ce omul a trecut prin poarta morții. Atunci corpul fizic rămâne într-adevăr singur în lumea fizică, dar se descompune, căci este lăsat în seama propriilor sale forțe. Cât timp omul este în viață, trebuie să existe un luptător permanent împotriva forțelor de descompunere ale corpului fizic, și acest luptător este corpul eteric, vizibil însă numai pentru conștiința ocultă.

	Omul	Animalul	Planta	Mineralul
Lumea devachanică superioară	-	-	-	EUL
Lumea devachanică	-	-	EUL	corp astral
Lumea astrală	-	EUL	corp astral	corp eteric
Lumea fizică	EUL corp astral corp	corp astral corp eteric	corp eteric corp fizic	corp fizic

	eteric corp fizic	corp fizic		
--	-------------------------	---------------	--	--

Aceeși relație există și la animal, astfel că și acestuia trebuie să-i atribuim un corp eteric în lumea fizică. Apoi, întrucât suntem pe deplin convinși că faptele și lucrurile exercită asupra omului nu numai influențe, dar că aceste influențe se oglindesc în el, provoacă în el ceva ce putem numi o oglindire lăuntrică, pentru aceasta atribuim omului un corp astral, pe care îl percepe numai privirea spirituală. Exact așa stau lucrurile și în cazul animalelor. În timp ce planta, de exemplu, nu scoate un strigăt când se exercită asupra ei o impresie din afară, animalul se manifestă zgomotos, cu alte cuvinte, o impresie din afară apare și ca trăire lăuntrică. Privirea ocultă ne dezvăluie că o trăire interioară este posibilă numai dacă există un corp astral. În schimb, la animal, dacă rămânem în cadrul fenomenelor lumii fizice, nu putem vorbi despre un Eu. Acest lucru are un sens cel mult pentru anumiți filosofi moderni care se iau numai după analogii. Dacă mergi însă numai pe analogii, atunci poți afirma tot felul de lucruri. Există astăzi chiar teosofi cărora le insuflă un anumit respect când un cercetător al naturii, care a devenit renumit, Raoul France ([Nota 6](#)), atribuie și plantelor suflet și nu face deosebire între ce înseamnă suflet la animal și ce înseamnă la plantă. El constată, ceea ce este corect, că există anumite plante care atunci când o mică insectă vine în apropierea lor își strâng frunzele, o prind și o devorează. Un asemenea observator exterior spune: Acolo unde exterior, în natură, apare ceva care aparent este asemănător cu atragerea hranei și devorarea acesteia, acolo trebuie să existe un lucru asemănător cu ceea ce există la ființele care caută și apoi consumă hrana printr-o pornire sufletească, interioară. Ei bine, eu cunosc ceva care, de asemenea, atrage mici vietăți, dar căreia în orice caz, nu i se poate atribui un suflet, după modelul filosofilor moderni ai naturii. Este vorba de o cursă de șoareci în care se găsește slănină. Aceasta atrage și ea vietăți mici, și dacă am proceda ca

filosofii naturii, ar trebui să atribuim un suflet, cum se atribuie plantei carnivore *Dionaea muscipula*, și cursei, căci și aceasta atrage șoareci când este bine garnisită cu slănină. Toți acești cercetători care țin seama numai de aspectele exterioare nu ar trebui să uite acea năzuință care există la multi oameni cu convingeri spirituale și care le dă satisfacție când vine vorba de spirit.

În această privință, chiar în cadrul literaturii germane, unii susțin că au fost scoase la iveală multe lucruri frumoase, dar un ocultist ar spune că s-au făcut multe prostii. Așa cum nu se poate vorbi în cazul unei plante carnivore sau al oricărei alte plante despre un suflet animal asemănător celui al ființelor însuflețite, dacă privim lucrurile în mod imparțial, nu se poate spune nici despre un animal oarecare că ar avea un Eu. Animalul nu are un Eu aici, în lumea fizică. Doar cercetarea ocultă ne conduce la Eul animalului. Dar acest Eu nu se află în lumea în care se află Eul omului. Eul animalului este desprins de corpul său fizic, astfel că pentru a-l găsi trebuie să pătrundem într-o altă lume, pe care învățăm să o cunoaștem dacă ne ridicăm cu privirea ocultă până la acest Eu animal. Și dacă nu ne place să facem fel de fel de clasificări și scheme și să spunem că lumea constă din planul fizic, din planul astral, din planul mental ș.a.m.d., dacă, deci, nu ne place acest gen de expunere, deoarece sensul cuvintelor nu ne lămurește prea mult, atunci trebuie să procedăm altfel. Chiar și în unele lucrări teosofice ([Nota 7](#)) se vorbește foarte mult de „Logos” dar nu am găsit că s-ar suscita prin acest cuvânt reprezentări despre ceea ce este cu adevărat Logosul. De regulă, am constatat că autorii acestor cărți știu despre Logos numai că se compune din cinci litere. Dar îndată ce încercăm să ajungem cu adevărat la reprezentări concrete, pentru ca să reținem ceva în mintea noastră, acestea se prefac în fum. Chiar dacă se spun fel de fel de lucruri despre Logos, că el țese etc. etc., o conștiință care se vrea concretă nu va ști cum să se descurce. Logosul este ceea ce este, dar cu siguranță un păianjen nu este, și ceea ce face nu poate fi în nici un caz o țesătură. În concluzie, nu este bine să folosim abstracțiuni pentru a suscita

reprezentări atunci când este vorba de lucruri care depășesc lumea fizică a omului.

Este cu totul altceva când privirea ocultă caută la animal ceea ce la om se descoperă deja în lumea fizică, în toate faptele și modurile de a proceda ale sale: Eul. Eul se găsește și la animal, dar nu aici, în lumea în care are corpul fizic, corpul eteric și corpul astral, ci într-o lume suprasensibilă care apare numai dacă se îndepărtează vălul lumii obișnuite, care ascunde ceea ce se găsește imediat după lumea sensibilă. Putem spune, așadar: Eul animalului trebuie căutat într-o lume suprasensibilă. Și despre acest Eu al animalului mai trebuie să adăugăm: El apare acolo, în fața noastră, ca o realitate, dar în lumea fizică nu se manifestă ca o individualitate, și acest lucru îl putem înțelege dacă ne îndreptăm atenția asupra unor categorii de animale, asupra unei haite de lupi, a unei turme de oi ș.a.m.d. Și așa cum ambele noastre mâini cu cele zece degete, sau ambele noastre picioare au toate un singur suflet care, la rândul său, este purtătorul unui Eu, tot astfel un grup de animale alcătuite la fel au un astfel de Eu, pe care însă nu îl găsim în lumea fizică; aici el doar își trădează existența. Cel pasionat de abstracțiuni, materialistul de azi, spune: În animal este real doar ceea ce se vede cu ochii fizici, și dacă ne formăm conceptul de „lup” sau conceptul de „miel” ele nu sunt decât simple concepte. Pentru ocultist ele nu sunt simple concepte care există în noi, ci sunt imagini oglindite ale unei realități, ceva ce nu există în planul fizic, ci se află într-o lume suprasensibilă. Totuși, acest ceva își trădează existența, cu puțină reflecție, deja pe plan fizic. El revelează faptul că în afară de ceea ce putem percepe cu simțurile mai există ceva ce nu poate fi perceput în lumea fizică, dar care are importanță pentru forțele lăuntrice ale animalului. Aș dori să atrag atenția celor care consideră ideea de lup un simplu concept, care nu trebuie să corespundă nici unei realități, asupra următorului experiment. După cum știm, lupul mănâncă miei. Hrăniți lupul cu miei atâta timp cât este necesar ca întreaga materie fizică să se transforme, așa cum au arătat științele naturale; astfel în timpul în care își

înlocuiește corporalitatea lupul a mâncat numai miei. Acum lupul are în el numai miei. Ceea ce este vizibil la lup, adică materia fizică, provine de la miei. Vedeti apoi dacă lupul a devenit miel. Dacă nu a devenit miel, atunci nu aveți nici un drept să spuneți că ideea, conceptul de lup se epuizează numai în ceea ce poate fi perceput fizic, ci are în el și ceva suprasensibil, care nu poate fi găsit mai înainte de a pătrunde în suprasensibil. Așa cum cele zece degete ale mâinilor aparțin unui singur suflet, la fel și toți lupii aparțin unui Eu-grup, iar lumea în care se găsește Eul-grup o numim concret lumea astrală.

În ceea ce privește plantele, o considerație asemănătoare ne conduce la concluzia că în planul lumii fizice la plantă găsim numai corpul fizic și corpul eteric. Și tocmai aceasta este cauza pentru care planta, având numai corp fizic și corp eteric, nu țipă când este rănită. Deci, putem spune: În lumea fizică există numai corpul fizic și corpul eteric al plantei. Dacă cercetăm cu privirea ocultă, adică ne transpunem pur și simplu în lumea în care se găsește Eul-grup al animalelor, adică în lumea astrală, vom găsi acolo referitor la lumea vegetală ceva caracteristic. Vom afla că și în lumea plantelor există durere. Când planta este smulsă din pământ cu rădăcina se manifestă o durere asemănătoare cu aceea când smulgem un fir de păr dintr-un organism animal și această durere este resimțită de întregul organism. Dar în legătură cu procesul de creștere al plantei apare și fenomenul vieții conștiente. Încercați să vă reprezentați fenomenul de încolțire - de ieșire a plantelor, primăvara, din pământ. Acest fenomen corespunde unui anumit sentiment care apare la unele entități spirituale care aparțin de Pământ, care includ Pământul în atmosfera lor spirituală. Dacă vrem să descriem acest sentiment, aceasta se poate face printr-o comparație cu sentimentul pe care îl avem în conștiința noastră seara, când trecem din starea de veghe în starea de somn. Așa cum atunci conștiința începe treptat să se atenueze, la fel simt aceste spirite ale Pământului când plantele au început să germineze, primăvara. Ulterior, o dată cu veștejirea și uscarea care se produce în lumea plantelor, alte entități spirituale,

care sunt legate de atmosfera Pământului, au același sentiment pe care îl are omul când se trezește dimineața. Putem spune deci: Există ființe atașate de organismul terestru care dezvoltă un sentiment asemănător celui pe care îl are corpul nostru astral în momentul când ne culcăm sau când ne trezim. Dar nu este permis să facem comparații abstracte. Aici, ar fi mult mai potrivită comparația dintre fenomenul de germinare al plantelor, primăvara, și sentimentul pe care îl avem când ne trezim și dintre fenomenul de uscare a plantelor, toamna, și sentimentul pe care îl avem când adormim. Totuși adevărată este situația inversă, căci entitățile despre care este vorba acum simt toamna un fel de trezire, și simt ca un fel de adormire atunci când plantele sunt, primăvara, în germinare. Aceste entități nu sunt de fapt decât corpul astral al plantelor și îl găsim acolo unde se află și Eul-grup al animalelor. Corpul astral al plantelor există, așadar, în așa-zisul plan astral.

Dar în legătură cu plantele trebuie să vorbim și despre un Eu, și pentru aceasta vom recurge tot la investigația ocultă. Eul plantelor se arată tot ca un Eu-grup, ca ceva ce ține de un întreg grup de plante cu aceeași formă, așa cum am constatat și la Eul-grup al animalelor. Dar va fi o acțiune zadarnică să căutăm Eul-grup al plantelor acolo unde am găsit corpul lor astral și unde este și Eul-grup al animalelor, adică în planul astral. Va trebui, dimpotrivă, să mergem într-o lume suprasensibilă și mai înaltă; trebuie să urcăm dincolo de lumea astrală, într-o lume pe care o simțim că se află mult mai sus. Abia într-o astfel de lume putem să situăm Eul-grup al plantelor. Dacă cercetăm această lume în care este de găsit Eul-grup al plantelor, putem să-i dăm un nume. O numim, fără ca numele să aibă vreo importanță, lumea devachanică. În cazul mineralelor - și acest lucru este ușor de recunoscut -, în lumea fizică se află numai corpul fizic. Tocmai prin aceasta ne apare mineralul ca reprezentând anorganicul, neviul. Corpul lor eteric îl găsim în lumea în care se află Eurile-grup ale animalelor și corpurile astrale ale plantelor. Dar nu găsim acolo nimic ce ar arăta, într-un fel oarecare, că ființa mineralului are sentimente.

Totuși și mineralul este viu. Constatăm chiar că această viață a mineralului durează nesfârșit de mult, are o creștere și o evoluție care se manifestă în feluritele minerale și în feluritele forme minerale, pe scurt, găsim viața minerală, polimorfă a planetei, în planul astral. În fața unui mineral, noi știm să recunoaștem că el nu este mult diferit de propriile noastre oase, care au o structură minerală, dar care sunt totuși legate de viața noastră. Deci, tot ce este mineral este și legat de ceva viu, numai că acest viu îl găsim numai în planul astral. Dacă ne oprim, ca să spunem așa, în mod ocult în lumea în care sunt Eurile-grup ale plantelor, vom remarca faptul că lumea minerală este legată și de altceva, și anume de sentimente, adică de ceva de natură astrală. Când pietrele sunt sfărâmate într-o carieră, pe planul astral nu se constată că ar fi vorba de ceva de natură sentimentală, dar în planul devachanic vedem imediat că atunci când piatra este lovită și sfărâmată, când se desprind din ea bucăți, apare ceva asemănător cu un sentiment de plăcere, un fel de desfătare. La om și la animal, în asemenea cazuri, apar sentimente contrarii. Dacă un animal sau un om este tăiat sau lovit sau i se smulge păr de pe cap, se simte durere. La minerale, situația este contrară: când zdrobim un mineral, acesta simte satisfacție. Dar dacă într-un pahar cu apă am dizolvat sare de bucătărie și dacă urmărim cu privirea ocultă spre lumea devachanică, faptul că sarea începe să cristalizeze din nou provoacă durere, se simte durere în acel loc. Așa se prezintă lucrurile peste tot în viața mineralelor, ori de câte ori un element lichid formează prin cristalizare ceva solid. Așa a fost, de fapt, și în cazul formării Pământului care, în trecut, se găsea într-o stare fluidă, era moale. Elementul solid, pământul, s-a format încetul cu încetul din ceea ce era lichid, iar acum noi pășim pe teren solid și arăm pământul cu plugurile, producându-i prin aceasta nu durere, ci, dimpotrivă satisfacție. În schimb, pentru entitățile legate de Pământ și care constituie regnul astral al planetei, nu a fost un lucru plăcut faptul că au trebuit să se comprime pentru ca să fie posibilă viața omului pe planetă. De aceea, entitățile care constituie

corpurile astrale din spatele pietrelor au trebuit să rabde dureri peste dureri. În regnul mineral, entitatea suferă o dată cu înaintarea procesului de maturizare a Pământului. Este un simțământ cu totul aparte pe care îl ai când, prin cercetarea ocultă, recunoști această realitate, și ne amintim de celebrul citat al unui inițiat: „Orice creatură geme și suferă de durere așteptând mântuirea, așteptând venirea unui copil” ([Nota 8](#)).

Despre aceste lucruri se citește în mai toate scrierile bazate pe doctrinele oculte. Aceste scrieri oferă mult și minții celei mai simple, dar și mai mult celui care poate percepe totul sau cel puțin o mare parte din acestea. Oftatul și gemetele regnului mineral, care trebuie să se producă deoarece procesul cultural al Pământului are nevoie de un teren solid, Pavel le numea cu un termen generic: suspinul întregii făpturi.

Aceste manifestări au loc în acele entități care se află la baza regnului mineral, reprezentând corpul astral al acestuia, și pe care le găsim în lumea devachanică. Eul propriu-zis, respectiv Eul-grup al regnului mineral, trebuie căutat într-o lume situată încă și mai sus, și pe care o vom numi lumea Devachanului superior. Aici găsim Eurile-grup ale mineralelor. Trebuie să vă dezobișnuiți de reprezentarea de a identifica ceea ce numim corp astral cu lumea astrală. Corpul astral al mineralului trebuie căutat în planul devachanic, iar corpul eteric al acestuia, dimpotrivă, în lumea astrală; Eul-grup al animalelor trebuie căutat tot în planul astral, în schimb corpul astral al animalelor, ca și al oamenilor, în lumea fizică. Corpul astral nu trebuie confundat cu lumea astrală. Așa cum ni se înfățișează lumea, putem spune: Ceea ce găsim la o ființă ca mădulare constitutive nu trebuie identificat cu lumile corespunzătoare, ci trebuie să ne obișnuim să presupunem existența unei diferențieri între entități diferite. O cercetare ocultă riguroasă ne dezvăluie aceasta în mod foarte clar. Vom găsi astfel, în lumea Devachanului superior, doar Eurile-grup ale mineralelor. Am prezentat în felul acesta relațiile entităților diferite ale regnurilor naturale cu lumile superioare și acest fapt poate constitui o bază

pentru căutarea relațiilor diverselor regnuri naturale cu entitățile creatoare ale Ierarhiilor care acționează pretutindeni în lume, așa cum le cunoaștem după cele arătate mai înainte.

CONFERINȚA a IX-a Helsingfors, 13 aprilie 1912

În ultima noastră expunere am arătat care este relația forțelor spirituale care acționează în ființele care aparțin regnurilor naturale ale Pământului cu ceea ce se vede în exterior. Să ne amintim, pe scurt, cum am abordat aceste lucruri, deoarece este necesar ca asemenea aspecte, care formează partea esențială a temei pe care ne-am propus să o dezvoltăm aici, să fie explicate mai pe larg, spre a ne conduce la ceea ce trebuie să culmineze propriu-zis în conferințele noastre: o înțelegere de ansamblu a interacțiunii vii a ființelor diverselor Ierarhii și ale descendenților acestora în corpurile cerești și în regnurile naturale. Am spus că omul, pe planul fizic, are active cele patru mădulare componente ale entității sale, corpul fizic, corpul eteric, corpul astral și Eul. Am demonstrat apoi că, în ce privește regnul animal, acesta are active pe planul fizic numai trei mădulare, corpul fizic, corpul eteric și corpul astral; în schimb Eul-grup se află în planul astral. Am văzut în continuare că, în ce privește plantele, acestea au active în planul fizic corpul fizic și corpul eteric, în planul astral au corpul astral și în planul devachanic Eul-grup. La regnul mineral, găsim în planul fizic numai corpul fizic, corpul eteric se află în planul astral, corpul astral în planul devachanic, iar în ceea ce numim planul devachanic superior se află Eul-grup al mineralelor.

Vreau să pătrundem acum mai mult în ce înseamnă toate acestea în realitate. Până acum am putut să spunem că privirea ocultă, care ne ridică până în prima lume suprasensibilă ce se află imediat deasupra lumii noastre, nu întâlnește în cadrul lumii fizice la animal ceea ce găsește la om, adică Eul; ceea ce numim Eu la om, la animal poate fi găsit numai în lumea astrală, în lumea suprasensibilă și abia acolo își are punctul de plecare al

activității sale. Constatăm că știința ocultă nu poate atribui animalului, în lumea fizică, Eul. Ea nu-i contestă animalului Eul, dar spune că acesta se găsește doar în lumea astrală.

Se poate ușor susține obiecțiunea că și la animale, în special la animalele superioare, la primate, s-ar putea vorbi de existența unui Eu în planul fizic, în timp ce corect ar fi să se spună doar că animalele, având în vedere multiplele lor funcțiuni și abilități, dau dovadă de o extraordinară inteligență, o minunată putere de înțelegere, astfel că unele acțiuni ale animalului pe planul fizic s-ar putea foarte bine compara cu ceea ce face și omul pe planul fizic. Trebuie să spunem că cine se exprimă astfel nu a înțeles principiul de bază al acestor lucruri. Nimănui din cei care pătrund în aceste lucruri nu-i trece prin minte că, de exemplu, ceea ce noi numim forțe sufletești umane s-ar putea contesta animalelor în planul fizic. Nici nu poate fi vorba de așa ceva. Aici își au originea cele mai felurite erori și neînțelegeri. O asemenea neînțelegere o întâlnim la un anumit darwinism materialist al zilelor noastre când se spune: Voi antroposofii vedeți lucrurile ca și cum omul trebuie situat neapărat pe o treaptă superioară de spiritualitate față de animal, în timp ce se poate observa câtă inteligență dezvoltă un animal. Există atât de multă inteligență, chiar și atât de multă morală instinctivă în lumea animalelor, încât se poate ca tot ce deține omul în forțele sale sufletești să reprezinte un fel de treaptă superioară a ceea ce se găsește deja în regnul animal. Punctul de vedere asupra a ce se întâmplă în această privință este cu totul deplasat. Unei abordări lipsite de idei preconcepute nu-i va trece prin minte să conteste chiar și regnului animal înțelegere și înțelepciune. Este suficient să ne clarificăm unele fapte, ca acela că omenirea a ajuns relativ târziu la descoperirea hârtiei în cursul evoluției sale culturale. În expunerile care prezintă istoricul descoperirii hârtiei, aceasta este prezentată ca o mare cucerire datorată inteligenței umane, și într-o anumită privință este într-adevăr un semn al progresului uman. Dar viespile au deținut

această artă cu milioane de ani înainte, căci ceea ce fac viespile în cuiburile lor este chiar hârtie. Deci, s-ar putea spune: Ceea ce produce rațiunea umană, găsim în regnul animal, chiar la specii situate jos de tot. Dar, repet, o gândire clară, lipsită de prejudecăți, nu poate contesta în nici un caz regnului animal forțele sufletești umane, ca atare. Este foarte adevărat că noi, care ne situăm pe terenul ocultismului, suntem chiar convinși că inteligența și rațiunea acționează mult mai precis, mult mai sigur la animal decât la om. Diferența este că la om toate aceste forțe sufletești se raportează la un Eu care se dezvoltă independent în lumea fizică și parcurge chiar prin educație o evoluție independentă. Când ne referim la un grup de indivizi aparținând aceleiași specii animale, noi știm că prin specia din care fac parte este condiționat ciclul dezvoltării lor, așadar, cu totul altfel decât la om, care se dezvoltă în mod individual.

Dacă ne îndreptăm atenția asupra ansamblului regnului animal, găsim în cadrul lumii animale cele mai variate forme, foarte diferite unele de altele, cu totul altfel decât sunt diferențele dintre rasele umane. Pe tot întinsul globului pământesc găsim, firește, și o mare diversitate la rasele umane, dar comparați aceasta cu infinita varietate a animalelor, de la speciile cele mai rudimentare la speciile mai avansate, și veți remarca cât de mare este diferențierea din regnul animal. Cu totul altfel decât la om. De unde provine aceasta? Ne apropiem de un răspuns dacă mai întâi ne întrebăm: Cine creează diversele specii din regnul animal, diversele feluri de animale pe care le găsim răspândite pe glob?

Aici privirea ocultă ne relevă că ceea ce produce diversitatea speciilor de animale nu depinde numai de influența mediului geografic, ci, dimpotrivă, varietatea animalelor și a formelor își are originea în spațiul ceresc sau mai exact spus în diverse puncte ale spațiului ceresc, pentru că forțele care creează o anumită formă se află într-un alt punct al spațiului ceresc decât forțele care creează altă formă. Forțele care creează diversele forme de animale afluează spre planeta noastră din alte planete ale sistemului solar. Întregul regn animal îl putem

împărți, de fapt, în șase sau șapte grupe principale care au Euri-grup superioare. Aceste Euri-grup superioare își au impulsurile lor de acțiune în cele șase-șapte planete principale care aparțin de sistemul nostru solar, astfel că din punct de vedere spiritual forțele care alcătuiesc grupele principale ale animalelor acționează dinspre planete. Cu aceasta am spus ce înseamnă de fapt să vorbești în mod real despre Euri-grup la animale.

Înseamnă că în animal trăiesc forțe a căror entitate nu trebuie căutată în nici un caz pe Pământ, ci în afara Pământului, în spațiul ceresc, și anume în lumea planetelor. Este ca și cum regenții formelor principale ale grupelor de animale trăiesc pe planetele noastre și ei au trebuit să se retragă pe aceste planete pentru a putea acționa cu forțele lor de la distanțele potrivite, din direcțiile corespunzătoare, spre Pământ. Dacă planetele ar trimite numai astfel de forme spre Pământul nostru, nu am avea în fapt o varietate atât de mare în regnul animal cum există în prezent, ci ar exista șapte forme principale. Într-o perioadă de timp extrem de îndepărtată au existat într-adevăr numai șapte forme principale în regnul animal. Dar aceste forme erau foarte mobile, determinabile, aveau oarecum o structură plastică, maleabilă, puteau fi ușor transformate, se putea trece de la o formă la altă formă, diferită, și, mai târziu, chiar așa s-a întâmplat. Cele șapte forme principale primordiale au rămas departe, în acel trecut extrem de îndepărtat. Apoi s-au asociat alte forțe, care au acționat asupra forțelor planetelor, sprijinindu-le sau inhibându-le.

Va trebui să vă vorbesc acum despre cum apar aceste alte forțe. Când ne îndreptăm privirea obișnuită în afară, spre întinderile cerului, impresia generală este că totul este uniform. Dar lucrurile nu stau așa. Dacă ne îndreptăm privirea într-o direcție oarecare, în spațiu, în fața cercetătorului ocult apare ceva cu totul diferit decât atunci când privește într-o altă direcție a spațiului. Spațiul nu este nicidecum omogen, nu este același în toate părțile, ci din diverse direcții ale Cosmosului acționează forțe diferite, în funcție de locul de unde vin.

Întregul spațiu cosmic este plin de entități spirituale aparținând diferitelor Ierarhii, care acționează în mod diferit asupra Pământului, din diverse direcții. În acele timpuri străvechi, când oamenii aveau o anumită clarvedere primordială, primitivă, acest lucru era foarte clar oamenilor. Ei spuneau: Când îmi îndrept privirea într-o anumită perioadă a zilei spre o direcție pe cer, mă întâmpină unele forțe, dacă mă uit într-o altă direcție mă întâmpină alte forțe. Oamenii percepeau, de asemenea, că din anumite puncte veneau din spațiul cosmic forțe precis determinate, deosebit de importante pentru Pământ. Aceste forțe erau grupate în mod ordonat în cercul de stele din spațiul ceresc, cerc pe care omul acelor timpuri îndepărtate l-a numit „Zodiac” sau „cercul animalelor”*. În toate timpurile s-a vorbit de Zodiac și aceasta nu în mod zadarnic, căci oamenii îi cunoșteau însemnătatea. În spațiul ceresc lucrurile se petrec astfel, încât forțele care acționau dinspre planeta Marte asupra Pământului și au realizat în animalitatea încă plastică una din cele șapte forme principale acționează diferit, după cum Marte se află într-o parte a Zodiacului sau în alta. Apoi Zodiacul a fost împărțit în 12 semne, care apar în mod natural ca niște constelații, și după cum forțele lui Marte, care sunt hotărâtoare pentru o formă de animal, se află în constelația Berbecului sau a Taurului, sau într-o altă constelație, acțiunea lor este diferită. În felul acesta s-au individualizat cele șapte forme principale. Din acestea rezultă apoi o mulțime de posibilități pentru nenumăratele forme de azi. Și dacă ne gândim că, de exemplu, Marte poate acționa în mod hotărâtor când se află în constelația Leului, astfel încât înlocuiește influența acestei constelații cu privire la Pământ, sau când se află într-o altă parte, la fel de influent când Pământul este între Soare și Marte, atunci apare un număr și mai mare de posibilități. Toate acestea sunt forțe care au acționat împreună pentru a diferenția cele șapte grupe principale ale regnului animal. Așa s-a creat multitudinea de forme animale pe Pământ, prin aceea că planetele sunt reședința sufletelor-grup și Eurilor-grup ale animalelor, de unde ele își revarsă forțele asupra Pământului,

îndeplinindu-și misiunea. Numai prin faptul că fiecare Eul-grup al unei forme de animal, care trebuie să acționeze în jos dinspre Marte, a ales acest loc de pe cer își poate exercita acțiunea sa corespunzătoare pe Pământ. Aici se află forțele care au creat multitudinea formelor animale, și când spunem că Eul-grup al animalelor trebuie căutat în planul astral expresia este absolut corectă și reflectă realitatea. Când privirea ocultă vrea să caute Eul-grup al oricărei forme de animal, nu o va căuta pe Pământ, ci pe una din planetele sistemului nostru solar. Ceea ce privirea ocultă găsește aici pe Pământ la om, pentru animal ea trebuie să se îndrepte în afară, în spațiul ceresc, spre planete. Și la fel cum un om care are de făcut o lucrare ce comportă diferite puncte de lucru trebuie să se ducă la fiecare din aceste puncte, tot așa Eul-grup care își are reședința pe o planetă străbate spațiul cosmic de-a lungul Zodiacului, pentru ca astfel, de acolo, să-și diversifice forțele.

* Zodiac, din limba greacă: *zoon* = animal, *kyklos* = cerc, a dat cuvântul *zodiakos*, deci „cercul animalelor”, și se referă la cele 12 semne zodiacale și constelații cu denumiri de animale (n.t.).

Dacă facem o legătură între tot ce am stabilit până acum cu faptul că astăzi se caută cu atâta asiduitate impulsul care a dus la crearea multiplelor forme animale în tot felul de ipoteze materialiste, cum ar fi, de exemplu, „lupta pentru existență”, „selecția naturală” sau ceva asemănător, atunci ne apar cu adevărat grandioase faptele pe care le-a stabilit pe baza acestor străduințe de pildă Darwin ([Nota 9](#)), în măsura în care el s-a rezumat numai la fapte. Căci, în această privință, darwinismul a descris în mod involuntar cum se produce mobilitatea formelor animale, cum se creează ele, de fapt, din forma fundamentală. Dar, prin predispozițiile timpului nostru, s-a făcut abstracție de faptul că forțele care creează aceste forme acționează dinspre spațiul ceresc, că, prin urmare, creatorii formelor animale trebuie căutați în lumea planetelor din sistemul nostru planetar, nu pe Pământ. Dacă însă ne punem întrebarea: Cum stau lucrurile în ceea ce-l privește pe om? răspunsul îl primim abia dacă în prealabil răspundem la o altă întrebare: Ce fel de

spirite sunt cele pe care astăzi le-am considerat suflete-grup ale animalelor și care își au reședința în diferite planete. Răspunsul ne arată că Eurile-grup ale animalelor sunt entități descendente ale acelei categorii de entități spirituale care au fost numite de mine în cursul acestor conferințe Spirite ale mișcării. Deci, trebuie să considerăm Eurile-grup ale animalelor descendenți ai Spiritelor mișcării. Spiritele mișcării au dat din propria lor substanță omului, în timpul vechiului stadiu lunar, corpul astral. Putem, așadar, pentru a completa lucrurile să spunem: Pământul a avut un stadiu anterior de evoluție, care este stadiul lunar; în timpul acelui stadiu, oamenii au primit de la Spiritele mișcării corpul astral. Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă: Când Pământul era Lună - vechea Lună, nu satelitul de acum, care nu este decât o bucată desprinsă din Pământ, în timp ce vechea Lună a fost o încarnare precedentă a actualului Pământ - când, deci, Pământul exista în acea veche stare lunară, Spiritele mișcării planau în jurul vechii Luni și instilau în ceea ce omul aducea cu sine dintr-o stare planetară și mai veche propria lor substanță. Astfel, ceea ce omul a primit drept corp astral, ceea ce pentru el, atunci, era ceva nou, deoarece avea numai corp fizic și corp eteric, provine de la Spiritele mișcării. Apoi, vechea Lună a dispărut și s-a format Pământul actual. Totodată, Spiritele mișcării își continuă propria lor evoluție și dezvoltă o nouă categorie de entități, ca descendenți. Acești descendenți ai Spiritelor mișcării sunt entitățile pe care le desemnăm ca Euri-grup ale animalelor și care își trăiesc propria lor evoluție nu pe Pământ, ci pe alte planete, pentru ca, de acolo, să acționeze în așa fel asupra Pământului, încât să dea naștere diferitelor forme de animale, așa cum am arătat. Acesta este caracterul specific al acelor entități pe care le putem considera ca fiind descendenți ai entităților din Ierarhia a doua. Acum, să ne punem și o altă întrebare: Dacă asupra animalelor acționează dinspre planete descendenții Spiritelor mișcării, acționează oare entități spirituale asemănătoare și asupra oamenilor, asupra regnului uman răspândit pe glob? Nu putem spune aceasta despre acele

entități spirituale pe care le-am desemnat ca membre normale ale diferitelor Ierarhii. Dar am vorbit despre Spiritele luciferice și am descris felul cum se comportă ele, spre deosebire de spiritele normale. La fiecare categorie din cele trei Ierarhii există acum, în actualul ciclu de evoluție, și Spiritele luciferice. Dar în timp ce sufletele-grup animale sunt descendenți normali, descendenți curați ai Spiritelor mișcării, Spiritele luciferice sunt spirite care s-au revoltat împotriva mersului normal al Spiritelor mișcării, care se opun Spiritelor mișcării normale. Spiritele mișcării luciferice sunt de asemenea grupate pe diferite planete în relația lor cu Pământul, ca și descendenții normali ai Spiritelor mișcării; ele și-au împărțit oarecum rolul, în așa fel, încât să acționeze de pe diferite planete, unde își au reședința. Așa cum sufletele-grup ale animalelor locuiesc pe diferite planete, și Spiritele luciferice ale mișcării locuiesc pe diferite planete. Ele au preluat misiunea care corespunde Spiritelor mișcării, să acționeze dinspre planete în așa fel încât pe Pământ să se nască grupuri de ființe corespunzătoare. Și așa cum s-au format șapte grupe principale de animale, care s-au specializat prin relațiile descrise, la fel au acționat Spiritele luciferice ale mișcării dinspre planete asupra Pământului, producând diversificarea regnului uman, care, de fapt, a fost gândită inițial după un plan unic. În timp ce omul a fost gândit în întregul plan cosmic în așa fel încât numai o singură formă să-și aibă locul pe Pământ, Spiritele luciferice ale mișcării au acționat dinspre diverse planete și au conferit formei umane diferențieri, astfel că au luat naștere forme specifice pentru principalele rase umane. O expunere mai amănunțită am făcut-o în conferința ținută la Christiania ([Nota 10](#)) despre modul special în care acționează Spiritele mișcării luciferice în formarea raselor. Trebuie să facem, așadar, o deosebire între descendenții Spiritelor mișcării și Spiritele mișcării luciferice. Dar mai este și altceva. Va trebui să ne punem întrebarea: Unde se află acum Spiritele mișcării normale care în timpul stadiului vechi lunar au conferit omului corpul astral? Adică spiritele care și-au atins scopul evoluției lor în acel

timp de tranziție care s-a scurs de la formarea Lunii la formarea Pământului, acele Spirite ale mișcării complet maturizate unde se găsesc ele? Aceste spirite au și ele o caracteristică: își au reședința proprie sau, mai bine spus, câmpul lor de acțiune pe planetele sistemului nostru solar și nu acționează direct ca Spirite ale mișcării de pe Soare, unde este, ca să spunem așa, principalul lor loc de adunare, ci își trimit mai întâi radiațiile spre planete și de acolo acțiunea lor se îndreaptă înapoi spre Pământ. În măsura în care avem de-a face cu adevăratele Spirite ale mișcării, acțiunea lor directă vine dinspre planetele sistemului nostru solar. Dar modul cum acționează aceste entități spirituale aparține desigur lumii suprasensibile, invizibilă ca atare. Numai efectul acțiunilor lor se exteriorizează, se realizează pe Pământ. Ce fac pentru om Spiritele mișcării, ele care anterior, pe vechea Lună, i-au dat, din propria substanță, corpul astral? Acest corp astral era atunci conținut ca un germen în ființa Pământului și după ce vechea Lună a dispărut a trecut o perioadă intermediară și s-a format Pământul de azi, acest corp astral s-a dezvoltat iar din germenul initial. Spiritele mișcării însă au evoluat spre o activitate superioară. Despre descendenții lor știm că au devenit sufletele-grup ale animalelor, despre spiritele care s-au răscolat împotriva lor, Spiritele luciferice, știm că au contribuit la diferențierea raselor umane. Dar Spiritele mișcării normal evolute, adevărate, unde se află acum? Printr-un exemplu vom arăta în mod plastic cum stau lucrurile.

Știm că fiecare om este îndrumat de ceea ce noi numim Îngerul său. Știm, de asemenea, că popoarele sunt conduse pe plan spiritual în primul rând de Spiritele popoarelor sau Arhangheli - popoarele sunt altceva decât rasele. Mai știm că epocile de cultură care se succedă unele după altele sunt conduse de Spirite ale timpului sau Archai. Deasupra Archailor se află acea categorie a Ierarhiilor pe care o numim Spirite ale formei, iar deasupra lor se află Spiritele mișcării. Vreau să înțelegem stadiul în care se aflau aceste spirite pe Pământ, după ce au dat omului corpul său astral și și-au

realizat propria lor evoluție. Există de acum în evoluția umană ceva ce depășește competența Spiritelor timpului (a Archailor), ceva mult mai mareț, mai important pentru întreaga umanitate decât sfera de acțiune a Spiritelor timpului. Spiritele timpului acționează pe Pământ într-un timp determinat. Dar există evoluții spirituale în cadrul evoluției globale a omenirii care cuprind sfere mai largi decât cele care se află sub conducerea Spiritelor timpului. Asemenea epoci din evoluția omenirii care depășesc sfera Spiritelor timpului au drept îndrumători Spiritele mișcării normal evolute. Acestea se manifestă prin intervenția lor în procesul de devenire al omenirii în așa fel încât să dea marile impulsuri culturale. Dacă cercetăm istoria omenirii, istoria culturii și a civilizației în ansamblu, vedem, așa cum am mai spus, că fiecare om în parte este îndrumat de Îngeri, popoarele de Arhangheli, anumite epoci apar ca epoci de cultură și sunt dirijate de Spiritele timpului, iar unele, așa cum vom vedea, de Spiritele formei. Dar mai avem apoi întreaga desfășurare culturală a evoluției omenirii, astfel încât pe lungi perioade de timp, mult mai mari decât cele aflate sub conducerea Spiritelor timpului, sunt inspirate de Spirite ale mișcării care acționează o dată de pe o planetă, altă dată pe de altă planetă, trimițându-și radiația spre Pământ. Acesta este modul de acțiune al Spiritelor mișcării normal evolute. Ele se succed în procesul devenirii omenirii, făcându-și simțită prezența în marile impulsuri culturale ale evoluției pământești, depășind cu mult sferele Spiritelor timpului. Așa a apărut, de exemplu, acel mare impuls civilizator al budismului. El a fost inițiat de Spiritele mișcării care acționau dinspre planeta pe care astronomia actuală o numește Venus, iar vechea astronomie o numea Mercur - aceste două denumiri au fost schimbate între ele. Acest impuls cultural a venit inițial de la acel Spirit al mișcării care s-a exprimat în budism. Alte mari impulsuri civilizatoare care au depășit sfera Spiritelor timpului au venit de la Spiritele mișcării care acționau de pe alte planete. Recapitulând, trebuie să reținem că în timp ce din descendenții Spiritelor mișcării provin sufletele-grup

ale animalelor Spiritele mișcării luciferice au contribuit la diferențierea raselor umane, iar Spiritele mișcării normal evolute dau marile impulsuri culturale. Mai apar și alte impulsuri, dar este important să luăm în considerare, din acest punct de vedere, impulsurile culturale.

Acestea toate sunt adevăruri care privesc întregul nostru sistem planetar și le găsim menționate aici printre marile adevăruri cuprinse în *Doctrina secretă* a doamnei H.P. Blavatsky ([Nota 11](#)). Există o frază în care se spune: Buddha-Mercur. Buddha este egal cu Mercur ([Nota 12](#)), cu alte cuvinte, individualitatea care a dat impuls budismului este acel Spirit al mișcării care acționează dinspre această planetă. El este inspiratorul, de la acest spirit vine influența care se exprimă prin acest curent cultural. Lucrurile stau într-adevăr așa; remarcabila lucrare a doamnei Blavatsky care cuprinde doctrina secretă ascunde mari adevăruri care trebuie doar să fie recunoscute în mod corect. Această lucrare nu trebuie să fie acceptată ca o carte de dogme, ci este necesar să urmărim fiecare lucru în parte. Numai așa vom recunoaște marea ei importanță. Despre tot ce propovăduiește un adevărat ocultist despre marile adevăruri se găsesc referiri importante chiar în doctrina secretă a doamnei Blavatsky. Și când sub influența inspiratorului său ([Nota 13](#)) doamna Blavatsky a scris în *Doctrina secretă* că Buddha este egal cu Mercur la aceasta se asociază marele adevăr că inspiratorul doamnei H.P. Blavatsky știa că acea individualitate care în al douăzeci și nouălea an al vieții a devenit Buddha a putut în acel moment, care ne este indicat în mod simbolic prin șederea sub pomul Bodhi, să fie inspirat de Spiritul mișcării care trona pe planeta Mercur. Prin aceasta, acea individualitate a devenit din bodhisattva un Buddha, adică unul din spiritele care nu mai este inspirat din sfera Pământului, ci primește inspirație din spațiul cosmic, din Univers. O dată cu aceasta, el dispăre din sfera terestră și trece în Nirvana, adică într-o regiune unde sfera terestră nu mai joacă nici un rol. Prin conștiința ei obișnuită, doamna H.P. Blavatsky nu știa

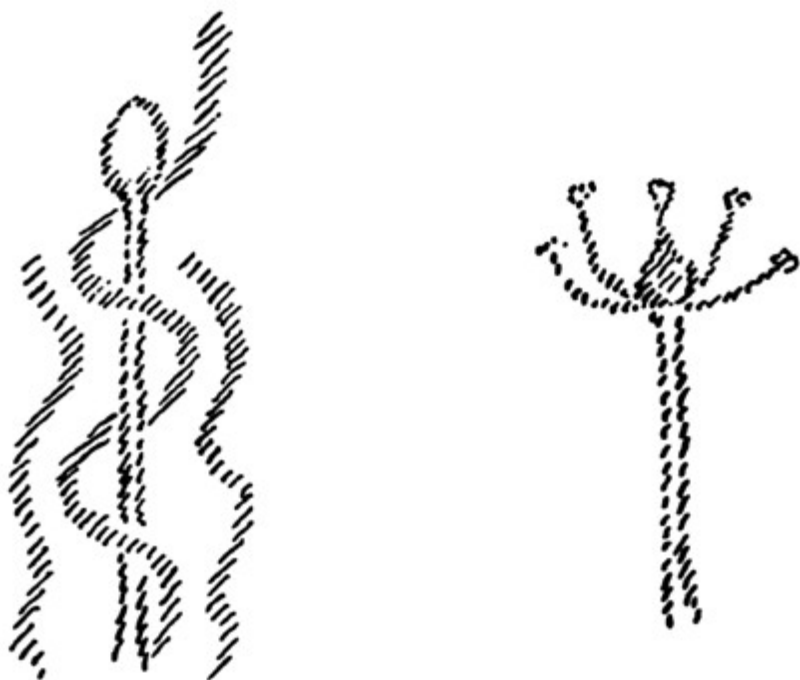
nimic despre multe din aceste lucruri, dar inspiratorul ei le cunoștea. Este necesar ca aceste adevăruri subtile să fie scoase din adâncurile ocultismului și nu este permis ca lucrurile să fie prezentate haotic. Eu nu susțin că în clipa când un bodhisattva se ridică la rangul de Buddha acționează numai Spiritul mișcării, inspirându-l, ci cred că au acționat atunci și alte entități ale Ierarhiilor superioare. Esențial este că din acel moment celelalte spirite ale Ierarhiei inferioare s-au îndepărtat și că el a putut să ajungă la acele entități pe care le numim Spirite ale mișcării normal evolute.

Să trecem acum, înainte de a lua în considerare, dintr-un alt punct de vedere, procesul cultural al omenirii, la regnul vegetal. Aici corpul astral se află în planul astral, unde găsim și Eul-grup al animalelor. Aceasta ne trimite din nou la faptul real care apare în fața privirii oculte, și anume că în cazul plantelor acționează forțe care provin și din stele, din sistemul planetar, nu numai în Eurile-grup, ci și în corpul lor astral. În timp ce la animal Spiritele mișcării acționează abia în forțele de grup, la plante ele acționează deja asupra corpului astral vegetal, care aparține sferei Spiritelor mișcării. Acestea sunt tot descendenți ai Spiritelor mișcării, numai că se deosebesc de alți descendenți prin aceea că s-au format într-o altă perioadă, dar acționează asupra corpului astral al plantelor, nu numai asupra Eului acestora. Putem spune din nou că asupra corpului astral al plantelor acționează dinspre planetele sistemului nostru solar forțele Spiritelor mișcării sau ale descendenților. Corpul astral este cel care dă fiecărei ființe impulsul pentru mișcare. În planul fizic găsim la plante corpul fizic și corpul eteric. Dacă asupra plantei ar acționa vreuna din forțele aparținând sferei Spiritelor mișcării, atunci aceste forțe (întrucât corpul astral nu se află în plantă, ci o înconjoară din toate părțile, o scaldă pur și simplu) ar putea face ca planta să se miște, dar nu așa cum fac oamenii și animalele, ci ar extrage-o, așa cum a luat naștere, din Pământ. Dacă veți observa cu atenție cum la o plantă forțele se dezvoltă în spirale de la o inserție de frunză la alta, veți avea în fața ochilor activitatea acestor forțe

care acționează dinspre planete. În funcție de felul în care forțele descendenților Spiritelor mișcării acționează dinspre o planetă sau alta, această linie specifică a inserțiilor foliare este diferită.

Există o metodă pentru a studia traiectoria reală a fiecărei planete în imaginea sa; și dacă aceste fapte vor fi recunoscute de știința exterioară, unele lucruri vor trebui să fie corectate în sistemele astronomice de până acum.

Anumite plante își datorează existența forțelor provenite de la Spiritele mișcării de pe planeta Marte, altele de la cele care provin de pe Venus și altele din cele care vin de pe Mercur. Ele acționează acolo și, după cum această acțiune vine de pe o planetă sau de pe alta, comunică plantei mișcarea ce se exprimă în inserția în spirală a frunzelor, mișcare ce se regăsește și în mișcarea planetei respective pe bolta cerului. Dacă observăm planta care se numește volbură, cu tulpina răsucită, vom vedea că mișcările în spirală ale tulpinei sunt o imitație a

mișcărilor planetei, conduse de Spiritele mișcării. La

plantele cu tulpina dreaptă în inserția frunzei avem imaginea acelor forțe conduse de Spiritele mișcării din planetele care aparțin sistemului nostru solar. Aceste forțe acționează în plante împreună cu Eurile-grup propriu-zise, iar acestea acționează toate în așa fel încât putem afla direcția lor dacă legăm Soarele cu punctul central al Pământului, cu alte cuvinte, împreună cu forțele care provin de la Spiritele mișcării lucrează alte forțe, care merg în direcția tulpinii plantei și care sunt orientate întotdeauna spre punctul central al Pământului. Trebuie să compunem, așadar, întreaga plantă din ceea ce se dezvoltă către Soare sau către punctul central al Pământului și din ceea ce descrie înfășurări și imită mișcările planetelor, ce se manifestă în spiralele pe care se înscriu inserțiile frunzelor. Acestui fapt îi cores-punde situația reală că trebuie să căutăm influențe directe ale Euri-lor-grup ale plantelor în direcția de la Pământ la Soare. Aceasta înseamnă că dacă îndreptăm privirea ocultă nu către planete, ci către Soare, ea descoperă Eurile-grup ale plantelor. Aceste Euri-grup ale plantelor sunt de fapt descendenții Spiritelor înțelepciunii, așa cum Eurile-grup ale animalelor sunt descendenții Spiritelor mișcării. Așadar, în Eurile-grup ale plantelor trebuie să vedem descendenții Spiritelor înțelepciunii.

Am arătat, în cursul acestor conferințe, că în Spiritele naturii trebuie să vedem descendenții entităților din a treia Ierarhie, că în Eurile-grup trebuie să vedem descendenții entităților din Ierarhia a doua. Pe lângă aceasta, vom mai adăuga Spiritele perioadelor de revoluție care reglează mersul timpului. Am ajuns acum, în relatările noastre, la momentul în care putem să dăm unele indicații asupra activității unei anumite categorii de Spirite ale perioadelor de revoluție. Putem spune că anumite Spirite ale perioadelor de revoluție conlucrează, fac, pentru plante, legătura dintre acțiunile forțelor de mișcare care vin de la planete și care determină creșterea spiralată și forțele care provin din Soare. Acestea sunt legate, într-un anumit timp, prin intermediul Spiritelor perioadelor de revoluție, și anume în acea perioadă a anului când plantele se pregătesc

pentru fecundare. Atunci se unește principiul de mișcare în spirală cu principiul creșterii tulpinale. Există, deci, un principiu care acționează în formă de spirală în stamine și un principiu care este continuarea directă a tulpinii, în pistilurile din mijlocul plantei. Când ciclul de creștere al plantei s-a terminat, cu alte cuvinte, când Spiritele perioadelor de revoluție îmbină activitatea Spiritelor planetare cu activitatea Spiritului solar, se reglează în planta ajunsă la maturitate acele organe care până atunci au urmat în spirală planeta, într-un cerc, ca și staminele dispuse de jur-împrejur, iar tulpina se maturizează și se încheie în pistilurile plantei. Ambele sunt legate între ele. Dezvoltarea plantei încetează prin faptul că activităților Spiritelor mișcării și ale Spiritelor înțelepciunii, împreună cu cea a descendenților lor, li se adaugă activitatea Spiritelor perioadelor de revoluție, care leagă cele două activități spirituale într-un fel de legătură nupțială.

Prin regnul vegetal am avut, deci, ocazia să facem cunoștință cu descendenții Spiritelor înțelepciunii. Trebuie să admitem că aceștia - puteți găsi în această privință expuneri în lucrările mele ***Geheimwissenschaft*** sau ***Akasha-Chronik**** - s-au format din Spiritele înțelepciunii în perioada când înseși Spiritele înțelepciunii au dat omului, din propria lor substanță, corpul eteric. Lucrurile s-au petrecut în acea străveche perioadă când Pământul se afla în stadiul vechiului Soare, căci atunci a fost preluat corpul eteric al omului din Spiritele înțelepciunii. Dar de atunci vechiul Soare a evoluat, trecând prin stadiul lunar (vechea Lună), apoi a trecut în stadiul actual, stadiul terestru, Pământul actual. Deja în timpul stadiului lunar Spiritele înțelepciunii, care în vechiul Soare avuseseră posibilitatea să dea omului din substanța lor corpul eteric, evoluaseră atât de mult, încât nu mai aveau nevoie să mai ofere din substanța lor ceva omului. În stadiul terestru aceste spirite sunt angrenate în activități superioare. Caracteristic pentru descendenții Spiritelor înțelepciunii, pe care le-am găsit ca Euri-grup în regnul vegetal, este că impulsul lor nu pare să vină numai dinspre planete, ci și dinspre Soare;

este chiar propriu Spiritelor înțelepciunii să se prezinte ca venind de la Soare spre Pământ. Cum arată deci impulsurile care provin de la Spiritele înțelepciunii care și-au îndeplinit evoluția normală?

* Ambele lucrări sunt traduse și în limba română sub titlul ***Știința ocultă*** (1993) sau ***Știința spirituală*** (1994) și ***Din Cronica Akasha*** (1997).

Am văzut că la unele spirite, cum este cel care l-a inspirat pe Buddha, a acționat mai întâi un Spirit al mișcării cu evoluția normală, dinspre o planetă. Să cercetăm acum Spiritele înțelepciunii normal evolute. Le vom căuta, în spiritul celor discutate până acum, în Soare. Aceasta se va face în același sens în care am căutat activitatea Spiritelor mișcării venind dinspre planetele sistemului, chiar dacă își aveau propria reședință pe Soare. Pornind de la Soare, trebuie să căutăm impulsul Spiritelor înțelepciunii cu evoluție normală. Dar aici ni se înfățișează ceva special. La plante, întrucât avem de-a face cu descendenții Spiritelor înțelepciunii, dacă procedăm corect din punct de vedere ocult, putem să constatăm diferențieri, dar dacă vom contempla plantele în relația lor cu Spiritele înțelepciunii de pe Soare, atunci mișcările lor ne apar ca o legătură directă dintre Soare și punctul central al Pământului. Putem face o deosebire între ceea ce provine de la spiritele care își au reședința pe planete, dar se contopește, într-o verticală, cu ceea ce simțim venind de la Spiritele înțelepciunii. În mod asemănător, și despre aceasta cine cunoaște faptele oculte din acest domeniu le va putea confirma printr-o relatare asemănătoare, în domeniul pe care îl tratăm aici, când ne îndreptăm privirea spre Soare - deoarece acolo trebuie să căutăm Spiritele înțelepciunii normale - nu mai putem constata diferențieri. Simțim că aici există o unitate. Ceea ce ne vine de la Spiritele normale se contopește într-o unitate. Și dacă ne vom întreba unde apare, în activitatea terestră, această unitate a Spiritelor înțelepciunii care își au reședința în mod nemijlocit pe Soare, vom pătrunde într-o sferă care ne duce mult mai departe.

Sfera unui spirit cum a fost cel care a inspirat pe Buddha și care face parte din Spiritele mișcării, cu reședința pe planeta Mercur, este încă mică în comparație cu sfera mult mai cuprinzătoare care, în procesul devenirii umane, este dirijată de entitatea spirituală a înțelepciunii pe care o resimțim ca pe o unitate și care trebuie căutată pe Soare. Dacă ne întoarcem în trecut, în cultura Indiei vechi, vom găsi că cei șapte sfinți Rishi vorbeau din fundamentele lor oculte despre ceea ce aveau de dat fiecare omenirii. Ei erau conștienți că păstrează ceea ce fusese dirijat de Spiritele mișcării în șapte lungi perioade de cultură. Și ca și cum șapte perioade succesive din evoluția Pământului trebuiau să acționeze concomitent prin aceea că au reunit într-un colegiu mari individualități, s-a întâmplat ca aceste șapte activități succesive ale Spiritelor planetare să iasă la lumină în ceea ce cei șapte sfinți Rishi au avut de spus omenirii, fiecare din sine însuși. Prin aceasta ei nu susțineau că ceea ce aveau de dat ar fi fost o revărsare directă, nemijlocită a unui Spirit al mișcării, ci spuneau că era ca un fel de amintire în sufletul fiecăruia dintre ei a ceea ce dăduseră anterior Spiritele mișcării. Căci marile comori de înțelepciune pe care sfinții Rishi le-au dat omenirii erau excepționalele amintiri despre vechile culturi atlanteene, într-o formă nouă. Dar acești șapte sfinți Rishi spuneau: Peste ceea ce avem de oferit drept culturi ale unor epoci succesive se află ceva care trăiește deasupra sferei noastre. Sfinții Rishi au numit Vichvakarman acel ceva ce se afla deasupra sferei lor. Ei dădeau deci indicații despre ceva ce se afla deasupra sferei lor, care cuprinde o sferă terestră mai mare decât cea a Spiritelor mișcării luate separat. Ca sfere ale Spiritelor timpului sfinții Rishi indicau epocile de cultură care se situau deasupra sferelor fiecărui Spirit al mișcării.

A urmat apoi cultura lui Zarathustra. Și el a pomenit despre acela pe care sfinții Rishi l-au numit Vichvakarman, numai că el vorbea într-un alt mod despre acesta. L-a numit Ahura Mazdao. Atât sfinții Rishi, cât și Zarathustra știau că ceea ce se înțelege prin

Vichvakarman reprezintă Spiritul înțelepciunii care se revarsă asupra Pământului, cuprinzându-l în sfere mai mari decât sfera diferitelor Spirite ale mișcării. Și Zarathustra simțea că Ahura Mazdao avea sferă mai mare decât Spiritele mișcării.

Urmează a treia epocă de cultură, cultura egipteană, când s-a înțeles, din rațiuni întemeiate, necesitatea de a spune: Prezentul - este vorba de acel prezent al epocii egiptene - nu este potrivit pentru a-și îndrepta privirea spre acel mare Spirit solar al înțelepciunii, pe care Zarathustra îl presimțise în felul său. De aceea, cultura egipteană a îmbrăcat concepția sa despre natura acelui spirit în legenda în care se spune că acest spirit, când a vrut să comunice cu Pământul, a fost imediat sfârșat în bucăți. Osiris, care este sfârșiat de fratele său, este un indiciu despre ceea ce, în această privință, sfinții Rishi arătaseră deja prin Vichvakarman. A venit apoi a patra epocă de cultură postatlanteană. S-a spus că la ceea ce fiecare epocă anterioară indicase în acest sens trebuia să se ajungă, prin circumstanțe speciale, tocmai în această a patra epocă postatlanteană, printr-o contemplare nemijlocită, cu alte cuvinte, că prin evenimente deosebite s-ar fi dat celei de a patra epoci postatlanteene posibilitatea ca o entitate să fie inspirată de ea. Cei șapte Rishi arătaseră că această entitate există, Zarathustra spunea că privirea ocultă, dacă este îndreptată spre Soare, contemplă această entitate, cultura egipteană simțea că această entitate este încă atât de străină de Pământ, încât omul o întâlnește abia după moarte, iar a patra epocă de cultură putea să dezvăluie, în legătură cu acest fapt, că în cursul evoluției Pământului au apărut condițiile ca timp de trei ani o entitate umană să poată fi inspirată direct de Spiritul înțelepciunii. Prin aceasta a apărut posibilitatea să se recunoască, de fapt, că sfera acestui Spirit solar al înțelepciunii este mai largă decât sfera Spiritelor mișcării, deoarece cuprinde întregul proces de dezvoltare al Pământului. Ceea ce în limbajul sfinților Rishi era prezentat ca Vichvakarman, în cel al lui Zarathustra ca Ahura Mazdao, în cel al culturii egiptene, când îl

înțelegem în mod corect, ceea ce se ascunde sub numele de Osiris, iar în limbajul epocii a patra de cultură ceea ce este indicat prin Christos, care a pătruns luminând prin poarta Spiritului solar al înțelepciunii. Așa cum nu am spus că numai Spiritul mișcării a luminat prin Buddha, nu spun nici că numai Spiritul solar al înțelepciunii a luminat prin Christos. El a fost poarta prin care privirea ocultă se îndreaptă în afară, spre acele nesfârșite sfere în care se află Spiritele Ierarhiilor superioare; dar ținta era Spiritul înțelepciunii, Spiritul solar al înțelepciunii. Așa cum este relația dintre Soare și planete, la fel este relația Spiritului solar al înțelepciunii cu Spiritele mișcării care, în ce le privește, se exprimă, se manifestă în spirite ca cel care l-a inspirat pe Buddha. Aceasta a fost gândirea doamnei H.P. Blavatsky în teoria sa inițială. Niciodată nu s-a gândit să identifice pe Christos cu unul dintre Spiritele planetare ale mișcării.

Ar fi o decădere gravă de la spiritul începutului mișcării teosofice, în care a dominat atâta măreție, corectitudine și interes pentru adevărurile oculte, dacă ar trebui să se ajungă la o confuzie în legătură cu ce am învățat, datorită ocultismului, despre spirite ca cel care culminează într-un nume ca cel al lui Buddha, despre care H.P. Blavatsky, în expunerile sale, a arătat cât se poate de clar că corespundea planetei Mercur. Ar fi o ruptură de toate principiile inițiale ale publicațiilor teosofice, de această doctrină care pe atunci era înțeleasă corect și care nu ar fi confundat niciodată spiritul lui Buddha cu spiritul lui Christos, dacă astăzi am confunda aceste două entități, dacă, având în vedere elementele fundamentale ale doctrinei oculte, nu am ști să facem deosebirea între acele spirite care conduc devenirea omenirii în decursul epocilor succesive și care își au punctul culminant în spirite precum Buddha și acel spirit despre care toate celelalte, inclusiv Buddha, au depus mărturie, care este spiritul unic al dezvoltării Pământului, la fel cum principiul solar este cel care ține încheșat sistemul planetar. Acest spirit unic trebuie să fie numit, în spiritul epocii a patra de cultură postatlanteene, Christos. În cadrul sistemului solar nu se poate vorbi în mod normal

de doi sori și să se spună că un soare ar oculta Berbecul o dată și un alt soare ar oculta Capricornul altă dată. Trebuie să fie foarte clar că același Soare străbate întregul Zodiac, dar sunt diverse planete care parcurg semnele Zodiacului. Și la fel de clare trebuie să fie lucrurile atunci când vorbim despre Christos, care străbate sferile culturale ale întregii evoluții umane pe Pământ, așa cum a fost recunoscut în toate timpurile și de toate religiile, atunci când aceste religii și-au atins apogeul. Apoi, trebuie să facem o deosebire între acest spirit al lui Christos și spiritele diferitelor sfere care își ating apogeul în marile individualități, așa cum este cazul budismului, care își are apogeul în Buddha. Aceasta ne arată cum trebuie găsit ceea ce este obiectiv în aceste lucruri.

Când un ocultist apusean face o referire la aceste fapte, nu este îngăduit să i se facă reproșul că aceasta ar fi o manifestare de intoleranță față de alte sisteme religioase, pornind de la faptul că teosofia ar avea ca sarcină să lase fiecare religie în drepturile sale. Nu ar trebui însă să se uite faptul că ceea ce se pretinde de la ocultisti din Occident este deja un fapt realizat. A apărut oare Impulsul lui Christos din Apus? S-a născut Impulsul lui Christos la un popor oarecare din Occident, din specificul său național sau rasial? Nu. Impulsul lui Christos a fost primit ca impuls valabil pentru întreaga omenire, deși din punct de vedere a manifestării exterioare era străin popoarelor din Apus. Prin aceasta, cultura occidentală a arătat înțelegere pentru sentimentul de alienare necesar în ce privește ceea ce-i este propriu. Prin faptul că Apusul s-a lepădat de Spiritul mișcării de pe Marte ca inspirator nemijlocit și l-a înlocuit cu spiritul lui Christos, cu inspiratorul care corespunde Spiritului înțelepciunii din Soare, Apusul a realizat o faptă istorică importantă. Și este cu totul nepotrivit ca dintr-o altă direcție religioasă să se reproșeze Occidentului, din această pricină, că este intolerant. Marii conducători ai celorlalte religii au arătat că recunosc deasupra Spiritelor mișcării Spiritul înțelepciunii. Numai cei care vor să facă din propriul lor Spirit al mișcării, sub un alt nume, un fel de

spirit conducător, numai cei care nu vor să facă pasul care i-ar ridica de la spiritul lor la Spiritul solar, numai ei pot vorbi de intoleranță, referindu-se tocmai la aceia care au tradus toleranța în practică. Ar trebui aplicată în alte domenii toleranța pe care Apusul a practicat-o când a substituit Spiritul mișcării cu Spiritul înțelepciunii. În felul acesta s-a realizat încă înainte de teosofie fapta teosofică de a acorda fiecărei religii dreptul de a nu pretinde nici un impuls pentru Christos unui grup uman oarecare, în afară de ceea ce pretinde teosofia: de a căuta acel impuls care este un impuls al întregii umanități, spre deosebire de alte religii, așa cum este impulsul solar pentru toate planetele. Când aceste fapte sunt prezentate în mod obiectiv, acest lucru se face din profunzimile ocultismului, iar dacă vreodată s-ar spune că o astfel de prezentare a Impulsului lui Christos și-ar avea originea într-un interes național special al unui popor oarecare sau al lumii occidentale, aceasta s-ar datora numai ignoranței sau unei denaturări a realității. În orice problemă, important este să privim faptele obiective cu sinceritate și curaj, ceea ce este posibil numai dacă pătrundem în profunzimile devenirii cosmice. Toate adevărurile oculte ne arată cum se desfășoară această devenire a lumii. Dar trebuie să avem nu numai curajul, ci și obiectivitatea de a ne confrunta cu această devenire a Universului. Ce importanță are dacă numele provin din Orient sau din Occident, dacă ele sunt atribuite unui spirit anume sau altuia; nu are nici o importanță. Ne interesează ceea ce acționează în lume, trebuie să recunoaștem. Iar știința spiritului ne conduce exact la aceasta, să vedem ce acționează în lume. De fapt, în aria științei spiritului găsim cu ușurință, instinctiv, aș putea spune, adevărul. Nu trebuie să tânjim neapărat după senzații noi, ci să încercăm să înțelegem ce se află în primele impulsuri ale mișcării teosofice. Prin faptul ca H.P. Blavatsky a identificat pe Buddha cu Mercur a fost rostit un mare adevăr, care, dacă va fi recunoscut, vom înțelege mai bine legătura ocultă a lui Buddha cu Christos, așa cum se cunosc mai bine evenimentele cosmice atunci când cunoaștem relația

dintre Mercur și steaua fixă care este Soarele. Lucrurile nu ies la lumină prin prejudecăți umane. Ele acționează în procesul cultural, dacă le privim fără idei preconcepute.

Această expunere a fost legată tocmai de ceea ce s-a spus astăzi în legătură cu spiritele active în planete și în Soare, căci aceste spirite își extind acțiunea și asupra Pământului și despre multe alte lucruri care se expun în conferințe de popularizare lumea nu bănuiește cât de profund își au rădăcinile în ocultism. Astăzi putem să dezvăluim cât de întemeiată este legătura sferelor culturale succesive. Una din aceste epoci de cultură a culminat în figura lui Buddha, altă epocă în cel pe care a patra perioadă culturală l-a numit Christos. Felul cum una se deosebește de cealaltă îl putem afla numai din profunzimile ocultismului. Ocultismul atestă și cum, considerând lucrurile în mod just, Cosmosul ne oferă semne pentru ceea ce intervine în adâncurile inimii noastre. Astfel, putem spune: Dacă învățăm a cunoaște scrisul răspândit în Cosmos, în stele, în rânduiala și mișcările lor, atunci de pretutindeni din Cosmos vorbește ceea ce pătrunde inimile noastre cu adevăr, cu iubire și cu acea evlavie care conduce mai departe evoluția omenirii de la o epocă la alta.

CONFERINȚA a X-a

Helsingfors, 14 aprilie 1914

În conferința de ieri, în care am făcut o prezentare a acțiunilor conjugate ale diverselor spirite din rândul Ierarhiilor în regnurile naturii, a rămas încă neatinsă o abordare a regnului mineral. Ne amintim că regnul mineral se caracterizează prin aceea că în planul fizic găsim numai corpul fizic, ceea ce corespunde corpului eteric al mineralului trebuie căutat în așa-numita lume astrală, corpul astral în lumea Devachanului Inferior, iar Eul-grup în planul devachanic superior. Din acest punct de vedere, regnul mineral formează un contrast uimitor cu omul. În timp ce la om toate cele patru mădulare ale entității sale sunt active în planul fizic, atât corpul fizic, corpul eteric, corpul astral cât și Eul, la mineral trebuie să căutăm fiecare din aceste mădulare în planuri diferite:

ceea ce la om corespunde corpului eteric, corpul eteric al mineralului se află în planul astral; corpul astral îl găsim în Devachanul inferior, iar Eul-grup în Devachanul superior. În felul acesta, ceea ce la om se află concentrat în lumea fizică la regnul mineral acționează pe planuri și în lumi diferite. Despre ce este vorba în realitate rezultă foarte clar când cercetăm cu privirea ocultă. Chiar din perspectiva ocultismului, în planul fizic trebuie să căutăm din regnul mineral numai ceea ce este fizic perceptibil, în primul rând ceea ce numim formele lui. Noi știm, de fapt - menționăm aceasta acum doar în treacăt -, că lumea minerală, cel puțin parțial, ne apare formată astfel, încât această modelare o simțim ca pe ceva ce este conform cu natura minerală. Dacă privim un corp în formă de cub și un altul de o formă diferită, știm că aceste forme nu sunt întâmplătoare, ci țin într-un anumit mod de natura mineralului.

Cercetarea ocultă ne învață că aceste forme din regnul mineral, pe care le numim forme cristaline, trebuie să le atribuim în primul rând modului de acțiune al Spiritelor formeii. Tocmai fiindcă ocultismul se oprește pretutindeni asupra realității, asupra originii lucrurilor, numele date în ocultism caută să sublinieze un aspect caracteristic. Numele de Spirite ale formeii a fost ales pe acest criteriu, pentru că în regnul mineral sunt active Spiritele formeii și mai ales descendenții ai Spiritelor formeii, în sensul în care am vorbit despre descendenții Spiritelor Ierarhiilor superioare, în cursul acestor conferințe. Dacă dorim să înțelegem natura mineralului, trebuie să precizăm că pentru percepția fizică este sesizabilă în general forma mineralului; firește, există și anumite forțe care se manifestă în regnul mineral, cum ar fi forțele electricității, ale magnetismului, forțele care fac ca mineralele să ne apară în diverse culori. Pe scurt, trebuie să fim bine lămuțiți asupra faptului că la mineral elementul principal pe care îl putem observa în planul fizic este forma. Să neglijăm celelalte proprietăți, să observăm bine formele pe care le constatăm la o mare parte a regnului mineral și să înțelegem că aceste forme

pure rezultă în primul rând ca urmare a modului de acțiune al Spiritelor formei sau al descendentilor lor. Ajungem acum la ceea ce trebuie considerat a fi al doilea element constitutiv al unei ființe aparținând regnului mineral, la așa-numitul corp eteric. Cercetătorul ocult nu găsește corpul eteric la un mineral în lumea fizică, ci în aceeași regiune în care trebuie să caute când are în vedere corpul astral al plantelor sau Eul-grup al animalelor; am văzut ieri că el nu are nevoie să facă alte pregătiri în sufletul său, decât cele care sunt necesare pentru a găsi Eurile grup ale animalelor; cu aceeași stare de conștiință cu care percepe Eurile-grup ale animalelor, precum și entitățile astrale ale plantelor el găsește și ceea ce servește drept element eteric în regnul mineral. Din cele spuse rezultă că în această privință observația noastră trebuie să meargă până la nivelul planetelor dintr-un sistem planetar, iar în cazul nostru, trebuie să meargă până la planetele care sunt exterioare față de Pământ. Am arătat cum dinspre aceste planete acționează în mod nemijlocit forțele corespunzătoare care se exteriorizează în Eurile-grup ale animalelor și în corpurile astrale ale lumii vegetale. În această direcție trebuie să ne îndreptăm, dacă vrem să găsim ceea ce acționează în mineral ca element eteric. Felul cum este scâldat mineralul din toate părțile de forțe ale vieții se dezvăluie abia când pătrundem în această viață generală, care este aceeași, omogenă, de la Pământ până la ultimele planete ale sistemului nostru planetar. Acolo găsim principiul prin care mineralul devine viu. Viața mineralului nu este, prin urmare, de găsit, în lumea fizică, nu în domeniul a ceea ce ne oferă Pământul în mod nemijlocit, ci în curenții de viață care se revarsă dinspre planete. Avându-și sursa în Soare, el vine totuși nemijlocit dinspre planete ca un torent care pătrunde planeta noastră cu viață, pentru ca aici, cu descendenții lor, spiritele eterice ale naturii, despre care am vorbit, să pătrundă ceea ce este formă, astfel încât ceea ce este formă să capete și interioritate; cu alte cuvinte, forma mineralului, fiind singurul lucru care vine din planul fizic, ne apare de nepătruns, opunându-ne rezistență. Dacă în

mineral nu ar fi activ decât ceea ce este activ pe planul fizic, el și-ar face prezentă numai forma, dar această formă este totuși plină de viață lăuntrică, de interioritate. Mineralul are în mod real interioritate, el are interioritatea diverselor substanțe minerale. Mineralul nu are numai formă, el are și materie, substanță. Dacă conștientizăm în mod nemijlocit această substanță numai în lumea fizică, ea ne apare lipsită de viață, o substanță moartă, dar pentru Cosmos ea nu este moartă, este ceva ce ține de viața acestui spațiu, ceva ce este secretat de viața sistemului planetar. Așa cum organismul uman sau cel animal poate să secrete substanțe tari, de exemplu unghiile, la fel se secretă substanța minerală. Dar forțele active prin care se face această eliminare, această secreție, nu trebuie căutate pe Pământ și din această cauză aceste substanțe ne apar, aici, fără viață, moarte. Acești curenți de viață, aceste forțe vitale, acest eteric vine de la diferitele planete. Și așa cum atunci când ne-am ocupat de Eurile-grup ale animalelor am putut spune că prin ele iau ființă doar forme generale, care apoi sunt în continuare perfecționate, la fel trebuie să spunem că acești curenți de viață care coboară de la diferitele planete și îmbibă Pământul din toate direcțiile nu creează forme pentru minerale, căci formele sunt opera Spiritelor forme, ci înzestrează mineralul cu interioritate, dar în așa fel, încât această interioritate dă anumite tipuri, categorii de interioritate principale, substanțe principale, și fiecare substanță ține de un anumit curent care provine de la o anumită planetă. Numai că de la aceste planete, prin acești curenți planetari, nu se creează în regnul mineral tipuri înzestrate cu mobilitate, deoarece mineralele primesc forme precise, compacte; apoi, prin diferitele poziții ale planetelor, așa cum am arătat ieri vorbind despre sufletele-grup ale animalelor, în afară de tipurile principale, în afară de substanțele principale, se creează alte tipuri, substanțe secundare, care depind la rândul lor de poziția în constelație a fiecărei planete; dar ceea ce o planetă creează prin caracteristica sa primordială se exprimă în substanțele principale ale organismului terestru.

Avem, așadar, anumite substanțe principale ale organismului terestru despre care putem spune: Aceasta este o substanță care este străbătută de un curent eteric, provenind de la o anumită planetă; altă substanță este străbătută de un curent provenind de la o altă planetă. Astfel, trebuie să atribuim natura substanțelor minerale activităților care se desfășoară în cadrul sistemului planetar și care se exteriorizează în organismul terestru sub formă de curenți eterici. Acesta este motivul pentru care în școlile oculte care cercetau aceste lucruri s-au atribuit acelor substanțe principale ale organismului terestru care sunt acționate nemijlocit prin activitatea planetelor și nu în primul rând prin constelații numele planetei corespunzătoare, cu respectarea observației oculte. Dacă ne referim, în cadrul sistemului nostru planetar, la Saturn, acesta este legat de curentul care provine de la el și pătrunde Pământul, ca un curent dătător de viață, și de substanța pe care o numim plumb. Avem deci, în cazul acesta, o substanță principală care în interioritatea sa este însuflețită de Saturn. Jupiter însuflețește o substanță principală pe care o numim staniu, Marte fierul, Venus - acum numită în sens ocult - cuprul. În ceea ce îl privește pe Mercur, avem în vedere că această planetă a fost confundată mai târziu cu Venus. Forța dătătoare de viață care vine de la Mercur, în sensul denumirii oculte, a acționat, creând o substanță care a pătruns în organismul terestru și a produs o și mai mare apropiere, o și mai mare asemănare cu planeta însăși, căci Mercur este cea mai apropiată planetă de Pământ. Pentru aceasta, substanței create i s-a dat același nume ca și corpului ceresc respectiv, și anume mercur sau argint viu. Acestea sunt substanțele principale care prin corpul lor eteric sunt dependente de planetele sistemului nostru solar. Și dacă ne amintim ce am spus despre ceea ce acționează din sistemul planetar, cu privire la sufletele-grup ale animalelor, la corpurile astrale ale vegetalelor, știți că a fost vorba de entități care sunt legate de Spiritele mișcării, fie direct cu acestea, fie cu descendenții lor, și care acționează în totalitate dinspre planete spre Pământ. În acest sens, trebuie să

considerăm entitățile care pătrund eteric substanțele minerale ca făcând parte din sfera Spiritelor mișcării. Numai că noi trebuie să urcăm și mai sus, dacă vrem să luăm cunoștință de ceea ce este corpul astral al regnului mineral. Din cele relatate până acum, vă va fi ușor să înțelegeți că așa cum, trecând de la corpul astral al plantelor la Eul-grup al lor, a trebuit să urcăm de la nivelul planetelor la Soare, la steaua fixă, tot astfel și în cazul regnului mineral, dacă vrem să trecem de la corpul eteric la corpul astral, trebuie să urcăm din nou la steaua fixă. Aceasta înseamnă că privirea ocultă ne spune că astralul mineralului acționează din grupul de entități care sunt perceptibile nemijlocit numai dinspre Soare, entități pe care le numim Spirite ale înțelepciunii, sau dinspre ceea ce este în legătură cu sfera acestora. Trebuie luate, așadar, în considerare și entitățile care sunt descendenți ai Spiritelor înțelepciunii. Ceea ce acționează ca astralitate în mineral este perceput de privirea ocultă în afara mineralului propriu-zis. În orice caz, viața care a fost descrisă ca aflându-se în mineral, etericul său, este împinsă, din afara acestuia. În timp ce corpul astral, la om sau la animal, reține etericul din interiorul ființei, la mineral el este împins de corpul astral care se află în afara mineralului, nu legat de acesta, ca la om sau la animal. Se poate spune: Dacă avem în vedere legătura corpului astral al omului cu corpul său eteric lucrurile stau în așa fel, încât ceea ce acționează drept corp eteric este menținut coerent prin forțe de atracție, în timp ce la mineral etericul este presat prin forțe exterioare, astfel încât conținutul este împins înăuntru prin forțe astrale active, constituind interioritatea mineralului, care se exprimă în curentul eteric. Coerența mineralului este menținută pe căi astrale, din afară, prin aceea că această comprimare este determinată prin diferitele poziții ale Soarelui față de Pământ. S-ar putea spune: Din punctul din care Soarele luminează Pământul este comprimată în mineral substanța eterică. Așadar, în timp ce etericul este dirijat spre Pământ dinspre planete, el este comprimat în mineral sau în cristal dinspre Soare, din acele forțe care provin din sfera Spiritelor înțelepciunii.

Ni se prezintă aici ceva uimitor. Dacă această acțiune care se exercită din Soare asupra mineralelor ca forță astrală este cercetată în mod ocult, recunoaștem în acest punct, în modul cel mai clar, un fapt extraordinar de important: învățăm să cunoaștem că în timp ce toate forțele eterice care acționează asupra mineralelor și formează substanța de bază a acestora provin dinspre planete, coboară și din Soare asemenea curenți eterici asupra Pământului. Așadar, pentru formarea normală a mineralelor, etericul substanțial provine de la planete și numai substanța eterică este concentrată, presată prin forțele care vin de la Soare; nu este adevărat că din Soare nu coboară curenți eterici, deoarece un asemenea curent vine de la el. De ce vine de la Soare un curent eteric care poate să vitalizeze mineralul în interioritatea sa? De ce se întâmplă acest lucru?

Totul se datorează faptului că aici intervine acțiunea acelor forțe pe care le-am numit principiul luciferic.

Acele spirite care fac parte din rangul Ierarhiilor superioare și acționează în mod astral asupra mineralelor sunt, așa cum am menționat, Spiritele înțelepciunii, în timp ce Spiritele mișcării acționează ca forțe eterice. Spiritele înțelepciunii care și-au împlinit procesul lor normal de evoluție acționează din Soare ca forțe astrale asupra mineralelor. Dar există și Spirite ale înțelepciunii care au devenit luciferice. Am arătat deja că această acțiune de luciferizare a anumitor entități dintr-o Ierarhie reprezintă un fel de stare de rebeliune în Cosmos. Starea aceasta de rebeliune apare datorită faptului că unele spirite de pe o treaptă a Ierarhiilor se ridică împotriva celorlalte spirite de același rang, le combat și fac cu totul altceva. La această împotrivire se ajunge prin aceea că ele nu mai urmează cursul normal al evoluției lor, așa cum o fac spiritele normale. Aceste spirite rebele rămân pur și simplu în urmă, pe o treaptă anterioară. Noi trăim în propriul nostru suflet năzuința de evadare, dar reprezentările și obișnuințele pe care ni le-am creat nu ne permit să realizăm ceea ce dorim, fiindcă și aceste

reprezentări și obișnuite vor să existe. Obișnuitele noastre sunt adeseori un fel de rebeli împotriva a ceea ce am dobândit prin strădanie într-o nouă perioadă a vieții. La fel sunt entitățile spirituale care au rămas pe o treaptă inferioară, față de evoluția normală; ele sunt ca niște rebeli în Cosmos. Spiritele devenite luciferice, Spiritele înțelepciunii aparținând Ierarhiei a doua care nu au străbătut cursul normal al evoluției, acum, în loc să emită din Soare curenți astrali asupra mineralelor, revarsă curenți eterici asupra Pământului. Prin aceasta s-a format o anumită substanță minerală de bază care și-a primit interioritatea direct din Soare. Nu din planete, ci din Soare și-a primit această interioritate, și această substanță este aurul. Din această cauză ocultistul a atribuit aurul direct Soarelui. Aurul este acel mineral luciferic a cărui interioritate nu este activată eteric din planete, ci din Soare. Datorită acestui fapt, tocmai acest metal este, dintr-un anumit punct de vedere, altceva decât celelalte metale.

Acum puteți înțelege ușor că datorită faptului că din Soare vin curenți eterici și acționează pe Pământ, realizând ceea ce în cadrul Pământului este un principiu de rebeliune, echilibrul său este tulburat. În ce privește regnul mineral, echilibrul terestru s-ar fi menținut dacă toate infuziile de natură eterică asupra metalelor ar fi venit numai dinspre planete, iar de la Soare numai infuzia de natură astrală. Dar așa cum stau lucrurile în prezent, vine și de la Soare o infuzie de natură eterică, tulburând echilibrul terestru. Acest echilibru trebuia să fie restabilit de conducătorii înțelepți ai lumii. Pământul nu-și putea urma evoluția în starea aceasta. Coacționarea Ierarhiilor trebuia să aibă loc în așa fel încât să fie obținută restabilirea echilibrului. Puternicelor forțe eterice de natură luciferică trebuia să li se opună forțe care, într-un anumit fel, să paralizeze această influență. Aceasta ar fi fost posibil numai dacă acestui curent eteric care provine din Soare i s-ar fi opus un altul care să interacționeze cu el, neutralizându-i într-un fel efectele. Așadar, în timp ce unele Spirite ale înțelepciunii s-au dovedit a fi luciferice și au emis din Soare curenți de

natură eterică spre regnul mineral de pe Pământ, alte spirite s-au îngrijit ca alți curenți să se opună acestor curenți eterici. Acești curenți de opoziție, care restabilesc echilibrul, au fost creați din substanța terestră cu echilibru deranjat, din care o parte a fost separată, și aceasta s-a rotit ca Lună în jurul Pământului. Iată deci că curenților eterici care vin din Soare li se opune acum un alt curent eteric care vine de la Lună, deci dintr-o cu totul altă parte, și restabilește echilibrul. Deoarece Spiritele luciferice ale înțelepciunii dobândiseră posibilitatea ca din Soare să trimită curenți eterici, era necesar ca alte Spirite ale înțelepciunii să renunțe să mai acționeze de pe Soare, ceva mai mult, să-și utilizeze forțele pentru a stabili echilibrul. Aceasta a însemnat o coborâre cosmică și o colonie planetară a fost întemeiată pe Lună, de unde acum se scurg spre Pământ curenți eterici; astfel a fost produsă o substanță care trebuia să existe pe Pământ pentru a atenua forța directă a aurului. Aceasta s-a întâmplat datorită faptului că Luna a fost despărțită de Pământ. Astfel a fost cu puțință ca dinspre Spiritele înțelepciunii care au desprins Luna și au devenit acum oponente ale Spiritelor luciferice ale înțelepciunii de pe Soare să străbată Pământul forțe eterice care au dus în final la producerea substanței pe care o numim argint. Vedeți deci că în Univers, în Cosmos, unele lucruri acționează în așa fel, încât am putea fi tentați să rezolvăm totul schematic, dar este ciudat că mereu schemele sunt infirmate. Dacă cineva s-ar gândi să susțină schematic că toate forțele eterice pentru minerale provin dinspre planete, el s-ar înșela căci în realitate două curenți vin de la Soare și de la Lună, și prin aceasta s-au format pe Pământ alte două substanțe de bază.

Dacă dorim să concretizăm modul în care se exprimă exterior în Univers ceea ce am spus până acum, putem parcurge următorul drum. Mai întâi trebuie să ne lămurim ce reprezintă ceea ce vedem când privim spre Soare. Am arătat acum câteva zile că dintre Ierarhiile superioare o evoluție proprie pe steaua fixă o parcurg cu adevărat numai spiritele care ajung până la treapta

Spiritelor înțelepciunii. Când ne îndreptăm, deci, privirea ocultă spre o stea fixă știm că ceea ce este acolo, în interiorul stelei fixe, este substanțialitate a Spiritelor înțelepciunii. Acesta este adevăratul conținut al stelei fixe. Omul își poate forma o reprezentare, o idee despre ce este această substanțialitate a Spiritelor înțelepciunii numai dacă se raportează la ceea ce există în el însuși ca imagine a acestei substanțe. Ce reprezintă în noi înșine, în om în general, în sufletul uman, imaginea substanței Spiritelor înțelepciunii? Gândurile noastre. Dar gândurile nu le vedem cu ochii fizici. Aceasta este și cauza principală pentru care nici stelele fixe, în măsura în care sunt reședința Spiritelor înțelepciunii adevărate, nu pot fi văzute cu ochi fizici. Ne aflăm într-un punct de unde din nou ne putem referi la enorma importanță pe care trebuie să o acordăm străvechilor documente religioase care se bazează pe ocultism. Căci știți, cu siguranță, că în aceste documente, în Geneză de pildă, oamenii sunt prezentați într-un mod cel puțin ciudat. Ni se spune că Lucifer s-a apropiat de Eva și i-a șoptit că dacă face ce vrea el i se vor deschide ochii. Cine cunoaște textul original nu se gândește deloc la o explicație simbolică. Căci, așa cum se arată în Biblie, Binele și Răul nu se referă la Binele și Răul moral - aceasta aparține unei alte istorii a evoluției culturii; ceea ce în Biblie este numit „bine” și „rău” este ce se vede în afară, deci ceva ce nu este de natură spiritual-sufletească, ci este perceput cu ochii senzoriali, fizici. „Ochii vi se vor deschide!” Mai înainte nu erau deschiși. Acest lucru trebuie luat în sens literal. Înainte ca Lucifer să se adreseze oamenilor, aceștia puteau să aibă o contemplare în afară, ei vedeau, cu acea clarvedere primordială care fusese dată oamenilor, stelele fixe, dar le vedea ca substanță a Spiritelor înțelepciunii, le vedea în mod spiritual. Apoi, omul a început să le privească și fizic, cu alte cuvinte, lumina a devenit perceptibilă pentru ochii săi fizici în momentul când a fost supus tentatiei luciferice. Aceasta înseamnă că în măsura în care stelele fixe sunt dirijate în primul rând de Spiritele înțelepciunii ele nu sunt vizibile pentru ochii fizici și nu răspândesc lumină fizică. Lumina

fizică este răspândită numai dacă există cineva care ar putea fi purtător al luminii, numai dacă lumina este sechestrată de un purtător. Pentru ca o stea fixă să poată deveni vizibilă mai este nevoie și de altceva în afară de acțiunea ființelor spirituale ale înțelepciunii în steaua fixă. Mai este nevoie ca în steaua fixă să acționeze și Spirite luciferice, cele care s-au răzvrătit împotriva substanței normale a înțelepciunii și care o străbat cu principiul lor. Așadar, în interiorul stelei fixe există ceva ce este vizibil numai în mod spiritual, care, împreună cu elementul care s-a răzvrătit împotriva substanței înțelepciunii, pătrunde în aceasta cu principiul luciferic. Deci, în steaua fixă există ceva care este numai spiritual vizibil, dar și ceea ce se răzvrătește împotriva acestei vizibilități pur spirituale ca esență luciferică și care, împreună, pot duce lumina în afară, până la apariția ei fizică.

Steaua fixă nu ar fi vizibilă dacă în structura sa, în afara Spiritelor înțelepciunii care au evoluat normal, nu ar mai fi și alte entități care nu și-au împlinit misiunea, nu și-au atins țelul normal al evoluției lor și au rămas pe o treaptă subordonată, fie pe treapta Spiritelor mișcării, fie pe treapta Spiritelor formei. Există Spirite ale înțelepciunii care au rămas în urmă, nu au promovat și nu și-au atins țelul și pe care le identificăm ca purtătoare ale luminii în substanța de bază, lipsită de lumină, a stelelor fixe. Și dacă ne-am lămurit că de la steaua fixă, respectiv și de la Soare, ne vine luminozitatea fizică numai pentru că Spiritelor înțelepciunii normal evolute li se alătură și acele Spirite ale înțelepciunii rămase în urmă și care devin purtătoare de lumină, Lucifer, Phosphoros, atunci vom înțelege că aceeași cauză care face Soarele vizibil pentru ochii fizici, care ne trimite din steaua fixă lumina este și cea care transmite spre Pământ curențele de viață eterice și produce metalul pe care îl numim aur. De aceea a fost necesar ca de pe Lună să acționeze, opunându-se, alte forțe - privirea ocultă le percepe ca efluvii eterice -, care conduc la formarea argintului. Dacă pe Lună există cu adevărat Spirite ale înțelepciunii care o opun Soarelui, pentru a se crea un echilibru, trebuie să

mai știm și că aceste spirite nu pot să lumineze, căci Spiritele înțelepciunii nu luminează. Privirea ocultă care caută pe Lună Spirite ale înțelepciunii constată acest lucru, constată că ele nu luminează. Dar Spiritele înțelepciunii care au întemeiat pe Lună o colonie trebuie să excludă Spiritele luciferice, altminteri nu s-ar menține echilibrul.

Din această cauză, de pe Lună nu poate veni lumină proprie, ci numai lumina reflectată a Soarelui. Spirite ale înțelepciunii perfect normale, făcând un sacrificiu, și-au stabilit reședința pe Lună pentru ca de acolo să asigure Pământului curenții care să mențină echilibrul față de curenții luciferici care vin din Soare. De aceea este exclusă lumina proprie de la Lună. Față de starea de fapt care ne înconjoară în lumea fizică, nu este prea greu pentru unii să vadă doar un simbol pentru ceva ce este o profundă realitate ocultă. De la Soare ne vine lumină proprie, de la Lună nu, iar lumina reflectată care ne vine de la Lună și al cărui purtător este Lucifer, Lucifer sau Phosphoros, ne anunță că această lumină este exclusă să vină de la Lună. Lucifer poate să apară numai printr-o imagine, printr-o Maya dinspre Lună, în sensul că reflectă lumina solară. Când, de exemplu, semiluna reflectă lumina Soarelui, atunci pe Lună nu se află Spirite luciferice ale înțelepciunii, ci numai ce se revarsă din Soare de către Spiritele luciferice ale înțelepciunii și se reflectă ca lumină. Dacă ne îndreptăm privirea ocultă spre Lună, dispare ceea ce se vede cu ochii fizici, dispare și semiluna, căci aceasta există numai pentru privirea fizică; dar în locul unde era semiluna apare pentru privirea ocultă adevărata esență, care este baza razelor de lumină din Cosmos, apare imaginea lui Lucifer, firește ca o oglindire, ca o imagine reflectată. Închipuiți-vă imaginea lui Lucifer pentru privirea ocultă în locul semilunii și va trebui să gândiți: Luna își datorează existența faptului că Spiritele înțelepciunii normale au renunțat la reședința lor în Soare, au stabilit o nouă reședință în această colonie, unde au domolit ceea ce venea ca strălucire de la Spiritele luciferice. De aceea, apare în fața privirii oculte Spiritul înțelepciunii deasupra

semilunii, atenuând principiul luciferic. Simbolic, din punct de vedere ocult, imaginea arată un Spirit al înțelepciunii bun, îmblânzind principiul luciferic care se află dedesubt .

Oculțiștii au creat o imagine structurată pe care în mod obișnuit o traducem ca pe un arhimesager al înaltului Spirit al înțelepciunii, Lucifer îmblânzit, și în locul semiunii este pus Lucifer, care este încătușat, îmblânzit. Este o imagine ocultă. Veți găsi și printre imaginile noastre oculte una care prezintă pe arhimesager înlănțuindu-l pe Lucifer ([Nota 14](#)). Aceasta ne conduce la profunde taine oculte. Ceea ce în exterior ne apare ca Maya, ca o mare iluzie, trebuie atribuit în realitate acțiunii conjugate a spiritelor Ierarhiilor. Când privim cornul lunii cu ochii fizici strălucind argintiu, și ceva mai sus observăm de multe ori o umbră îmbrăcată în întuneric, pentru privirea ocultă Luna nouă se transformă într-o ființă vie, având deasupra acel spirit înlănțuitor care stabilește echilibrul pe Lună. Vedeți dar că pentru crearea unui asemenea corp cum este satelitul nostru sunt necesare în Cosmos o seamă de pregătiri.

Colaborarea diferitelor Ierarhii în Cosmos este ceva deosebit de complicat și ar fi de dat în această privință multe lămuriri, care chiar și într-un lung șir de conferințe nu ar putea fi prezentate decât sumar. Putem lămuri acum numai principiul colaborării dintre Ierarhiile spirituale.

Retineti ideea care s-a emis cu referire la corpul astral al mineralelor. Trebuie să ne ocupăm acum și de Eul-grup al mineralelor. Când vorbim de Eul-grup al mineralelor trebuie să-l căutăm într-o lume suprasensibilă și mai înaltă, adică într-o lume pe care nu o găsim în regiunea unde se află Eurile-grup ale animalelor și cele ale plantelor. Din această cauză, nici nu o găsim în Soare. Așadar, unde se revelează privirii oculte Eul-grup al mineralelor? Ceea ce este caracteristic este faptul că Eul-grup al mineralelor nu își găsește, propriu-zis, sfârșitul, capătul, nicăieri dacă ieșim în Univers, el se află în întregul spațiu cosmic și acționează de acolo. Eul-grup al regnului mineral trebuie căutat în afara sistemului nostru

planetar, trebuie să-l privim ca ceva care acționează din afară în spațiul planetar. Aceasta concordă și cu ceea ce se cunoaște din lucrarea mea [**Cronica Akasha**](#), și anume clasa imediat superioară de entități care urmează după Spiritele înțelepciunii sunt Spiritele voinței sau Tronurile. Aceste Spirite ale voinței care aparțin primei Ierarhii - descendentii lor nu sunt încă atât de evoluți încât să poată fi integrați primei Ierarhii -, aceste spirite ale voinței sau descendenții lor cedează din substanța lor ceva ce duce la crearea Eului-grup al mineralelor și care acționează din afară în interiorul sistemului nostru planetar. Aceasta corespunde într-un tot cu aceea că, imediat după revărsarea Spiritelor voinței, a început formarea sistemului nostru planetar, cu vechiul Saturn, care este produsul Spiritelor voinței. Așa cum la vremea aceea sub influența lor a început să se contureze în spațiul cosmic prima încarnare a Pământului, vechiul Saturn, la fel acționează și acum. De văzut nu putem vedea aceste Spirite ale voinței decât prin faptul că atunci când devin luciferice ele se arată în acele entități pe care le găsim în preajma Pământului ca meteoriți, venind parcă din spațiul cosmic. S-ar putea spune că ni se relevă originea cosmică, originea extraterestră a ceea ce luăm acum în considerare, prin aceea că, dacă Spiritele voinței acționează în interiorul sistemului, ele se atașează ușor de ceea ce acționează în sistemul planetar ca entități de natura cometelor și a meteoriților, de viața cometelor și a meteoriților.

Am arătat ce sens are această viață în sistemul planetar. În treacăt aș vrea să menționez că, de fapt, cometa vine din afara sistemului și într-un anumit fel își anexează ceea ce este mineral. În timp ce străbate sistemul planetar ea își însușește ceea ce este produsul Spiritelor voinței, mineralul. Urmarea poate fi că, în timp ce cometa gonește prin sistemul planetar, ei i se asociază substanțe minerale care sunt apoi atrase de Pământ și cad. Desigur, ceea ce cade nu este cometa, mai curând ea se face simțită pe Pământ prin ejectări de pietre meteoritice. Lucrurile sunt reale, și dacă în cursul unei relatări pot apărea unele contradicții cu ceea ce a fost prezentat

anterior, atunci este necesar să așteptăm ca acestea să se rezolve ținându-se seama de tot ce s-a spus până acum.

Acesta a fost doar un indiciu care ar trebui să arate că în sistemul planetar avem de-a face realmente cu lucruri care acționează din Cosmosul exterior în spațiul planetar. Sufletele-grup ale mineralelor acționează ca raze care vin din afară spre noi. Și întrucât spațiul ne oferă diferite moduri de acțiune, întrucât nu există un spațiu uniform, sufletele-grup ale mineralelor, care aparțin domeniului Spiritelor voinței, trimit spre noi radiații din diverse părți ale spațiului, în modurile cele mai variate. Prin ceea ce vine pentru minerale dinspre planete, de la Soare, și ce vine ca radiație din Cosmos în cele mai diverse direcții, prin colaborarea tuturor acestora apare posibilitatea să nu fie prezente numai tipurile de bază pe care le-am menționat astăzi că există în regnul mineral, ci pot apărea toate formele posibile de substanțe transformate ale regnului mineral. Ce substanță conține însă un mineral depinde exclusiv de modul în care acționează forțele venite dinspre planete, de felul cum sunt ele influențate la rândul lor de alte forțe care, fie din Soare, fie din spațiul cosmic, din diverse direcții afluează în curenți asupra Pământului. Întreaga diversitate a regnului mineral poate fi astfel înțeleasă.

Când contemplăm actualul Saturn, el se prezintă pentru privirea ocultă ca cea mai exterioară planetă a sistemului nostru planetar. De ce? Pentru că, de fapt, Saturn, ca planetă, la fel ca și vechiul Saturn, care a fost prima încarnare perceptibilă a Pământului de astăzi, este creat prin colaborarea curenților exteriori care vin din spațiul cosmic. Dacă am fi putut observa planeta Saturn într-un stadiu foarte timpuriu de evoluție a Pământului, am fi văzut că pe orbita sa avea un fel de nucleu și un fel de coadă de cometă îndreptată către spațiul cosmic exterior. Aceasta înseamnă că în perioada primordială a Pământului nostru Saturn ar fi arătat ca o cometă care prezenta o coadă orientată spre exterior.

Așa a fost înainte, și faptele aflate în *Cronica Akasha* atestă aceasta. Această coadă a vechiului Saturn indica cele mai diverse direcții în spațiu, direcții care corespundeau curenților ce veneau din spațiul cosmic, spațiu dirijat de Spiritele voinței și care sunt în mod efectiv sufletele-grup ale mineralelor. Ceva mai târziu, când prin acțiunea entităților aparținând celorlalte Ierarhii sistemul planetar s-a închis în sine, ceea ce era îndreptat spre spațiul cosmic s-a retractat în așa fel, încât din coadă a rezultat un inel. Inelul lui Saturn s-a format datorită atracției exercitate de sistemul planetar. Acest inel nu este nimic altceva, în fața privirii oculte, decât un fenomen asemănător cu cel care a dus la apariția cozii de cometă. Dacă ați desfășura inelul care îl înconjoară pe Saturn ați obține coada cometei. Avem deci posibilitatea să privim în trecut, la pătrunderea curenților care formau sufletele-grup ale mineralelor din sistemul nostru planetar. Din nou, diferitele poziții ne indică în principal semnele

Zodiacului. Este de remarcat faptul că cele două planete considerate astăzi ca fiind cele mai exterioare și pe care astronomia fizică ni le prezintă ca făcând parte din sistemul planetar, Uranus și Neptun, inițial nu aparțineau sistemului nostru solar, ele s-au apropiat și au intrat mai târziu în zona de atracție a sistemului nostru planetar. Atunci s-au asociat celorlalte planete și au rămas în cadrul sistemului solar. Din această cauză, nu le putem include în sistemul nostru planetar ca pe celelalte planete, de la Saturn până la Mercur, care au aparținut de la început sistemului nostru. Noi trebuie să vedem în Saturn, mai ales dacă avem în vedere vechea sa structură, o planetă care, trimițând către Pământ propriul său curent eteric, care pornește din nucleul său, creează o substanță, plumbul. Dar în același timp vedem cum vin ca o avalanșă sufletele-grup ale mineralelor, cum sunt ele încorporate, în timp ce asupra lor se exercită o atracție dinspre Soare, din care se revarsă corpul astral al mineralului. De la Soare se revarsă în spațiu corpul astral al mineralelor, iar din spațiul cosmic, extraplanetar, Eul mineralului. Ca urmare a acestei duble revărsări se produce o fecundare a Eului-grup cu corpul astral, prin care se ajunge la o deplină formare a metalului.

Dacă revenim asupra cometelor, trebuie să mai remarcăm ceva ce se revarsă din spațiul cosmic spre noi și care poate fi asemănat cu sufletele-grup ale mineralelor. Sufletele-grup ale mineralelor sunt de domeniul Spiritelor voinței. Deasupra lor se află entitățile care se află la baza vieții cometei. Dar pretutindeni există și entități luciferice, deci și în comete, entități aflate la treapta de Tronuri, dar nu și la treapta de Heruvimi și Serafimi. Prin acțiunea Spiritelor luciferice cometa dobândește o natură minerală și apare, așadar, ca o pătrundere de natură minerală în sistemul planetar; cu alte cuvinte, trebuie să vedem în comete corpuri cosmice care apar din Cosmos într-o vreme când sistemul planetar este deja constituit. Din această cauză, cometa nu evoluează până la nivelul celorlalte corpuri din

sistemul planetar, rămânând pe o treaptă cu mult mai timpurie.

Ar fi desigur foarte interesant să urmărim etapele devenirii lumilor, felul cum se formează prin colaborarea Spiritelor Ierarhiilor în cadrul unui sistem planetar și cum ne apar aceste spirite când ne îndreptăm privirea ocultă spre negurile Universului și spre stele fixe îndepărtate. Oriunde ne îndreptăm privirea ocultă spre o stea fixă întâlnim în primul rând Spirite ale înțelepciunii normale. Întregul cer ar rămâne invizibil pentru ochii fizici și vizibil doar pentru o conștiință clarvăzătoare, dacă ar fi prezente și active numai Spiritele înțelepciunii normale. Dar pretutindeni sunt infiltrate între Spiritele normale ale înțelepciunii și Spiritele de natură luciferică care aduc lumină fizică, proprie în lumile stelelor fixe. Când noaptea luminează cerul înstelat, cel care acționează este de fapt Phosphoros și peste tot în Univers constatăm că posibilitatea de modelare concretă există numai prin acțiunea comună a contrariilor, prin acțiunea comună a Spiritelor normale ale Ierarhiilor și a celor care s-au răzvrătit, adică au rămas în urmă. Cerul înstelat nu este luminos pentru ochiul fizic și este vizibil ochiului spiritual prin Spiritele înțelepciunii normale; el a devenit luminos pentru ochiul fizic, revelându-se ca Maya, prin Lucifer sau prin Spirite luciferice, care sunt și trebuie să fie active pretutindeni.

Iată deci, iubirii mei prieteni, că am văzut ceva uimitor și în regnul mineral. Am surprins astăzi, ca să spun așa, Luna ca o scenă unde acționează un Spirit al înțelepciunii care domolește pe Lucifer, fiindcă a fost necesar să se creeze un loc de unde să se poată stabili echilibrul față de acțiunea luciferică. Ce importanță are aceasta pentru noi oamenii? Am văzut că la om toate elementele constitutive sunt reunite în planul fizic, în timp ce la mineral ele par să fie răspândite în toate lumile. Am găsit suflete-grup pentru minerale, plante și animale. Există oare și la oameni un fel de suflet-grup? Da, există. Sufletele-grup ale mineralelor le găsim în sfera Tronurilor, sufletele-grup ale plantelor în sfera Spiritelor înțelepciunii, sufletele-grup ale animalelor în sfera

Spiritelor mișcării; la om însă situația a fost de așa natură că el a primit un Eu, dar la început acest Eu a fost ca un suflet-grup revărsat de Spiritele formei. Sufletul-grup al omului a fost prevăzut de Spiritele formei să fie un suflet unitar al întregii omeniri. Ceea ce a dus însă la diferențieri, la diversificări ca cele caracteristice diferitelor rase, se datorează intervenției active a celorlalte spirite. Ceva despre aceste aspecte am menționat în conferința de ieri. Omul a fost creat ca o unitate prin care trebuia să lucreze elementul comun, Eul-primordial al oamenilor, ca un suflet-grup care trăiește în toți oamenii și care a coborât până în planul fizic. După cum la minerale Spiritele formei au creat numai forma exterioară a acestora, la om aceleași Spirite ale formei au creat Eul-grup, care apoi a fost diferențiat prin acțiunea altor entități ale diferitelor Ierarhii. Prin formarea Lunii, s-a ajuns la stabilirea unui echilibru în regnul mineral, totodată, prin aceasta s-a creat un echilibru și pentru om; în timp ce pentru regnul mineral de pe Lună există un echilibru fizic, există și pentru om un principiu de natură lunară care combate influența luciferică, așa cum în regnul mineral principiul întunecat al Lunii se opune principiului luciferic. Așa cum în lumea minerală este activ ceva ce menține pe Lună echilibrul față de principiul luciferic care se revărsă din Soare, la fel acționează un principiu spiritual lunar împotriva ispitei luciferice exercitată asupra omului în cursul evoluției terestre. Așa cum toate planetele și toate corpurile cerești sunt în legătură cu entități ale Ierarhiilor superioare, la fel este și Luna. Am văzut, de asemenea, că Spiritele înțelepciunii au întemeiat pe Lună o colonie pentru a salva echilibrul; tot astfel acționează și asupra omului din direcția Lunii spirite echilibratoare împotriva lui Lucifer, care s-a apropiat, ispitindu-le, de om. Așa cum el a răspândit lumina, a infiltrat și în sufletul omului principiile sale. În felul acesta, ne putem referi la Lună ca fiind purtătoare a adversarilor lui Lucifer, ca reședință a spiritelor neluminoase, dar care trebuie să existe acolo ca să țină în echilibru pe purtătorii

care răspândesc lumina și care sunt totodată spiritele care ispitesc omenirea.

În antichitatea ebraică, taina Lunii și principiile sale spirituale au fost dezvăluite pentru prima oară omenirii, și ceea ce fizic am găsit pe Lună este în aspectul său spiritual ceea ce antichitatea ebraică a denumit principiul Iahve. Prin aceasta, Luna este considerată punctul de plecare al forțelor active potrivnice lui Lucifer. Iahve sau Iehova este adversarul lui Lucifer. Învățătura secretă a vechilor evrei, referindu-se la Soare, spune: În Soare acționează Spirite nevăzute ale înțelepciunii, vizibile doar pentru privirea spirituală, nu și pentru privirea fizică. Pentru aceasta intervine principiul luminos al lui Lucifer. Ceea ce se vede în exterior din principiul solar este Lucifer; în interior acționează însă în cea mai deplină taină, nevăzut pentru privirea fizică, tot ce este accesibil prin Spiritele înțelepciunii, care formează poarta de intrare pentru acesta. Unul din aceste Spirite solare ale înțelepciunii s-a desprins și, sacrificându-se, și-a fixat reședința pe Lună, pentru ca de acolo să acționeze în așa fel, încât lumina să fie domesticită, dar și spiritualitatea lui Lucifer să fie stârpită. Antichitatea ebraică a văzut în Iahve sau Iehova un ambasador al acelor entități spirituale adevărate, superioare, spre care se deschide privirea prin Spiritele înțelepciunii, când privim în mod spiritual Soarele. Iahve trebuie să acționeze de pe Lună - și aceasta antichitatea ebraică și-a reprezentat-o corect - până când oamenii vor deveni apți, la început în interiorul lor, să presimtă, să simtă, încetul cu încetul, să înțeleagă în mod suprasensibil faptul că din Soare nu vine numai elementul fizic vizibil datorat lui Lucifer, ci de aici are loc răspândirea a ceea ce se poate cunoaște a fi Spiritele înțelepciunii, care sunt ca o poartă pentru acele lucruri. Antichitatea ebraică vedea în Iahve ceva similar cu Spiritele înțelepciunii din Soare, și putem adăuga: Așa cum lumina solară este reflectată de Lună în spațiu, la fel, pentru adevărații inițiați ai antichității ebraice, Iahve era reflectarea acelei entități spirituale care, cândva, când omul va deveni apt, va străluci din Soare, strălucire

pe care sfinții Rishi și Zarathustra, precum și slujitorii lui Osiris au prevestit-o. Așa cum lumina Soarelui este reflectată de Lună în spațiu, la fel se revelează în Iahve sau Iehova, ca un reflex, principiul Spiritului solar, pe care îl puteți numi cum doriți: Vichvakarman, cum îi spuneau vechii indieni, Ahura Mazdao, cum îl numea Zarathustra, Osiris, ca la vechii egipteni, sau Christos, cum a fost numit în cea de-a patra epocă de cultură postatlanteană. Aceasta este concepția esoterică despre Iahve: este principiul lunar reflectat, Christos cel dinainte anunțat. De aceea ne apare și în Evanghelia lui Ioan ([Nota 15](#)) un pasaj care nu poate fi înțeles altfel, în care ni se spune că Moise vorbește de fapt despre Christos. În realitate este vorba de Iahve; dar Christos este cel care a fost anunțat mai înainte. Se face referire la un asemenea pasaj unde este vorba de Iahve, deoarece purtătorul lui Christos anunța prin aceasta că Iahve este numai Christosul cel anunțat în timpurile vechi.

Vedem cum aceste lucruri concordă și cum se armonizează considerațiile pe care le-am expus astăzi cu cele din ziua precedentă; vedem, de asemenea, cum, de acum înainte, prin ceea ce numim lumină exterioară și pe purtătorul ei trebuie să înțelegem ceva ce se află în luptă cu un principiu spiritual care se află pe făgașul normal al evoluției sale și care ne apare ca punct spiritual central al sistemului nostru planetar, așa cum am prezentat lucrurile în conferința de ieri, ca și în cea de astăzi. Nu are importanță numele pe care le folosim, ci de o mare însemnătate este să recunoaștem întreaga valoare a acestui principiu. Trebuie să recunoaștem că pe plan spiritual vorbim de Christos așa cum vorbim pe plan fizic de Soare, că pe plan spiritual vorbim de spirite planetare și despre planete așa cum vorbim în evoluția culturii Pământului despre principiul lui Buddha. Iată, din nou, un punct unde găsiți o importantă revelație la H.P. Blavatsky. Măreția revelațiilor pe care le întâlnim în *Doctrina secretă* se poate deduce și din modul cum tratează Blavatsky conceptul de Iahve. Nu trebuie să ne scandalizăm de faptul că ea nu prezintă lucrurile obiectiv, deoarece are o anumită antipatie față de

Christos și de Iahve; dar adevărul iese totuși la suprafață și caracteristica lui Iahve ca zeitate lunară și prezentarea lui Lucifer ca fiind adversarul său se dovedește a fi, la H.P. Blavatsky, ceva ce exprimă adevăru1([Nota 16](#)).

Această prezentare, care la Blavatsky vine din inspirație, aceasta o primește exclusiv pe fondul naturii sale subiective, pentru că avea sentimentul că Lucifer este, de fapt, o zeitate bună. Îl simțea ca pe o zeitate bună și îl prefera într-un anumit sens zeului lunar, fiindcă pentru ea Lucifer era un zeu solar. Aceasta este adevărat, dar noi trebuie să stabilim contextul adevărat pentru a putea înțelege formula de mai înainte: Christos este adevăratul Lucifer, „*Christus verus Luciferus*”. Astăzi această formulă nu mai sună bine pentru oameni. Odinioară, mai suna încă bine când se știa din doctrina secretă: În lumina exlerioară, fizică, se revelează Lucifer, Purtătorul de lumină, dar dacă prin lumina fizică pătrundem la Spiritele înțelepciunii, pătrundem la lumina spirituală, atunci ajungem la purtătorul luminii spirituale: *Christus verus Luciferus*.

Eu cred, iubiți prieteni, că în ciuda oricărei imperfecțiuni cu care această temă atotcuprinzătoare a putut fi prezentată, am reușit totuși să aduc ceva în fața sufletelor voastre, ceva ce noi în domeniul științei spirituale dorim întotdeauna să obținem: că tratarea oricărei teme ne pune în situația de a ridica privirea de la sensibil la spiritual. Este mai greu să facem această recunoaștere în corpurile cerești care ne apar ca amprente ale minunilor lumii ce ne luminează din spațiul cosmic, deoarece în aceste corpuri cerești există o complicată coacționare a entităților diferitelor Ierarhii și pentru că putem să înțelegem tot ce se întâmplă în Univers numai dacă în spatele a tot ce este materie, chiar și în spatele luminii fizice, găsim spiritul sau spiritele. Dincolo de ce este spiritual se găsește viața comunitară, viața părintească, viața divină. Această viață, care este pretutindeni și permanent activă, această dumnezeiască viață se împarte, înainte de a se exprima în lumea fizică, în numeroasele lumi ale Ierarhiilor spirituale. Dar noi privim spre aceste lumi și vedem în ele ceea ce stă la

temelia minunilor cerului și care acționează până aici jos, în regnurile naturale. Și în regnurile din natură se face simțită acțiunea Ierarhiilor sau a descendenților acestora. Dacă privim spre spațiul ceresc cu acest simțământ, putem să ne creăm, printr-o astfel de contemplare, și o impresie morală, o impresie morală care trebuie să conștine în aceea că dacă lăsăm ca puternicele acțiuni ale Ierarhiilor din spațiul ceresc să câștige o cât de mică influență asupra noastră, atunci vom fi părăsiți de dorințe, poftă și pasiuni, pe care viața fizică, terestră, le provoacă. Aceste mișcări sufletești pe care le provoacă viața fizică pe Pământ sunt cele care răspândesc în evoluția terestră ceea ce desparte pe oameni și îi dezbină, ceea ce-i face să fie dușmani sau prieteni, partizani sau adversari. Se obține, într-un sens moral mai înalt, o libertate, dacă ne desprindem, cel puțin pentru câteva clipe, de contemplarea celor pământești și ne concentrăm asupra lumilor spiritelor din Univers. Acolo ne eliberăm de ceea ce altfel duce la pasiunile noastre egoiste și care sunt cauzele tuturor luptelor și a tuturor meschinăriilor pe Pământ. Din acest motiv, cel mai sigur mijloc de a realiza aceasta este să atingem înaltul ideal de viață antroposofică, când ne îndreptăm privirea în sus, spre cerul înstelat și spre entitățile spirituale care conduc și dirijează Universul, spre Ierarhiile spirituale. Dacă noi, acolo sus, așa cum am încercat și ieri și azi, fundamentăm curente de cultură și importanța spiritelor care inspiră religiile și pe purtătorii de înțelepciune ai omenirii, atunci vom înceta să mai provocăm, pe Pământ, conflicte ca partizani ai diferitelor sisteme. Nu ne vom mai lega de nume și nici nu vom mai fi dependenți de aderarea la un grup de oameni pe Pământ. Când oamenii își vor căuta cunoștințele acolo unde privirile tuturor locuitorilor Pământului pot să se îndrepte și unde găsesc cunoștințe comune - cunoștințe care unesc, nu produc vrajbă -, dacă oamenii vor pătrunde până la ceea ce, ca limbaj al cerului, exprimă importanța diferiților întemeietori de religii și inspiratori ai omenirii, atunci idealul științei spiritului va instaura o atitudine tolerantă și fără idei

preconcepute față de toate religiile și toate concepțiile despre lume și viață. Oamenii nu se vor mai înfrunta, dacă nu se vor mai antrena în dispute pentru a lua partea unor reprezentanți ai curenților religioase sau ai altor curente culturale, ci vor căuta originea acestor reprezentanți afară, în spațiul ceresc. În acest sens, se poate dobândi o concepție morală de o mare importanță care va face ca ceea ce altădată aducea pe Pământ învrăjbiri și neînțelegeri să producă pace și armonie. Trebuie doar să învățăm să descifrăm grandioasa „scriere” pe care ne-o oferă formele și mișcările corpurilor cerești, să „citim” cum acționează cu adevărat nu diferite spirite, ci aceleași spirite care lucrează pentru toți oamenii de pe Pământ, care aparțin tuturor oamenilor. Toate aceste lucruri se pot lămuri chiar printr-o imagine fizică: Atâta timp cât rămânem pe Pământ, un grup de oameni poate locui la șes sau la munte, la răsărit sau la apus. Dacă însă privim mișcările Pământului, care își întoarce fața spre stele, modificându-și poziția, fie în perioade de timp scurte sau în decursul a mii și milioane de ani, vom vedea cum emisfera sudică se întoarce spre cea nordică, cerul înstelat din nord devenind vizibil, și cum emisfera nordică se întoarce spre sud, iar bolta înstelată din sud devine vizibilă. Și așa cum Pământul, în decursul timpului, își întoarce fața, ca să spunem așa, către toate stelele care ne întâmpină din spațiul cosmic cu strălucirea lor, la fel și omenirea ar putea să învețe din idealurile științei spiritului să privească fără idei preconcepute la tot ce ne comunică în mod spiritual spațiul cosmic. Printr-o asemenea atitudine pozitivă față de lucruri, idealul antroposofic va fi realizat în condițiile cele mai bune, nu prin accente sentimentale de iubire și pace. Iubirea o vom realiza în mod real, ca și pacea și armonia interioară, dacă în condițiile pe care ni le oferă Pământul, condiții care au condus la împărțirea oamenilor în rase, popoare, religii, privirea ni se va îndrepta spre bolta înstelată, de unde spiritele ne vorbesc, și vorbesc aceeași limbă pentru toate sufletele omenești, pentru fiecare suflet în parte, în toate timpurile, în eternitate, dacă le înțelegem în mod corect.

În acest sens, aş dori, întrucât ne aflăm la încheierea acestui ciclu de conferinţe, să mă refer şi la efectul moral al oricărei abordări antroposofice; când ne străduim să cunoaştem faptele pe care ocultismul ni le prezintă. Când le cunoaştem în adevăratul lor sens ocult, ele se revarsă în cele din urmă în inima noastră, astfel încât cele învăţate devin în noi o forţă de viaţă, o speranţă de viaţă, înainte de orice energie morală, şi ne fac să devenim cu adevărat ceea ce putem numi cetăţeni ai lumilor cereşti. Apoi, prin viaţa sa spirituală, omul aduce cerul în condiţiile obiective ale Pământului şi va beneficia în decursul procesului cultural de ceea ce putem denumi în sensul cel mai pur armonie, pace. Din ce în ce mai mult omul va fi conştient că punctul de pornire ca şi sfârşitul evoluţiei culturale sunt dominate de un spirit al unităţii, un Spirit al formei, care acţionează unificator prin oameni şi se lasă stimulat de fraţii săi, celelalte Spirite ale formei, care îl slujesc, ca să transmită o acţiune unitară în întreaga omenire. În felul acesta, printr-o adevărată ştiinţă a cerului se va propaga pe Pământ ceva unificator pentru toţi oamenii şi cu aceasta va fi stimulată cunoaşterea intelectuală şi morală. Nu vrem, aşadar, o gândire abstractă, teoretică, ci vrem ca fiecare expunere să devină în acelaşi timp un izvor de forţă şi, înainte de toate, un izvor de forţă morală în noi şi atunci toate expunerile ne vor servi, chiar şi acelea care aparent sunt foarte îndepărtate, pentru a urmări ţelurile şi idealurile nemijlocite ale ştiinţei spiritului.

Cu aceste cuvinte, care prin nuanţa lor sufletească trebuie să caracterizeze spiritul şi caracterul moral al conferinţelor noastre, aş dori, iubiţi prieteni, la sfârşitul acestui ciclu, să-mi iau rămas bun de la voi.

OCULTISMUL ŞI INIȚIEREA

Conferinţă publică

Helsingfors, 12 aprilie 1912

În prezent, cine vorbeşte despre ocultism trebuie să se aştepte ca foarte multe din cele ce are de spus să fie considerate nu numai ca o sumă de ipoteze hazardate, ci poate chiar ca ceva de domeniul reveriilor, al fantasticului. Şi dacă într-un suflet care acum este în

formare sau care se bazează doar pe viața științifică se naște un fel de opoziție, de dezacord față de multe din lucrurile care fac obiectul considerațiilor din această seară, în acest caz, vă rog să fiți siguri că această opoziție, care apare, de altfel, în inimile multor contemporani, este de înțeles și eu însumi o consider perfect îndreptățită. Mai întâi, aș dori să lămuresc ce se înțelege când vorbim astăzi despre ocultism și despre acele metode de cercetare care conduc la rezultatele obținute în ocultism și pe care le putem rezuma într-un singur cuvânt: *inițiere*. Acest cuvânt nu trebuie înțeles altfel decât ca o sumă a tuturor acelor împliniri pe care omul le are de realizat când vrea să ajungă la rezultatele ocultismului. Pe de altă parte, nu înțeleg prin ocultism tot ce se vehiculează în prezent sub acest nume, ci mă refer numai la acele rezultate care se conformează modurilor de gândire științifică și cerințelor logice ale prezentului, rezultate ale unui anumit fel de știință a spiritului. Eu înțeleg prin acest cuvânt, și cu respectarea punctelor de vedere amintite, toate cunoștințele care vor să pătrundă în viața contemporană, cunoștințe care trebuie să privească lucruri la care știința obișnuită, cunoașterea curentă nu poate ajunge. Ceea ce își face intrarea în literatura contemporană din acest punct de vedere este foarte potrivit să provoace obiecțiile multora din contemporani care se întreabă: Ce sunt toate aceste lucruri care ni se prezintă și prin care vor să ni se ofere cunoștințe despre existența unei vieți suprasensibile, despre fapte suprasensibile, ce sunt toate acestea dacă le comparăm cu rezultatele științelor naturale, rezultate care se întemeiază pe o cercetare riguros științifică? Cunoștințele la care mă refer sunt înainte de toate tocmai acele cunoștințe care ne conduc dincolo de ceea ce este perceptibil cu simțurile și dincolo de ceea ce poate fi cunoscut cu ajutorul rațiunii condusă de instrumentul creierului, cunoștințe care transcend ceea ce trăim între naștere și moarte, care ne conduc în acele regiuni pe care omul le străbate după ce a trecut prin poarta morții. Rezultatele la care ajunge știința spiritului sau acest ocultism vorbesc despre o evoluție a nucleului

spiritual din om; atunci când omul trece prin poarta morții, acest nucleu spiritual-sufletesc al ființei pășește într-o lume suprasensibilă, într-o lume spirituală. Omul ia cu el, din viața și experiența pe care le-a străbătut între naștere și moarte, într-un corp fizic, anumite forțe și împreună cu alte forțe și puteri de natură suprasensibilă, în intervalul care se scurge între moarte și o nouă naștere, el își însușește facultăți și forțe noi. Prin aceste facultăți și forțe noi, nucleul spiritual-sufletesc al ființei se leagă cu ceea ce vine ca moștenire fizică în lanțul eredității, cu ceea ce provine de la părinți, mamă și tată, și în special de la străbuni. Abia prin această unire a nucleului spiritual cu substanțele și forțele pur fizice apare omul întreg.

Rețineți din cele spuse că rezultatele acestei cercetări trebuie să vorbească despre o asemenea evoluție a nucleului spiritual-sufletesc al ființei omului care se desfășoară prin trecerea prin vieți pământești repetate, vorbește adică de reîncarnare, de mai multe vieți pământești, precum și despre faptul că ceea ce trăim ca facultăți interioare care lăstăresc în cursul unei vieți din sufletul nostru, în timpul vieții, sau ceea ce trăim chiar ca lovituri ale destinului, despre faptul că toate acestea sunt, într-un anumit fel, rezultatul a ceea ce noi înșine ne-am pregătit într-o viață pământească anterioară. Totodată, ele ne arată că și ceea ce trăim acum, în viața actuală, experiențele pe care le facem și facultățile pe care ni le dezvoltăm, este trecut prin poarta morții și este prelucrat acolo, într-o lume suprasensibilă, pur spirituală, pentru ca atunci când prelucrarea a atins maturitatea să reapară într-o nouă existență terestră, așa cum am arătat. Această cunoaștere este ceva pe care omul contemporan îl poate trata ca aparținând de domeniul fanteziei. La aceasta se adaugă apoi lucrurile care, pe baza științei spiritului, vor să explice ceea ce aparține în mod suprasensibil omului și se adaugă ființei sale sensibile, acele lucruri care vor să arate că omul, în afara acelui corp fizic pe care îl percepem cu simțurile, mai are un purtător suprasensibil pe care îl putem întrevedea cu mijloacele științei spiritului și pe care îl recunoaștem ca

nucleu ființial spiritual-sufletesc, care parcurge destinele amintite prin vieți pământești repetate. În literatura domeniului științei spiritului găsim relatări despre stadii timpurii ale vieții omului în epoci din existența Pământului care s-au scurs în vremuri de mult trecute. Ba se dau chiar și unele lămuriri bazate pe știința spiritului cu privire la stadii ale Cosmosului care au precedat apariția Pământului ca planetă, așa cum se prezintă în prezent, cu alte cuvinte se vorbește despre stadii evolutive care s-au desfășurat înainte de apariția vieții noastre pământești. Așadar, aceste indicații privesc însăși evoluția vieții cosmice, privesc formarea Pământului și a celorlalte corpuri cerești. Plecând de la metodele utilizate de știința spiritului, pe de o parte, trebuie să se admită că ele permit să se cunoască ceva despre aceste lucruri care ating cele mai profunde zone ale vieții omului, deoarece sunt legate de ce este omul, prin natura și entitatea sa cea mai subtilă. Pe de altă parte, din nou trebuie să spunem că tocmai din punctul de vedere al cunoștințelor noastre actuale despre natură se ridică o suspiciune îndreptățită față de posibilitatea edificării unei cunoașteri reale în acest domeniu. Următoarea întrebare care se poate ridica în legătură cu astfel de rezultate ale cercetării este aceea care ne va preocupa în această seară. Ea este cât se poate de îndreptățită: Pe ce căi ajung la concluziile pe care le susțin aceia care fac asemenea afirmații? Cum fac? Despre faptul că știința contemporană nu ne poate spune nimic despre aceste lumi, că prin metodele sale, de altfel demne de admirat și pe care nimeni nu le poate admira mai mult decât înșiși cercetătorii din domeniul spiritului, despre faptul că în ciuda rigurozității și siguranței sale, a logicii interioare, această știință contemporană nu poate pătrunde în acele domenii, despre toate acestea nici nu este nevoie să vorbim. Dar dacă o asemenea problemă se pune totuși, atunci este posibil ca în sufletul omului să apară și o altă întrebare: Deoarece este neîndoielnic că în fiecare om, în inima și în sufletul său există o nostalgie pentru cunoașterea și înțelegerea acestor lucruri, cum se face atunci că tocmai prin metodele de cercetare cele

mai corecte omul rămâne despărțit de lumea în care el ar dori să privească? Dacă se pune o asemenea întrebare fără idei preconcepute, se ajunge la concluzia că omul poate înțelege numai o anumită categorie de fapte, față de care se află într-o poziție foarte precisă. Omul poate să înțeleagă numai lucrurile despre care știe cum au apărut, cum devin ele. El poate să înțeleagă numai acele lucruri în a căror creație el se poate implica, într-un anumit mod pe care-l înțelege. Numai acele lucruri le poate înțelege la a căror creere el poate fi, într-un fel sau altul, prezent. Dacă, însă, omul își îndreaptă privirea asupra a ceea ce îl înconjoară în natură, asupra ființelor din toate regnurile naturii, va fi nevoit să recunoască: Da, așa cum se prezintă toate acestea, cum apar ele gata făcute în fața mea, eu le pot cerceta cu cele cinci simțuri ale mele, le pot recunoaște, pentru că le pot studia legile cu ajutorul rațiunii mele, dar în clipa când vreau să cuprind cu mintea apariția și devenirea lor, atunci acestea se refuză privirii mele, care vrea să pătrundă în lucruri. Ființele și faptele din regnurile naturii întâmpină pe om ca lucruri deja create, în așa fel încât pare că el nu poate, deocamdată, să participe la producerea acestora. Dacă, pe de altă parte, omul privește în interiorul său, observă ce ființează în viața sa sufletească, ca gânduri, reprezentări, sentimente, impulsuri de voință, tot ce formează bogăția lumii sale interioare, o lume a cărei realitate o trăiește mult mai mult decât realitatea lucrurilor exterioare, chiar mai mult decât realitatea a ceea ce aparține din el însuși lumii exterioare. Cine ar putea tăgădui faptul că, mai mult decât realitatea proceselor fizice și fiziologice care se desfășoară în organismul nostru, au pentru noi realitate durerile și suferințele noastre, impulsurile și pasiunile noastre, gândurile și idealurile noastre, pe scurt, tot ce, din momentul când ne-am trezit dimineța și până seara, când adormim, se agită neconținut în viața noastră sufletească. Dar și atunci când încercăm să adâncim introspectia vieții noastre sufletești și vedem cum aceasta se deschide spre viața exterioară, cum un lucru sau altul ne impresionează, cum ne umple de grijă sau de bucurie,

ei bine, și atunci ne dăm seama că nu putem participa la procesul lor de formare. Iar când știm că un lucru ne devine inteligibil doar dacă participăm la procesul său de creație, abia atunci ne este clar ce ne este refuzat prin ambele moduri de abordare amintite. Este, într-adevăr, suficient să aruncăm o privire asupra a ceea ce produce fantezia noastră, asupra a ceea ce creăm prin ce stă în puterile noastre interioare, asupra a ceea ce facem după gândurile și idealurile noastre proprii, este suficient să ne amintim de tot ce este astăzi îngăduit omului să vadă prin tehnica sa, prin felul și modul în care el combină forțele naturii ca să înțelegem ce simte el când participă la opera de construire, la creație, la devenire, sentimentul său de înțelegere satisfăcută, dar și felul cum se simte nesatisfăcut, sentimentul că stă în fața unei porți prin care nu i se îngăduie să pătrundă atunci când, privind în jurul său, vede lucruri la al căror proces de creație nu poate participa.

Și acum să punem și întrebarea dacă nu este totuși posibil ca în ceea ce simțim ca un proces de devenire al existenței în care suntem implicați să găsim undeva o modalitate de a participa la procesul de creație. Există un domeniu în care putem ști în mod nemijlocit că participăm la procesul de creație, dar în care știm la fel de bine că nu putem pătrunde cu privirea, dacă rămânem doar la nivelul unei cunoașteri și a unei observații întemeiate doar pe conștiința noastră obișnuită. Ce se petrece aici, în acel domeniu, i se revelează omului în fiecare zi, dacă ne gândim numai la ciudatele fenomene din timpul tranzițiilor de la somn la starea de veghe. Aceste fenomene sunt, pentru cel care vrea să pătrundă adânc în esența vieții, de o mare importanță. Ele provoacă ceva ce am putea numi un mister al vieții; și dacă conștiința noastră obișnuită nu observă că există ceva deosebit de important în această alternanță somn-veghe, aceasta se datorează faptului că tot ce este obișnuit își pierde forța de impresie asupra omului. Deoarece suntem obișnuiți să trăim zilnic alternanța între somn și starea de veghe în intervalul de douăzeci și patru de ore, nu ne mai dăm seama de marea și

excepționala importanță a acestui fenomen cotidian. Dacă vrem să aflăm în ce constă diferența dintre somn și starea de veghe, trebuie să recunoaștem că la început totul pare foarte simplu, de la sine înțeles, căci fiecare dintre noi știe că starea de somn apare ca un fel de suprasaturare a sufletului, care de la deșteptare și până la culcare se manifestă ca un flux și reflux de sentimente și senzații, de pasiuni și impulsuri, de dorințe și neîmpliniri, de reprezentări și idealuri, pentru ca apoi totul să aibă o intensitate în descreștere și această lume să se cufunde în întuneric, în obscuritatea inconștientului. Fiecare om este convins însă de faptul că și în starea intermediară dintre momentul când adoarme seara și se trezește dimineața cu ființa sa se întâmplă ceva la care, însă, nu poate fi prezent cu conștiința. Ceea ce putem spune despre aceste stări alternative, de somn și de veghe, pare de la sine înțeles; însă, dacă ne gândim mai bine la acest „de la sine înțeles” atunci vom deveni conștienți că motivul pentru care aici se pune un zăvor cunoașterii noastre nu se află prea departe. Dacă luăm în considerare această alternantă stare de veghe/somn trebuie să spunem că, de fapt, întreaga noastră viață din starea de veghe, întreaga noastră viață conștientă din timpul zilei este ca un proces de dezagregare, de dizolvare a unor fenomene profunde care au loc în organismul nostru. Nu este aici locul să abordez, pentru că ne-am depărta prea mult de tema noastră, procesele fizice, chimice și fiziologice care se petrec în fenomenele care se desfășoară în cadrul oboselii. Nu este cazul să vorbim acum despre aceasta. Ceea ce sare însă în ochii oricui este că oboseala este un proces de uzură, de distrugere al unor forțe profunde ce lucrează în organismul nostru. Putem înțelege din aceasta că viața noastră din timpul zilei conține în sine faptul uimitor că ea nu participă la refacerea noastră, ci, dimpotrivă, rezultatul este oboseala, că ne mistuie în mod continuu, ne consumă. Aceasta este realitatea: viața din timpul zilei este un proces de dezagregare, de epuizare și oricărui observator lipsit de prejudecăți i se arată în mod clar că somnul este un proces opus, un proces creator, care

restabilește, aducând din nou ordine în organism, creează din nou ceea ce procesul de veghe face să se ofilească.

Este normal că noi tocmai despre acest proces creator care se desfășoară în timpul somnului nu putem ști nimic. Este un proces creator care are loc în noi înșine, dar despre care totuși nu putem ști nimic, deoarece chiar înainte de a ne angaja în el pierdem în mod nemijlocit starea de conștiință. Nu putem vedea, așadar, prin capacitatea noastră obișnuită de cunoaștere când un proces creator se petrece în noi. Din aceasta rezultă însă că am putea cuprinde ceea ce în natură, în fenomenele lumii este un proces creator numai dacă am reuși să ne menținem starea de conștiință dincolo de acel proces care ne buimăcește. În momentul în care omul își dezvoltă în sine puterea creatoare, conștiința i se tulbură; el cade în starea de somn, de lipsă de conștiință. Rezultă că ființa umană, așa cum se prezintă în prezent, este astfel orânduită, încât atunci când ar trebui să participe la o activitate creatoare, activitate care are loc chiar în omul însuși, acesta este buimăcit, conștiința i se stinge și, prin urmare, nu poate fi martor la procesul creator care se petrece în el însuși. Noi nu putem pătrunde activitatea creatoare care are loc în interiorul organismului nostru deoarece conștiința ne este adormită, astfel încât pentru conștiința noastră acest proces rămâne o lume exterioară. Pentru a ajunge la cunoașterea lucrurilor care se petrec în spatele lumii senzoriale trebuie să depășim conștiința obișnuită; numai astfel vom putea să pătrundem într-un proces de creație, fie în cel care se desfășoară în noi înșine, fie într-un altul asemănător.

Există undeva în lume un lucru care să ne arăte că, depășindu-ne pe noi înșine, depășind conștiința obișnuită, putem pătrunde în ceva străin pentru noi, fără ca aceasta să ne tulbure mintea, fără să cădem într-o stare de somn? În aria largă a conștiinței obișnuite există două lucruri prin care omul este scos din conștiința sa obișnuită, din conștiința de toate zilele, astfel încât să nu mai fie năucit sau cufundat în somn, așa cum este acum

în fiecare seară. Aceste două lucruri, care în cadrul stării de conștiință obișnuită pot fi un model pentru ieșirea conștiinței din ea însăși și pentru pătrunderea acesteia în ceva străin, aparțin de domeniul moral. În acest sens, sufletul își poate crea concepte-model pentru modul în care se poate desprinde de el însuși, fără să-i fie conștiința tulburată, din două trăiri de natură morală care străbat întreaga viață umană. Aceste două trăiri sunt, în primul rând, mila, compasiunea și, în doilea rând, conștiința morală. Dacă studiem modul în care compasiunea și conștiința se asociază în viața morală cu conștiința, atunci ne putem face o idee despre ce s-ar întâmpla dacă conștiința s-ar desprinde de ea însăși. Dacă simțim milă, iubire, simpatie pentru un suflet străin, atunci nu trăim în noi propriile noastre simțăminte - căci în acest caz nu am simți mila și iubirea - ci bucuria și suferințele, durerile și plăcerile celui alt suflet. Ne aflăm într-un moment când suntem pregătiți să ne contopim cu celălalt suflet, trăim - și o observație făcută fără idei preconcepute ne poate lămuri în acest sens - în afara conștiinței obișnuite, ne aflăm în celălalt suflet. De fapt, avem în fața sufletului nostru un profund secret al vieții. Acest secret, al trăirii în altul, este cu atât mai profund cu cât resimțim această contopire ca pe ceva moral, fără ca în acest timp să devenim amețiți și fără a ne pierde conștiința. Măsura în care un om este în stare să-și păstreze conștiința trează când nu-și trăiește propria suferință sau bucurie, ci suferințele sau bucuriile unui suflet străin este un adevărat barometru pentru moralitatea sa. Când conștiința este ca și adormită față de suferințele sau bucuriile unui suflet străin avem semnul unei deficiențe morale, căci ne aflăm într-o stare asemănătoare cu aceea pe care o avem față de propria activitate creatoare în timpul somnului. Conștiința pare să doarmă față de suferințele și bucuriile altuia. O a doua trăire, tot în domeniul moral, care ne conduce la depășirea conștiinței obișnuite, este conștiința, acea conștiință despre care, dacă o analizăm în mod obiectiv, fără idei preconcepute, putem spune: Ceea ce facem sau vrem să facem, împinși de instinctele noastre, de

pasiunea existenței noastre, de ceea ce ne comandă simpatiile sau antipatiile pe care le avem, de ceea ce iubim sau detestăm, de ceea ce vrem să facem sau să nu facem, în toate aceste situații din afară se poate vorbi de educație, de relații sociale, dar niciodată despre ceea ce numim conștiință. Conștiința ne vine - acest lucru îl simțim și îl trăim - dintr-o lume din care ni se vorbește în lumea noastră a percepțiilor, căci tot ce putem percepe se corectează când se transformă în impulsuri de acțiune prin cerințele suprasensibile ale conștiinței. O dovadă a existenței conștiinței o constituie, în domeniul moral, faptul că sufletului i se poate spune ceva, ceva ce nu există în starea de conștiință obișnuită. Și, din nou, avem de-a face cu un defect moral când sufletul, unde ar trebui să vorbească conștiința, intră într-un fel de somn, nu aude glasul conștiinței, ascultă numai de ceea ce poate vorbi, în cadrul lumii sensibile, impulsurilor de acțiune din simpatie sau antipatie. Dacă ne putem deprinde să ieșim din conștiința noastră fără a intra într-o stare de toropeală, atunci observăm, fiind în starea de conștiință obișnuită, că în conștiință se petrece un fenomen prin care se vorbește sufletului, în așa fel încât acesta nu este avizat să perceapă ceva, să primească impulsuri din partea a ceva care acționează asupra sa, din lumea exterioară. De aici trebuie să tragem concluzia: Dacă permitem ca, așa cum în domeniul moral pătrundem în alte ființe, în alte lucruri care se află în afara a ceea ce știm, a conștiinței noastre, prin milă și iubire, dacă permitem, așadar, să ni se spună adevăruri prin intermediul conștiinței, adevăruri care nu provin din lumea senzorială, dacă este posibil să pătrundem astfel în ființe străine și să lăsăm ca în suflet să ni se vorbească după acel model în care vorbește conștiința, atunci există posibilitatea de a pătrunde într-o altă lume decât cea care este dată conștiinței pe care o avem în starea de veghe de la trezire până la culcare. Această posibilitate rezultă, în mod practic, din acele metode pe care le numim metode de inițiere. Acestea constau în aceea că viața noastră sufletească, în măsura în care ea este reprezentare, simțire și voință, este activată într-un alt

mod decât suntem obișnuiți pentru activitățile din cadrul științei exterioare sau pentru cunoașterea exterioară a lumii înconjurătoare.

Pentru ce ne formăm, în viața obișnuită, reprezentări, concepte, idei? Nimeni nu va contesta că, în mod obișnuit, pentru omul contemporan, scopul în care el își creează reprezentări, concepte și idei este ca prin acestea, ba chiar și prin senzațiile și sentimentele sale, să ajungă la o cunoaștere a ceea ce se află în lumea exterioară. Astăzi numim adevăr ceea ce corespunde, din conceptele și ideile noastre, cu o lume exterioară oarecare, cu un fenomen al lumii exterioare care reprezintă o imagine a acelor fenomene. Pentru orice viață exterioară, pentru orice cultură exterioară numai această activitate a vieții noastre sufletești este singura corectă. Dar această activitate a vieții noastre sufletești trebuie să fie complet schimbată, dacă vrem să pătrundem în secretele suprasensibile ale existenței, cu alte cuvinte - să folosim chiar acest cuvânt prohibit -, dacă vrem să pătrundem în secretele oculte; atunci trebuie să putem face abstracție cu totul de ceea ce înseamnă, în lumea exterioară, conceptele, ideile și imaginile reprezentărilor, precum și senzațiile, sentimentele și impulsurile de voință. Nu este necesar să ne întrebăm ce înseamnă aceste activități sau mișcări sufletești, cu privire la valoarea de adevăr pe care o au pentru un lucru sau altul din lumea exterioară. Trebuie doar ca tot ce poate deveni conținut al vieții noastre sufletești să fie considerat un mijloc de autoeducație pedagogică interioară pentru viața noastră sufletească: Trebuie să lăsăm ca ideile, conceptele și chiar senzațiile și sentimentele să acționeze de așa manieră în sufletul nostru, încât acesta să rămână închis față de tot ceea ce putem prelua din lumea exterioară și chiar față de tot ceea ce, în cursul vieții, am asimilat ca deprinderi și trăiri și le-am înmagazinat în memorie. Dacă, printr-un efort de voință, putem să facem abstracție de toate impresiile pe care ni le transmite lumea exterioară și simțurile, de toate calculele și combinațiile pe care le face rațiunea, dacă putem face abstracție de toate necazurile și grijile,

dar și de bucuriile și de tot ce am adunat în memorie, dacă ne putem goli sufletul, așa cum se golește el singur, seara, când datorită oboselii se instalează starea de somn, dacă apoi putem obține exact opusul somnului, dacă suntem în stare ca în deplină facultate a conștiinței să călăuzim chiar această conștiință spre orice fel de reprezentări fecunde, îndeosebi de natură simbolică, spre acelea care au cât mai multe înțelesuri, atunci nu trebuie să le cerem o valoare veridică, ci o valoare educativă pentru suflet. Dacă, în continuare, ne concentrăm sufletul, printr-o voință puternică, asupra unui anumit conținut, fie o reprezentare imaginativă, fie un impuls senzitiv, pe care îl stabilim ca punct central al vieții sufletești, dacă astfel activitatea sufletească, purificată de toate celelalte lucruri, o orientăm spre această imagine pe care singur a ales-o și dacă reușim să menținem, printr-o mare putere a voinței, întreaga viață sufletească în stare trează, concentrată asupra conținutului pe care singuri l-am ales, atunci observăm că nu de la conținutul acestei imagini, ci de la forțele sufletești parcă radiază ceva în viața noastră sufletească. Astfel ajungem să trăim interior ceva ce altfel nu putem trăi, trăire de la care obținem experiența nemijlocită; trăiești acum ceva ce este atât de real, atât de important, atât de esențial pentru existență, ca și lucrurile concrete pe care le vedem cu ochii, le auzim cu urechile - este absolut la fel de real, numai că toate acestea nu le-ai putea cunoaște și trăi numai prin activitatea sufletească animată de lumea senzorială sau de rațiune. Pe scurt, abia acum se cunoaște ce înseamnă trăire suprasensibilă; abia acum omul se știe în nucleul său spiritual-sufletească; abia acum începe el să înțeleagă că se poate trăi într-o entitate interioară sufletească, independent de corporalitate. Conștiința suferă acum în întregime o transformare.

Subliniez că ceea ce conduce la o asemenea activitate interioară este opusul procesului pe care îl trăim atunci când ne concentrăm atenția asupra unui obiect strălucitor, intrând într-un fel de hipnoză. Ceea ce se produce aici, de către o stare sufletească care altfel nu

există, se face printr-o intensă concentrare asupra unui obiect care exclude orice alt fel de activitate sufletească. Ceea ce se realizează prin această concentrare asupra unui conținut lăuntric liber ales corespunde cu o astfel de activitate sufletească, în sensul că este tot o concentrare; dar totodată este și contariul, în măsura în care conștiința se stinge când ne transpunem într-un fel de hipnoză cu ajutorul unui obiect strălucitor, în timp ce conștiința rămâne activă dacă printr-un puternic act de voință punem în mișcare un conținut lăuntric - dar numai lăuntric - de reprezentări în punctul central al vieții sufletești. O asemenea metodă de a implica sufletul propriu se numește, cu o expresie folosită în știința spiritului, meditație. Aceasta este adevărata meditație. Atrag din nou atenția că acest fel de meditație se realizează în practică mult mai greu decât s-ar putea crede la început, când ascultăm doar o simplă descriere. Căci numai cu unele încercări sporadice nu se obține nimic în acest domeniu, ci trebuie în permanență să creăm noi reprezentări și imagini, reprezentări care să pornească din viața noastră intelectuală și morală, reprezentări simbolice; trebuie să obținem în continuu asemenea concentrări, să realizăm asemenea meditații, sosește acea clipă decisivă care nu este altceva decât cunoaștere lăuntrică: Tu ai în ființa ta un sâmbure al ființei tale sufletesc-spirituale care trăiește într-o realitate suprasensibilă și care nu se servește, pentru a percepe această lume suprasensibilă, de organe senzoriale exterioare sau de rațiunea dependentă de activitatea creierului.

Din toate faptele pe care le-am expus până aici puteți reține unul, și anume că am rămas în permanență în zona noastră interioară, că ne-am abătut de la lumea exterioară și suntem repliați numai asupra interiorității noastre. Ceea ce putem afla acolo este, și nici nu poate fi altfel, doar o experiență interioară, dar această experiență interioară ne duce practic la ceva foarte precis. Omul care realizează în acest mod o concentrare, o meditație, își vede câmpul său vizual plin de realități, realități pe care la început le putem numi viziuni. Sub

formă de imagini apar tot felul de lucruri care nu se pot asemui cu ceea ce s-a trăit mai înainte; apar fel de fel de imagini care nu au nici o asemănare cu trăirile anterioare; cu anumite lucruri exterioare nu se poate face o comparație, dar în ce privește felul și modul cum sunt alcătuite și cum acționează, totul reprezintă o experiență absolut nouă, nu este o combinație de lucruri anterioare. Acest „absolut nou”, în sensul curent pe care îl are utilizarea cuvântului, îl putem numi viziune. Este extrem de asemănător chiar în cele mai mici amănunte imaginilor de vis, numai că, în comparație cu imaginile obișnuite de vis, este de o intensitate mult mai mare și de un realism care se impune, așa putea spune, o realitate insistentă.

Aici survine, pentru cel care aplică metodele de obținere a accesului în lumea suprasensibilă, un obstacol pe care îl putem numi pericol. Apare pericolul ca el să considere *a priori* această lume de imagini, de viziuni, ca fiind ceva real, ceva ce se află în fața noastră, la fel cum s-a aflat în fața lui lumea sensibilă obișnuită. Există primejdia să dea expresiei „această lume este reală” același sens pe care-l acordă când este vorba de lumea senzorială. Această primejdie devine mai mare dacă nu se aplică toate măsurile de precauțiune într-o astfel de pregătire ocultă, măsuri despre care astăzi nu vom putea discuta în amănunt, dar pe care mulți dintre dumneavoastră le puteți găsi explicate în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoștințele despre lumile superioare***. Dacă însă sunt luate aceste măsuri preventive, omul nu pierde nici o clipă, față de lumea care-i stă în față, sentimentul că el însuși este cel care evocă această lume. Este de o importanță deosebită ca niciodată conștiința să nu fie lăsată să adoarmă, să se piardă, până la a ajunge la impresia că avem în fața noastră o lume străină. Ea pare, într-adevăr, ca o lume străină, care se extinde în spațiu, ea ne prezintă fenomene care se desfășoară în timp, ca și cele din lumea sensibilă exterioară, ea ne induce în eroare, ca și un vis care apare a fi realitate. Persoanele care, datorită măsurilor de precauțiune de care am vorbit, nu ajung în situația de a vedea că această lume de

viziuni nu este decât o lume creată de ei înșiși, ajung, bineînțeles, la reverie, la fantasme. Prin aceasta se deosebește omul cu adevărat clarvăzător - și vă rog să îmi permiteți să folosesc acest cuvânt - de cel care nu este decât un vizionar, un fantezist care crede că viziunile pe care le are în fața sa ar fi ceva obiectiv; dar cel care înaintează spre adevărata clarvedere știe în fiecare clipă, și trebuie să știe - printr-un autocontrol riguros -, că, deși percepe o lume spațială vastă în jurul său, nu are în față decât o lume închipuită, creată de el însuși. Nici un moment - și lucrurile acestea acționează foarte sugestiv - conștientă că are de-a face doar cu propria creație nu trebuie să se piardă. Această conștientă trebuie să devină din nou obiect de meditație și concentrare. Omul trebuie să-și solicite voința mai mult și mai intens și să se concentreze din ce în ce mai activ asupra faptului că lumea pe care, ca să spunem așa, a cucerit-o este propria lui creație, că ea este făurită de el însuși. Apoi intervine - și acest lucru poate fi descris, desigur, numai ca o trăire practică - ceva specific, în conștientă noastră: recunoaștem acum că în această activitate am făcut ceva, și am făcut în mod conștient, ceea ce facem și în starea de conștientă normală.

S-a spus astăzi că în starea de conștientă normală noi exercităm, de fapt, un proces de dezagregare asupra noastră înșine. Cu conștientă sa normală, omul nu sesizează, nu ține seama de aceasta. Dacă însă, în modul amintit, în deplină conștientă, el ajunge să-și creeze, ca printr-o vrăjitorie, o asemenea lume și să mențină totodată gândul pe care l-am exprimat mai sus, intervine și o deplină cunoaștere și înțelegere a faptului că prin tot ce a dobândit, ceea ce, cu un termen tehnic, se numește *cunoaștere imaginativă*, el provoacă și un proces de distrugere. Omul observă că întotdeauna ajunge la punctul unde lumea imaginativă îl poate, pur și simplu, mistui, îl poate consuma, îl poate slăbi, poate ajunge chiar la o cedare a nervilor, la îmbolnăvire, dacă vrea să lase deoparte deplina conștientă, numai printr-o voință puternică: Peste tot în această lume te găsești tu însuși. Forța care rezidă în această conștientă - în ea te afli tu

însuți - nu ne va lăsa niciodată să atingem acel punct în care am trece granița, dincolo de care ar începe procesul real de distrugere. Prin faptul că nu suntem lăsați să ajungem la procesul de distrugere, ci îl împiedicăm să se producă prin aceea că ne menținem conștiința că noi înșine suntem creatorii lumii imaginative, ei bine, prin aceasta suntem în situația de a participa la un proces de creație. Prin toate acestea pătrundem, de fapt, într-o lume creatoare și învățăm să cunoaștem, învățăm să urmărim în mod conștient ce se întâmplă în mod asemănător atunci când, după ce am adormit, se petrec în noi activități creatoare pe care în starea de conștiință normală nu le putem percepe. Învățăm astfel că în acest mod devenim martori ai unui proces creator, înțelegem ceva despre o devenire, o devenire care are loc în noi înșine.

Dar toate acestea - numai aceste etape ale inițierii pot fi descrise - sunt legate și de faptul că încetul cu încetul întregul proces ne constrânge să renunțăm la ceva la care un clarvăzător obișnuit nu renunță cu plăcere. Clarvăzătorul obișnuit este atât de fericit când poate trăi în lumea viziunilor sale, se laudă atât de mult cu experiențele sale într-o lume superioară, și aceasta acționează atât de pregnant, încât poate lua ușor totul ca o realitate. Atunci el poate să intre foarte ușor într-o criză de nervi, într-o cădere nervoasă. Dacă însă impulsul de voință pe care l-am descris este menținut cu deplina conștiință: Tu însuți faci toate astea!, dacă niciodată conștiința nu este lăsată să adoarmă, ei bine, atunci survine ceea ce multora le aduce o părere de rău: faptul că acea forță care rezidă în impulsul de voință menționat se implică în mod distrugător asupra întregii lumi imaginative, și că multe aspecte care clarvăzătorului obișnuit îi par a fi cele mai valoroase se risipesc, dispar. Cu alte cuvinte: În timp ce apariția conștiinței imaginative este un element care reprezintă cu adevărat forțele care formează un proces creator - căci nu-l lăsăm să depășească limita unde ar interveni distrugerea -, în timp ce, după modelul conștiinței obișnuite în care ieșim prin milă și iubire din conștiința noastră și pătrundem

într-un proces creator, dacă intervenim în mod autodistructiv, autoorganizator dar și combinator, prin actul de voință descris, în lumea noastră vizionară, ajungem să dezvoltăm în noi o activitate ce nu poate fi percepută nicăieri în lumea exterioară și care, totuși, foarte curând se dovedește pentru observație a fi activitate creatoare care are loc în noi, și care scapă conștiinței obișnuite, o faptă creatoare care reprezintă nucleul ființei noastre spiritual-sufletești, așa cum acționează în mod creator asupra propriului nostru organism, cum își extrage din nou forțele din ambianța spirituală și cum stă în mijlocul Cosmosului spiritual. Pe treapta următoare care, în limbaj tehnic, se numește *inspirație*, învățăm să recunoaștem nucleul ființei noastre spiritual-sufletești și cum stă el în chiar forțele creatoare ale Cosmosului. În timp ce imaginația, ca primă treaptă a inițierii, ne introduce în noi înșine, și aceasta doar prin faptul că ni se deschide în față, ca printr-o vrajă, o lume care este în realitate numai o lume de viziuni, prin procesul de inspirație, trecem pe o treaptă superioară. În această lume de viziuni, pe care ne-a deschis-o imaginația, apare ca un fulger ceva ce acționează ca și cum ar veni din Cosmosul spiritual și care vine, de fapt, în mod real de acolo - observația însăși o confirmă -, ceva ce ne vorbește în așa fel încât în conștiința obișnuită, normală o recunoaștem numai în domeniul conștiinței. Conștiința se mai poate compara cu felul în care în cazul inspirației se vorbește conștiinței imaginative; apoi însă imaginația trece în inspirație și ajungem astfel într-o lume cu adevărat spirituală, într-o adevărată lume suprasensibilă.

Și acum, prin faptul că prin propria noastră evoluție am atins punctul de unde, în spatele evenimentelor sensibile putem vedea, de exemplu, minunatul secret al devenirii umane, vom putea să descifrăm și secretul morții. De acum ne va fi cu neputință să mai credem că ceea ce trăiește în sufletul unui om - când vedem că acest om pășește prin naștere în existență, când ne dăm seama că trăsăturile mai întâi nedefinite ale feței și mișcările stângace ale copilului se dezvoltă și devin treptat mișcări

coerente și trăsături bine conturate -, că tot ceea ce pornește din punctul central al sufletului, care face plastică fizionomia, că până și circumvoluțiunile cele mai fine ale creierului realizate abia după naștere ar apărea doar ca rezultat al eredității. Astăzi privim mai mult în trecut, spre nucleul spiritual și sufletesc al ființei care vine de fapt dintr-o altă lume și se conjugă cu ceea ce este luat de la mamă și de la tată; nu ne referim numai la moștenirea ereditară, ci și la ceea ce provine din lumea spirituală și este legat cu ceea ce se moștenește prin ereditate de la părinți sau, mai ales, de la străbuni. Ceea ce înainte era doar credință devine acum o concepție reală: faptul că nucleul spiritual-sufletesc al ființei vine din lumea spirituală și modelează plastic ceea ce este fizic-corporal. Dacă urmărim viața, și o facem cu ajutorul cunoștințelor dobândite prin inițiere, constatăm că nucleul spiritual-sufletesc al ființei își orientează din ce în ce mai mult trăirile și experiențele din cursul existenței dintre moarte și o nouă naștere către interioritate și face abstracție de lumea exterioară. Noi înțelegem cum prin această întoarcere a nucleului ființei de la ceea ce este exterior fața se zbârcește și capătăm următoarea impresie directă: în timp ce, după ce am depășit punctul culminant al vieții, corporalitatea noastră exterioară începe să se vestejească, chiar și creierul începe să se ofilească, astfel încât ceea ce sufletul poartă în sine nu mai ajunge să se exprime și pare că însuși sufletul ar degenera; vedem cum ceea ce nu mai poate să se exteriorizeze se retrage în interior, își concentrează forțele, așa cum ceea ce am trăit, am experimentat, am îndurat sau am învins se regăsește reunit în suflet și atinge forța sa interioară cea mai mare când părăsește trupul; când procesul își continuă cursul, forța interioară maximă se unește cu forțele care încheagă în lumea suprasensibilă arhetipul unei noi încarnări, a unui nou corp într-o nouă viață. Astfel, evoluția nucleului spiritual-sufletesc al ființei, forța sa de creație a corporalității exterioare, devine un fapt nemijlocit prin privirea în lumea spirituală. Și când, apoi, comparăm ceea ce se află la începutul vieții, plămuirea treptată a corpului, cu

ceea ce se află la sfârșitul vieții, cu retragerea-în-sine a experiențelor din timpul vieții prin intermediul sufletului, cu desprinderea forțelor sufletești de trup și cu trecerea prin poarta morții, totul devine pentru o contemplare suprasensibilă asemănător cu comparația pe care o facem între momentul de început și cel de sfârșit ale unei plante, când procesul final este de așa natură încât ceea ce se formează ca germene, sămânța, reprezintă un început pentru ceea ce va deveni viitoarea plantă. Dar în timp ce în cazul plantei vedem începutul și sfârșitul, legate astfel încât, în esență, apare mereu același lucru, printr-o cunoaștere suprasensibilă dobândită prin inițiere vedem că ceea ce a experimentat sufletul în cursul vieții este întrețesut în nucleul sufletesc-spiritual al ființei și cum omul, când revine după intervalul dintre moarte și o nouă naștere, care este destul de lung, își formează noul trup. Acum, acest nucleu spiritual-sufletesc al ființei își formează noul trup, noua sa existență în așa fel, încât să reprezinte efectele cauzelor faptelor trăite în vieți anterioare.

În felul acesta, prin acele metode care sunt dobândite prin inițiere și care își au modelul în sentimentul de compasiune și conștiința conștiinței normale, procesele din lumea suprasensibilă legate de om devin cunoaștere nemijlocită. Inițierea devine prin aceasta drumul prin care suim în lumile suprasensibile.

Dacă vă aplecați mai mult asupra a ceea ce s-a comunicat aici în mod foarte sumar și dacă urmăriți ceea ce am scris în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare***, veți constata că inițierea, așa cum este înfățișată în prezent, are o particularitate foarte clară. Ea se orientează, prin modul cum își prezintă rezultatele, pentru a corespunde cerințelor nivelului contemporan de cultură a umanității, pretențiilor actuale ale logicii, ale rațiunii sănătoase a omului și ale științei, astfel ca aceste procedee de inițiere să poată fi recunoscute ca reprezentând calea prin care omul, fiecare om, poate dobândi o cunoaștere a lumii suprasensibile. Prin acțiuni declanșate în deplină libertate, prin trezirea sufletului, a forțelor sufletești

interioare, omul urcă spre aceste procese suprasensibile care îi deslușesc drumul nucleului spiritual-sufletesc al ființei sale prin lume, deslușiri care nu aparțin numai unei lumi care nu trebuie să ne preocupe, ci unei lumi din care trebuie să extragem permanent forță și încredere pentru viața obișnuită. Faptul că inițierea ține seama de mijloacele logicii noastre contemporane, de cerințele științifice ale prezentului, reprezintă o cucerire, s-ar putea spune, a procesului de inițiere. Oamenii vor reuși, treptat, să câștige, pe această cale, cunoștințe după modelul gândirii științifice, cunoștințe care pătrund în sentimentul religios, care dau satisfacție sentimentului religios prin cunoaștere. Prin aceasta, se produce însă o răsturnare care se manifestă prin pătrunderea procesului de inițiere în cultura prezentului și a viitorului. Este o răsturnare în evoluția omenirii care o putem caracteriza drept trecerea ce va avea loc de la credință la cunoașterea lucrurilor suprasensibile.

Credința, așa cum a apărut și s-a manifestat - și se poate înțelege mai ușor că această schimbare poate surveni dacă luăm în considerare acest lucru - atunci când lucrurile se studiază cu mijloacele inițierii, este de așa natură încât nu este ceva născocit, ca o nouă explicație care și-ar avea rădăcinile în irealitate, ci conduce înapoi, spre rezultate obținute cu mult înainte de oameni inițiați, duce la trăiri ale inițierii. Numai că există o deosebire între noua inițiere, așa cum am prezentat-o aici și care va deveni încetul cu încetul inițierea preponderentă a omenirii, și inițierea din vechime.

În vechime exista o regulă foarte strictă și care mai există și astăzi în lume, pentru multe sisteme de inițiere, ca cel care caută drumul evocat să aibă un conducător, care în anumite cercuri este numit chiar conducător spiritual sau guru. Care este sarcina acestui guru? Ei bine, am văzut că în cursul unei evoluții lăuntrice, așa cum am descris-o, se ajunge la anumite pericole de care trebuie să fim preveniți. La început, în acel tip de inițiere care s-a moștenit din antichitate, sarcina pentru guru este aceea de a atrage atenția asupra acestor pericole. Și astăzi sarcina lui poate fi aceeași, dacă rămâne numai la

rolul unui profesor care urmărește activitatea studentului și se bucură de încrederea acestuia. Dar este clar că noul guru nu mai trebuie să fie ce a fost vechiul guru, și din ce în ce mai puțin va avea voie să fie, pe măsură ce inițierea se va adapta procesului progresiv al dezvoltării omenirii. De fapt, inițierea a început așa cum am arătat. Omului i se indicau, în măsura în care avea un maestru personal, diferitele reguli: acum te concentrezi asupra unui obiect, apoi asupra altuia, acum trebuie să faci acest exercițiu, apoi altul; după aceasta se crea, sub strictă supraveghere, starea în care survine lumea imaginativă. În timp ce omul modern - și aceasta rezidă în natura acestuia - trebuie ca prin propria sa voință să aducă imaginația în inspirație, această trecere se făcea înainte de către vechiul guru, care trecea pe discipol de la starea imaginativă la cea inspirativă, și o făcea prin anumite influențe care îi erau accesibile omului când era adus la o astfel de treaptă, astfel încât ceea ce am spus că acum se află în voința proprie a omului în trecut era exercitat de un guru, ca un impuls asupra discipolului. Guru implanta în discipol ceva care aducea ordine în viața imaginativă a acestuia, în viziunile sale. Dar în felul acesta omul nu mai era liber, guru îl avea în puterea sa și discipolul devenea, într-o anume măsură, o unealtă în mâinile gurului. Este lesne de înțeles că, prin aceasta, toate vechile inițieri, de unde rezultau și toate cunoștințele religioase, erau legate de un imperativ sever, care cerea ca guru, cel care conducea inițierea, să fie mai presus de orice imoralitate, mai presus de exercitarea oricărei influențe nocive asupra discipolului; guru trebuia să fie, prin mentalitatea sa, mai presus de orice posibilitate de a înșela și numai când avea această calitate putea obține rezultate; el trebuia să-și folosească influența numai pentru a transmite elevului imaginile lumii superioare obținute de el însuși, astfel încât să-i ușureze discipolului calea. Eu cred că nu este nevoie de multe dovezi, dacă nu aveți idei preconcepute, ca să înțelegeți mersul conștiinței moderne, faptul că omenirea va deveni din ce în ce mai independentă de influențe personale și în legătură cu ce este cunoașterea superioară, suprasensibilă. Este o

cerință a mersului neîntrerupt al evoluției omenirii. Toți acei guru care și-au format discipoli în jurul lor, ca întemeietori de religii sau secte, vor dispărea din procesul evolutiv al umanității; în locul lor, pentru cei care caută inițierea, vor apărea oameni de încredere, care se câștigă tot așa cum se câștigă și încrederea într-un profesor. Dar acesta trebuie să fie, ca să spunem așa, un profesor liber ales și care în nici un caz să nu fie ca un guru. Întemeierea de secte în felul vechilor adepți nu mai satisface nevoile omenirii. Și este chiar bine ca în legătură cu aspectele legate de evoluția suprasensibilă oamenii să nu fie prea creduli, ci, dimpotrivă, să fie sceptici, să se întrebe nu o dată sau de două ori, ci de multe ori cui trebuie să acorde încrederea și, dacă pot, să manifeste mult, foarte mult scepticism când cineva vine ca un profet, ca un întemeietor de secte, dacă un adept vrea să se impună ca un mare învățător. În domeniul de care ne ocupăm acum, acesta este un moment periculos, când anumite curente spirituale, care vor să introducă ocultismul în lume, se bazează pe persoane care se pretind reprezentanți ai unor mari învățători, care vor să se impună oamenilor, și nu pe o încredere care să pornească de la sine, pe o încredere lăuntrică izvorâtă din întâlnirea discipolului cu învățătorul și care ia naștere în sufletul elevului. Într-o anumită privință noi am trăit un exemplu clasic pe care cred că este util să-l amintesc acum. În ultimele decenii a apărut o personalitate care a adus în omenire cunoștințe deosebit de importante, nu dintre cele care sunt recunoscute și admise pe baza unor explicații de natură exterioară, ci din cele care s-au revelat prin trăinicia lor interioară, ca ceva ce conduce către secretele suprasensibilului. Un astfel de continut se află în cărțile doamnei H.P. Blavatsky, renumită în anumite cercuri. Ceea ce se află în aceste cărți apare, chiar și pentru cineva versat în aceste probleme, ca fiind deosebit de important, ce te introduce în secretele existenței mai mult decât orice altceva. Dar, din nefericire, în momentul de început al mișcării oculte care s-a născut prin aceasta, ceva a dăunat mișcării oculte, ceva pe care nu vreau să-l prezint ca pe o greșală sau o

inexactitate; dimpotrivă, este ceva care a dăunat, în ciuda faptului că-și avea justificarea sa: H.P. Blavatsky a invocat învățători necunoscuți lumii. Cine a cunoscut aptitudinile Helenei P. Blavatsky știe că, prin posibilitățile pe care le avea, ea nu ar fi putut ajunge niciodată la cunoștințe superioare. Aceste aptitudini se recomandă prin ele însele în măsura în care sunt adevărate și pot fi verificate. De aceea nu a dăunat cu nimic că H.P. Blavatsky s-a referit la tradiții, la învățături comunicate de un guru și la care singură nu ar fi putut ajunge niciodată. Ei i-a dăunat, bineînțeles, faptul că lucrurile nu au fost acceptate în baza adevărului interior al ocultismului, ci pe baza unei autorități exterioare. Oricât de multă bunăvoință ar avea cineva, a trecut timpul, fie că vrem sau nu, când te puteai baza doar pe autoritatea exterioară a unui guru pentru a admite anumite lucruri. Acum lucrurile trebuie să fie acceptate doar pe baza autorității rațiunii sănătoase a omului. Astfel, tot ceea ce poate fi obținut pe calea descrisă în scrieri cum este lucrarea mea **Teosofia** vă poate apărea ca rezultat strâns legat de cercetarea făcută în modul descris azi, dar că, o dată ce s-a obținut rezultatul, acesta poate fi verificat și comparat cu faptele vieții, și nu trebuie să fie acceptat în baza nici unei autorități. În felul acesta, inițierea va putea fi concepută în mod corect numai dacă se ia în considerare că ea trebuie să se adapteze procesului culturii moderne, că recurge la mijloace și metode care sunt accesibile fiecărui om. Cu siguranță va mai dura mult până când oamenii de diverse niveluri de cultură și cu diverse niveluri de pregătire să aibă nevoie de sfatul unui învățător ocultist, să înțeleagă că trebuie să-i fie înlesnit accesul la inițiere de către un astfel de învățător, care deja a primit inițierea și în care au pătruns inspirațiile unei lumi superioare, căci doar acesta poate să dea sfaturi corecte. Dar legătura dintre maestru și discipol poate fi, așa cum este în prezent, în lumea culturală actuală, relația între cel care vrea să învețe ceva și cel care poate preda ceva. Orice încercare de a crea mister în legătură cu calitatea de adepți, orice încercare de a-i face pe oameni de a

crede în profeții noi sau în întemeietori de religii, toate acestea vor fi respinse de spiritul culturii moderne, de spiritul științific modern și nu se recomandă prin simplul fapt că sunt în contradicție cu spiritul culturii moderne. Singurul criteriu care va fi luat în seamă în viitor pentru ca cineva să poată fi învățător vor fi rezultatele obținute, deci modul cum se prezintă lumii. Numai prin încredere trebuie să fie îndrumat spre un învățător cel care dorește să fie sfătuit. Altminteri, dacă această precauție nu este luată, mai ales în domeniul ocultismului, unde se caută inițierea, nu va dispărea din lume pericolul care constă în faptul că în acest domeniu, alături de inițiatul care a căutat în mod corect drumul spre lumile suprasensibile și face legătura cu realitatea acestei lumi, apare și șarlatanul. Și deoarece în timpul nostru există tot atâta credulitate și plăcere de senzațional pentru comunicări venite din lumea suprasensibilă care își au originea în inițiere, cât și mult scepticism, deoarece sunt mulți oameni care cred cu ușurință în autoritatea unuia sau altuia, după cum există și oameni care neagă totul, chiar și ceea ce s-a obținut prin cele mai stricte metode de cercetare suprasensibilă, este necesar să se răspândească o cale de cercetare care să conducă la faptele oculte așa cum am prezentat-o chiar acum ca inițiere. Drumul spre inițiere poate fi abordat de fiecare om, iar rezultatele pot influența rațiunea sănătoasă a omului, la fel cum aceeași rațiune sănătoasă și fără idei preconcepute preia unele rezultate ale cercetărilor științifice fără a le putea verifica în fiecare caz, de exemplu, rezultatele care se obțin în clinici sau în laboratoare, pe care le poate verifica oricine, dacă își însușește metodele necesare; dar sunt și altele pe care nu le putem verifica, dar acceptăm ceea ce rațiunea umană ne spune că este adevărat. Așa stau lucrurile și în cazul rezultatelor inițierii. Nu fiecare va fi în situația să facă verificări, dar cei care cercetează vor comunica lumii rezultatele obținute și rațiunea sănătoasă le va accepta, tot așa cum sunt acceptate și rezultatele altor științe. O deosebire există totuși, și anume că rezultatele inițierii conțin adevăruri de care fiecare om are nevoie

pentru a avea forță și siguranță în fața vicisitudinilor și a bucuriilor vieții, de a avea forță și siguranță în munca sa, în activitatea sa, pentru ca să nu se piardă când viața îl încolțește dur, să poată prinde punctul central care să-l conducă în mod sigur pe drumul idealurilor sale. Forță îi pot da însă rezultatele cercetării sale când are nevoie, în fața unor necazuri, de consolare, de mângâiere față de ceea ce este copleșitor într-o lume în care domină boala și moartea; înălțându-și privirea spre faptele lumii spirituale, suprasensibile, lume căreia îi aparținem și de unde primim forțele care ne asigură rezistența necesară pentru a face față lumii materiale în care trăim. Căci din rezultatele inițierii și ale ocultismului va pătrunde în modul nostru de a gândi ceea ce s-ar putea rezuma în cuvinte care ar vrea să dea, în nuanțe de simțire, de sentimente, ceea ce s-a spus despre inițiere, prin cuvintele:

Vorbesc către simțurile omului
lucrurile din îndepărtatele spații.
Ele se schimbă în curgerea timpului.
Cunoscător străbate sufletul omului,
de nesfârșitele spații neîngrădit
și nestânjenit de curgerea timpului,
în Împărăția veșnicilor.

NOTELE EDIȚIEI GERMANE

Pentru acest ciclu de conferințe, Rudolf Steiner a fost invitat de teosofii din Finlanda. Conferințele au fost ținute în sala Liceului National suedez. În afara conferintelor propriu-zise, au mai fost ținute două conferințe publice, una cu tema *Esența eposului național cu referire specială la Kalewala*, la 9 aprilie 1912, și a doua, cu tema *Ocultismul și inițierea*, la 12 aprilie 1912, care este inclusă în acest volum. La aceste conferințe, în afara gazdelor finlandeze, au participat și numeroși germani, membri ai secției germane a Societății teosofice, care s-au deplasat în acest scop la Helsingfors. Titlul acestui ciclu a fost stabilit chiar de Rudolf Steiner.

- (1) În legătură cu această temă a se cerceta și lucrarea lui Rudolf Steiner ***Lumea simțurilor și lumea spiritelor*** (GA 134).
- (2) Immanuel Kant (1724-1804) a scris în 1755 lucrarea ***Științele naturale generale și teoria cerului sau cercetarea asupra formării și a originii mecanice a întregului univers tratate pe baza principiilor newtoniene***. Lucrarea a fost completată de Laplace în 1799 în unele puncte esențiale și cunoscută în general ca teoria Kant-Laplace.
- (3) Adevăratul sau primul Zarathustra, pe care istoricii greci îl situau cu cca 5-6 000 de ani înainte de războiul Troiei. A se vedea și conferința lui Rudolf Steiner despre Zarathustra, ținută la Berlin la 19.I.1911, care se află cuprinsă în ***Răspunsul științei spiritului la marile probleme ale existenței*** (GA 60).
- (4) Relatarea amănunțită asupra acestui aspect a se vedea și în lucrarea lui Rudolf Steiner ***Misteriile Răsăritului și ale Creștinismului*** (GA 144).
- (5) Conferința din 9 aprilie 1912, ***Esența eposului național cu referire specială la Kalewala***, cuprinsă în volumul ***Legătura omului cu lumea elemertară*** (GA 158).
- (6) Raoul Heinrich Francé (1874-1943). Autor de lucrări de științe naturale, de origine austriacă. Director al unui institut de biologie în München. Lucrările sale au fost publicate de Rudolf Steiner în nr. 31 (1906) al revistei "Lucifer-Gnosis" (GA 34).
- (7) A se vedea și Rudolf Steiner, ***Elementele de bază ale esoterismului***. Conferința 27 (GA 93 a).
- (8) Apostol Pavel, ***Epistola către Romani*** 9.18.
- (9) Charles Darwin, 1809-1882, în lucrarea sa din 1859 referitoare la originea speciilor și lupta pentru existență.
- (10) Conferințele de la Christiania (Oslo). ***Misiunea unor suflete ale popoarelor în legătură cu mitologia nordic-germană*** (GA 121).
- (11) H.P. Blavatsky (1831-1891). Lucrarea sa de bază, scrisă în limba engleză, ***The Secret Doctrine***, în 1888. O primă traducere în limba germană în 1899.

(12) Citatul apare în *Doctrina secretă*, vol. II, textual: „Domnul înțelepciunii este Mercur sau Buddha”.

(13) A se vedea lucrarea ***Mișcarea ocultă în secolul al XIX-lea și rolul său în cultura mondială*** (GA 254).

(14) Se referă la [tablourile-peceti 5 și 6](#) din cele expuse la Congresul de la München în 1907 (GA 284).

(15) Evanghelia după Ioan 5.46.

(16) În legătură cu aceasta a se vedea și conferința nr. 26 din ciclul ***Elementele de bază ale esoterismului*** (GA 93 a).

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Expresia germană *Geister der Umlaufszeiten* se referă la Spiritele mișcărilor de revoluție, incluzând toate mișcările în jurul unei axe (mișcarea de rotație) sau ale unui centru (parcursul unei orbite planetare). Este vorba de spiritele a căror activitate determină alternanțe sau succesiuni de etape regulate, cum sunt ziua-noaptea, anotimpurile, dar și fenomene fizice și biologice succesive, regulate sau ciclice, legate de primele: îngheț-dezghet, germinare-răsărire-creștere-înflorire-coacerea semințelor ș.a.m.d., pe scurt, toate activitățile care, exterior, se exprimă prin manifestări regulate care se oglindesc în așa-numitele legi naturale sau *legi științifice*. În textele antroposofice publicate de Editura Univers Enciclopedic se face distincția între două noțiuni exprimate prin cuvinte care în limba română au forme foarte asemănătoare, dar care în germană sunt diferite și au conținuturi net deosebite; este vorba de:

Conștiință (Gewissen) = fundament moral care determină atitudinile omului față de diferite probleme, atât în cadrul relațiilor cu lumile superioare cât și cu semenii săi.

Conștiință (Bewusstsein) = nivelul de reflecție a realităților pe diferite trepte, corespunzător cu gradul de evoluție al indivizilor umani. Semnalăm faptul că în traduceri din limba franceză adeseori aceste noțiuni sunt confundate, deoarece francezii folosesc în ambele cazuri același cuvânt, conscience.